

RÁCALMÁS VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

**A megalapozó vizsgálatot Rácalmás Város Önkormányzat Képviselő-testülete
7/2016. (01.26.) KT. sz. határozatával elfogadta.**

2016. január.

Schrick István

Megrendelő:

Rácalmás Város Önkormányzata
Cím: 2459 Rácalmás Szigetfő u. 11-13.

Képviseli:

Polgármester

Regionális Térségfejlesztési Kft.

Cím: 2458 Kulcs, Arany János utca 0445/22
hrsz

E-mail: regionalistersegfejlesztesikft@gmail.com

Regionális Térségfejlesztési Kft.

Sági Péter vezető tanácsadó

DA Environ Consulting Bt

Tóth Róbert EV, szakértő

Tartalomjegyzék

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	10
1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ.....	11
1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK ÉS TÉRSÉGI KAPCSOLATOK, A VÁROS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN.....	11
1.1.1 A település térségi szerepe.....	11
1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkciónak bemutatása, elemzése	13
1.2 TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA ...	15
1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz (OFTK)	15
1.2.2 Kapcsolódás Fejér Megye Területfejlesztési Koncepciójához és Programjához.....	16
1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás	17
1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	19
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)	19
1.3.2 Fejér Megye Területrendezési Terve.....	23
1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS SZERKEZETI TERVEINEK- RÁCALMÁS VÁROS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI	28
1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK	28
1.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai.....	28
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések	30
1.6 TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEK	31
1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök	31
1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei ...	32
1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA	37
1.7.1 A népesség főbb jellemzői	37
1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok.....	52
1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők	52
1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA	56
1.8.1 Humán közszolgáltatások.....	56
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása	64
1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA	66
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre	66
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői.....	67
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések.....	70
1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők	71
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat).....	71
1.10 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE.....	72
1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	72
1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	73
1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység	74
1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai.....	74
1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás	75
1.10.6 Intézményfenntartás.....	75
1.10.7 Energiagazdálkodás.....	76
1.11 TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK	76
1.12 TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA.....	77

1.12.1	Természeti adottságok	77
1.12.2	Tájhasználat, tájszerkezet	85
1.12.3	Védett, védendő táji és természeti értékek, területek	89
1.12.4	Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése	93
1.13	ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA	93
1.13.1	A települési zöldfelületi rendszer elemei	95
1.13.2	A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái	96
1.14	AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA	97
1.14.1	A területfelhasználás vizsgálata	97
1.14.2	A telekstruktúra vizsgálata	103
1.14.3	Önkormányzati tulajdonkataszter	104
1.14.4	Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése	104
1.14.5	Az építmények vizsgálata	104
1.14.6	Az épített környezet értékei	110
1.14.7	Az épített környezet konfliktusai, problémái	119
1.15	KÖZLEKEDÉS	120
1.15.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	120
1.15.2	Közúti közlekedés	121
1.15.3	Parkolás	125
1.15.4	Áruszállítás	125
1.15.5	Közösségi közlekedés	125
1.15.6	Kerékpáros közlekedés	127
1.15.7	Gyalogos közlekedés	128
1.16	KÖZMŰVEK ÁLLAPOTA ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁG	129
1.16.1	Víziközművek	129
1.16.2	Energia	132
1.16.3	Elektronikus hírközlés	136
1.17	TÉRSÉGI ÉS TELEPÜLÉSI KÖRNYEZETVÉDELEM	137
1.17.1	Talaj	138
1.17.2	Felszíni és felszín alatti vizek	141
1.17.3	Levegőtisztaság és védelme	148
1.17.4	Zaj, és rezgésterhelés	151
1.17.5	Sugárzás védelem	152
1.17.6	Hulladékkezelés	153
1.17.7	Vizuális környezetterhelés	155
1.17.8	Árvízvédelem	155
1.17.9	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	156
1.18	KATASZTRÓFAVÉDELEM	158
1.18.1	Építésföldtani korlátok	158
1.18.2	Vízrajzi veszélyeztetettség	161
1.18.3	Egyéb katasztrófavédelmi tényezők	163
1.19	ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY	168
1.20	VÁROSI KLÍMA	168
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	170
2.1	A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE	170
3	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	178
3.1	HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE	178
3.1.1	A folyamatok értékelése	178
3.1.2	A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése - SWOT elemzés	180
3.1.3	A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei	183
3.2	PROBLÉMATÉRKÉP / ÉRTÉKTÉRKÉP	183
3.3	ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK	185

3.3.1	<i>A városrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, a városrészek bemutatása</i>	185
3.3.2	<i>Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása, helyzetelemzése</i>	191
3.3.3	<i>Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek</i>	191
4	FELHASZNÁLT DOKUMENTUMOK	193

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A Dunaújvárosi járás települései	12
2. táblázat: Szomszédos települések szerkezeti tervei.....	28
3. táblázat: Megvalósult fejlesztések.....	35
4. táblázat: Rácalmás város népességének változása 2001-2011.....	37
5. táblázat: A népesség korösszetétele	42
6. táblázat: Rácalmás város lakossága iskolai végzettség szerint megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011)	44
7. táblázat: Az ingázás mutatója a Dunaújvárosi járás településein 2011-ben.....	46
8. táblázat: A lakások és lakott üdülők építési év szerinti megoszlása 2011-ben, db ...	50
9. táblázat: Pénzbeli és természetbeni ellátásban részesülők száma az elmúlt években	51
10. táblázat: Támogatott civil szervezetek Rácalmásán, 2014, 2015	54
11. táblázat: Rácalmásán bejegyzett civil szervezetek	55
12. táblázat: Működő vállalkozások száma gazdasági áganként Rácalmásán (2012)..	66
13. táblázat: Működő vállalkozások létszám kategóriák szerint Rácalmásán (db, 2011- 2012)	67
14. táblázat: Közép-Mezőföld éghajlati jellemzői:	82
15. táblázat: Rácalmás funkcióellátottsága	101
16. táblázat: Földrészlet statisztika fekvésenként	103
17. táblázat: Földrészlet statisztika művelési áganként	103
18. táblázat: Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Rácalmásán	111
19. táblázat: Országos jelentőségű műemlékek Rácalmásán	113
20. táblázat: Rácalmás belterületét érintő utak forgalmi adatai	122
21. táblázat: A város úthálózatának jellemzői 2013-as állapot szerint.....	123
22. táblázat: Rácalmás gépjármű-ellátottsága	124
23. táblázat: Rácalmás közúti baleseti statisztikája	124
24. táblázat: A levegőminőség állapota az egyes szennyezőanyagok tekintetében ...	149
25. táblázat: Zajtól védendő területek	151
26. táblázat: Földcsuszamlási események Rácalmásán.....	159
27. táblázat: Rácalmás városrészeinek lehatárolása	185

Ábrajegyzék

1. ábra: Rácalmás lakónépessége 2000-2013 között (fő).....	37
2. ábra: A természetes fogyás rátája, Rácalmás, 2000-2013 között	38
3. ábra: A természetes fogyás rátája különböző területi szinteken 2000-2013 között...	39
4. ábra: A vándorlási különbözet rátája 2000-2013 között	40
5. ábra: A vándorlási különbözet rátája Rácalmás és Fejér megyében 2000-2013 között	41
6. ábra: A lakónépesség korösszetétele 2001, 2011	42
7. ábra: Rácalmás város lakosságának iskolai végzettségben történt változása megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011).....	45
8. ábra: Nyilvántartott álláskereső (regisztrált munkanélküli) Rácalmás városban, 2000-2013	47
9. ábra: A 180 napnál régebben nyilvántartott álláskereső (regisztrált munkanélküli) Rácalmás városban, 2000-2013	48
10. ábra: A nyilvántartott álláskereső a munkavállalási korú népesség %-ában	48
11. ábra: Az óvodába beírt gyermekek száma Rácalmás 2001 és 2012 között	56
12. ábra: Az általános iskolai tanulók száma Rácalmás 2001 és 2013 között	57
13. ábra: Rácalmási szigetek	91
14. ábra: Milleniumi park	95
15. ábra: A Modrovich-kúria és kertje.....	96
16. ábra: Polgármesteri hivatal.....	105
17. ábra: Óvoda és bölcsőde	106
18. ábra: Jankovich Általános Iskola felújított, bővített épülete	106
19. ábra: Vasútállomás régi és új épülete	107
20. ábra: Jankovich kúria Wellness Hotel új szárnya.....	108
21. ábra: Református-Evangelikus templom 22. ábra: Szent István király plébánia..	109
23. ábra: Jankovich kápolna.....	109
24. ábra: Paizs család síremléke	110
25. ábra: Hankook gumigyár	110
26. ábra: Ófalu látképe, felújított épület	112
27. ábra: Jankovich-kúria	114
28. ábra: Modrovich-kúria.....	115
29. ábra: Piéta szobor	116
30. ábra: Temető kereszt	117
31. ábra: Görögkeleti szerb templom	117
32. ábra: Rezsutsek kúria Meszleny kúria Wetzel kúria	118
33. ábra: Művelődési Ház és Könyvtár	119
34. ábra: Rácalmás város szegregációs térképe (KSH Népszámlálás 2011)	191

Térképjegyzék

1. térkép: Rácalmás földrajzi elhelyezkedése	11
2. térkép: Az OTTrT Rácalmás településre vonatkozó térképrészlete	19
3. térkép: övezeti térkép részlet	20
4. térkép: övezeti térkép részlet	20
5. térkép: övezeti térkép részlet	20
6. térkép: övezeti térkép részlet	21
7. térkép: övezeti térkép részlet	21
8. térkép: övezeti térkép részlet	21
9. térkép: övezeti térkép részlet	22
10. térkép: övezeti térkép részlet	22
11. térkép: Fejér megye területrendezési terve Rácalmás településre vonatkozó térképrészlete	23
12. térkép: övezeti térkép részlet	24
13. térkép: övezeti térkép részlet	24
14. térkép: övezeti térkép részlet	24
15. térkép: övezeti térkép részlet	25
16. térkép: övezeti térkép részlet	25
17. térkép: övezeti térkép részlet	25
18. térkép: övezeti térkép részlet	26
19. térkép: övezeti térkép részlet	26
20. térkép: övezeti térkép részlet	26
21. térkép: övezeti térkép részlet	27
22. térkép: övezeti térkép részlet	27
23. térkép: övezeti térkép részlet	27
24. térkép: Rácalmás településszerkezeti terv	34
25. térkép: Eladó ingatlanok térbeli elhelyezkedése Rácalmásban	72
26. térkép: Magyarország kistájai	77
27. térkép: Mezőföld tájbeosztása és vízrajza	78
28. térkép: Magyarország éghajlati körzetei Péczeli György munkája alapján	80
29. térkép: Évi átlagos középhőmérséklet Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján	81
30. térkép: Átlagos éves csapadékösszeg az 1971-2000 közötti időszak alapján	81
31. térkép: Az évi átlagos szélsőségek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon 2000-2009	82
32. térkép: Első katonai felmérés, 1763–1784 között készített jozefiniánus topográfiai térkép	86
33. térkép: Második katonai felmérés, 1806–1869 között készített franciskánus topográfiai térkép	86
34. térkép: Magyar Királyság (1869-1887)	87
35. térkép: Osztrák-Magyar Monarchia (1869-1887)	87
36. térkép: Rácalmási sziget 1930-ban	88
37. térkép: A település környékének tájhasználati térképe	89
38. térkép: Rácalmás környékének közlekedési hálózata	120
39. térkép: Rácalmás közúti elérhetősége	122
40. térkép: Rácalmás belső úthálózata	123
41. térkép: Fejér megye helyközi autóbusz hálózatának térképe	126
42. térkép: Kerékpárutak Mo-on - térképrészlet	128
43. térkép: Érkező besugárzás területi eloszlása	134
44. térkép: A szélenergia hasznosításának lehetőségei Magyarországon	135
45. térkép: Barna: csernozjom talajok	140
46. térkép: Talajdegradációs régiók Magyarországon	141
47. térkép: Vízyűjtő területek Magyarországon	142

48. térkép: Közép-Duna alegység	142
49. térkép: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe	147
50. térkép: Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája	152
51. térkép: Földrengések területi megoszlása Magyarországon	161
52. térkép: Rácalmás – Ófalu városrész	185
53. térkép: Rácalmás – Újváros városrész	188

Vezetői összefoglaló

A 2007-2013 közötti EU-s fejlesztési periódust követően a 2014-2020-as tervezési időszakra való felkészülés megújult keretek között zajlik. A településfejlesztés teljes rendszere megváltozott, melynek eredményeként a területi szereplők komoly lehetőséget kapnak a tudatosan megtervezett fejlesztések előkészítésére és megvalósítására.

Jelen dokumentum a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet útmutatása alapján készült. Ennek megfelelően Rácalmás Város, összhangban a kormányrendeletben és a vonatkozó módszertani útmutatókban leírtakkal – a partnerség elveinek messzemenő figyelembevételével – megkezdte a 2014-2020-as programozási időszakra való felkészülést.

Megalapozó vizsgálati dokumentumunk alapvetően Rácalmás Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálatául szolgál.

A szakmai anyag három fejezeti egységet foglal magába: a helyzetfeltáró, a helyzetelemző és a helyzetértékelő szakaszokat. Míg a helyzetfeltáró rész széles körben elemzi a város adottságait, figyelembe véve földrajzi, környezeti, társadalmi és gazdasági helyzetét, a helyzetelemző rész alapvetően azok egymásra gyakorolt hatását vizsgálja. Az analízis főként folyamatok elemzésére törekszik: a rendelkezésre álló adatok függvényében az elmúlt 10-20 év változásait világítja meg, természetesen korban távolabbra is kitekintve, amennyiben ezt szükségesnek ítélik meg a tervezésben résztvevő szakemberek.

Végül a dokumentum utolsó, helyzetértékelési munkarésze összegzi, kiemeli és területileg differenciáltan súlyozza a város esetében definiálható problémákat és értékeket, megfelelő inputot szolgáltatva a stratégiai tervezés kereteinek megteremtéséhez.

A megalapozó vizsgálat elkészítése során a várost szélesebb területi kontextusban elhelyezve szemléljük. A változások feltérképezése során figyelembe vesszük a település közvetlen térségét, valamint az ország egészét érintő változások komplex egészét is, ebben helyezve el Rácalmás város specifikus helyzetét az elemzés időszakában.

1 Helyzetfeltáró munkarész

1.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok, a város helye a településhálózatban

1.1.1 A település térségi szerepe

Rácalmás a Dunántúl keleti részén, Fejér megyében, a Mezőföld területén található. A térség legjelentősebb városától, Dunaújvárostól északra, közvetlenül a Duna mellett helyezkedik el.

1. térkép: Rácalmás földrajzi elhelyezkedése

Forrás: TEIR

Rácalmás a Közép-Dunántúli régióban található városi rangú település, az ország egyik legfiatalabb városa, e rangot 2009-ben nyerte el a település, korábban nagyközségként funkcionált.

A város rangját jelentősen növeli a település gazdasági és foglalkoztatási ereje, földrajzi elhelyezkedése, természeti környezete. Közúti megközelíthetősége kiváló, amit jól mutat, hogy az autópályák használatával Budapest központja mintegy 75, a két megyei jogú város közül Székesfehérvár 55, Dunaújváros pedig a 6-os úton mindössze 10 km-re fekszik a településtől. A várostól mintegy 40 km-re található a Velencei-tó. A város közúton kifejezetten jól

megközelíthető, ugyanakkor a vasúti elérhetőség némileg problémásabbnak mondható. Egyrészt város vasútállomása a ma is igen forgalmas 6-os számú főút városhoz képest ellenkező oldalán található, így megközelítése nehézkes. Emellett – bár a vonatok 1-2 órás időközönként járnak – napi szinten több olyan személyvonat is van, amelyik nem áll meg Rácalmásra, így a Budapest felől ide közlekedőknek először a város mellett tovább vonatozva el kell utazniuk Dunaújvárosba, majd onnan visszautazniuk Rácalmásra. A vonatok menetideje közvetlen járat esetében 1 óra 23 perc, amennyiben azonban Dunaújvárost is érinteni szükséges, az utazási idő 1 óra 42 percre nő és egy átszállással is számolni szükséges.

Fejér megyében 2 megyei jogú város mellett további 13 városi rangú település volt 2011-ben. Rácalmás népszámlálási népessége ebben az évben 4.419 fő, amely értékkel Adonyt követően a 2. legkisebb lélekszámú városi jogállású települése a megyének (a megyei jogú városokon kívül).

Rácalmás a Dunaújvárosi járásba tartozó település. A járásban 16 település található, melyek közül 1 megyei jogú város, 3 város, 3 nagyközség, 9 pedig község.

1. táblázat: A Dunaújvárosi járás települései

Település	Rang	Kistérség	Népesség (2011, népszámlálás, fő)
Dunaújváros	megyei jogú város	Dunaújvárosi	48.484
Adony	város	Adonyi	3.717
Pusztaszabolcs	város	Adonyi	6.099
Rácalmás	város	Dunaújvárosi	4.419
Előszállás	nagyközség	Dunaújvárosi	2.376
Mezőfalva	nagyközség	Dunaújvárosi	4.721
Perkáta	nagyközség	Adonyi	3.911
Baracs	község	Dunaújvárosi	3.419
Beloianisz	község	Adonyi	1.068
Besnyő	község	Adonyi	1.752
Daruszentmiklós	község	Dunaújvárosi	1.308
Ivácsa	község	Adonyi	2.854
Kisapostag	község	Dunaújvárosi	1.402
Kulcs	község	Adonyi	2.662
Nagykarácsony	község	Dunaújvárosi	1.348
Nagyvenyim	község	Dunaújvárosi	4.874

Forrás: KSH Népszámlálás

A Dunaújvárosi járás részben az azonos nevű kistérség összes településéből (9 település), részben pedig az Adonyi kistérségbe tartozó 7 településből áll. A Dunaújvárosi járás egy település híján két kistérséget foglal magába, azonban az Adonyi kistérségből Szabadegyháza a Gárdonyi járás részét képezi.

A járás lakosságának 4,68%-át Rácalmás város népessége adja, a járás urbanizációs indexe, vagyis a városi lakosság aránya 66,43%.

1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkciónak bemutatása, elemzése

Amint az a későbbi fejezetekben részletesen is kifejtésre kerül, Rácalmás, a közvetlen térségen belül igen fontos foglalkoztatási szerepet tölt be, ugyanakkor e szerepe a közvetlen térséginél jelentősebb vonzáskörzetet produkál számára. A város egyéb funkciói ugyanakkor alapvetően a helyi igények kielégítését szolgálják, ide értve alapvetően a humán szolgáltatásokat. Ennek elsődleges oka maga a települési szerepkörben található: a jelentősebb térségi funkciók (pl. a járási hivatalok) a járási székhely Dunaújváros megyei jogú városban érhetőek el, mindössze néhány kilométerre Rácalmástól.

Foglalkoztatási szerepkör

A város foglalkoztatási helyzetét két ellentétesnek tűnő tényező jellemzi alapvetően, mindkettő a munkaerő ingázásával kapcsolatosan értelmezhető a legjobban. A népszámlálási adatok szerint 2011-ben (2001-hez hasonlóan) a településről napi szinten ingázó foglalkoztatottak száma igen magas volt, 1.466 fő, ami az összes foglalkoztatott 76,75%-át jelenti. Ezzel szemben a helyben foglalkoztatott helyi lakosok száma 444 fő, 23,25% volt. Másik oldalról közelítve meg a kérdés azt is láthatjuk, hogy ezek az adatok önmagukban hamis képet adnak Rácalmás foglalkoztatási erejével kapcsolatban. Bár a helyi lakosok jelentős része más településen talál munkát, a város esetében 2011-ben kimagasló a más településről Rácalmásra dolgozni járó ingázók száma: ez az érték 1.589 fő.

Járási szinten összevetve a települések ingázási mutatóját (a településekről más településre ingázók, illetve az adott településre más településekről ingázók arányát) azt tapasztaljuk, hogy a mutató csak 2 település esetében haladja meg a 100%-os határt, ami azt jelenti, hogy a térségi központ megyei jogú városon kívül csak Rácalmás esetében jelentősebb a bejáró ingázók száma a más településekre eljárókéénál.

A foglalkoztatási potenciál magas szintjében jelentős szerepet játszó Hankook Tire Magyarország Kft. 2015-ben 3000 főt meghaladó foglalkoztatotról számolhat be. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy e létszám legnagyobb része nem rácalmási lakos.

Közművelődési feladatellátás

Az önkormányzat nyilvános könyvtári ellátást és közösségi színteret a Rácalmási Művelődési Ház és Könyvtárban biztosít, amely lehetőségeket a helyieken túl a környékbeli községek lakói is igénybe vesznek.

Az éves rendezvényterv változatos és sokszínű programot kínál a környező településen lakók részére is, de a jól működő testvér-települési kapcsolatnak köszönhetően nem ritka a határon túlról idelátogató vendégsereg sem. A közösségi élet indikátorát jelentik az önkormányzattal széles szakmai együttműködést kialakító civil szervezetek, melyek többek között a sport, művelődés, környezetvédelem és városvédelem területén fejtenek ki sokszor az önkormányzat által is támogatott tevékenységet.

Intézményhálózat, feladatellátás

Rácalmás város a települési alapfeladatok mindegyikét önállóan látja el, térségi szintű feladatellátás azonban csak néhány esetben jellemzi a várost.

A település oktatási alapellátását biztosítja az óvoda egy telephellyel és az általános iskola. Az általános iskola, amely számos szakkörrel ékesíti az alapszintű oktatási palettát, viszonylag jelentős számú vidéki diákról is beszámolhat: a más településről bejáró általános iskolai tanulók száma az elmúlt időszakon belül 2009-ben volt a legmagasabb (55 fő), míg az utolsó két vizsgált évben (2012 és 2013) 52 fő volt. E diákok 2009-ben az összes tanuló mintegy 18%-át, 2013-ban 15%-át adták.

A városi egészségügyi intézményrendszer, valamint az ehhez kapcsolódó szolgáltatási kínálat az alapfokú ellátást kínálja, két felnőtt háziorvosi, egy gyermekorvosi, egy fogorvosi és két védőnői körzet működik a településen. Az orvosi ellátásokat, a gyógyszerértékesítést más települések lakói is igénybe veszik.

A település közbiztonságát jól működő állami, önkormányzati és civil együttműködés keretében felügyelik. A rendőrség munkáját nagyban segíti az önkormányzat által is támogatott Szent György Polgárőr Egyesület.

Turisztika, szabadidő

Ahogy az későbbi fejezetünkben részletesen is bemutatjuk, a város és vonzáskörzete jelentős turisztikai vonzerővel rendelkezik, melyet alapvetően az épített és természeti környezet szépsége, a lovas turizmus, a tanyai turizmus és a Dunára települő horgász és vízi turizmus alapoz meg.

Jelenleg elmondható, hogy Rácalmás város idegenforgalma a kiváló adottságokat nem használja ki teljes mértékben, de a helyi szereplők (helyi vezetőség, vállalkozók, civil szervezetek, lakosság) kiemelt szerepet szánnak ennek a turisztikai ágazatnak. A jelenlegi helyzet szerint azonban Rácalmásra – a korábbi időszakokhoz hasonlóan – az egy napos, vagy esetleg hétvégi, illetve az átutazó turizmus a jellemző.

Mindezek mellett Rácalmás Dunaújváros mögött a második legmeghatározóbb turisztikai célpont a járásban.

1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz (OFTK)

A 2014. januárban elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) négy hosszú távú – 2030-ig szóló – átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg.

- Szakpolitikai célok:
 - **Versenyképes, innovatív gazdaság**
 - **Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése**
 - Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
 - Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I
 - **Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom**
 - Jó állam, szolgáltató állam és biztonság
 - Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme
- Területi célok:
 - Az ország makro-regionális szerepének erősítése
 - **A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat**
 - **Vidéki térségek népességtartó képességének növelése**
 - Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
 - Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése
 - **Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása**

A fentebb bemutatott OFTK specifikus célok közül a vastag betűvel kiemelték esetében mutatható ki kapcsolat a Rácalmás ITS-ében meghatározott tematikus célkitűzések vonatkozásában.

Az OTFK-ban meghatározott célok közül erős kapcsolódás érzékelhető azokkal a célkitűzésekkel, amelyek az ország kevésbé fejlett területeinek felzárkóztatását jelölik meg elérendő állapotként. Fontos kiemelni, hogy Rácalmás és térsége nem tartozik a hátrányos helyzetű területek közé, ugyanakkor az a tény, hogy a település csak a közelmúltban vált várossá, továbbá, hogy egyes társadalmi folyamatok kedvezőtlen tendenciákra utalnak, kiemelik a fejlesztés és felzárkózás fontosságát, amelyre az OTFK is utal, és

amelyre a 2014-2020-as fejlesztési időszak lehetőséget is nyújt. Ennek megfelelően a városi tematikus célok meghatározásánál erős hangsúlyt kell, kapjon a település (és környezetének) felzárkóztatása, a területi különbségek mérséklése, mely a társadalmi, gazdasági relevanciájú fejlesztési programok mellett az infrastruktúra további fejlesztésére fókuszáló beruházási elemek megvalósítását is jelenti.

A gazdaság fejlesztése kapcsán az OTFK-ban megfogalmazott „Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés” célhoz igazodva Rácalmás esetében az üzleti-gazdasági környezet fejlesztése, a helyi gazdaság erősítése különös hangsúllyal bír, összefüggésben a munkahelyek létrehozásával. Az OTFK „Térségi potenciálra alapozott, fenntartható térszerkezet” célkitűzéséhez illeszkedve szem előtt kell tartani, hogy bár a város a térségi és országos úthálózathoz megfelelően kapcsolódik, a belső közlekedési hálózat egyes pontokon fejlesztésre szorul. Emellett Rácalmás több szempontból is térségi szolgáltatói szerepet játszik egyes települések területét figyelembe véve, amelyre építeni szükséges a jövőre vonatkozóan megfogalmazandó célok kapcsán.

Az OTFK „Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme” célkitűzése kapcsán Rácalmás esetében utalni szükséges a Duna közelségére, a természeti környezet megóvására és az egészséges ivóvíz biztosítására.

1.2.2 Kapcsolódás Fejér Megye Területfejlesztési Koncepciójához és Programjához

Fejér Megye Közgyűlése az 57/2014. (VI.26.) önkormányzati határozatával fogadta el a megyei területfejlesztési programot. A program a megyei területfejlesztési koncepcióra épül, annak célrendszerét alkalmazza és a program prioritásait is erre építi.

A Fejér Megyei Területfejlesztési Program célrendszere az alábbiak szerint épül fel:

Jövőkép: FEJÉR MEGYE – PANNÓNIA SZÍVE

Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése egyenrangú nagytérségi együttműködéssel, kiváló termőhelyi adottságainak bázisán, a természeti örökségének jövőtudatos kezelésével.

- I. Átfogó cél: A helyi közösségtudat, a kohézió, a népességmegtartó képesség erősítése, a vállalkozó – innovatív társadalom megteremtése a hálózati együttműködések fejlesztésével, a vállalkozó – innovatív társadalom ösztönzésével és az emberekbe történő befektetéssel
 1. Stratégiai cél: Hálózati együttműködések fejlesztése
 2. Stratégiai cél: Vállalkozó – innovatív társadalom ösztönzése
 3. Stratégiai cél: Befektetés az emberekbe

- II. Átfogó cél: Az élhető környezet minőségének javítása, a meglévő erőforrások védelme a természeti és kulturális értékek megőrzésével, bemutatásával, a lakókörnyezet javításával továbbá a természeti erőforrások - hangsúlyosan a termőföld - védelmével
4. Stratégiai cél: Természeti és kulturális értékek megőrzése, bemutatása, lakókörnyezet javítása
5. Stratégiai cél: Természeti erőforrások védelme
- III. Átfogó cél: gazdasági vezető szerep megőrzése és további pozícióerősítés, kiegyenlített gazdasági fejlődés megvalósítása a versenyképes vállalatok támogatásával, a versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtésével valamint a periférikus és vidéki térségek felzárkóztatásával
6. Stratégiai cél: Versenyképes vállalatok támogatása
7. Stratégiai cél: Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése
8. Stratégiai cél: Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása

Amint a fenti felsorolásból látható, a három megyei átfogó cél a térség népességmegtartó képességének és a lakosság közösségtudatának erősítésére, a környezet élhetőségének javítására, a természeti és kulturális értékek megőrzésére, valamint a gazdasági potenciálok fejlesztésére koncentrál. E célok egyértelműen relevánsnak tekinthetők Rácalmás aspektusából.

A települési célrendszer kialakítására – a megalapozó vizsgálat eredményeinek figyelembe vételével – az integrált településfejlesztési stratégia harmadik fejezetében kerül sor. Ezt követően a stratégia hatodik fejezetében kerül bemutatásra a megyei és városi célrendszer kapcsolódása.

1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás

Fejér megye területfejlesztési koncepciója és programja 3 átfogó, valamint ezekhez kapcsolódva összesen 8 stratégiai célt (lásd az előző alfejezetet) határozott meg. Utóbbiak közül az ITP megvalósítása elsősorban az alábbi 5-höz járul hozzá:

- Vállalkozó – innovatív társadalom ösztönzése
- Befektetés az emberekbe
- Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése
- Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása
- Természeti és kulturális értékek megőrzése, bemutatása, lakókörnyezet javítása

A Fejér megyei ITP célkitűzései – figyelembe véve a fentieket, ugyanakkor koncentrálna a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program fejlesztési lehetőségeire – az alábbiak szerint kerültek kialakításra:

- ITP-1. Helyi és térségi gazdaságfejlesztés
- ITP-2. A települések élhetőségének és népességmegtartó-képességének erősítése, a települési környezet fenntartható megújítása
- ITP-3. Az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások használatának elősegítése
- ITP-4. A helyi közszolgáltatások fejlesztése a térségi gazdaság és a népességmegtartó-képesség megerősítése érdekében
- ITP-5. A helyi társadalmi kohézió erősítése a leszakadó térségek megújítása és közösségi programok révén
- ITP-6. Térségi foglalkoztatás-ösztönző programok megvalósítása

Fenti célok közül a „Helyi és térségi gazdaságfejlesztés”, az „A települések élhetőségének és népességmegtartó-képességének erősítése, a települési környezet fenntartható megújítása”, továbbá az „A helyi közszolgáltatások fejlesztése a térségi gazdaság és a népességmegtartó-képesség megerősítése érdekében” célok egyértelműen reflektálnak Rácalmás adottságaira, helyzetére.

1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvényt (továbbiakban: OTrT törvény) az Országgyűlés 2003-ban fogadta el. A törvény első átfogó módosítására 2008-ban került sor. Az OTrT törvény 29. §-a úgy rendelkezik, hogy a terv felülvizsgálatát legalább 5 évente el kell végezni. Ennek megfelelően a törvény soron következő módosítása 2013-ban megtörtént: az Országgyűlés a módosító javaslatot 2013. december 9-én elfogadta, a törvény 2014. január 1-jén hatályba lépett.

A jelenleg hatályos OTrT. 45 – részben új vagy pontosított – fogalmat tartalmaz.

Az OTrT 2. számú melléklete az ország szerkezeti tervét tartalmazza. Az alábbi térkép kivágat Rácalmás településre vonatkozó térképrészlet:

2. térkép: Az OTrT Rácalmás településre vonatkozó térképrészlete

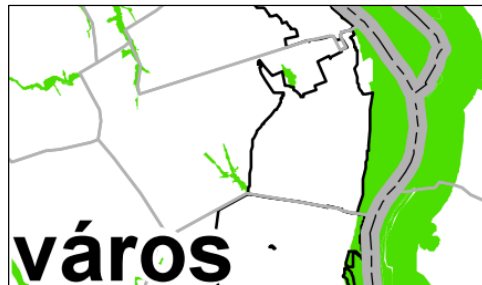
Forrás: OTrT

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vegyes területfelhasználású térség
- Vízgazdálkodási térség
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Nagy sebességű vasútvonal
- Egyéb országos törzshálózati vasúti pálya
- Országos kerékpárút-törzshálózat eleme
- Országos jelentőségű kikötő
- Kiemelt jelentőségű vízi építmény

Rácalmás területét a 2014. január 1-től hatályos módosított OTrT övezetei közül az alábbiak érintik:

- az országos ökológiai hálózat övezete

3. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: OTrT

- a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

4. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: OTrT

- a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

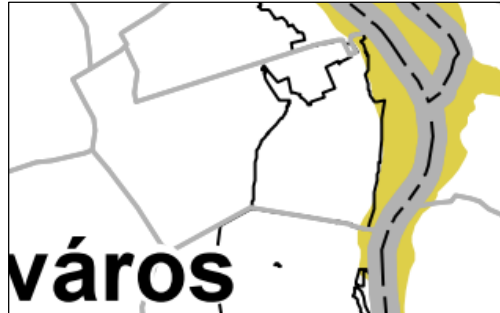
5. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: OTrT

- tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

6. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: OTTrt

- a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

7. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: OTTrt

- a világörökségi és világörökségi várományos terület övezete

8. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: OTTrt

- az országos vízminőség-védelmi terület övezete

9. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: OTT

- a nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú tárolóterületek övezete

10. térkép: övezeti térkép részlet

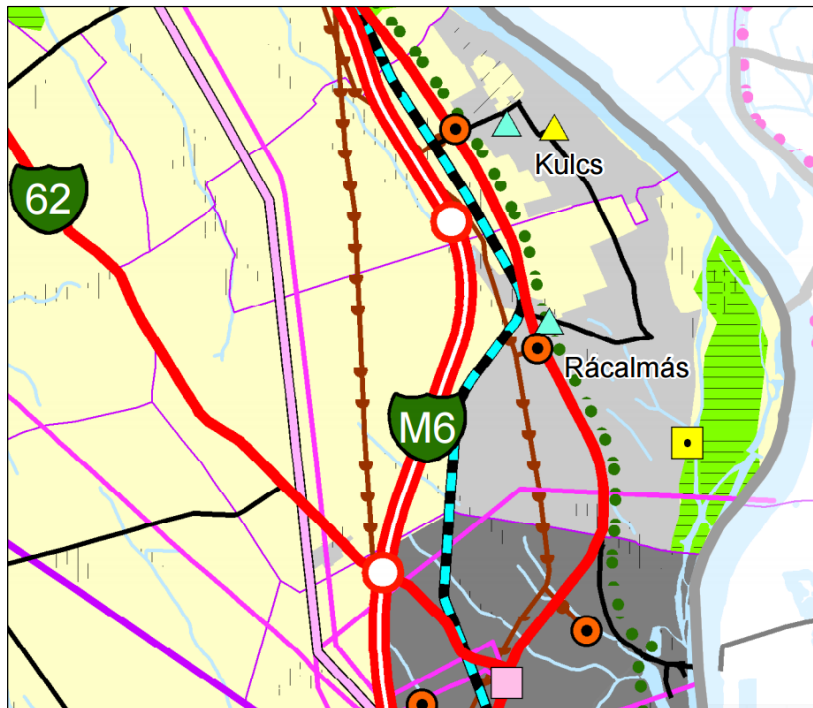

Forrás: OTT

1.3.2 Fejér Megye Területrendezési Terve

A 2009. február 13-án hatályba lépett Fejér megye Közgyűlése 1/2009.(II. 13.) K.r.sz. rendelete Fejér megye területrendezési tervéről. Az alábbi térkép kivágat Rácalmás településre vonatkozó térképrészlet:

11. térkép: Fejér megye területrendezési terve Rácalmás településre vonatkozó térképrészlete

Forrás: Fejér megye TT

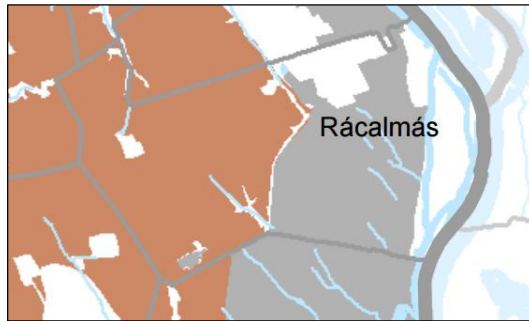
JELMAGYARÁZAT

Értékgazdálkodási térség Mezőgazdasági térség Vízgazdálkodási térség Városias települési térség Hagyományosan vidéki települési térség Építmények által igénybe vett térség	Térségi vízgazdálkodási rendszerek és építmények I. rendű árvízvédelmi fővonal 10m m²-t meghaladó térfogattal tervezhető tározási lehetőség 1m m²-t meghaladó térfogattal tervezhető tározási lehetőség Belvíz fúcsatoma Térségi vízmű Térségi jelentőségű ivóvízellátó rendszerrel ellátott település Térségi szennyvíztisztító telep Térségi jelentőségű szennyvízelvezető rendszerhez csatlakozó település	Energiaüzem-hálózatok és építmények 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték 220 kV-os átviteli hálózat távvezeték 120 kV-os átviteli és szolgáltatási hálózat távvezeték 400/220 kV-os alállomás	Közföldkezelési hálózatok és építmények Gyorsforgalmi út Főút Térségi jelentőségű mellékút Egyéb mellékút Gyorsforgalmi út csomópontja Nagysebességű vasútvonal Transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat Részeként működő országos törzshálózati vasútvonal Egyéb országos törzshálózati vasútvonal Egyéb vasúti mellékvonal Gyorsforgalmi úthoz, főúthoz és vasúti törzshálózathoz tartozó nagy híd Közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő Térségi jelentőségű kikötő Személyforgalmi kikötő Kompátkelőhely Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérrel fejlesztendő repülőtér Egyéb repülőtér Országos kerékpárút törzshálózat Térségi jelentőségű kerékpárút Térségi jelentőségű logisztikai központ	Hulladékgazdálkodás Térségi jelentőségű hulladéklerakó hely Alaptérképi elemek Megyehatár Településhatár Egyéb burkolt út Erdőterület Gyepterület Szőlőterület Gyomölcsös A településrendszer elemei (Magyarország hivatalos helységnevére szerint) DUNAÚJVÁROS város Soponya község
---	---	--	---	--

A területrendezési terv övezetei közül a települést az alábbiak érintik:

- a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

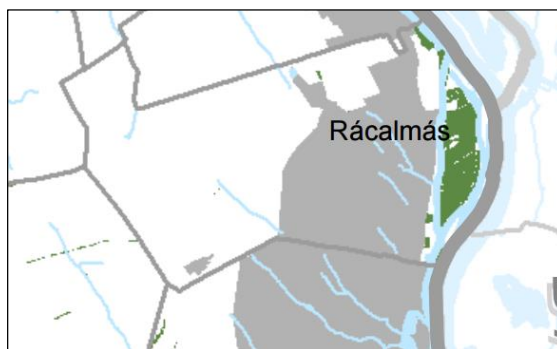
12. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

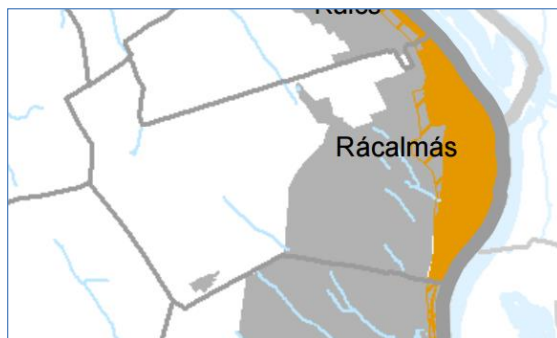
13. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

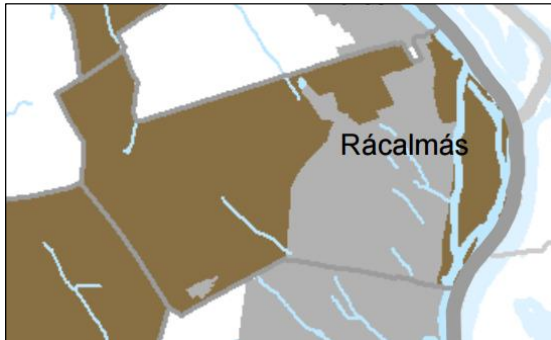
14. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete

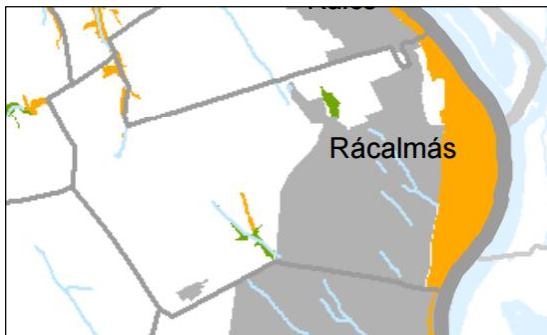
15. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a magterület övezete
- az ökológiai folyosó övezete

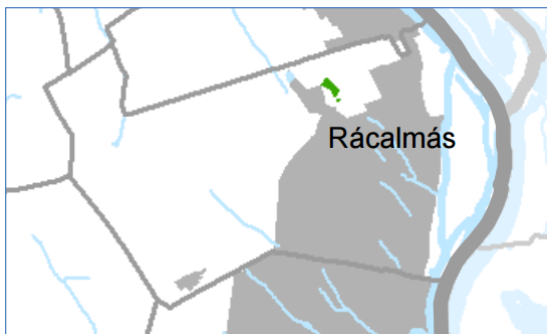
16. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- az erdőtelepítésre alkalmas terület övezete

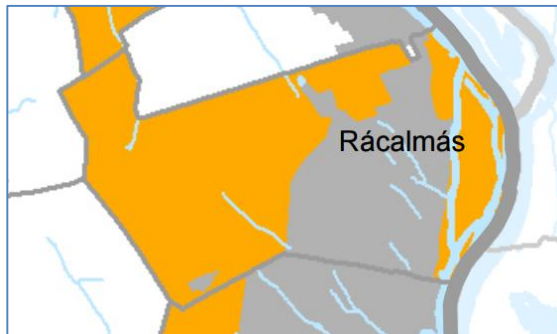
17. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a világörökségi vagy világörökségi várományos terület övezete

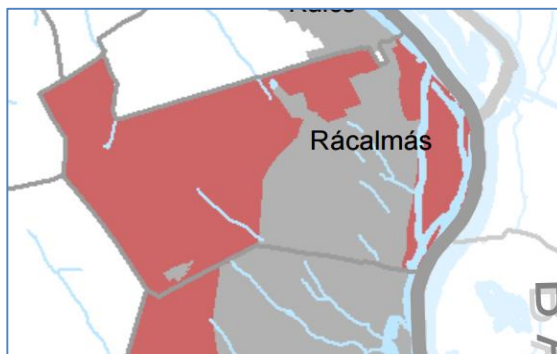
18. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a történeti település övezete

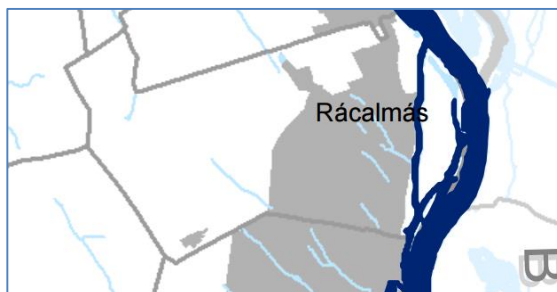
19. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a rendszeresen belvíz jártá területek övezete (nagyvízi meder övezete)

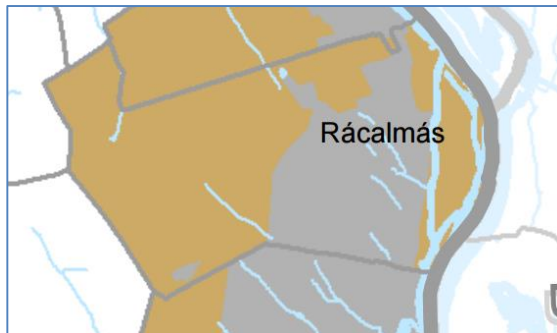
20. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a földtani veszélyforrás övezete

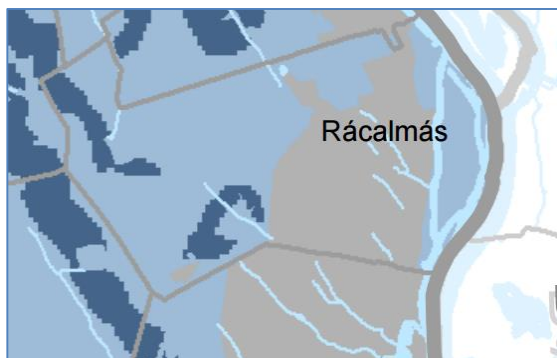
21. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a vízerózióknak kitett terület övezete

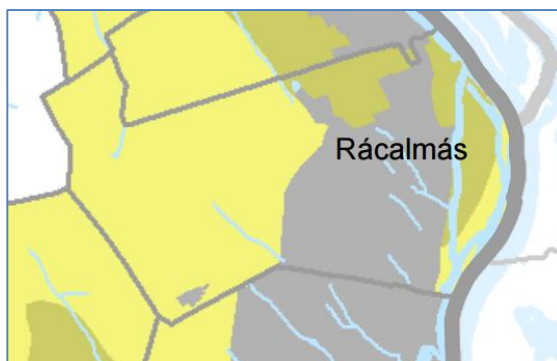
22. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

- a szélrózióknak kitett terület övezete

23. térkép: övezeti térkép részlet

Forrás: Fejér megye TT

1.4 A szomszédos települések hatályos szerkezeti terveinek- Rácalmás város fejlesztését befolyásoló megállapításai

A szomszédos települések szerkezeti tervei közül az elektronikus formában rendelkezésre állókat tudtuk áttekinteni. Néhány település szerkezeti terve csak a Lechner Nonprofit Kft., Építésügyi Dokumentációs és Információs Központjában lelhető fel, és csak helyben olvasható.

2. táblázat: Szomszédos települések szerkezeti tervei

Település neve	Megállapítások
Adony	A településszerkezeti terv elektronikusan nem elérhető. A HÉSZ nem tartalmaz Rácalmást érintő fejlesztési elképzelést.
Perkáta	A településszerkezeti terv elektronikusan nem elérhető. A HÉSZ nem tartalmaz Rácalmást érintő fejlesztési elképzelést.
Kulcs	A településszerkezeti terv és a HÉSZ elektronikusan elérhető. A dokumentumok nem tartalmazzak Rácalmást érintő fejlesztési elképzelést.
Nagyvenyim	A településszerkezeti terv elektronikusan nem elérhető. A HÉSZ nem tartalmaz Rácalmást érintő fejlesztési elképzelést.
Dunaújváros	A településszerkezeti terv a Rácalmással való kapcsolatok fejlesztését szorgalmazza, a városi kerékpárút fejlesztését tervezi Rácalmás felé. A HÉSZ nem tartalmaz Rácalmást érintő fejlesztési elképzelést.
Makád	A településszerkezeti terv és a HÉSZ elektronikusan elérhető. A dokumentumok nem tartalmazzak Rácalmást érintő fejlesztési elképzelést.
Tass	A településszerkezeti terv és a HÉSZ elektronikusan nem érhető el.
Szalkszentmárton	A településszerkezeti terv és a HÉSZ elektronikusan elérhető. A dokumentumok nem tartalmazzak Rácalmást érintő fejlesztési elképzelést.

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések

1.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai

Településfejlesztési koncepció:

Rácalmás város 2015-ben elkészítette településfejlesztési koncepcióját is. A dokumentum rögzíti a város hosszú távú, 2030-ig érvényes jövőképét, mely szerint: „A dinamikusan bővülő, sokszínű helyi gazdaság Rácalmás város népességvonzó képességét hosszú távon alapozza meg, megalapozva így egy folyamatosan fejlődő város lehetőségét. A vállalkozásbarát városi környezet folyamatos fejlesztésével a minőségi életkörülmények megteremtése válik a településen lehetővé. A helyben elérhető szolgáltatások körének bővítésével a

város térségi szerepének további erősödése, ehhez közvetlenül illeszkedve pedig hosszabb távon gazdasági centrum pozíciója alapozható meg.”

A jövőképhez két átfogó célt és három részcélt kapcsol a koncepció. A város átfogó céljai a következők:

- Az agglomerációs központ szerepet betöltő Rácalmás népességmegtartó képességének javítása, a városi környezet és az elérhető települési szolgáltatások fejlesztése a lakosság életminőségének javítása érdekében
- A vállalkozóbarát üzleti környezet megteremtése Rácalmásban a továbbfejlődésre képes helyi gazdaság megerősítése érdekében

Ezekhez az alábbi tematikus célkitűzések kapcsolódnak:

- Vonzó üzleti környezet kialakítása Rácalmásban, munkahelyteremtő beruházások ösztönzésével
- A Rácalmásban elérhető humán szolgáltatások komplex fejlesztése, a helyi társadalom megerősítése
- Hálózatos infrastruktúra komplex fejlesztése, az épület infrastruktúra korszerűsítése Rácalmásban

A fejlesztési koncepció a fenti célokhoz illeszkedő projekt javaslatokat, elképzeléseket is nevesít.

Integrált Városfejlesztési Stratégia

Rácalmás önkormányzata 2011-ben készítette el a település Integrált Városfejlesztési Stratégiáját a 97/2011 (IV.28.) KT. számú határozattal hagyta jóvá. A Stratégia főbb megállapításait az alábbiakban ismertetjük.

Rácalmás hosszú távú jövőképe: Rácalmás váljon a kistérség turisztikai célpontjává, amely a társadalmi és természeti környezetével összhangban folyamatosan fejlődik és a lakói számára kiváló életminőséget biztosít, továbbá meghatározó szerepet tölt a megye és az ország gazdasági életében.

A jövőkép elérését középtávú szinten átfogó célrendszer segíti, melynek főbb elemei:

- élhető kisvárosi környezet fenntartása
- Rácalmás vonzerejének növelése
- a gazdaság további fejlesztése
- a turisztikai potenciál bővítése
- a Dunaújvárossal való együttműködés.

Az átfogó célrendszer lebontásra került a gazdasági, a társadalmi, a települési környezet és a közszolgáltatások vonatkozásában, ahol a célokhoz számszerűsíthető mutatók (célindikátorok) kerültek meghatározásra.

A középtávú tematikus célok részletesen bemutatják a fejlesztési irányokat.

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

A 2012. évi CLVII. törvény a településfejlesztéssel, a településrendezéssel és az építésüggyel összefüggő egyes törvények módosításáról „30/A. § szabályozza a településrendezési szerződések követelményeit. A települési önkormányzat egyes településfejlesztési célok megvalósítására településrendezési szerződést köthet az érintett telek tulajdonosával, illetve a telken beruházni szándékozóval.

A szerződés megkötése előtt a települési önkormányzat képviselő-testületének döntenie kell a cél megvalósítója által készített telepítési tanulmánytervről. A szerződés tárgya lehet különösen a telepítési tanulmányterv alapján a településfejlesztési koncepció, az integrált településfejlesztési stratégia és a településrendezési eszközök kidolgozásának finanszírozása, azon egyéb költségeknek vagy egyéb ráfordításoknak a cél megvalósítója általi átvállalása, amelyek a cél megvalósításának előfeltételei - az érintett terület előkészítése, ennek keretében a telekviszonyok rendezése vagy megváltoztatása, a talaj megtisztítása – vagy következményei - a szükséges kiszolgáló intézmény és infrastruktúra-fejlesztések -, és azok megvalósítása az önkormányzatot terhelné.

Rácalmás önkormányzata sem településfejlesztési, sem településrendezési szerződést nem kötött.

1.6 Településrendezési Tervi előzmények

1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök

Az önkormányzat az alábbi hatályban lévő településrendezési eszközökkel rendelkezik:

Településszerkezeti Terv:

A szerkezeti terv a Képviselőtestület 32/2005. (04.06.) számú határozatával került jóváhagyásra, majd a 15/2008.(02.05.) valamint a 183/2008.(11.18.) Kt. számú határozatokkal módosításra került.

A dokumentum az alábbi alapelvek mentén készült:

„1950. előtt a település gazdaságának meghatározó eleme a mezőgazdaság volt. Az 50-es évek elejétől a foglalkoztatási összetétel megváltozott, jellemző, hogy a település lakóinak nagy része először Dunaújváros felépítésében, majd az odatelepített ipari létesítményekben talált munkát. Ez az elingázás napjainkban is tart. Dunaújváros gazdasági szerepe, munkahelyeinek száma a Duna-ferr privatizációjával változik, így a *saját iparterület kialakítása* fontos, napi feladat.

A település épített, táji- természeti adottságaiból következik, hogy a gazdaságfejlesztés másik fő iránya az *idegenforgalom fellendítésében* keresendő. Tudatos építészeti arculatformálással és idegenforgalmi terület előkészítésével, pályázatokon való részvétellel a tervezett fejlesztések megindíthatóak. A hangulatos Ófalu területén és a kertes területeken jelentős az üdülő funkciójú vagy használatú épület, így a falusi turizmus fejlődésével is számolni lehet.

A kétirányú gazdaságfejlesztés mellett természetesen a *település lakófunkciója is meghatározó*. Dunaújváros közelsége (kb. 5 km) a városból kitelepülő lakosság körében is kedvelté teszi Rácalmást, évente kb. 100 fővel nő a település népessége. Fontos, hogy a továbbiakban is csak az arányos fejlesztési méreteken belüli, ütemezett lakóterület növekedés legyen jellemző.”

A terv a készítésekor hatályos OTRT-vel összhangban készült.

Megjegyzendő, hogy az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. kötelezően előírja a településszerkezeti terv 10 évenkénti teljes felülvizsgálatát. A törvényi előírás mellett az eltelt 10 év tapasztalatai, fejlesztési elképzelései és a jogszabályi környezet átalakulása is indokoltá teszik a településrendezési eszközök teljes felülvizsgálatát.

Helyi Építési Szabályzat

Rácalmás Nagyközség Képviselő testületének 18/2005. (X.28.) sz. rendelete szól Rácalmás Építési Szabályzatáról (RÉSZ). A rendelet a Képviselőtestület 32/2005. (04.06.) számú határozatával jóváhagyott Rácalmás Településszerkezeti tervének figyelembe vételével készült. A rendeletet többször módosították. Az utolsó módosítás a 15/2014. (X.1.) önkormányzati rendelettel történt. A rendeletet az önkormányzat egységes szerkezetben rendelkezésre bocsátotta.

A RÉSZ és annak mellékletei – a településszerkezeti tervvel összhangban – a község közigazgatási területét

a) beépítésre szánt területen

- lakó (Lke - *kertvárosias lakóövezet* , Lf - *falusias lakóövezet*),
- vegyes (Vt - *településközpont vegyes övezet*),
- gazdasági (Gksz - *kereskedelmi, szolgáltató övezet*, Gip-e - *egyéb ipari övezet*, Gm - *mezőgazdasági majorokat magába foglaló övezet*),
- üdülő (Üh - *hétvégi házaspár üdülőövezet*),
- különleges (K - *különleges intézményi övezet*),

b) beépítésre nem szánt területen

- közlekedés (KÖu - *általános közlekedési terület* , KÖk – *közúti közlekedési terület*, KÖv - *vasúti közlekedési terület*) és közmű (Köz - *közműterület*),
- zöld (Zkp - *közpark*, Zkk - *közkert*),
- erdő (Ev – *védelmi erdő*, Eg – *gazdasági erdő*),
- mezőgazdasági (Mk – *kertes mezőgazdasági terület*, Má – *általános mezőgazdasági terület*, Mko – *korlátozott használatú mezőgazdasági terület*),
- vízgazdálkodási (V – *vízgazdálkodási terület*)

rendeltetési övezetekre bontja fel.

A településrendezési eszközök vonatkozásában nem történt még meg a 2014. január 1-jével hatályos OTrT módosításhoz történő igazítás a fogalom-meghatározások, övezetek kijelölése és megnevezése terén.

1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei

1.6.2.1 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai

A településszerkezeti terv az alábbi követelményeket és általános alapelveket rögzíti:

„A településszerkezeti terv elkészítésénél a település fejlesztési elképzeléseit és a területi adottságokat, értékeket kellett mérlegelni. A kétpillérű gazdaságfejlesztés szerint az idegenforgalom és az ipartelepítés lehetőségének megteremtése volt a fő cél.”

A szerkezeti terv készítésének időszakában az egyes övezetekre az alábbi célkitűzések fogalmazódtak meg:

Lakóterületek:

A meglévő, már kialakított üres lakótelkek beépítésén túl az első ütemként hasznosítható új területek a következők:

- a Kulcsi út menti belterület közeli részek,

- a belterület határán lévő kertes területek egy része (Patak-völgy feletti dombtető, Pacsirta utca melletti kertes területek),
- a Venyim út melletti tervezett kisebb lakóterület,
- a Milleniumi park északi része.

Hosszútávon az északi és a déli lakóterületek további bővülése történhet, de a Kulccsal való összenövés nem lehet cél.

A meglévő üdülőterületek lakóterületté minősítése nem támogatható.

Településközponti vegyes területek:

- A település több pontján kialakult intézményi központok továbbfejlesztése, a Szigetfő utca- Fő tér környéke közlekedési problémáinak megoldása (hiányzó járda, kerékpárút, parkolók, burkolatok, stb.) feladat. Az iskola bővítése és tornatermének megoldása szükséges.
- Az idegenforgalmi kínálat kialakítása, a Jankovich-kastély felújítása és hasznosítása - az elnyert pályázat segítségével – konferenciaturizmus számára, a volt libatelep területének további idegenforgalmi hasznosítása folyamatban van.

Különleges területek rendezése

- Az idegenforgalmi kínálat kialakítása, a víziturizmus, horgászturizmus, ökoturizmus, falusi turizmus fokozatos fejlesztése, a Duna menti településekkel való idegenforgalmi kapcsolat erősítése, turisztikai termékkínálat javítása, turisztikai marketing.

Gazdasági területek rendezése:

- A 6. sz. fkl. út és a vasút között kijelölt közel 200 ha-os iparterület szabályozási tervének elfogadása, a terület előkészítése, ütemezett – igényekhez igazodó – hasznosítása.
- A 6. sz. fkl. út és a asút közötti keskeny sáv, valamint a vasúttól nyugatra eső kialakítás alatt lévő iparterület hasznosítása.

Zöldterületek rendezése

- A kisebb belterületi zöldfelületek felújítása, nívósabbá tétele, sport-szabadidő terület kialakítása. Az új temető helyének kijelölése.
- A partmenti idegenforgalmi területek magas zöldfelületi arányának meghatározása, a tervezett beépítések tájbaillő forma- és anyaghasználatának meghatározása.

Mezőgazdasági területek, erdőterületek rendezése

- Az általános mezőgazdasági területek beépítésre nem szánt jellege maradjon meg.
- A kertes mezőgazdasági területek eredeti tájjellegét meg kell őrizni, további felaprózódását meg kell akadályozni,
- Az erdők területe nem csökkenthető, javasolt új erdőtelepítéseknél elsősorban a tájegységre jellemző, itt honosnak számító fafajokat kell alkalmazni.

1.6.2.2 A településszerkezeti terv megvalósult elemei

A településen történő építkezések a településrendezési eszközökben foglaltaknak megfelelően történnek. A tervezett célkitűzéseknek megfelelő, napjainkig megvalósult fejlesztéseket az alábbi táblázat tartalmazza:

3. táblázat: Megvalósult fejlesztések

Projekt megnevezése	A megvalósítás időpontja
Rácalmás ófalusi városrész csúszásveszélyes 2/b partfalszakasz állékonyságának biztosítása (2/b ütem)	2012-2013.
Rácalmás, ófalusi partfalszakasz védelmi munkái (2/a ütem)	2011-2012.
Az egykori rácalmási nevelőotthon épületegyüttesének köz- és gazdasági célú hasznosítása	2010-2011.
Játszótér felújítás Rácalmás	2010.
Rácalmási Jankovich Miklós Általános Iskola korszerűsítése, fejlesztése	2009-2010.
Rácalmás csúszásveszélyes magas-part vízrendezése	2009-2010.
Rácalmási Ófalusi partszakasz védelmi munkái (1. ütem)	2009-2010.
Prekop Ferenc u. burkolat felújítás	2008-2009.
Kerékpárúthálózat továbbfejlesztése Rácalmás	2008.
Mikulás földje kerékpárút megvilágítása, mikulás pihenőház kialakítása	2006-2007.
*Komplex ökoturisztikai bázis kialakítása Rácalmás	2005-2007.
Rácalmás nagyközség központjának rehabilitációja	2005-2006.
Duna-part ékköve: konferenciaközpont létesítése a Jankovich kúriában I.	2004-2006.
Duna-part ékköve: konferenciaközpont létesítése a Jankovich kúriában II.	2004-2006.
Rácalmás játszótér kialakítása	2005-2006.
Rácalmás Ófalu 3 ütem	2013-2014
Kamera rendszer kiépítés	2014
Piac tér kialakítása	2013
Petőfi szobor elhelyezése	2013
Pince sor támfal helyreállítás	2014
Szentháromság tér partfal helyreállítás	2014
Napelem park kialakítása	2015

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

*A Jankovich kúriához tartozó volt gazdasági épületek felújításával egy ökoturisztikai bázis jött létre, mely a kistérségben egyedüli értéket képvisel. Az ökoturisztikai bázishoz tartozik, egy 3,7 km hosszú kerékpárút, a Nagysziget természetvédelmi területen kialakításra került tanösvény, egy 50 férőhelyes csónakkikötő, és a természeti értékeket bemutató 2 db kiállító terem, gasztronómiai terem és kézműves ház.

1.7 A település társadalma

1.7.1 A népesség főbb jellemzői

1.7.1.1 Demográfia

Lakónépesség, állandó népesség

Népességszám alakulása

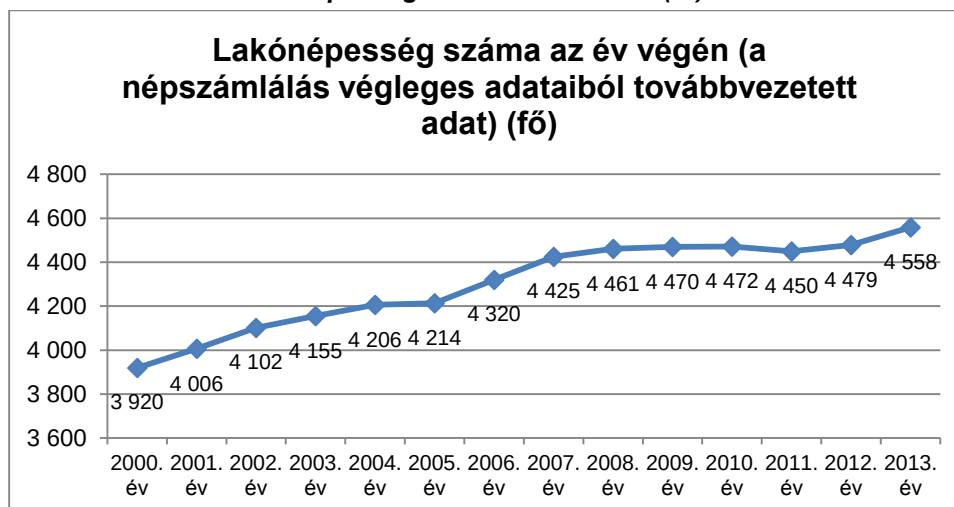
Rácalmás város területe 40,64 km². A 2001-es és 2011-es népszámlálási adatokat tartalmazó táblázat alapján megállapíthatjuk, hogy a település népszámlálási népessége 2001 és 2011 között 14,13%-kal emelkedett, mely mind a Fejér megyei mind pedig az országos tendenciával ellentétes, pozitív folyamat. A megyének ugyanebben az időszakban 1,95%-kal, míg Magyarországnak 2,56%-kal csökken a népessége.

4. táblázat: Rácalmás város népességének változása 2001-2011

Adattípus	2001	2011	Változás mértéke 2011/2001 (%)
Állandó népesség (város)	3.960	4.491	13,41%
Népszámlálási népesség (város)	3.872	4.419	14,13%
Állandó népesség (megye)	430.482	431.759	0,29%
Népszámlálási népesség (megye)	434.317	425.847	-1,95%
Állandó népesség (ország)	10.270.425	10.092.081	-1,04%
Népszámlálási népesség (ország)	10.198.315	9.937.628	-2,56%

Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011, KSH T-Star

1. ábra: Rácalmás lakónépessége 2000-2013 között (fő)

Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

Fenti ábrán alapján egyértelműen láthatjuk, hogy a település lakónépessége 2000 és 2013 között folyamatosan emelkedett. A népesség számának növekedés mindössze egy alkalommal, 2010-2011 között szakadt meg, ekkor minimális csökkenés tapasztalható. Ennél azonban sokkal lényegesebb azt a tényt rögzíteni, hogy 2000-2013 között a város népességnyerése igen jelentős, összesen 16,28%-os.

A jelentős emelkedést látva, a fejezet további részeiben különös figyelmet szentelünk az okok és a háttérben álló folyamatok felderítésének.

Népsűrűség

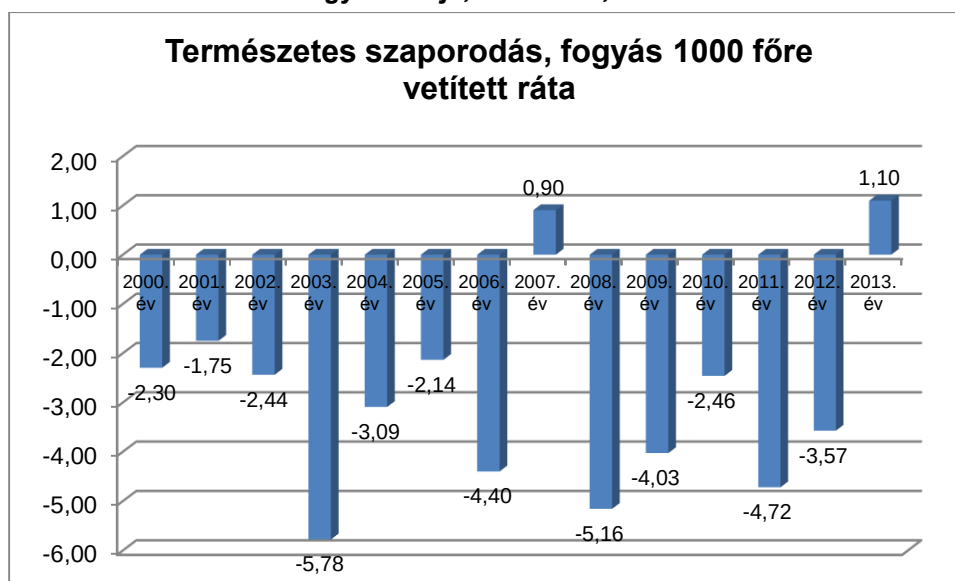
Rácalmás népsűrűsége a 2011. évi népszámlálási adatok alapján 108,7 fő/km², ami 2001-hez képest (95,3 fő/km²) 13,4 fővel magasabb, a népesség növekedésének eredményeként. A 2011-es városi népsűrűség az ugyanebben az évben mért megyei átlaghoz képest (97,62 fő/km²) mintegy 11 fő/km²-rel magasabb.

Népmozgalom – a természetes népmozgalom folyamatai

Népmozgalom

A népesség számának emelkedése kapcsán először a természetes szaporodás, fogyás folyamatát vizsgáljuk. A természetes népmozgalmi mutatók Rácalmás esetében azt mutatják, hogy az élveszületések és halálozások különbsége a vizsgált évek többségében negatív, két évben (2007-ben, 2013-ban) azonban pozitív volt a városban. Alábbi ábránk 1000 főre vetítve szemlélteti természetes szaporodás és fogyás mértékét.

2. ábra: A természetes fogyás rátája, Rácalmás, 2000-2013 között

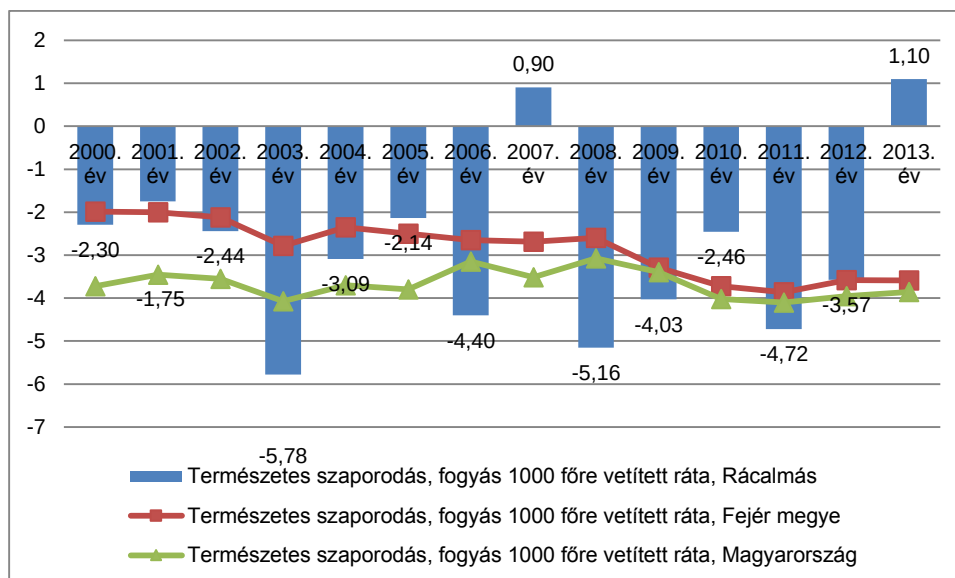
Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

A diagram képe alapján láthatjuk, hogy a 2000-2006 között folyamatosan negatív volt a születések és halálozások különbözete, ezen belül a két legkedvezőtlenebb év 2003 és 2006 volt. 2007 minimális pozitívumot hozott, azonban a következő évtől ismét megfordul a trend és negatív lesz a különbözet értéke. Ez a folyamat egészen 2012-ig tart, míg végül az utolsó vizsgált évben, 2013-ban ismét meghaladja a születések száma a halálozásokét.

Az időszak második felében (2013 kivételével) egyértelműen kedvezőtlenebbek az eredmények. Ennek oka alapvetően az alacsonyabb születésszámban határozható meg: míg 2007-ig a születések évi átlagos száma 37,6 fő, addig 2008-2013 között csak 32,3 fő. A legkevesebb gyermek 2008-ban (28 fő), illetve 2011-ben (29 fő) született. Ezzel párhuzamosan a halálozások száma stabilabbnak mondható: többnyire 40-50 fő között változik. A 2013-as évben volt a legalacsonyabb (34 fő), így tudott az egyébként nem kiugró, 39 fős születésszám mellett ebben az évben pozitívba fordulni a természetes népmozgalmi mutató.

Következő ábránk az országos, megyei és városi adatok összehasonlítását teszi lehetővé. Megállapítható, hogy a városi adatok 2000-2002 között, illetve 2012-ben a megyeihez hasonló értéket mutattak, míg az országos adatokhoz képest kedvezőbbek voltak.

3. ábra: A természetes fogyás rátája különböző területi szinteken 2000-2013 között

Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

A 2003-as év kiugróan rossz volt mind a megyéhez, mind az ország egészéhez viszonyítva. Ugyanez mondható el a 2006-os, 2008-as évekről is. 2009 és 2011 szintén kedvezőtlenebb volt a természetes fogyás szempontjából, a város

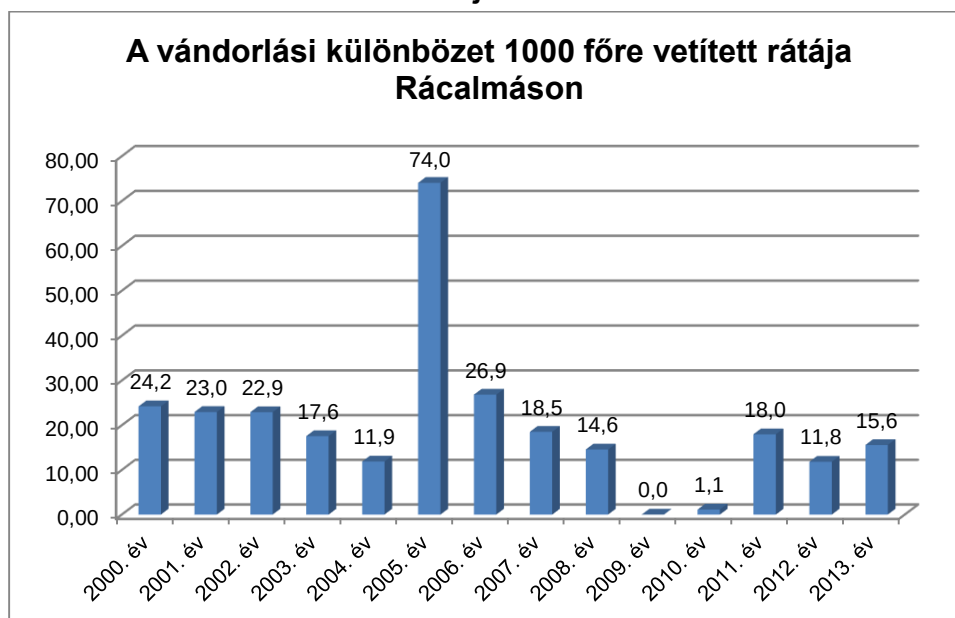
értékei ekkor is elmaradtak az országos és megyei szintektől. 2010-ben némileg enyhül a környező években tapasztalt fogyási szint, de ez csak átmeneti javulás. A következő években látható lesz, hogy a 2013-as, természetes szaporodást hozó évet követően folytatódik-e ez a kedvező tendencia.

Az adatokat és a folyamatokat áttekintve elmondható, hogy a város elmúlt időszakban végbement népességnövekedésében a természetes szaporodásnak gyakorlatilag nincs, vagy minimális a szerepe.

Népmozgalom – a vándorlás folyamatai

Következő lépésként a települési népesség változása szempontjából ugyancsak fontos vándorlási folyamatokat vizsgáljuk meg. Alábbi diagramunk értékei alapján egyértelműen látható, hogy a vizsgált időszak minden évében pozitív volt a város vándorlási egyenlege, egyetlen évben, 2009-ben nullás. Mindamellett a pozitív egyenleg viszonylag egyenletesnek is mondható, a 2005-ös év kivételével, amikor a statisztikai adatok nem jeleznek elvándorlást, csak odavándorlást, ami valószínűleg adathibára utal. A 2009-es és 2010-es év volt hozta a legszerényebb vándorlási nyereséget a város számára. Az utóbbi években a városba település üteme némileg szerényebb, mint a 2000-es évek elején volt, azonban továbbra is határozott jelenséggént rögzíthető.

4. ábra: A vándorlási különbség rátája 2000-2013 között

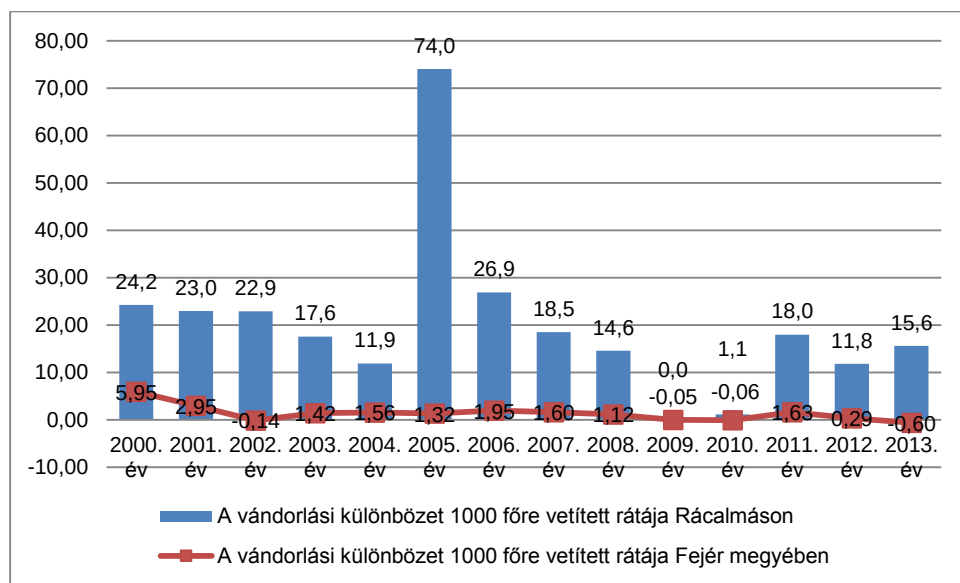
Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

Lenti ábránk Fejér megye és Rácalmás adatainak összehasonlítását teszi lehetővé. A megye egyenlege összességében jónak mondható, hiszen az évek többségében pozitív a mérlege. Az adatok tanúsága szerint 2000-ben és 2001-

ben volt a legmagasabb a megyébe vándorlók száma, de ezt követő években is többnyire pozitív maradt a megyei szintű egyenleg, bár ennek mértéke szerény, tehát a megyébe irányuló, illetve az onnan más területekre mutató vándorlások viszonylag kiegyenlítették egymást.

Fejér megye alapvetően pozitív eredményét látva, különös hangsúlyt kap Rácalmás helyzete, ahol a vándorlási különbözet rátája messze meghaladja a megyei szintet. A 2005-ös évnél látható kiugró eredmény itt is a korábban már jelzett, feltételezett adathibára utal.

5. ábra: A vándorlási különbözet rátája Rácalmáson és Fejér megyében 2000-2013 között

Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

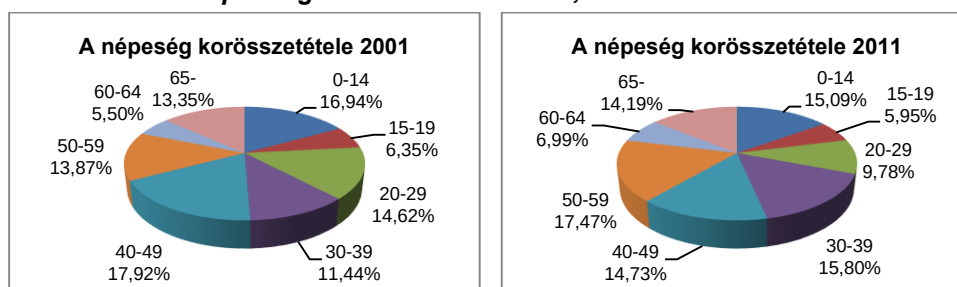
A természetes népmozgalmi és vándorlási folyamatokat áttekintve egyértelmű, hogy Rácalmás esetében a népesség növekedésének fontosabb mozgató rugója a vándorlás, ami kiemeli a település jelentős népességvonzó erejét.

A lakosság korösszetétele

Korösszetétel

A következő táblázat segítségével a népesség korösszetételét nyolc korcsoport szerint, a 2001-es és 2011-es népszámlálási adatok alapján vizsgáljuk. Az eredményeket az alábbi ábra szemléletesen is bemutatja.

6. ábra: A lakónépesség korösszetétele 2001, 2011

Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011

5. táblázat: A népesség korösszetétele

Adattípus	2001	Adott korcsoport részesedése – 2001 (%)	2011	Adott korcsoport részesedése – 2011 (%)
-14	656	16,94	667	15,09
15-19	246	6,35	263	5,95
20-29	566	14,62	432	9,78
30-39	443	11,44	698	15,08
40-49	694	17,92	651	14,73
50-59	537	13,87	772	17,47
60-64	213	5,50	309	6,99
65+	517	13,55	627	14,19
Összesen:	3.872	100	4.419	100

Forrás: KSH 2001. és 2011. évi Népszámlálás

Az adatok alapján megállapítható, hogy Rácalmás város népességének korösszetétele a két népszámlálás időszaka alatt az idősebb korosztályok irányába mozdult el. 2011-ben a 0-14 évesek 1,85%-kal, a 15-19 évesek 0,4%-kal, míg a 20-29 évesek 4,84%-kal képviselnek kisebb arányt a népességben, mint 2001-ben. Emelkedett a 30-39 évesek aránya 3,64%-kal, viszont 40-49 éveseké hasonló mértékben csökkent (3,19%-kal), míg 50 év felett minden korcsoport aránya emelkedett. A tendenciák a település népességének öregedésére utalnak.

A város öregedési indexe (az idős népesség (65–X éves) a gyermeknépesség (0–14 éves) százalékában kifejezve) 2001-ben 78,81%, míg 2011-ben ugyanez a mutató 94,00% volt. Ez a mutató is kiemeli az országos szinten is kiemelkedő demográfiai problémát, azaz a népesség öregedését, a fiatal korosztályok arányának csökkenését.

A városban az eltartott népesség rátája *(a gyermeknépesség (0–14 éves) és az idős népesség (65–X éves) összege a 15–64 éves népesség százalékában)* 2001-ben 43,46%, míg 2011 ugyanez a mutató 41,41% volt.

Összességében elmondható, hogy a népesség idősödő tendenciát mutat, ezzel párhuzamosan az eltartott népesség aránya csökkent 2001 és 2011 között. A város lakosságának növekedésében szerepet játszik a pozitív vándorlási mérleg, mely ellensúlyozni tudja a természetes fogyásból adódó veszteséget.

A népesség nemek szerinti megoszlása: 2001-ben a városban a népesség 50,75%-a (1.965 fő) nő, 49,25%-a (1.907 fő) férfi. A nemek közötti arány 2011-re minimálisan változott: nők: 50,42% (2.228 fő), férfiak: 49,58% (2.191 fő). A férfiak aránya tehát 0,33%-kal emelkedett a helyi népességen belül.

1.7.1.2 Nemzetiségi összetétel

Hazai és egyéb nemzetiségek

A városban a 2011 népszámlálás alapján jelen lévő, 10 főt meghaladó nemzetiségek: német (1,58%, 70 fő), cigány (0,83%, 37 fő), szerb (0,52%, 23 fő), román (0,13%, 8 fő). 2001 óta a nemzetiségek arányában nem állt be jelentősebb változás a településen. A cigány lakosság aránya 2001-ben 0,90% volt, a német 0,57%, tehát itt érzékelünk emelkedést, de a kisebbség jelenléte a városban továbbra is szerény. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy 2011-ben a népességnek csupán 85,52%-a adta meg nemzetiségi hovatartozását a népszámláláskor. Az adatok szerint 2011-ben a cigány lakosság aránya elmarad a megyei (1,53%) és az országos (3,17%) értékektől.

A településen a 2014.évi nemzetiségi önkormányzati választások során a német és a roma nemzetiség alakított önkormányzatot. A roma nemzetiségi önkormányzat megszűnt, a német nemzetiségi önkormányzat aktívan működik.

Rácalmás városában a népszámlálási adatok tanúsága szerint 15 fő sorolta magát az orosz és 24 fő az egyéb, nem hazai nemzetiségek közé.

1.7.1.3 Képzettség

Képzettség

A következő táblázat a 2001-es és 2011-es népszámlálások eredményei alapján Rácalmás város lakosságának iskolai végzettségét rögzíti százalékos megoszlásban. Összehasonlításként feltüntettük a releváns megyei és országos mutatókat is.

Az adatok alapján elmondható, hogy bár 2001 és 2011 között Rácalmás lakosságának iskolai végzettsége jelentősen javult, s ez a magasabb végzettségi szinteken mutatkozik meg határozottan.

A város népességének iskolázottsága már 2001-ben is viszonylag jónak mondható, hiszen alig marad el a „legalább középiskolai érettségivel rendelkezők” esetében az országos átlagtól, a megyei szintet pedig meghaladja. Az „egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők” mutató vonatkozásában ugyanez mondható el: a megyei szintet 1,1%-kal meghaladja, s az országos átlagtól csak 0,7%-kal marad el.

2011-re igen komoly változás történik: a lakosság több mint fele (52,2%) ekkor már rendelkezik érettségivel, s ez a szint már egyértelműen meghaladja az

országos és megyei értékeket is. Ennél is kiemelkedőbb változás a diplomások, felsőfokú végzettségűek arányának változása: a közel 10%-os emelkedés révén a megyei átlaghoz képest közel 5,3%-kal, az országos átlaghoz képest pedig 2,6%-kal kedvezőbb a városi mutató értéke.

6. táblázat: Rácalmás város lakossága iskolai végzettség szerint megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011)

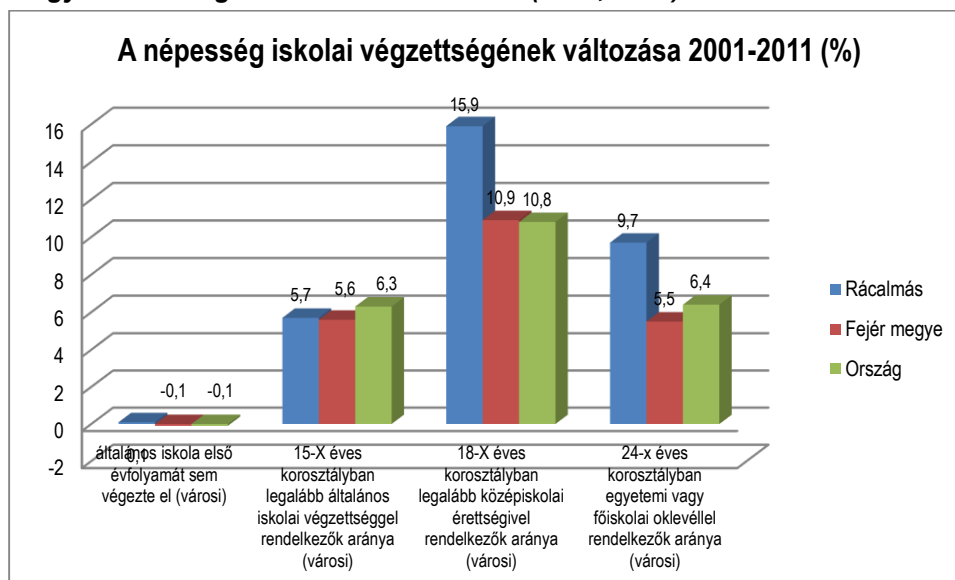
Területi szint	Általános iskola első évfolyamát sem végezte el	15-X éves korosztályban legalább általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya	18-X éves korosztályban legalább középiskolai érettséggel rendelkezők aránya	24-x éves korosztályban egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya
Iskolai végzettség, 2001				
Rácalmás	0,3	91,5	36,3	11,9
Fejér megye	0,6	89,9	34,7	10,8
Ország	0,7	88,8	38,2	12,6
Iskolai végzettség, 2011				
Rácalmás	0,4	97,2	52,2	21,6
Fejér megye	0,5	95,5	45,6	16,3
Ország	0,6	95,1	49	19

Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011

Az „általános iskola első évfolyamát sem végezte el” mutató 2011-es értéke is kedvezőbb a megyei és országos értéknél, s ugyanez mondható el a „legalább általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányával” kapcsolatban is: a rácalmási mutató 2,1%-kal magasabb az országos és 1,7%-kal a Fejér megyei aránynál.

Alábbi ábránk szemlélteti a városi, megyei és országos szinten végbement változás mértéke közötti különbséget. Látható, hogy az „az általános iskola első osztályát sem végezték el” mutató esetében mindhárom területi szint esetében minimális változás történt a 2001-2011 közötti évtizedben. A „15-X éves korosztályban legalább általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya” mutató esetében a város a megyeivel közel azonos, míg az országostól némileg szerényebb javulást mutatott. Itt fontos megemlíteni, hogy Rácalmás magasabb szintről indult, és a kisebb növekedés is magasabb mutatót eredményezett 2011-re, mint a megyei, vagy országos értékek.

7. ábra: Rácalmás város lakosságának iskolai végzettségben történt változása megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011)

Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011 alapján szerkesztett diagram

A „18-X éves korosztályban legalább középfelsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya” mutatóval kapcsolatban kijelenthető, hogy Rácalmás kimagasló javulást tudott produkálni: az emelkedés szintje 5%-kal meghaladja a megyeit és 5,1%-kal az országosan mért javulás mértékét.

Ugyancsak igen jelentősnek mondható a pozitív változás szintje a „24-x éves korosztályban egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya” mutató esetében. Míg az országos átlagos javulás 6,4%-os és a megyei is 5,5%-os, addig a városban 9,7%-kal emelkedett a vizsgált időszakban a diplomások aránya.

1.7.1.4 Foglalkoztatottság

Foglalkoztatottság,
munkanélküliség

A népszámlálás felmérései szerint Rácalmáson 2011-ben a munkaképes korúak (15-64 évesek) száma 3.125 fő volt, a teljes népesség 70,72%-a, ennek 62,40% a volt foglalkoztatott (1.950 fő). Ez az arány, a 2001-es adatokhoz képest jelentős (8,32%-os) javulást mutat, hiszen az arány a korábbi népszámlálás idején 56,76% volt (1.532 fő). A népességen belül 2001-ben a munkaképes korúak száma 2.699 fő volt, ez az akkori népesség 69,71%-a volt, tehát a munkaképes korúak aránya 2011-re kis mértékben (1,1%-kal) emelkedett.

2001-ben a településről napi szinten ingázó foglalkoztatottak száma 1.148 fő (74,93%) volt, míg a helyben foglalkoztatott helyi lakosok száma 384 fő (25,07% volt. Az adatok azt mutatják, hogy a település foglalkoztatott lakosainak jelentősebb része más településeken talált 2001-ben munkahelyet. Ez hasonlóan alakult 2011-ben is: a településről napi szinten ingázó

foglalkoztatottak száma 1.466 fő (76,75%) volt, míg a helyben foglalkoztatott helyi lakosok száma 444 fő (23,25%).

Fenti adatok azonban csalóka képet adnának önmagukban Rácalmás foglalkoztatási erejével kapcsolatban. Bár a helyi lakosok jelentős része más településen talál munkát, a város esetében 2011-ben kimagasló a más településről Rácalmásra dolgozni járó ingázók száma: ez az érték 1.589 fő.

Alábbi táblázatunk járási szinten veti össze a települések ingázási mutatóját. A mutató azt fejezi ki, mekkora a településekről más településre ingázók, illetve az adott településre más településekről ingázók aránya. A mutató csak 2 település esetében haladja meg a 100%-os határt, ami azt jelenti, hogy a térségi központ megyei jogú városon kívül csak Rácalmás esetében haladja meg a bejáró ingázók száma a más településekre eljárókét.

7. táblázat: Az ingázás mutatója a Dunaújvárosi járás településein 2011-ben

Terület	Ingázási mutató (%)
Dunaújvárosi járás	80,60%
Adony	30,59%
Baracs	12,08%
Beloianisz	13,13%
Besnyő	20,89%
Daruszentmiklós	10,90%
Dunaújváros	284,61%
Előszállás	8,33%
Iváncsa	19,98%
Kisapostag	9,30%
Kulcs	22,55%
Mezőfalva	25,13%
Nagykarácsony	10,71%
Nagyvenyim	17,64%
Perkáta	7,68%
Pusztaszabolcs	17,12%
Rácalmás	108,39%

Forrás: KSH T-STAR adatok alapján szerkesztett táblázat

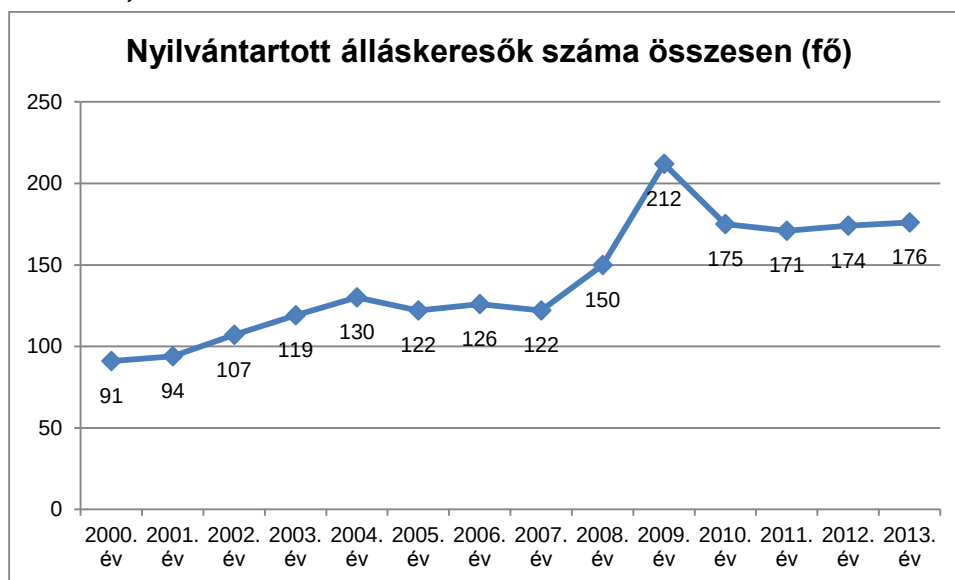
A táblázat adatai alapján még fontos kiemelni, hogy a térség településeinek jelentős része alacsony foglalkoztatási potenciállal rendelkezik, ez alól gyakorlatilag csak Dunaújváros és Rácalmás kivétel. Ugyanakkor azt is ki kell emelni, hogy a rácalmási foglalkoztatottak jelentős része nem tudja kihasználni a helyben meglévő munkalehetőségeket, így más településre jár dolgozni.

Az alábbi ábra jól mutatja, hogy a munkanélküliek (nyilvántartott álláskereső) száma 2000 és 2013 között viszonylag széles sávban mozgott, a legmagasabb értéket 2009-ben érte el, abban az évben, amikor a gazdasági válság miatt Magyarország legtöbb településén megemelkedett a munkanélküliek száma.

A 2000-es évek elején jellemzően alacsonyabb értékekkel találkozhatunk, egészen 2007-ig. Kifejezetten stabil a munkanélküliek száma 2004-2007 között, majd 2008-ban kisebb mértékben, 2009-ben jelentősebben megugrik a mutató értéke.

Fontos kiemelni, hogy 2010-től, bár a korábbinál magasabb szinten, de ismét stabilizálódik a munkanélküliek száma: 2010-2013 között 171-176 fő között mozog.

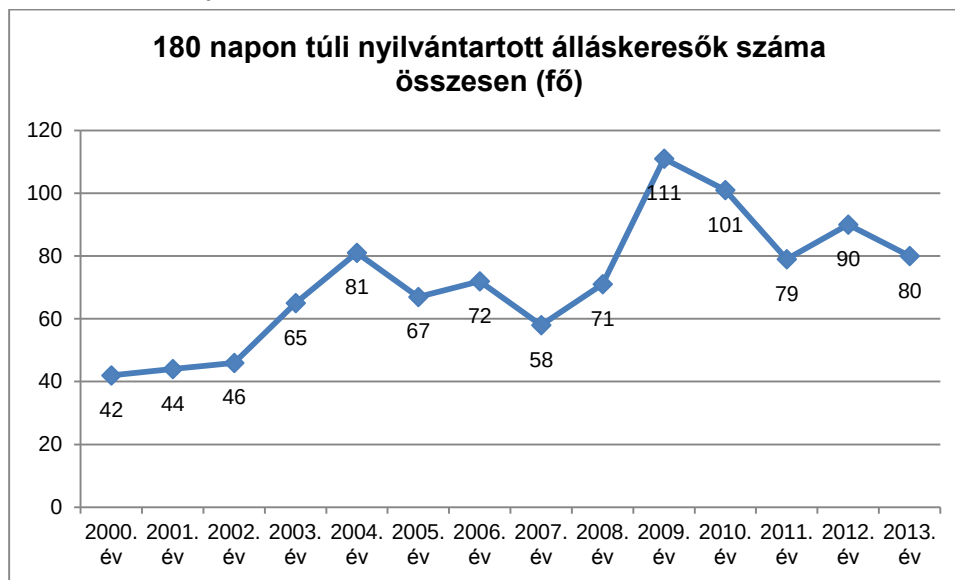
8. ábra: Nyilvántartott álláskereső (regisztrált munkanélküliek) Rácalmás városban, 2000-2013

Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

A következő diagram a tartós munkanélküliek számának változását szemlélteti. Láthatjuk, hogy a 180 napot meghaladó álláskeresők száma nagyságrendileg az álláskeresők felét jelentette az időszak során. Ez az arány esetenként megemelkedett, így történt ez 2009-2010-ben, utóbbi évben 57,71% volt. 2009-et követően ugyanakkor mérséklődött a tartós munkanélküliek száma, eltekintve a 2012-es évtől, ami kisebb emelkedést hozott.

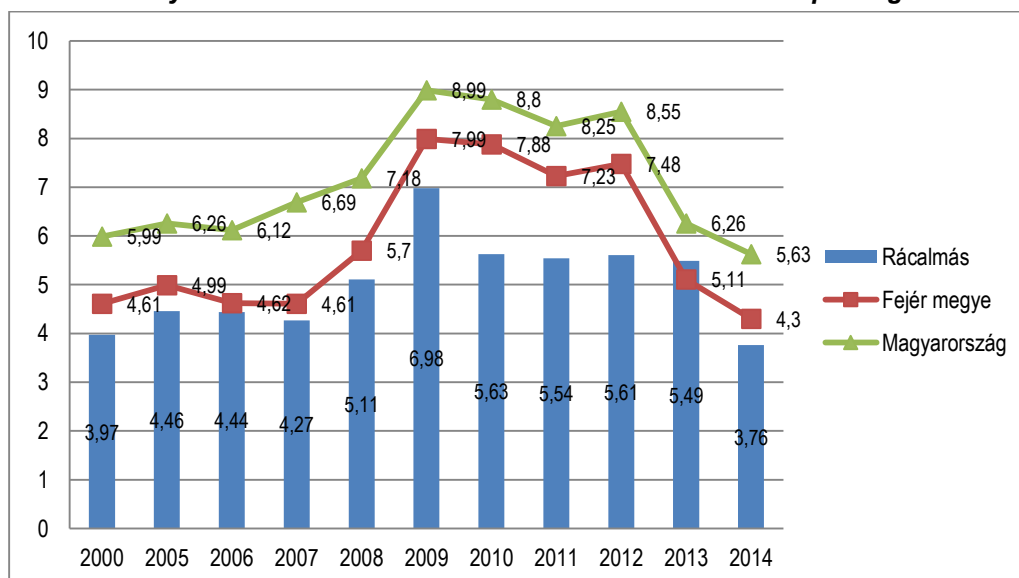
9. ábra: A 180 napnál régebben nyilvántartott állás keresők (regisztrált munkanélküliek) Rácalmás városban, 2000-2013

Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat relatív mutatója (lenti ábra) a nyilvántartott állás keresők munkavállalási korú népesség %-ában kifejezett arányt mutatja, minden év esetében a decemberi adatokat vetve össze. Az ábrán megyei és országos összehasonlításban szemlélhetjük az indikátor alakulását.

10. ábra: A nyilvántartott állás keresők a munkavállalási korú népesség %-ában

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

Rácalmás vonatkozásában az első tény, amit ki kell emelni, hogy a munkanélküliség relatív mutatója a teljes vizsgált időszakban kedvezőbb volt az országos értékeknél és a megyei átlagot is csak 2013-ban haladta meg kisebb mértékben.

Fontos azt is hangsúlyozni, hogy bár a gazdasági válság hatásai egyértelműen visszatükröződnek a mutató értékének alakulásában, a 2009-et követő időszakban gyors stabilizáció érvényesül a helyi munkaerő-piacon. A relatív mutató értéke ugyan meghaladja a 2008 előtti szinteket Rácalmásban, messze alatta marad a megyei és országos átlagoknak, és éveken keresztül stabil értéken nyugszik. 2014 decemberére aztán a teljes vizsgált időszak minimum értékére süllyed (3,76%), mely azonban nem állandósul és 2015 első negyedévé végére 5,17%-ra emelkedik.

A fenti adatok összességében a város stabilitását és viszonylagos erősségét mutatják foglalkoztatási szempontból. A munkanélküliség térségi szinten egyértelműen kedvezően alakul, ami összefüggésben van a foglalkoztatók jelenlétével és a lakosság megfelelő képzettségi szintjével is.

A 25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya az összes munkanélküli között 2001 és 2013 között 7,09 és 19,32% között változott. 2013-ban érte el a legmagasabb szintet, ekkor 19,32% volt, ugyanakkor összességében az látszik az adatokból, hogy a fiatalok aránya folyamatosan emelkedett az évek során (egy-egy év kivételével). Ez azt a figyelemre méltó helyzetet hangsúlyozza, hogy a fiatalok elhelyezkedése az elmúlt évek során egyre több nehézséget okozott.

A legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya az összes munkanélküli százalékában 2000 és 2013 között 27,36 és 37,69% között változott. Ez viszonylag alacsony arány, ami utal e csoport lakosságon belüli arányára is.

A munkanélküliek legjelentősebb csoportját e szempont szerint a középfokú végzettségűek adták, arányuk 58,46 és 64,75% között változott 2000 és 2013 között. A középfokú végzettségűek között többnyire a szakmunkás iskolát végzettek vannak a legnagyobb arányban regisztrálva munkanélküliként.

Alacsonyabb, de koránt sem elhanyagolható a felsőfokú végzettségűek jelenléte a munkanélküliek között: arányuk 3,41 és 9,71% közötti. Ha figyelembe vesszük, hogy Rácalmásban a felsőfokú végzettségűek aránya magas megyei és országos viszonylatban, akkor részben magyarázatot kapunk a relatíve magas arányra. Látna, hogy 2008-ban és 2009-ben és 2010-ben 10% körüli értékre emelkedik arányuk, azt a következtetést is levonhatjuk, hogy ez a végzettségi szint sem nyújtott egyértelmű védelmet a gazdasági válság kedvezőtlen eseményeivel szemben. A diplomások aránya a munkanélkülieken belül 2011-től jelentősen mérséklődik, 2013-ban 3,41% volt.

Jövedelem

1.7.1.5 Jövedelmi viszonyok, életminőség

A település vonatkozásában jövedelmi szempontból meglévő hátrányok egyik lehetséges mutatójaként a „rendszeres munka jövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül” mutatót vizsgáljuk meg. Ennek értéke 2011-ben 33,1%, amely az országos 33%-os értékkel megegyező mértékű volt Rácalmásan.

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korúakon belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 7% volt 2011-ben, mely adat sokkal kedvezőbb, mint a 14,7%-os országos érték.

A lakosság életminősége számos tényezőtől függ egy településen. Ezek egyike a lakásállomány minősége, melyet – többnyire – jelentősen meghatároz annak kora.

8. táblázat: A lakások és lakott üdülők építési év szerinti megoszlása 2011-ben, db

A lakások és lakott üdülők építési év szerint	Rácalmás	
1946 előtt	255	14,81%
1946–1970	305	17,71%
1971–1980	217	12,60%
1981–1990	368	21,37%
1991–2000	229	13,30%
2001–2011	348	20,21%
Összes lakott lakás	1.722 db	

Forrás: KSH Népszámlálás

Fenti táblázatunk alapján jól látható, hogy a 2011-ben Rácalmásan lévő lakott épületek és lakások száma összesen 1.270 darab volt. A lakások 32,5%-a 1971 előtt épült, közülük az összes lakás mintegy 15%-a 1946 és 1970 között. A 32,5%-os arány viszonylag alacsonynak számít, a közeli Pusztaszabolcson például a lakások közel 53%-a tartozik ebbe a kategóriába. Fontos kiemelni, hogy az 1971 előtt épült épületek 2015-ben legalább 45 évesek, életkoruk révén együtt technológiai színvonaluk és főképp energetikai szintjük is elavultnak tekinthető. Hasonló mondható el az 1971 és 1980 között épült lakások vonatkozásában is.

Összességében 1990-ig épült meg a ma meglévő lakások mintegy kétharmada (Pusztaszabolcsan 86,34%-a). Ennek megfelelően az elmúlt (2011-ig számított) 21 évben épült a lakások közel egyharmada (13,51%-a).

A Rácalmásan található lakások a szobák számát tekintve viszonylag egyenletesen oszlanak meg a KSH által alkalmazott kategóriák között. Legkisebb arányban 1 szobás (7,84%), majd 5 és több szobás lakásokat (16,55%) találhatunk a városban. 22,42%-ot képviselnek a 4 szobás, 26,19%-ot a 3 szobás lakások, míg a 2 szobás lakások száma 465 darab, s ezzel a legnagyobb arányt (27,00%) képviselik a településen belül. Ez az arány messze

elmarad a Fejér megyeitől, ahol a 2 szobás lakások aránya jelentősen magasabb, 42,5%-os.

Rácalmás az összkomfortos lakások aránya 71,31%, ez meghaladja a megyei 67,15%-ot. Valamennyi szerényebb komfortfokozatú lakás tekintetében kedvezőbbek a városi adatok a megyeinél, ami – a korábban áttekintett adatokkal egyetemben – azt mutatja, hogy a település népessége a megyei átlagnál jobb életkörülmények között él.

Segélyezés

Rácalmás Város Önkormányzata biztosítja a jogszabályban meghatározott rendszeres segélyeket, támogatásokat, valamint az eseti segélyeket. Ilyenek többek között az átmeneti segély, a rendszeres szociális segély, lakásfenntartási támogatás, ápolási díj, temetési segély, méltányossági közgyógyellátás, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás.

Rendszeres szociális segélyt az az aktív korú személy kaphat az önkormányzattól, aki nem munkavállaló, vagy egészségkárosodott, vagy támogatott álláskereső, vagyis olyan hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személy, aki nem rendelkezik rendszeres, megélhetést biztosító jövedelemmel. A foglalkoztatást helyettesítő támogatást csak álláskereső személy veheti igénybe.

9. táblázat: Pénzbeli és természetbeni ellátásban részesülők száma az elmúlt években

Támogatás formája	2008	2009	2010	2011
Időskorúak járadéka	2	2	2	4
Rendszeres szociális segély	25	14	7	42
Rendelkezésre állási támogatás	0	26	48	na.
Közgyógyellátás	91	59	128	146
Lakásfenntartási támogatás	6	11	17	na.
Temetési segély	16	24	15	na.
Köztemetés	1	0	1	na.
Ápolási díj	10	11	8	11
Átmeneti segély	92	103	157	34*
Óvodáztatási támogatás	0	8	4	4*
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	81	95	89	114
Rendkívüli gyermekvédelmi kedvezmény	80	50	33	83

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

*2012-es adat

A rendszeres szociális segélyben részesülőknek 2012-ben már több mint 70 százaléka 55 év feletti volt; a jogosultak köre egy nagycsaládot leszámítva gyermektelen, egyedülállókból tevődik össze.

A támogatást igénylők, - elsősorban egyedülállók – száma folyamatosan emelkedik.

A 2015-től megváltozó pénzbeni és természetbeni ellátásokról az 1.8.1.3 fejezetben írunk.

1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A kedvezőtlen lakhatási feltételekkel rendelkező lakások jelentős része általában szegregátumokban található, ahol az alacsony komfortfokozatú lakások aránya jelentősen meghaladja a városi szintet. Szegregált területről akkor beszélhetünk a jelenleg elfogadott definíció szerint, amennyiben a szegregációs mutató (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül) értéke az érintett területen 30% feletti és a területen élő népesség száma eléri az 50 főt.

Rácalmás város megkérte a Központi Statisztikai Hivatal erre vonatkozó adatszolgáltatását és a megküldött mutatók és szegregációs térképek alapján egyértelműen megállapítható, hogy a településen szegregátumként azonosítható terület nincs.

A településen – a város Esélyegyenlőségi Programjának megállapítása szerint – nincs szegregált, telepszerű lakókönyezet. Jelen dokumentum 3.3.2 fejezete részletesen is bemutatja a KSH által rendelkezésre bocsátott adatokat.

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

1.7.3.1 Történeti és kulturális adottságok

A település története

Rácalmás, Fejér megye keleti határán, a Duna mentén, Dunaújvárostól északra, 10 km-re fekvő első település. A közigazgatási határ mentén Fejér megye területén Kulccsal, Adonnyal, Perkátával, Nagyvenyimmel, Dunaújvárossal határos, a Duna túloldalán Pest megye területén Makád, Bács-Kiskun megye területén Tass és Szalkszentmárton településekkel szomszédos.

A település már az őskorban is lakott hely volt. Régészeti leletek bizonyítják, hogy a neolitikum és a bronzkor embere is megtelepedett a Duna fölé magasodó löszparton, de megfordultak itt kelták, avarok, longobárdok és hunok is. A honfoglalás után magyar törzsek szálláshelye volt. Az első, a községre utaló írásos feljegyzés 1025-ből származik, egy királyi adománylevél említi Szigetfő néven. 1329-ben már Almás néven említik. A török hódoltság idején a település elnéptelenedik és 1690 körül a törökök elől menekülő rácok népesítik be.

1696-ban a többségi rác lakosság következtében Almás – Tikos – Szigetfő Rác- Almás néven egyesült.

A település gyarapodását az Almási, Paksy, Jankovich család, valamint a földrajzi helyzetéből következő meggazdagodó kereskedő réteg alapozta meg.

A település-szerkezet több jól elkülöníthető részből áll. A város legrégebbi része az Ófalu, mely keskeny, kanyargós utcákból és rájuk csatlakozó közökből áll. A település többi részén jobban megfigyelhető a „tervszerűség”, a szabályos és párhuzamos utca és telekstruktúra.

A fentiekből következik, hogy a települést több jól elhatárolható részre lehet osztani, úgymint Ófalu, Martinász lakótelep, Kulcsi út melletti lakóterület, Baboskerti rész.

Rácalmás Dunaújváros első településgyűrűjében fekszik, ezért Dunaújváros hatása a település életére jelentős. Meghatározó a rácalmási munkaerő napi ingázása a dunaújvárosi iparterületek felé és a dunaújvárosi lakónépesség egy részének a tisztább levegőjű és olcsóbb Rácalmási lakóterületek felé való kivándorlási folyamata, mely várhatóan a jövőben is jellemző lesz.

1995 előtt Kulcs és Rácalmás közigazgatásilag egy települést alkottak. A szétválást követően Rácalmás népessége a kitelepülő dunaújvárosi lakosságnak köszönhetően növekedni kezdett, ami ma már folyamatos tendenciaként értékelhető.

A köztársasági elnök 76/2009. (VI.30.) KE határozata alapján 2009. július 1-étől Rácalmás település város lett.

Kulturális értékek

A széles körű kulturális és művelődési tevékenységet folytató általános iskola mellett ki kell emelni a Rácalmási Művelődési Ház és Könyvtár tevékenységét alapfunkcióin túl a különböző kulturális rendezvények szervezése területén is.

Rácalmást együtt kell említeni azzal az örökséggel, amely Jankovich Miklós műgyűjtő, tudományszervező és mecénási tevékenységéhez kapcsolódik.

A város jelentősebb építészeti emlékeit az 1.14.6 fejezet részletesen is bemutatja. Ki kell azonban itt is emelni, hogy Rácalmás – méretéhez képest – jelentős számú épített értékkel büszkélkedhet. Az önkormányzat elhivatottsága, a lakosság identitástudata hozzájárulnak az épített örökség megőrzéséhez. A település értékein a Városvédő és Szépítő Egyesület őrökdi.

1.7.3.2 Civil szerveződések

Rácalmás Város Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2015 (II. 27.) önkormányzati rendelete a civil szervezetek támogatásáról szól. A rendelet célja a civil társadalom erősítése, a civil szervezetek helyi szerepvállalásának elősegítése, az önkormányzattal való jó együttműködés előmozdítása.

Az önkormányzat évente megújuló rendeletben meghatározza a támogatandó civil működési területeket, rögzíti, hogy a támogatás céljára felhasználható előirányzat összegét minden évben a költségvetési rendeletben állapítja meg.

Az önkormányzat által támogatott területek:

- egészségmegőrzés, prevenciók tevékenység
- szociális tevékenység
- kulturális tevékenység, hagyományápolás
- nevelés, oktatás, képességfejlesztés,
- ismeretterjesztés

- testvértelepüléssel kapcsolatos tevékenység,
- természetvédelem, környezetvédelem, műemlékvédelem
- épített környezet megóvása
- gyermek- és ifjúságvédelem
- közrend, közbiztonság, vagyonvédelem
- sport, tömegsport, utánpótlás nevelés, szabadidő sport

A civil szervezetek számára az önkormányzat működési és fejlesztési célra adhat támogatást az alábbi célok mentén:

- működési támogatás
- rendezvény és program célú támogatások
- fejlesztési és beruházási célú támogatások

A civil szervezetek számára a támogatás vissza nem térítendő támogatásként, cél jelleggel, elszámolási kötelezettséggel nyújtható, amelyet pályázati úton lehet igényelni.

A képviselő testület, a rendelet szerint, minden év március 15. napjáig pályázatot ír ki a civil szervezetek támogatására.

A rendelet rögzíti a pályáztatással kapcsolatos további lépéseket:

- pályázati eljárás lépéseit
- a civil szervezetek számára elkülönített keretből nyújtott támogatás felhasználását
- a pályázati támogatással történő elszámolás módját

10. táblázat: Támogatott civil szervezetek Rácalmás, 2014, 2015

Pályázó neve	Igényelt támogatás 2015.	Igényelt támogatás 2014.	Elszámolt támogatás 2014.
Sirály Horgász egyesület	500 000 Ft	500 000 Ft	500 000 Ft
Napsugár Asszonykórus	200 000 Ft	100 000 Ft	81 701 Ft
Szent György Polgárőr Egyesület	2 000 000 Ft	1 800 000 Ft	1 620 025 Ft
Rácalmás Városvédő és Szépítő Egyesület	10 000 000 Ft	7 000 000 Ft	6 000 000 Ft
Rácalmás Sport Egyesület	8 500 000 Ft	7 500 000 Ft	7 500 000 Ft
Rácalmás Oktatásért Kult. Egyesület	0 Ft	1 000 000 Ft	993 400 Ft
Összesen	21 200 000 Ft	17 900 000 Ft	16 695 126 Ft

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

11. táblázat: Rácalmásban bejegyzett civil szervezetek

	Szervezet neve	Székhely
1	<u>Rácalmás Sportegyesület</u>	HU, 2459 Rácalmás, Szigetfő u. 11-13.
2	<u>Rácalmásért, Oktatási, Kulturális és Környezeti Nevelési Egyesület</u>	HU, 2459 Rácalmás, Szigetfő út 24.
3	<u>Rácalmási Napsugár Asszonykórus Egyesület</u>	HU, 2459 Rácalmás, Szigetfő út 31.
4	<u>Rácalmási Óvodássport Egyesület</u>	2459 Rácalmás, Szigetfő u. 17.
5	<u>Rácalmási "Sirály" Horgász Egyesület</u>	HU, 2459 Rácalmás, Kiss E. u. 82.
6	<u>Rácalmási Városvédő és Szépítő Egyesület</u>	HU, 2459 Rácalmás, Szigetfő u. u: 11-13.
7	<u>Rácalmás-Kulcs-i Gazdakör</u>	2459 Rácalmás, Szigetfő út 15.
8	<u>Vállalkozók Rácalmásért Egyesület</u>	HU, 2459 Rácalmás, Széchenyi tér 12.

Forrás: Civil szervezetek névjegyzéke, www.birosag.hu

Mindezt figyelembe véve az önkormányzat tudatosan együttműködik a helyi civil szervezetekkel, építve kapacitásukra, támogatva működésüket.

1.8 A település humán infrastruktúrája

1.8.1 Humán közszolgáltatások

1.8.1.1 Oktatás

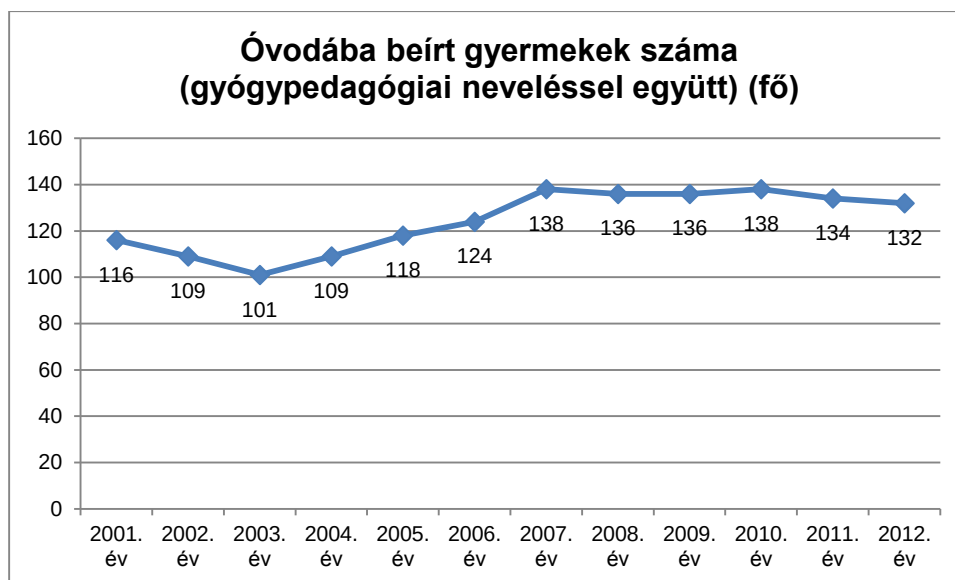
Óvodák

A településen a Rácalmási Manóvár Óvoda és Bölcsőde ad lehetőséget a kisgyermek nevelésére, iskolai felkészítésére.

Az integrált intézmény 1 telephellyel, 5 óvodai és 1 bölcsődei csoporttal működik.

Az óvoda kihasználtsága folyamatosan magas. A KSH adatai szerint a férőhelyek száma 2001 és 2006 között 100 volt, azonban a beíratott gyermekek száma ezt mindvégig meghaladta.

11. ábra: Az óvodába beírt gyermekek száma Rácalmáson 2001 és 2012 között

Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

Az adatok tanúsága szerint 2003 és 2007 között az óvodások száma folyamatosan emelkedett, ezt követően 130-140 fő között stabilizálódott, 2011-ben és 2012-ben némileg csökkent. A kihasználtság a vizsgált időszak alatt folyamatosan 100%, vagy e feletti volt.

Alapfokú oktatás

A településen a Jankovich Miklós Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény működik magas színvonalú oktató, nevelő tevékenységet folytatva.

Az iskola névadó választása is tudatos volt: Jankovich Miklós a felvilágosodás nagy nemzedékének szülötte és egyik kiemelkedő képviselője. Az iskola honlapján olvasható bemutatkozás szerint minden idők legnagyobb magyar műgyűjtője, tudományszervezője, mecénása volt, akinek gyűjteményei tették valóban naggyá a Nemzeti Múzeumot, az Országos Széchenyi Könyvtárat. Ővé volt az ország legnagyobb magánkönyvtára, számtalan kéziratot, érmet,

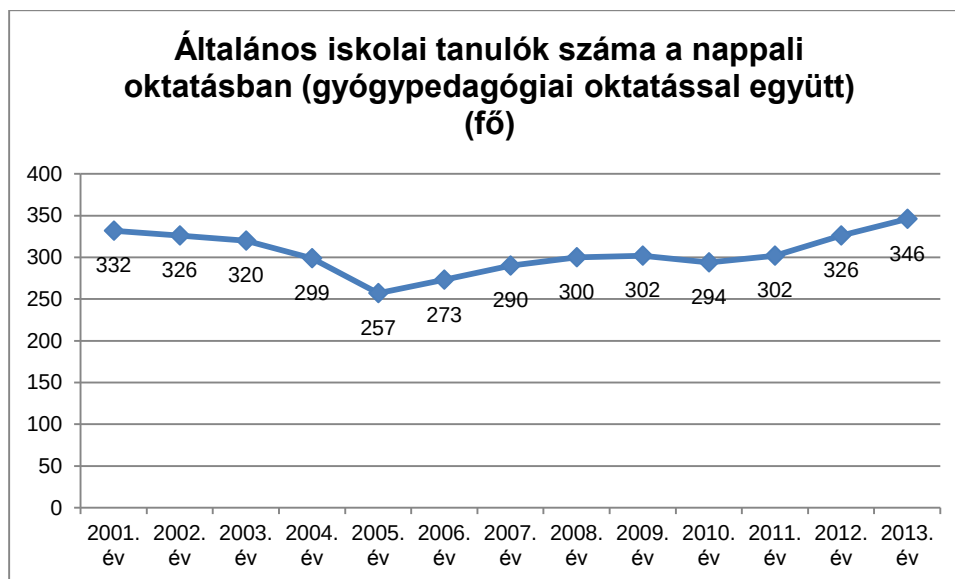
régiséget őrzött, sok képet vásárolt, hatalmas történeti énekanyagot halmozott fel. Többek között az ő nevéhez fűződik az első megbízható honfoglalás kori régészeti leletközlés. Gyűjteményeiről számos tanulmányt publikált, ott volt az első tudományos folyóirat létrehozói közt, részt vett a nyelvújítás körüli vitákban, támogatta a nemzeti színjátszást, részt vett a Magyar Tudós Társaság megalapításában és munkájában.

A Jankovich Miklós Általános Iskolában a 2005/06-os tanévtől kezdve a tanulóknak lehetősége van alapfokú művészetoktatásban is részt venni képző- és iparművészet szakon. Ez az oktatási forma egyértelműen sikeresnek mondható az intézményen belül, karakteres színfoltot képezve az iskola többi alternatívái között. 2010-ben az intézmény megkapta a Kiválóra minősített művészeti iskola címet.

Az iskolában a fentiek mellett környezetismereti, környezetvédelmi, színjátszó és íjász szakkörökön van lehetőségük részt venni a tanulóknak.

Az iskola 2012-ig 15, majd 2013-tól 16 osztállyal működik.

12. ábra: Az általános iskolai tanulók száma Rácalmásan 2001 és 2013 között

Forrás: KSH T-STAR alapján szerkesztett diagram

A fenti ábra adatai alapján láthatjuk, hogy az általános iskolai tanulói létszáma 2005 óta folyamatosan emelkedik. Ennek egyik oka a település emelkedő lakónépessége, de a tapasztalatok szerint jelentős a más településről bejáró általános iskolai tanulók száma is: a legtöbben 2009-ben voltak (55 fő), az utolsó két vizsgált évben (2012 és 2013) 52 fő volt.

Középfokú
oktatás

A településen középfokú oktatás nincsen.

Kollégiumi
ellátás

A településen kollégiumi ellátás nincsen.

Megvalósult fejlesztések: 2014-ben, az önkormányzat saját költségéből valósította meg az óvoda bővítését. A megújult integrált óvoda – bölcsőde a 2014-2015-ös tanévtől tudja fogadni a legkisebb gyermekeket is.

2009-2010-ben a KDOP által támogatott projekt révén, mintegy 230 millió forintos költséggel valósult meg az általános iskola korszerűsítése, fejlesztése.

Tervezett fejlesztések: az óvoda felújítás és bővítés utolsó üteme 2015. évben fejeződik be. Ennek keretében a régi épület ún. Tsz szárny része megújul, új építésként korszerű csoportszobák és közösségi helyiségek alakulnak ki. Az óvodához tartozó kerthelyiség tervek szerinti modern, biztonságos és ugyanakkor gyermekbarát kialakítása előre láthatóan 2016-ban valósulhat meg.

A megalapozó vizsgálat eredményeinek városi egyeztetésén merült fel igényként az általános iskolai sportolási lehetőségek bővítése.

1.8.1.2 Egészségügy

Alapellátás

2012 novemberében került átadásra a megújult Egészség ház Rácalmáson. Az intézmény felújítását az önkormányzat saját forrásból valósította meg. Egy épületben került elhelyezésre modern körülmények között a házi orvosi, gyermekorvosi és fogorvosi rendelő is, amely mellett védőnői szoba is kialakításra került. Ugyancsak az egészség házban kapott helyet a felnőtt és gyermek fogorvosi ellátás is.

A városban 2 házi orvos, 1 gyermekorvos és 1 fogorvos működik, a betöltött védőnői álláshelyek száma 2. A településen 1 gyógyszertár áll a lakosság rendelkezésére.

Szakellátás

Az egészségügyi szakellátást a város lakosai más településeken tudnak igénybe venni, alapvetően a Kulcsi Kistérségi Egészségügyi Központban, valamint a dunaújvárosi (Szent Pantaleon Kórház – Rendelőintézet) és velencei járóbeteg szakrendelőben. A városban egyes szakellátások mozgó szakorvosi szolgáltatás keretei között érhetőek el (pl. szemészet).

A Kulcsi Kistérségi Egészségügyi Központban vehető igénybe a központi házi orvosi ügyelet.

A fogorvosi ügyelet Dunaújvárosban érhető el felnőttek és gyermekek részére egyaránt.

Megvalósult fejlesztések: 2012-ben, az önkormányzat saját költségén valósította meg az Egészség ház felújítását, modernizálását.

Tervezett fejlesztések: Egészségügyi eszközök, berendezések és műszerek beszerzése.

1.8.1.3 Szociális közszolgáltatások

Intézmények, szolgáltatások

Bölcsődei ellátásra a Rácalmási Manóvár Óvoda és Bölcsőde nyújt lehetőséget a település lakosai számára.

Az intézményben – az 5 óvodai csoport mellett – egy bölcsődei csoport működik 2014-től. Az alapító okiratban 26 fős bölcsődei engedélyezett létszámú bölcsődei ellátás a települési adatok szerint magas kihasználtsággal működik.

A településen, a szociális szolgáltatószervezési koncepcióban megfogalmazottak szerint, a demográfiai tényeket figyelembe véve elsődlegesen megfogalmazódik az igény, hogy ameddig csak lehet, amíg arra képes és úgy akarja, mindenki az otthonában élhessen. Ezt a célt szolgálja többek között az étkezés és a házi segítségnyújtás. Az önkormányzati szociális szolgáltatások jelentős része évek óta ezekre az ellátási formákra épült.

A szociális alapellátás megszervezésével a települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában.

A települési önkormányzat az alapellátás keretében gondoskodik különösen az időskorúak, fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek, a szenvedélybetegek, továbbá a hajléktalan személyek ellátásának megszervezéséről. Ennek megvalósítása érdekében az alapellátást biztosító szociális intézmények, szolgáltatók együttműködnek az egészségügyi, oktatási, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, illetve munkaügyi intézményekkel, szolgáltatókkal, szervezetekkel. Ezen intézmények tevékenységének összehangolása a szolgáltatást igénybevevő személy szociális ellátása érdekében – ha gondozási központ nem működik a települési önkormányzat feladata.

A szociális igazgatásról szóló 1993. évi III. törvény rendelkezik arról, hogy melyek azok az ellátások és szolgáltatások, amiknek igénybevételének lehetőségét valamennyi településen biztosítani kell.

Rácalmás Város Önkormányzata a személyes gondoskodás keretébe tartozó feladatait a HÁZI SZOCIÁLIS ELLÁTÓ SZERVEZET (2 fő) és a GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT (1 fő családgondozó) és családsegítő (1 fő) szolgálat útján látja el.

A biztosított alapszolgáltatások a településen:

- Étkeztetés

Az Szt. rendelkezési értelmében étkeztetés keretében kell gondoskodni azokról a szociálisan rászorult személyekről, akik önmaguk vagy eltartottjaik részére az étkezést tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani.

Ez a szolgáltatási forma az utóbbi időben jelentősen átalakult, ennek sajnos takarékosági okai is vannak és a lakosság igényei is megváltoztak.

Azt az ingatlant, amiben az önkormányzat biztosította a napközi otthonos ellátást 1998-ban értékesítette.

A HÁZI SZOCIÁLIS ELLÁTÓ SZERVEZET a Könyvtár épületéből 2012 októberében költözött át a régi Városháza épületébe (Rácalmás, Széchenyi tér 19.).

Az étkezést az önkormányzat jelenleg úgy biztosítja, hogy felméri minden hónapban az igényeket a szociális gondozókon keresztül. Az ebéd elkészítését és kiszállítását csere ételhordókban egy dunaujvárosi vállalkozó végzi (az iskolának és az óvodának is szállít ételt).

A szociális gondozók végzik ezek után az étel kiszállítását a szolgáltatásban részesülőknek és igénylőknek.

Étkeztetésben 2011-ben 30, 2012-ben 32, 2013-ban 33, 2014-ben 30 fő, 2015-ben 32 fő részesült.

A házi gondozó hálózat létszáma-a korábbi négy főről - nyugdíjazás miatt - lecsökkent, jelenleg 2 fő képesített szociális gondozóból áll.

- Házi segítségnyújtás

Mint az előző ez is kötelező alapellátási feladat. Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást. (1993. évi III. törvény 63.§ (1) bekezdés).

A házi segítségnyújtás keretében a HÁZI SZOCIÁLIS ELLÁTÓ SZERVEZET gondozói (2 fő) a következő szolgáltatásokat biztosítják:

- az ellátást igénybevevővel segítő kapcsolat kialakítása és fenntartása
- a kezelőorvos előírása szerinti alapvető gondozási, ápolási feladatok ellátása, szakápolói feladatok esetén kapcsolatfelvétel a háziorvosokkal, egészségügyi asszisztenssel, illetve a Dunaújvárosi Kórház szociális munkásaival
- segítségnyújtás az alapvető higiénia megtartásában, mosdatás, fürdetés, lakókörnyezet tisztántartása
- közreműködés az ellátást igénybevevő háztartásának vitelében (különösen bevásárlás, meleg étel biztosítása, gyógyszerkiváltás)
- környezettel való kapcsolattartás segítése
- segítségnyújtás a veszélyhelyzetek kialakulásának megelőzésében, illetve azok elhárításában
- az ellátást igénybevevő segítése a számára szükséges szociális ellátásokhoz való hozzájutásban, közgyógyellátás, lakásfenntartási támogatás, étkeztetés kérelmezése
- szükség esetén a bentlakásos szociális intézménybe történő beköltözés segítése

- Családsegítés

2013. október 1. napjától 1 fő önálló családgondozóval működik a családsegítés Rácalmásan.

A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer működik. A jegyző, továbbá a szociális szolgáltató, háziorvosok,

gyermekorvos, védőnők, valamint a gyermekjóléti szolgálat jelzi, a társadalmi szervezetek, egyházak és magánszemélyek jelezhetik a családsegítést nyújtó szolgáltatóknak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást.

- **Gyermejjóléti szolgálat**

A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT Rácalmás Város közigazgatási területén 1998. március 31. napjától működik. Irodája jelenleg Rácalmás régi városháza (Rácalmás Széchenyi tér 19.) épületében található.

Az általános segítő szolgáltatás keretében az egyének és a családok életvezetési képességének megőrzése, valamint az egyén és a család életében jelentkező probléma megszüntetése a feladat. Speciális szolgáltatásokat az általános feladatok mellett fontos és aktuális problémák enyhítése érdekében, a szükségleteknek megfelelően szervezi.

Mindezek mellett a gyermejjóléti szolgálat megelőző tevékenységet folytat, melynek során figyelemmel kíséri a lakosság szociális és mentálhigiénés helyzetét, feltárja a nagy számban előforduló, az egyén és család életében jelentkező probléma okait és jelzi azokat az illetékes hatóság vagy szolgáltatást nyújtó felé, veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő és jelző rendszert működtet.

A közösségi ellátásokra (a pszichiátriai, illetve a szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátásra), támogató szolgáltatásokra (a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátásának szolgáltatására) utcai szociális munka (hajléktalanról nincs tudomása az önkormányzatnak) Dunaújváros közelsége miatt nem merült fel igény. A településen élő ilyen problémával küzdő személyekről nincs adata az önkormányzatnak, illetve pénzügyi ellátások igénylésekor, a hivatal szociális ügyintézője tudomást szerez erről.

A **szakosított ellátások** (időskorúak gondozóháza, fogyatékos személyek gondozóháza, pszichiátriai betegek átmeneti otthona, szenvedélybetegek átmeneti otthona, éjjeli menedékhely, hajléktalanok átmeneti szállása) igénylésére irányuló igényeket az önkormányzat összegyűjti, felveszi a kapcsolatot az illetékes intézménnyel és továbbítja azt. **Nem tervezi az önkormányzat ilyen intézmény létrehozását a településen.**

Megvalósult fejlesztések:

Tervezett fejlesztések: 2015-ben tervezi az önkormányzat elindítani az alábbi szolgáltatásokat:

- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- Idősek nappali ellátása

A régi városháza épületében működnek a település szociális ellátó rendszerének szervei, valamint bérleti díj ellenében helyt kaptak a település életében meghatározó civil szervezetek. Az épület kiváló megközelíthetősége miatt a körzeti megbízott irodája és a térfelügyelő központ helyisége is itt található. Az épület rendkívül rossz állapotú, felújításra 30-40 éve nem került sor. Az elkövetkező időszakban – alapvetően a TOP forrásaira támaszkodva – tervezi

az önkormányzat az épület energetikai megújítását a fenti funkciók megtartása mellett, valamint, ehhez kapcsolódóan egységes városi szociális intézmény létrehozását.

A város középtávú elképzelései között szerepel idősek bentlakásos otthonának létesítése a településen.

Pénzbeni és természetbeni ellátások

A Magyarország 2015.évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvény alapján a pénzbeni és természetbeni szociális ellátások rendszere 2015. évben jelentős mértékben átalakult.

Néhány kisebb, jogalkalmazást elősegítő módosítás 2015. január 1-jén, az átalakítást érintő fő szabályozási elemek március 1-jén léptek hatályba.

- I. 2015. január 1-jén hatályba lépő, az egységes jogalkalmazást elősegítő változások eredményeként a járási hivatalok hatáskörébe tartoznak az alábbi ügykörök:
 - o alanyi ápolási díj (az alapösszegű, a fokozott ápolási szükségletre tekintettel megállapított emelt összegű, valamint a kiemelt ápolási díj),
 - o időskorúak járadéka,
 - o alanyi és normatív jogcímen megállapított közgyógyellátás,
 - o egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság,
 - o aktív korúak ellátása.
- II. Az ellátórendszer 2015. március 1-jei átalakításához kapcsolódó változások:

A segélyezési rendszer 2015. március 1-jei átalakításával összefüggésben az állam és az önkormányzatok közötti feladat-megosztás a szociális ellátások területén átalakult. A legfőbb változások az alábbiak:

- o 2015. március 1-jétől az aktív korúak ellátása jegyzői hatáskörből a járási hivatal hatáskörébe került.
- o A lakásfenntartási támogatás 2015. március 1-jétől kikerült az Szt. –ből, ettől az időponttól kezdődően biztosítása nem kötelező.
- o A méltányossági közgyógyellátási igazolványra való jogosultság 2015. március 1-jétől kikerült az Szt. –ből, ettől az időponttól kezdődően biztosítása nem lesz kötelező, azzal, hogy a 2015. március 1-jét megelőzően megállapított méltányossági közgyógyellátással összefüggésben, a 2015. február 28-án folyamatban lévő ügyekben – a jogosultság határozatban megállapított időtartamára, vagy annak megszüntetéséig - a 2015. február 28-án hatályos rendelkezéseket kell alkalmazni.
- o A méltányossági ápolási díj megállapítása 2015. március 1-jétől kikerült az Szt. –ből. Az ellátás biztosítása a települési önkormányzatok számára jelenleg sem kötelező. Az önkormányzatok a települési támogatás keretében ellátást biztosíthatnak a 18. életévet betöltött tartósan beteg személy ápolását, gondozását végző hozzátartozók részére.

- Az önkormányzatok által biztosított ellátások neve 2015. március 1-jétől egységesen **TELEPÜLÉSI TÁMOGATÁS**.

TELEPÜLÉSI TÁMOGATÁS keretében nyújtható támogatás különösen az Szt. alapján:

- a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez,
- a 18. életévét betöltött tartósan beteg hozzátartozójának az ápolását, gondozását végző személy részére,
- a gyógyszer- kiadások viseléséhez,
- a lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó személyek részére.

Az önkormányzat képviselő-testülete megalkotta a szociális ellátásokról szóló 2/2015.(II.27.) önkormányzati rendeletét melyben a fenti települési támogatások biztosításáról döntött.

1.8.1.4 Közösségi művelődés, kultúra

A város művelődési és kulturális életében kiemelt szerepet játszik a Rácalmási Művelődési Ház és Könyvtár. Az intézmény helyszínt biztosít a különböző kulturális rendezvényeknek és számos klub működését is biztosítja (jazzbalett, néptánc, fitness, country, pilates, angol és német nyelv, képzőművészeti, színjátszó, nyugdíjas, stb.).

A közelmúltban a Rácalmási Művelődési Ház és Könyvtár új, ingyenes szolgáltatást vezetett be. Azoknak a rácalmási olvasni vágyóknak, akik mozgásukban korlátozottak, nagyon idősök vagy egyéb más okból nem tudnak ellátogatni a könyvtárba, heti egy alkalommal házhoz szállítják a könyveket.

A település 2015-ös rendezvényei az alábbi eseményeket tartalmazza:

- Március 15. 1848/49-es forradalom és szabadságharc ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉS
- Május 1. péntek MAJÁLIS
- Május 16. szombat ALMAVIRÁG FESZTIVÁL
- Május 31. vasárnap GYERMEKNAP
- Augusztus 22. szombat VÁROSNAP
- Szeptember 25-26-27. péntek, szombat, vasárnap TÖKFESZTIVÁL
- Október 6. kedd ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉS
- Október 23. péntek ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉS
- December 19. szombat RÁCALMÁSI KARÁCSONYA
- December 31. SZILVESZTERI UTCABÁL

A város jelentős hangsúlyt fektet a lakosság művelődési és kulturális igényeinek színvonalas biztosítására. Ebben jelentős szerepet kap az ifjúság tudatos nevelése. Rácalmás 2014.évben csatlakozott a BURSA HUNGARICA programhoz és korábban az ARANY JÁNOS TEHETSÉGGONDOZÓ programhoz, amelyekben ezt követően is részt kíván venni és biztosítani a szükséges forrásokat.

Az önkormányzat a település hagyományainak megőrzését és ápolását rendezvények szervezésével, és a civil szervezetek hagyományörzésre irányuló

kezdemenyezésének felkarolásával támogatja. Ugyancsak támogatja a lakosság és a helyi ifjúsági közösségek önszerveződését.

A 2015-ben elkészült gazdasági program kiemeli, hogy ingyenes előadásokat kell szervezni a művelődési házban a fiatalok bűnözés, drogfogyasztás és egyéb fiatalok között előforduló problémák megelőzésére. A fiatalok prevencióra kiemelt figyelmet fordít a Képviselőtestület. Ennek érdekében együttműködik az intézmények vezetőivel.

Az ingyenes, havonta megjelenő „Rácalmás” újság a lakosság széles körű tájékoztatását szolgálja, érintve a fontosabb városi híreket, eseményeket, programokat és lehetőségeket.

Sportélet,
szabadidő

Rácalmás életében meghatározó a sportélet. A labdarúgó, kézilabda, és vízi szakosztályokkal rendelkező egyesület aktív sportéletet alakított ki. Az önkormányzat a legfőbb támogatója a sportegyesületnek, anyagi támogatást is nyújtva annak működéséhez. Az évente kiírt civil szervezetek támogatására szolgáló pályázatok során a sportegyesület sikeresen pályázik a városi forrásokra.

Fejlesztési elképzelések és igények: Az önkormányzati tulajdonú új sportöltöző tetőtere egyelőre nem beépített. A 2015-re tervezett beruházással a beépítés megvalósulhat, ezzel újabb lehetőség nyílik a sportélet gyakorlására.

A régi sportöltöző teteje felújításra szorul, az épület beázik, állaga romlik. A tervek ez évben elkészülnek és a tetőcserére is sor kerülhet.

A gyermekek sportkultúrájának kialakításához, illetve a település sportklubjainak tevékenységéhez nem megfelelőek a jelenleg működő iskolai tornaszoba adottságai. Ezen kíván változtatni kell a Képviselőtestület, a jelenlegi választási ciklusban sportcsarnok építésével.

A város lakosság a 2013.évben folytatott felmérés alapján elsődlegesen a fürdő építése mellett tette le voksát. Az önkormányzat ennek megfelelően 2014-től megkezdte a projekt előkészítését. Jelen választási ciklusban a képviselőtestület kedvező gazdasági környezet és kedvező szakmai tanulmányok esetén a fürdőprojektet megvalósítja.

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Rácalmás város 2013-ban elkészítette a település hatályos Helyi Esélyegyenlőségi Programját (HEP). A program a releváns jogszabályi és szakmai elvárások és előírások szerint készült.

A program intézkedései – melyek a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket tartalmazzák – a HEP Intézkedési Tervében jelennek meg. Az intézkedések az alábbi területekre összpontosulnak:

1. Romák és/vagy mélyszegénységben élők

- Roma munkavállalók számának növelése a közfoglalkoztatásban

2. Gyermekek

- Pályázati források bevonásával az intézményrendszer kiépítése (bölcsőde, családi napközi)
- Célzott tehetséggondozó programok

3. Idősek

- Programok, kulturális rendezvények szervezése
- Források, pályázati lehetőség felkutatása egy bentlakásos idősek otthona létrehozásához

4. Nők

- Pályázati források bevonásával az intézményrendszer kiépítése (bölcsőde, családi napközi), ezáltal a nők szülés utáni munkaerő-piacra történő visszatérésének támogatása

5. Fogyatékkal élők

- Felmérés készítése a problémák beazonosítása érdekében
- Források, pályázati lehetőség felkutatása akadálymentesítés megvalósítására

1.9 A település gazdasága

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Megyei program
szerinti
gazdasági súly

Rácalmás város gazdasági súlyát és szerepkörét érintően nem kerül említésre Fejér Megye Területfejlesztési Programjában, a város a Duna menti magaspartok, löszfalak védelme kapcsán jelenik meg a megyei programban.

A város ugyanakkor meghatározó gazdasági központ a térségben, ennek megfelelően javasolt először a vállalkozások helyzetét áttekinteni általánosságban.

A városban a KSH adatai szerint a regisztrált vállalkozások száma 677 db, míg a működő vállalkozások száma 344 darab volt (2012). Előbbi érték a 2011-ben rögzített értékhez viszonyítva 3,7%-os csökkenést, míg utóbbi jelentősebb, 10,18%-os csökkenést mutat.

A működő vállalkozások 1000 lakosra vetített száma a megye esetében 2012-ben 55,86 db működő vállalkozás/ 1000 lakos volt, míg Rácalmás város esetében az érték 76,8 db/1000 lakos. Ezzel a város a járás városi rangú települései között messze az első helyet foglalja el, és az érték a megyei mutatóhoz viszonyítva is kiugróan magas.

A vállalkozások abszolút és lakosságarányos száma nem mutatja kielégítően a város relatív gazdasági erejét ezért fontos megvizsgálni és összehasonlítani a működő vállalkozások ágazati megoszlását is.

Ezzel lehetővé válik a domináns ágazatok beazonosítása és összehasonlítása a megyei jellemzőkkel.

12. táblázat: Működő vállalkozások száma gazdasági áganként Rácalmás (2012)

Gazdasági ág	Rácalmás város db	Fejér megye db
Mezőgazdaság	4	935
Ipar	31	2 113
Építőipar	55	2 562
Kereskedelem, gépjárműjavítás	59	4 554
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	69	3 716
Adminisztratív és szolgáltató tevékenység	11	1 308
Egyéb szolgáltatás	12	1 032

Forrás: KSH T-STAR

A fenti táblázatból látható, hogy – összhangban a megyei szinten látható adatokkal – arányát tekintve az építőiparban, a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban, valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végző működő vállalkozások száma a meghatározó Rácalmásban, míg a mezőgazdasági tevékenységet végző cégek száma igen alacsony a városban.

A működő vállalkozásokat vállalkozásdemográfia alapján vizsgálva megállapíthatjuk, hogy Rácalmáson a kisebb foglalkoztatók vannak túlsúlyban.

13. táblázat: Működő vállalkozások létszám kategóriák szerint Rácalmáson (db, 2011-2012)

Gazdasági ág	2011	2012
1-9 fős létszámú működő vállalkozások	371	329
10-19 fős létszámú működő vállalkozások	6	9
20-49 fős létszámú működő vállalkozások	5	5
50-249 fős létszámú működő vállalkozások	0	0
250-499 fős létszámú működő vállalkozások	0	0
500 és több fős létszámú működő vállalkozások	1	1

Forrás: KSH T-STAR

A táblázatból látható, hogy a Rácalmáson működő vállalkozások igen jelentős hányada az 1-9 főt foglalkoztató kategóriába esik, míg jelentős munkahelyteremtő potenciállal rendelkező vállalkozás 1 db található a városban.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1 Mezőgazdaság

Kijelenthetjük, hogy a mezőgazdaság szerepe napjainkra fokozatosan értékelődött le a város életében, ma már szinte elhanyagolható mértékű. Amint láthattuk, 2012-ben mindösszesen 4 db működő vállalkozást rögzítettek a városban ebben a szektorban, ami a járás városi rangú településeit összevetve a legalacsonyabb érték.

Rácalmáson 2010-ben mindösszesen 0,41 ha terület volt mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek használatában, egyéni gazdálkodók ugyanakkor mintegy 809 hektáron gazdálkodtak ugyanebben az évben. Ez utóbbiból mintegy 698 hektár volt szántó, 8,9 hektár gyümölcsös, 2,6 hektár pedig szőlő. Az egyéni gazdaságok használatában lévő erdő területe mintegy 60 hektár volt.

A térségben nagyobb tradíciója nincs a szarvasmarhatartásnak, a növénytermesztés kapcsán ugyanakkor a kukorica, búza tekinthető meghatározó terménynek.

1.9.2.2 Ipar

Rácalmás gazdasági életében meghatározó az ipari szektor szerepe. Amint láthattuk, a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2012-ben 24 db

vállalkozás működött az ipari szektorban a városban. Az ágazat cégei általában az építőiparban, illetve a feldolgozó iparban tevékenykednek. Ezek közül kiemelendő a járás 500 főnél többet foglalkoztató cégének egyike, a 2006-ban ide települt Hankook.

A Hankook Tire a világ hetedik legnagyobb és egyben egyik legdinamikusabban fejlődő gumiabroncsgyártójaként innovatív, kiváló minőségű radiál abroncsokat gyárt személygépkocsik, terepjárók, SUV-ok, könnyű tehergépkocsik, buszok és a motorsport számára. Öt kutató-fejlesztő központjában (Korea, Németország, Egyesült Államok, Kína és Japán) testreszabott és jövőbe mutató technológiákat fejleszt az adott piacok követelményeinek és a helyi fogyasztók igényeinek megfelelően. A Hankook Tire több mint 180 országba szállítja termékeit, és világszinten több mint 20 000 alkalmazottat foglalkoztat. A világ számos vezető autógyártója első gyári felszerelésként is a Hankook Tire abroncsait választja.

A Hankook magyarországi abroncsgyára Rácalmás közigazgatási területén található. Az üzem a közelmúltban fejezte be fejlesztésének harmadik ütemét, melynek eredményeként a gyár teljes kapacitással működhet. A gyártósorok beindításával már napi 55.000, vagyis évi 19 millió abroncs készül az ultramodern üzemben, összesen közel 500 méret- és modellvariációban. A gyár kapacitásnövekedése mellett a bővítés komoly minőségi változásokat is hozott, így már olyan prémiumkategóriás megrendelőknek is szállítanak, mint a Porsche, a Mercedes, az Audi és a BMW. A 313 millió eurós beruházásból épült új üzemrész világviszonylatban a legmodernebb ipari létesítmények közé tartozik, tervezése pedig magas szintű szaktudást igényelt.

A Hankook gumigyár a 2012. júniusi adatok alapján 2.362 főt foglalkoztatott. Az utolsó éves beszámolója alapján a cégnek 166,682 milliárd forint volt az árbevétele és 2015. júniusi adatok szerint már 3 256 főt foglalkoztatott.

Fontos szereplője a helyi gazdaságnak az R-STEEL Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., mely igen sikeresen szerepelt az elmúlt évek vállalkozásfejlesztési pályázati felhívásain. A 2014-ben mintegy 2,6 milliárd forint nettó árbevételt elérő, fémfeldolgozással és –kereskedelemmel foglalkozó cég 2015. júniusi adatok szerint 20 fő munkavállalót foglalkoztatott.

A város meghatározó vállalkozása a D.E.Á.K. Irányítástechnikai Kft. is. Az 1998-ban alakult családi vállalkozás jogelődei 1982-ig visszamenőleg visszakereshetőek. Kezdetben irányítástechnikai eszközök kereskedelmét, tervezését és kivitelezését végezte a cég, majd ezt egészítette ki későbbiekben a műszeres szerviz és karbantartás, az és az ehhez kapcsolódó saját gyártási üzletág is. A gyártási tevékenység során egyedi célgépeket, jelfeldolgozó berendezéseket, vezetékek nélküli adatátviteli eszközöket, irányítástechnikai szoftvereket, valamint gáziparban használatos elektronikus adattároló és hőmérséklet/nyomás kompenzáló műszereket készít a vállalat. A D.E.Á.K. Irányítástechnikai Kft. számos külföldi partnerrel együttműködik (Metso Automation GmbH, Valmet Corporation, Labom GmbH, Pepperl+Fuchs GmbH, ADDI-Data GmbH).

A vállalat 2014-ben 300,38 millió Ft nettó árbevételt ért el, 2015. júniusi adatok szerint 12 fő munkavállalói létszámmal.

Meg kell még említenünk az AM-PROJEKT Építőipari és Kereskedelmi Kft.,t mely 169,8 millió Ft nettó árbevételt ért el 2014-ben, 2015. júniusában pedig 13 fő alkalmazottal működött.

1.9.2.3 Szolgáltatások

Rácalmás város a Dunaújvárosi járás meghatározó települése. A kiskereskedelem legtöbb ága megtalálható itt. A város kisvállalkozói gondoskodnak az élelmiszerboltok, és a különféle szaküzletek működtetéséről. Jelenleg még nem jelent meg a városban multinacionális cég, amely közvetlenül veszélyeztetné a családi vállalkozásokat, melyek már évtizedek óta elégítik ki a lakosság igényeit.

Rácalmásan megtalálható az alapvető szolgáltatások széles spektruma, egészen a ékszerésztől a gyógyszertárig, de természetesen cukrászda, fodrászüzlet, élelmiszerbolt mellett benzinkút is működik a városban. A település agglomerációs mivolta miatt Dunaújváros üzletközpontjai, de még a távolabbi Székesfehérvár bevásárlási lehetőségei is nagy vonzerővel rendelkeznek.

Rácalmásan 2011-ben 16 db, 2012-ben 17 db vendéglátóhely működött. Az éttermek, büfék száma mindkét évben 10 db volt, míg cukrásza 1 darab működött Rácalmásan, 2012-ben.

A város és vonzáskörzete főbb turisztikai vonzerejét az épített és természeti környezet szépsége, a lovas turizmus, a tanyasi turizmus és a Dunára települő horgász és vízi turizmus jelenti.

Rácalmás város idegenforgalma a kiváló adottságokat még nem használja ki teljes mértékben, de a helyi szereplők (helyi vezetőség, vállalkozók, civil szervezetek, lakosság) kiemelt szerepet szánnak ennek a világviszonylatban dinamikusán fejlődő gazdasági ágának. Rácalmásra – a korábbi időszakokhoz hasonlóan – ma is az egy napos, vagy esetleg hétvégi, illetve az átutazó turizmus a jellemző.

A Jankovich Kúria Hotel és Étterem (Továbbiakban: Jankovich Hotel) 50 szobájában 100 vendég elhelyezésére alkalmas szállás van. Az átutazó vendégeket az Animó Fogadó fogadja a 6-os főút mellett. Ugyancsak várja a városba érkezőket a 170 éve épült Vadrózsa Vendégház.

A városban 2011 és 2012 között a kereskedelmi szállásférőhelyek száma nem változott érdemben, 2011-ben 182 db, 2012-ben 181 db volt. Minőségi szálláshely fejlesztése ugyanakkor – összhangban a helyi turisztikai attrakciók fejlesztésével – mindenképpen indokolt.

Ha a statisztikai adatokat vizsgáljuk meg, azt látjuk, hogy Rácalmásan 2012-ben és 2013-ban a vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken 3.857 főről 5.294 főre emelkedett. Ugyanebben az időszakban a vendégéjszakák száma 8.525 darabról 10.057 darabra emelkedett. Ezen belül ugyanakkor a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma 5 363 darabról 4.660 darabra csökkent.

Ezekkel a mutatókkal Rácalmás Dunaújváros mögött a második legmeghatározóbb turisztikai célpont a járásban.

Rácalmás legnagyobb idegenforgalmi látványosságai a minden évben megrendezésre kerülő Almavirág Fesztivál, a Rácalmási Tökfesztivál, de fontos esemény a szilveszteri utcabál is. A természetvédelmi oltalom alatt álló, 380 hektáron elterülő Nagysziget növény- és állatvilága számos érdekes látnivalót kínál, a rácalmási Duna-szakasz pedig a horgászok paradicsoma, de az utóbbi időszak fejlesztéseinek köszönhetően - vízisport-bázis és kerékpárút-hálózat is épült - megindult a térségben a vízi- és a kerékpáros turizmus is, és fejlesztették a csónakkikötőt.

A városban már létezik alap szintű, eseti jellegű partnerségi rendszer az ágazatban dolgozó szereplők között, de a turisztikai szektor fejlesztését ugyanakkor mindenképpen hatékonyabbá teheti a helyi szereplők együttműködésének erősítése a turizmus és az idegenforgalom területén.

Rácalmás kiemelt építészeti- és természeti örökségei között mindenképpen meg kell említenünk a pályázat keretében felújított Jankovich-kúria Rendezvény-és Turisztikai Központot, illetve a város látnivalói közül említést érdemel a művelődési háznak és könyvtárnak otthont adó Teleszky-kúria, a temetői Kápolnadomb oldalában álló Jankovich-kápolna, valamint az Ófalu számos műemlékből álló építészeti öröksége.

A Jankovich-kúriában helytörténeti gyűjtemény, halászati és Afrika-kiállítás várja az érdeklődőket, a Kovács Galériában pedig Kovács György festőművész állandó kiállítását lehet megtekinteni.

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések

Rácalmás gazdasági vonzerejét a település jó megközelíthetősége is erősíti. Láthattuk, hogy a városban jelentős a feldolgozó ipari ágazat, ahol nagy árbevételű és jelentős munkavállalói létszámmal rendelkező cégek működnek.

A helyben működő vállalkozások jelentős mértékben járulnak hozzá a város helyi adóbevételeihez.

Rácalmáson 2009 és 2014 között – önkormányzati adatszolgáltatás alapján 431,3 millió forintról mintegy 2 milliárd forintra nőtt a helyi iparüzési adó bevétel. A jelentős növekményhez egyértelműen hozzájárult a Hankook Tire Magyarország Kft. gyárának működése.

Amint arra korábban is utaltunk, a város kedvező fekvésének, jó közlekedési kapcsolatainak, a komoly helyi ipari tradícióknak köszönhetően vonzó befektetési helyszín lehet a jövőben is. E megállapítást igazolja például Hankook Tire Magyarország Kft. megtelepedése is Rácalmáson.

A város ipari múltja igen sokszínű, erre valamint a helyben elérhető képzett munkaerőre alapozva fejleszti tevékenységét több, Rácalmáson működő vállalkozás.

Az elmúlt években így például a Coloring Bau Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság 28,1 millió forint támogatást nyert egy TÁMOP finanszírozású gyakornoki program lebonyolítására.

A humánerőforrás fejlesztés mellett az alkalmazott technológiák megújítása is kiemelt hangsúlyt kap, így a korábban már bemutatott D.E.Á.K.

Irányítástechnikai Korlátolt Felelősségű Társaság „A D.E.Á.K. Kft kalibrálási szolgáltatásának adatgazdálkodás alapú innovatív fejlesztése” című projektje mintegy 54 millió forintos támogatást nyert a GOP 1.3.1-11/A Vállalatok komplex technológiai innovációjának támogatása pályázati felhíváson.

Ugyancsak a GOP keretében nyert 2012-ben jelentős, 550 millió forintot meghaladó mértékű támogatást a Hankook Tire Magyarország Gyártó és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság „8. számú "A" keverőgép és a hozzá tartozó üzemcsarnok telepítése a Hankook Tire Magyarország Kft. rácalmási telepén” című projektje. A cég ugyanakkor 2013-ban a munkahelyi képzések támogatására is nyert mintegy 23,5 millió forintot a TÁMOP pályázati felhívásán.

Az R-STEEL Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság két pályázat keretében fejlesztette telephelyét, és összesen 100 millió forintot meghaladó összegű támogatást nyert 2011-ben és 2013-ban.

A turisztikai szektor fejlesztései között ki kell emelni a Mandala Fogadó Vendéglátóipari Korlátolt Felelősségű Társaság nyertes projektjét. A cég a Jankovich-kúria wellness szolgáltatásának fejlesztésére pályázott és nyert 2011-ben 44,5 millió forintot a KDOP pályázati felhívásán.

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Korábban utaltunk már arra, hogy Rácalmás külső elérhetősége kedvező. A várost vasúton is meg lehet közelíteni, de Rácalmás közúti megközelíthetősége is jónak mondható, hiszen 2006-ban elérte a települést az M6-os autópálya, amely tovább javítja a város megközelíthetőségét, térségi szerepeinek kiteljesedését.

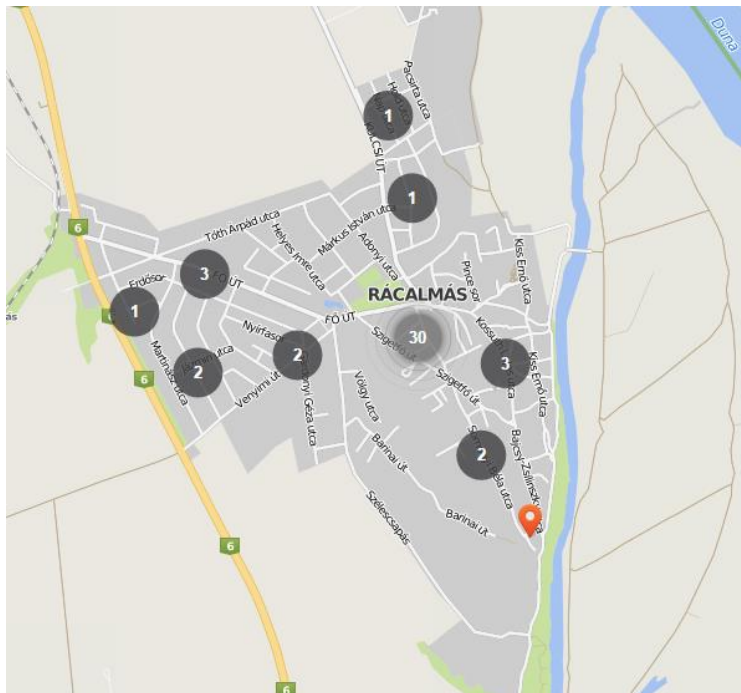
K+F és innováció-s tevékenységet végző vállalkozások a városban nincsenek, szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végző cég 69 darab található Rácalmásban. A K+F ráfordítások mértéke nem meghatározó a településen.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A város teljes lakásállománya 2013-ban 1 722 db volt. A lakásállomány 2001-hez képest (1 340 db) jelentős mértékben növekedett. 2013-ban Rácalmásban a KSH adatai szerint lakás nem szűnt meg, ugyanakkor 2012-ben és 2013-ban nem is építettek újat. A városi bérlakás állomány jellemzőit az 1.10.5-ben tárgyaljuk.

Az egyik legnagyobb hazai online ingatlan értékesítési portál 2014 júliusában 46 db eladó lakóingatlant tartott számon.

25. térkép: Eladó ingatlanok térbeli elhelyezkedése Rácalmás

Forrás: <http://ingatlan.com>

A pontos területi elemzést nehezíti, hogy a hirdetésekhez 30 esetben nem adták meg az ingatlan pontos elhelyezkedését. Látható ugyanakkor, hogy a Kossuth Lajos utcán, valamint a Fő utcán igen jelentős a kínálat.

Alapvetően elmondható, hogy a város lakó ingatlanjaira a kínálati piac jellemző, az ingatlanárak 125 ezer – 200 ezer Ft/m² ár között alakulnak. Rácalmásban az irodapiac nem bővül, jelentős kínálat illetve kereslet nem jellemző.

1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz és intézményrendszere

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

2014-ben Rácalmás város bevételi főösszege 2,808 milliárd forint, kiadási főösszege 2,661 milliárd forint volt az önkormányzat 2014. évi költségvetésének végrehajtásáról szóló 11/2015. (IV.22.) önkormányzati rendelet alapján. Rácalmás város képviselőtestülete az 1/2015 (II.11.) Kt határozattal fogadta el a város 2015-ös költségvetését. A város önkormányzatának kiadási és bevételi főösszege ennek megfelelően 2,35 milliárd forint. A működési költségvetési bevétel összege 2,239 milliárd forint, a felhalmozási költségvetési bevétel 36,99 millió forint. Az önkormányzat bevételi oldalon jelentős mértékben kalkulál az értékesítési és forgalmi adókból szerzett bevétellel. Az önkormányzat helyi iparüzési adó bevétele várhatóan tovább emelkedik, 2015-ben az előzetes tervek szerint eléri a 2,059 milliárd forintot. Az önkormányzat 2015-re gépjármű adó terhére 12 millió forint bevétellel kalkulál.

A működési költségvetési kiadások összege 1,71 milliárd forint, míg a felhalmozási költségvetési kiadás 635,44 millió forint. A kiadások között jelentős tételként jelennek meg a dologi kiadások, valamint a működési célú kiadások is.

Összességében megállapítható, hogy a város költségvetése kiegyensúlyozott, jelentős helyi adóbevételei a jelentősebb fejlesztési kiadásokhoz is megfelelő finanszírozási háttérrel biztosítanak.

Az önkormányzat vagyongazdálkodását Rácalmás város 2013-2016 évekre vonatkozó középtávú vagyongazdálkodási terve, valamint a 2016-2020-ra vonatkozó hosszú távú vagyongazdálkodási terve szabályozza. Előbbiben rögzítésre kerül, hogy az önkormányzat alapvetően bérbeadással illetve haszonbérlettel kívánja hasznosítani a nem lakás célú ingatlanokat, telkeket, ingóságokat és ingatlanokat.

A hosszú távú terv emellett rögzíti, hogy az ipari területre további vállalkozások betelepítése a terv, de kiemelt célkitűzés a termálvíz turisztikai célú hasznosítása is.

A képviselő-testület a megbízatásának időtartama alatt a gazdasági program alapján működik. A gazdasági program tervezetének elkészítéséről, valamint a képviselő-testület elé terjesztéséről a polgármester gondoskodik saját ciklusprogramja alapján. A 2014. őszi önkormányzati választásokat követően az önkormányzatoknak 6 hónapjuk van elkészíteni a következő ciklus gazdasági programját.

Rácalmás 2014-2019 közötti időszakra vonatkozó programját a Képviselőtestület elfogadta. A program több olyan célkitűzést is nevesít, melyek a helyi gazdaság fejlesztésével, dinamizálásával kapcsolatosak. Ezek közül kiemelendő a vállalkozói térkép összeállítása, a rácalmási gazdasági-ipari területeken a népességmegtartó erő növelése érdekében munkahelyteremtő beruházások letelepítése, továbbá a helyi idegenforgalom fejlesztése. A program településfejlesztéshez kapcsolódó elemei is relevánsnak tekinthetők, hiszen a közterület fejlesztési beavatkozások alapvetően járulhatnak hozzá a vállalkozásbarát települési környezet kialakításához.

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Rácalmás város önkormányzata korábban úgy határozott, hogy a város viszonylag kis méretéből következően nem kíván önálló városfejlesztő társaságot létrehozni, mivel annak fenntartása nagy anyagi vonzattal járna, ill. az ellátandó feladatok egy részét a hivatalon belül történő szervezetfejlesztéssel is meg tudja oldani. Így az Önkormányzat a már pályázati lebonyolítási tapasztalatot szerzett szakembereit, munkatársait kívánja igénybe venni a stratégiában megfogalmazott fejlesztések végrehajtására.

Rácalmás a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a Képviselőtestület rendelkezik. A testület az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, az egyes ilyen jellegű pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmentően a testület feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési

szabályzat és szabályozási terv elfogadása és/vagy módosítása. A képviselő-testület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a képviselőtestület különböző bizottságai.

A Képviselőtestület mellett jelenleg négy Bizottság végzi a munkát, ezek közül a vagyongazdálkodással kapcsolatos döntések előkészítése a Pénzügyi, Ügyrendi és Jogi Bizottság feladatköre.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az elmúlt években az önkormányzat csak néhány gazdaságfejlesztést célzó tevékenységeket hajtott végre. Ezek közül mindenképpen kiemelendő a „Fotovoltaikus rendszerek telepítése Rácalmás településen” című projekt, melyre mintegy 22 millió forint támogatást nyert a város. Ugyancsak fontos projekt a városi lakosság biztonsága szempontjából, „Rácalmás - Ófalu III. ütem, Rác templom környékének partfal-stabilizációja” című projekt, mely 306,5 millió forint támogatással valósult meg.

A közvetlen gazdaságfejlesztő hatással bíró eszközök között meg kell említeni a gazdaságfejlesztési területek kijelölését, az ipari-gazdasági övezetek meghatározását is.

A nyugati ipari területen a Hankook Tire Kft található mintegy 10 hektár nagyságú területen, de a szabad terület nagysága még közel 190 ha. Az ún. keleti oldal is alkalmas már vállalkozások fogadására, a 6-os úti körforgalmi csomópont nemrégiben megépült 5. ága közvetlen közúti kapcsolatot jelent.

A folyamatosan javuló közúti közlekedési kapcsolatok fejlődésével hosszabb távon felértékelődik Rácalmás a potenciális befektetők számára. A képviselő-testület az elképzeléseket támogatja, így a város rendezési tervében ipari területeket jelölt ki a település több pontján.

Az egyik legnagyobb fejleszthető terület (összességében mintegy 200 ha, gazdasági-kereskedelmi-szolgáltató ipari terület) az M6-os autópálya és a 6-os út között elterülő ún. nyugati ipari terület. Az ipari területen az igényeknek megfelelően – megfelelő fejlesztési forrás rendelkezésre állása esetén – egy ütemben vagy szakaszosan megoldható a közművek kiépítése a meglévő belterületi hálózathoz kapcsolódva.

1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

A település vonzáskörében sok az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet segítő program segíti a fiatalokat. A Munkaügyi Központ több olyan programot is szervez, amelyek megkönnyítik az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet. A település vonzáskörében számos felnőttképzési program van, melyet a jelentős számban vesznek igénybe az álláskereső. A programok széles skálája található meg, amely a munkaerőpiac számos területére nyújt lehetőséget.

Rácalmás Helyi Esélyegyenlőségi Programjának intézkedési terve kiemelten kezeli a roma foglalkoztatás kérdését, hiszen a foglalkoztatáspolitikai szempontból hátrányos helyzetű társadalmi csoport (romák) egyre tartósabban szorulnak ki a munkaerőpiacról, egyre nagyobb számban kerülnek ki a

munkaügyi regisztrációból, ezzel elveszítik a szervezett segítségnyújtás legfontosabb esélyét. E folyamatok ellensúlyozására képzési programok elindítását, illetve önkormányzati intézményekben roma munkavállalók foglalkoztatását irányozza elő Rácalmás városa.

1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás

Rácalmásban 2 darab bérlakás található, melyek közül 1 darab szolgálati típusú lakás, orvosok és pedagógusok részére fenntartva. Az önkormányzat bérlakás rendeletet nem alkotott. A városban 1 db iroda bérelhető ezt a Ráctherm Kft. használja, illetve a régi városházán 3 darab helyiséget civil szervezetek bérelnék.

1.10.6 Intézményfenntartás

Önkormányzat által fenntartott intézmények között elsőként említendő a Polgármesteri Hivatal, ahol a titkárság mellett igazgatási csoport és pénzügyi csoport működik. Előbbi munkáját a jegyző vezetésével végzi.

A városi intézmények közül kiemelendő a Rácalmási Manóvár Óvoda és Bölcsőde, a Jankovich-kúria Rendezvény és Turisztikai Központ, valamint a Művelődési Ház és Könyvtár. A Jankovich Miklós Általános Iskola a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ köznevelési intézményként működő jogi személyiségű szervezeti egység.

A városban az elmúlt években számos fejlesztést hajtottak végre az intézményi infrastruktúra minőségének javítása érdekében.

Így például Rácalmás Város Önkormányzata folyamatosan bővülő lakosságából adódó megnövekedett hivatali feladatainak ellátására pályázatot nyújtott be a 2009-ben elnyert városi ranghoz is méltó Polgármesteri Hivatal létrehozására. A pályázat keretében 171.415.000 Ft összköltség mellett 99.643.239 Ft vissza nem térítendő támogatást nyert el a Közép-dunántúli Operatív Program keretében a KDOP-3.1.1/C-09-2009-0011 azonosító számú projektre.

Még önkormányzati fenntartású intézményként kívánta fejleszteni Ráckeve város az általános iskolát. A tervek szerint felújítást és bővítést egyaránt magába foglaló beruházás keretében sor kerül a meglévő főépület és régi iskolaépület közötti összekötő épület építésére, a régi iskolaépület újjáépítésére, az étterem és konyha szárny felújítására, a meglévő főépülethez csatlakozó liftház és személyfelvonó építésére és az épület körüli kertépítészeti munkákra.

Az Egészségház kizárólag önkormányzati forrásból 2012-ben összesen 170 millió forintból újult meg. A beruházás keretében többek között a teljes padló és falburkolat csere mellett az épületgépészeti rendszerek közül a víz- és csatornahálózat, az elektromos vezetékhálózat cseréje történt meg.

1.10.7 Energiagazdálkodás

Az energiagazdálkodás területén az önkormányzat külön koncepcióval, fejlesztési dokumentummal nem rendelkezik, ugyanakkor több olyan lépését is meg lehet említeni, amelyek a hatékonyabb energiafelhasználást támogatják. Ilyen például az a fejlesztési program, melynek keretében fotovoltaikus rendszerek telepítésére került sor a településen. A projekt összesen közel 22 millió forint támogatást nyert.

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások

A 2001. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a településüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is.

Rácalmásra a folyékony hulladék elszállítása – az önkormányzattal kötött szerződés értelmében – a Liquid Porter Kft. feladata míg a szemét szállítást a Dunanett Kft. végzi.

A rácalmási és kulcsi közös katolikus egyházközség egyetértésével Rácalmás önkormányzata szerződést kötött Rácalmás Római Katolikus Plébániájával, mint tulajdonossal a temető üzemeltetésére. A felek megállapodtak abban, hogy a temetők üzemeltetését átveszi az egyháztól Rácalmás Város Önkormányzata 2015. április 1-től.

A jövőben a helyi település üzemeltetési szolgáltatások terén fontos szereplő lehet a Ráctherm Kft., melynek feladata a termálvíz hasznosítás, illetve a tervezett gyógyfürdő kivitelezése és üzemeltetése, a termál- és gyógyvíz egyéb célú hasznosítása.

1.12 Táji és természeti adottságok vizsgálata

1.12.1 Természeti adottságok

Rácalmás város a Duna jobb partján, Budapesttől mintegy 61 kilométerre délre, Dunaújvárostól 4 kilométerre északra található, a 6-os főút és a Pusztaszabolcs–Dunaújváros–Paks-vasútvonal mellett.

A település Magyarország tájkatasztere szerint az Alföld nagytájba, a Mezőföld középtájba, a Közép-Mezőföld kistájba tartozik.

Tájbesorolás	A kistájhoz tartozó települések
Nagytáj (makro régió): Alföld	
1. 4. 21. kistáj: Közép-Mezőföld	Baracs, Daruszentmiklós, Dunaújváros, Előszállás, Kisapostag, Mezőfalva, Nagykarácsony, Nagyvenyim, Rácalmás

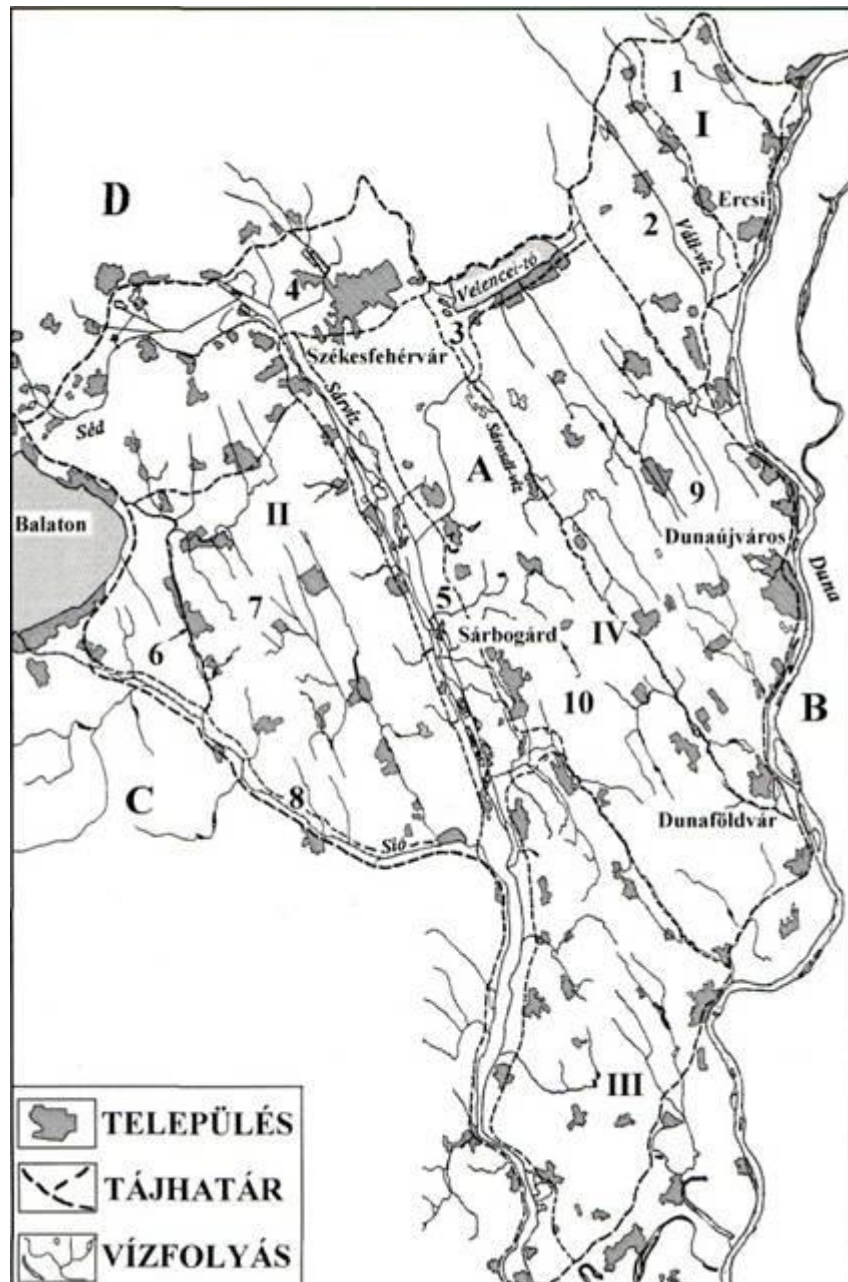
26. térkép: Magyarország kistájai

Forrás: Magyarország kistájainak katasztere

A Mezőföld tájbeosztását és vízrajzát mutatja az alábbi térkép. Rácalmás a **IV. KÖZÉP-MEZŐFÖLD - 9. PENTELEI-LÖSZTÁBLA** területére esik:

27. térkép: Mezőföld tájbeosztása és vízrajza

Forrás: Erdős Ferenc, Pongrácz Zsuzsanna: Dunaújváros története

A *Mezőföld* az Alföld legnyugatibb középtája. Átmenetet képez a Dunántúli-dombság felé. Határai: Északon a Dunántúli- középhegység, nyugaton és délen a Sió választja el a Külső- Somogytól és a Tolnai- Dombságtól, keleten a Dunamenti- síksággal határos.

Tengerszint feletti magassága 100–180 m. Földje főleg homokos és kőzetlisztes, ezt az anyagot a Dunántúli-középhegység patakjai rakták le. A Duna felől nagyobb szintkülönbség (tereplépcső) választja el az Alföld többi részétől. Eredetileg füves puszták voltak, ma jó minőségű mezőgazdasági terület.

A feltöltött síkság talajvízben gazdag. Általában sekély mélységű (4-6 m), egységes talajvízszint kialakulása jellemző, ami a mezőgazdasági tevékenységet és eredményeket kedvezően befolyásolja. Felszíni vízfolyásai azonban kivétel nélkül mind időszakosak. Az ártomosított löszön és homokos löszön kiváló minőségű talajok képződtek, melyek a község mezőgazdasági termelésének legalapvetőbb tényezői. A szántók mintegy 90%-át többféle növényvel kedvezően hasznosítható kitűnő és jó termékenységgű talajok jellemzik.

Közép-mezőföld lösszel fedett hordalékkúp síkság. Az Alföldhöz tartozó középtáj domborzati megjelenésében átmenetet képez az eltérő fejlődésű, tagoltabb nagytáj, a Dunántúli-dombság és a kiegyenlítettebb felszínű, szomszédos alföldi középtáj, a Dunamenti-síkság között.

Rácalmás területe a *pentelei löszplatón* található. A pentelei löszplató a Duna völgye és a seregélyesi völgy között húzódik. A délkelet felé lejtő 150- 180 m-es magasságra emelkedő plató felszínét lösszel kibélelt régi eróziós völgyek, jelenleg is képződő deráziós völgyek és aszók tagolják. A délkelet felé elkeskenyedő löszplató Dunaföldvár környékén már kisebb rögökre tagolódik. A Duna mentén a folyó által alámosított, meredek partfalban végződik.

Domborzat és talajviszonyok

A szerkezeti vonalak által tagolt domborzati egységek és a hozzájuk kapcsolódó morfológiai formacsoportok négy eltérő karakterű térségre tagolják a Mezőföld felszínét.

A Dunántúli-középhegységhez támaszkodik a magasabb helyzetű (átlag 230-250 méter tengerszint feletti), vetődésekkel tagolt pannon rögdarabokkal színesített *Észak-Mezőföld*. Lapos ívű hátakból, kisebb magasságra kiemelt, enyhe tagoltságú síkságból és az őket körbevevő fiatal süllyedékekből áll a Bakony, Balaton, Sió és a Sárvíz völgye között található *Nyugat-Mezőföld*. Ezekből kissé eltérő fejlődésű terület a *Dél-Mezőföld*, amely a felsőpleisztocénig süllyedő terület volt, így itt vastag, főleg folyóvízi üledék rakódott le, létrehozva az Ős-Sárvíz nagy kiterjedésű, homokból felépülő hordalékkúpját. Magasabb részein folyamatos volt a löszképződés, az alacsonyabb helyzetű hordalékkúpokon jelentős futó homok felszínnek is kialakultak.5 Legmélyebben fekvő része a Sió-Kapos-Sárvíz pleisztocén végén kialakult teraszos völgye.

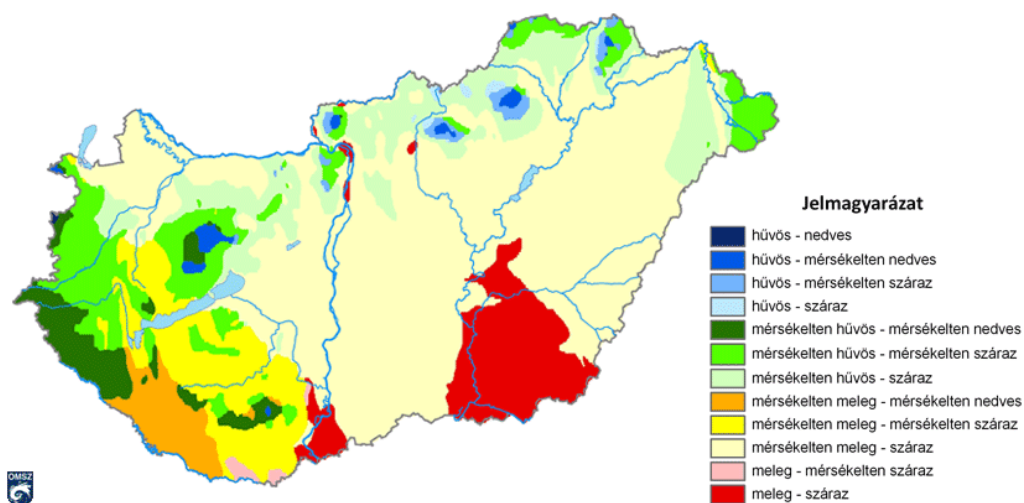
A Duna és a három mezőföldi tájegység között található a 97 és 204 méter tengerszint feletti magasság közötti *Közép-Mezőföld*. A Dunaújváros tágabb környezetét jelentő kistáj löszformáival a Mezőföld talán legjellegzetesebb része. A közepén északnyugat-délkeleti irányban húzódó, szerkezeti elöljelzett Seregélyesi-völgy és a vele párhuzamosan kialakult, enyhén tagolt síksági típusba tartozó süllyedéktérület két, egymástól elváló, kiemeltebb részre tagolja. A szerkezeti vonal és a Sárvíz-völgy között húzódik a Sárbogárdi-löszplató. A 150-180 méter tengerszint feletti magasságra emelt kb. 40 méter vastagságú löszfelszínen jellegzetes löszkarsztos lepusztulási formák (löszvölgyek, löszdolinák, mélyutak stb.) találhatóak.

A Seregélyesi-völgy és a Duna között alakult ki a Dunaújváros földrajzi képét közvetlenül meghatározó Pentelei-löszplató. Ez az aszimmetrikusan és féloldalasan kibillent plató Észak- és Nyugat-Mezőföld felől enyhe lejtővel

emelkedik ki a környező hordalékkúppal borított süllyedékekből, és a Duna mellett, Rácalmás és Dunaföldvár között mintegy 60 méter vastagságú, 180 méter tengerszint feletti magasságot elérő, szerkezeti lépcsőkkel tagolt, meredek, a folyó által alakított magaspartban végződik. A lösztakaró kiterjedése délkelet felé fokozatosan elkeskenyedik.

Éghajlat

28. térkép: Magyarország éghajlati körzetei Péczeli György munkája alapján

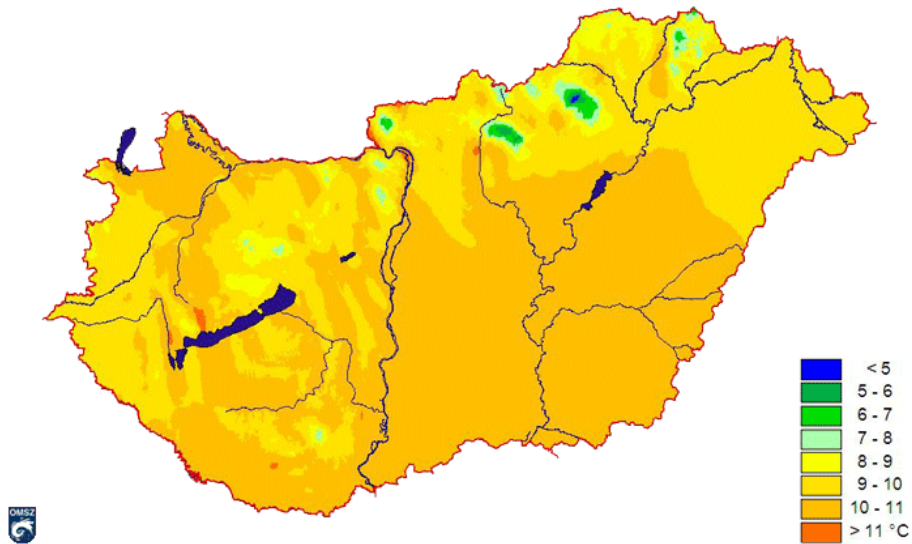

Forrás: OMSZ

A Mezőföld éghajlata a Péczeli György féle beosztás szerint mérsékelt meleg-száraz klímakörzetbe tartozik. A táj vonása, hogy magas a napsütéses órák száma, nagy a hőmérséklet napi és évi ingadozása. A csapadék maximuma május-júniusra esik, ősz eleji másodmaximum alig érzékelhető. Gyakori a nyár végi aszály.

Éves napfénytartam, hőmérséklet

29. térkép: Évi átlagos középhőmérséklet Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján

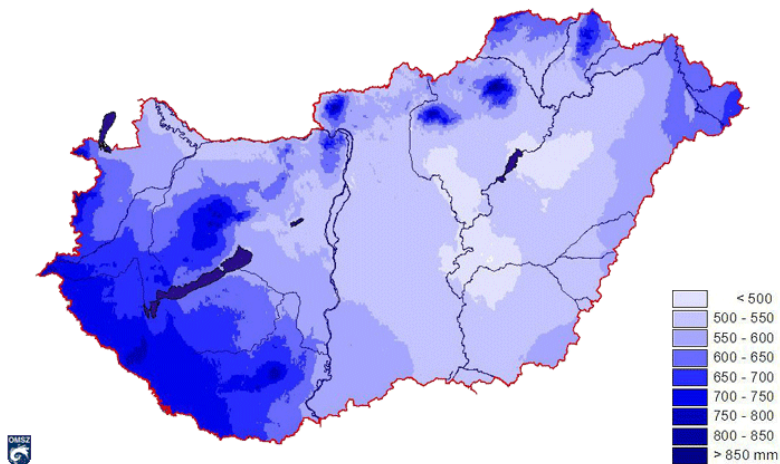

Forrás: OMSZ

A napos órák száma a Mezőföldön 1440-1470 óra körül mozog. Évi középhőmérséklet: 10- 11 °C, Januári középhőmérséklet: -1,5 - -2 °C, Júliusi középhőmérséklet: 21 - 21,5 °C.

Csapadék

30. térkép: Átlagos éves csapadékösszeg az 1971-2000 közötti időszak alapján

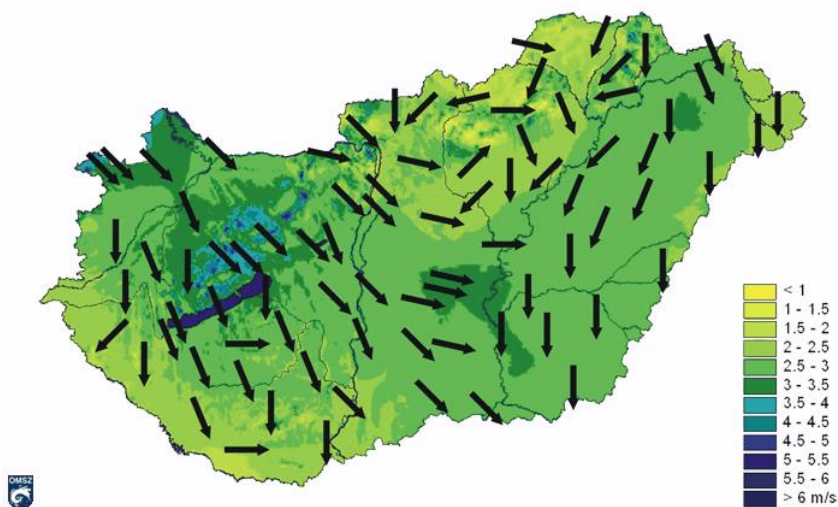

Forrás: OMSZ

A Mezőföld hazánk határozottan száraz középtájai sorába tartozik, a csapadék évi összege DK-en helyenként az 500 mm-t sem éri el, ÉNy-i peremén és a D-i, DNy-i határán, a Külső-Somoggyal és a Tolnai dombsággal határos részeken azonban már megközelíti a 600 mm-t.

Szél

31. térkép: Az évi átlagos szélsébsége [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon 2000-2009

Forrás: OMSZ

A térségben az uralkodó szélirány északnyugati-nyugati, az átlagos szélsébség 2-2,5 m/s között alakul.

A Közép-Mezőföld éghajlatát tekintve mérsékelt meleg, száraz vidék, de a középső területek már a mérsékelt száraz éghajlati övhöz vannak közel. Leggyakoribb az ÉNy-i szélirány, amely sokszor felkavarja a finom lösztakarót. Északon a kevésbé hőigényes kultúráknak kedvez az éghajlat. Dunaújvárostól Székesfehérvár irányába a kevés csapadék miatt az öntözés indokolt lehet.

14. táblázat: Közép-Mezőföld éghajlati jellemzői:

Csapadék évi összege (mm/év)	550-600
Tenyészydőszak csapadékösszege (mm)	320-340
Téli félév csapadékösszege (mm)	230-260
Évi napfénytartam óra	2050
Évi középhőmérséklet (°C)	10,2-10,3

Hótakarós napok száma (nap)	30-32
Hótakaró vastagsága (cm)	20-22
Első őszi fagy átlagos napja	okt. 10-15.
Utolsó tavaszi fagy átlagos napja	ápr. 10-13.
Uralkodó szélirány	ÉNy

Forrás: Erdős Ferenc, Pongrácz Zsuzsanna: Dunaújváros története

A Közép-Mezőföld hőmérsékleti értékeiben kimutatható kisebb észak-déli különbség. Az évi középhőmérséklet északon 9,8-9,9 °C, délen 10,2-10,3 °C, a vegetációs időszaké 16,1 és 17 °C. A 10 °C napi középhőmérsékleti értéket meghaladó napok száma átlagosan 188-189. A fagymentes időszak hosszában már nagyobb a különbség: északnyugaton 188 nap körüli, délen csaknem 203, míg a Duna mentén 207 napot is elérhet. A júliusi középhőmérséklet 21-21,5 °C, a januári -1,5 és -2 °C. A napi értékhez tartozó nyári maximumok és a téli minimumok eloszlása viszont kontinentális. Nyáron kelet felé növekszik, télen pedig csökken a hőmérséklet.

A besugárzási értékek magasak, a napsütés Dunaújváros körzetében az évi 2100 órát is meghaladhatja. A felhőzet évi átlaga 50% körüli, és ez az érték délkelet felé csökken, a borult napok száma 90 körüli egy évben.

A csapadék mennyiségét tekintve az évi átlagos mennyiség 500 és 564 milliméter közötti. A csapadék évi megoszlására jellemző a májusi maximum és a januári minimum, bár a havi értékek között nincs jelentős különbség.¹⁴ A tenyészidőszak csapadéka a városnál 305 milli méter, de a 75%-os valószínűséggel várható érték 200-250 milliméter közötti. A térség vízháztartása veszteséges, és az aszályos hőségnapok száma is 25 körüli.

Vízrajz

Mezőföld területén állandó vagy időszakos vízfolyás kevés található. A jelentősebb vízfolyások a Benta-, a Szent László-patak, a Váli-, a Cikolai-, a Császár-víz, a Gaja-patak, a mára kanalizált Dinnyés-Kajtor- és Nádor-csatorna, valamint a megye nyugati oldalán végigfutó Cinca-Csíkgát-patak. A vízfolyások befogadója vagy közvetlenül a Duna, vagy a Nádor-csatornán keresztül a Sió.

A térség vízrajzi viszonyait közvetlenül és közvetve a keleti peremen futó jelentős folyam, a Duna határozza meg. A löszfelszínek völgyeiben a csapadékviszonyokhoz igazodva kisebb, részben időszakos jellegű, ma már csatornába terelt felszíni vízfolyások találhatóak. A város körzetében a 6-13 kilométer hosszú vízfolyások közvetlenül a Dunába tartanak (Északi-övcatorna, Nagyvenyim-Baracsi-ér, Nagykarácsonyi-ér, Kertkanális, Dunakömlőd-csatorna stb.). A nyugati oldal vizei a Sárosdi-vízbe és a Dinnyés-Kajtori-csatornába torkollva a Nyugat- és Dél-Mezőföld vízfolyásait összegyűjtő Sárvíz-csatornán és a Sión keresztül jutnak el a Dunába. A folyam középvízi víztükör szélessége a városnál mintegy 480 méter. A szélsőségesen alacsony és magas vízállások közötti különbség akár 7-8 méter is lehet,¹⁹ a kisvizek az ősze jellemzőek, míg a magas árvizek általában kora nyárra tehetőek. Gyakran

jönnek létre az erre a Duna szakaszra jellemző téli jégtorlaszok, amelyek jeges árvizeket okozhatnak. A kanyarogva bevágódó, középszakasz jellegű folyam nyugati irányba áthelyeződő, több helyen érvényesülő jobb parti, oldalazó eróziója igen nagymértékben alakítja a város partszakaszát. A jelentős szintkülönbségű, bizonytalan egyensúlyú, réteges felépítésű magaspart igen sokszori földcsuszamlása - a gravitációs mozgásokon kívül - ezzel és a Duna által befolyásolt réteg- és talajvízi áztatással, alámosással van szoros összefüggésben.

A település felszíni és felszín alatti vizeinek bemutatását az 1.17.2 fejezet tartalmazza.

Vízellátás, szennyvízelvezetés

Rácalmás vízellátását a 6. sz. főközlekedési út és a település között épült NA 600 ac. ny. Ercsi-Dunaújváros regionális távvezetékéről biztosítják. A regionális vezetékről történő leágazás után a Petőfi Sándor utca vonalán kiépített gerincvezetékéről táplált elosztóhálózaton keresztül történik. A szükséges vízmennyiség tározását és nyomás biztosítását a gerincvezeték mellett telepített víztorony biztosítja. Az ÁNTSZ Regionális Intézetének nyilvántartásából az üzemeltető, valamint a közegészségügyi hatóság által végzett mikroszkópos biológiai, bakteriológiai, kémiai vizsgálatok alapján a szolgáltatott víz jó minőségű, megbízható. A település tulajdonában lévő 2 db fűtő kutat nem üzemeltetik.

A településen 2000-ig a csatornahálózat a lakóterületen 100%-ban kiépült. A települési vízfelhasználás döntő többsége így a közcsatornán kerül a Duna parti szennyvíztisztítóba. A telephely 600 m³/nap III. tisztítottsági fokú szennyvíz kezelésére alkalmas, a befogadó a Rácalmási Duna ág. Problémát okoz, hogy a part menti üdülőterületek nincsenek csatornázva, viszont a huzamosabb kinnlakás és az üdülőkhöz költözés egyre gyakoribb jelenség. A nem csatornázott, vagy a csatornahálózatra még rá nem kötött ingatlanok szennyvizét szippantó kocsival szállítják a folyékony hulladék fogadására is alkalmas szennyvíztisztító telepre, amely napi szinten mintegy 60 m³. A kapacitás így nem mindig elegendő, tisztítási hatásfoka gyakran nem elégíti ki az elvárt minőséget. A rendezetlen, szabályozatlan helyzet megoldását a város vezetősége kiemelt feladatként kívánja kezelni az elkövetkezendő években. A szennyvíztisztító bővítésre, új telep létesítésére elvi engedéllyel rendelkezik a település.

Árvíz-belvíz veszélyeztetettség

A közigazgatási területből 620 ha, a település 15%-a kerül el a mértékadó árvízszint alatt és ebből csak 221 ha tartozik a Duna medréhez, tehát meghatározó az érzékeny, a víz által befolyásolt, azaz a rendszeresen elöntött területek nagysága is.

Növényzet

Az éghajlati jellemzőkkel és talajtípusokkal összefüggő természetes növényzet az Alföld flóraidékébe, annak Duna-vidéki flórajárásába sorolható be. A kultúrnövényzet, földhasznosítási formák és a települések között ma már csak töredékesen megtalálható eredeti növénytakaró döntően erdős sztyeppből és kisebb részben zárt erdőből állt. Az ősi löszvegetáció megőrzői a művelésre kevésbé alkalmas meredek lösz- és agyaglejtő peremek és a Duna mellett húzódó magaspartok (kivétel a települések területe). A csupasz löszfalak felső peremének hiányos borítású vegetációja az extrazonális és posztglaciális jellegű, sztyeppterületre jellemző seprőfüves növénytársulás. A peremtől távolodva a kisebb mértékű talajpusztulás esetén különböző gyepek fajokból álló löszpuszta rét alakult ki. A löszön kialakult erdős sztyeppék jellegzetes társulása a törpemandulás cserjés, ahol a sztyeppréti fajok keverednek különböző kontinentális tölgyesek fajaival. Zonális erdőtársulás a löszhátak tatárjuharos löszpusztai tölgyese. A homokterületeken az előbbiektől eltérő társulások alakultak ki, többek között homokpuszta gyepek, zárt homokpuszta rétek, fehéرنyáras bozótok, homoki tölgyesek. Az ártéri peremeken alföldi jellegű sziki társulások, az ártereken alföldi jellegű mocsárrétek és dunántúli jellegű láprétek voltak jellemzőek.

Állatvilág

A megye állatvilága a növényvilágához hasonlóan rendkívül változatos a mai átalakult élőhelyek mellett is. Mint az ország területének nagy részén, itt is az ismeretek jobbára a gerinces állatvilág szintjén nevezhetők közel teljesnek. Állatföldrajzi szempontból is jól elkülönül a megye északi és déli területe. A déli rész a Pannonicum (Alföld) faunakörzet, míg a megye északi része, az Ős Mátra (Matrycum) faunakörzet része. A legjobban vizsgált és legismertebb gerinces csoport a madarak. A megye változatos élőhelyei a legkülönbözőbb fajok számára adnak lehetőséget a szaporodásra, táplálkozásra. A természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű fajok néhány kivételtől eltekintve mind előfordulnak a megyében.

A területen a hasznosítható nagyvadállomány döntően őzek és vaddisznók egyedeiből tevődik össze, míg az apróvadfajok közül a mezei nyúl és a fácán, míg a dűvadak közül a róka van jelen nagyobb populációval a térségben.

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

Rácalmás természetföldrajzi helyzete, a város és környezetének domborzata, kedvező éghajlata, a környező talajok kiváló termőképessége meghatározták a táj szerkezetét, a tájhasználat alakulását. A település jellemzően síkvidéken található, alapvetően mezőgazdasági művelés alatt álló területekkel meghatározott környezetben helyezkedik el.

Tájtörténet

A település területe már az őskorban is lakott hely volt. Régészeti leletek bizonyítják, hogy a neolitikum és a bronzkor embere is megtelepedett a Duna fölő magasodó löszparton.

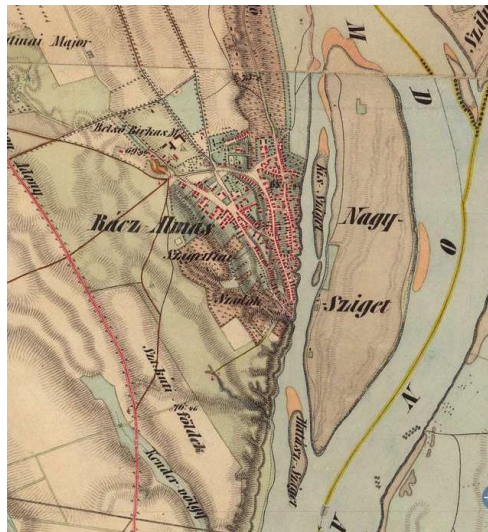
A Mapire rendszerről (<http://mapire.eu/hu>) letölthető Habsburg birodalmi történeti térképek tanúsága szerint a XVIII-XIX. században is jelentős tájszerkezeti elem volt a Duna és a Duna-sziget.

32. térkép: Első katonai felmérés, 1763–1784 között készített jozefiniánus topográfiai térkép

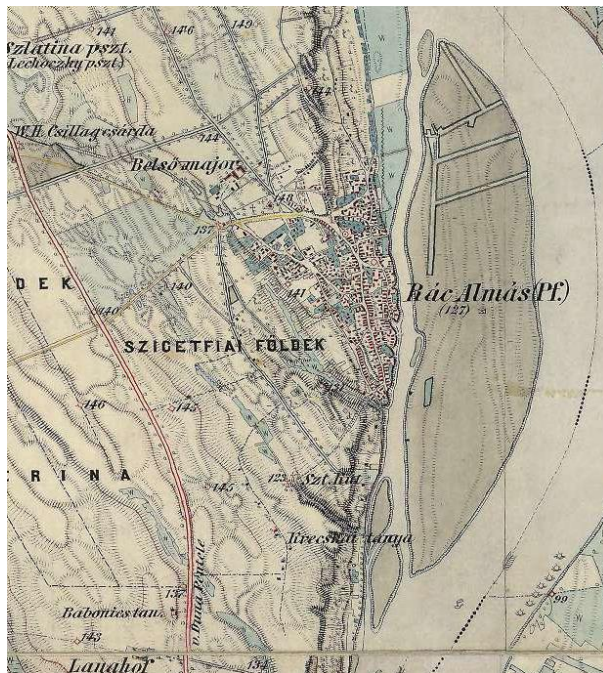
Forrás: <http://mapire.eu/hu>

33. térkép: Második katonai felmérés, 1806–1869 között készített franciskánus topográfiai térkép

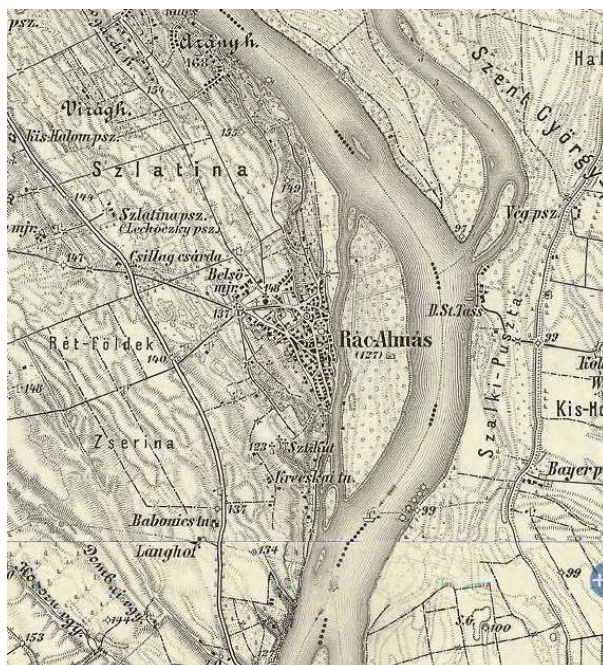
Forrás: <http://mapire.eu/hu>

34. térkép: Magyar Királyság (1869-1887)

Forrás: <http://mapire.eu/hu>

35. térkép: Osztrák-Magyar Monarchia (1869-1887)

Forrás: <http://mapire.eu/hu>

36. térkép: Rácalmási sziget 1930-ban

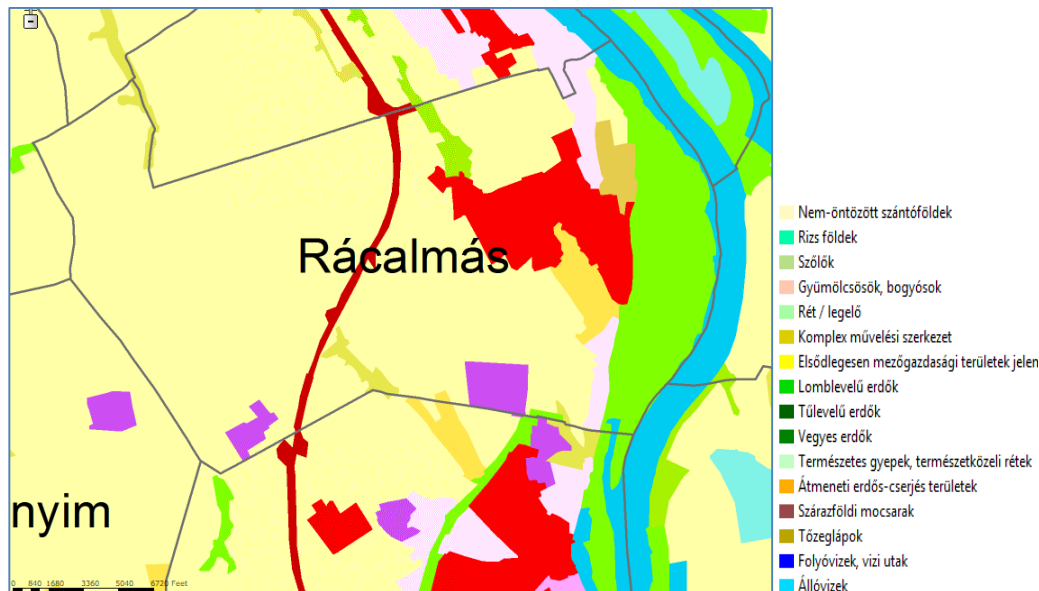
Forrás: <http://dunaiszigetek.blogspot.hu/>

Kezdetben a mai településközpont köré épültek a szórványos telepszerű épületegyüttesek, amelyek a XIX század végére épültek egybe. A folyamszabályozás miatt a folyó természetes vándorlása megszűnt, illetve jelentéktelenre korlátozódott.

Tájhasználat, tájszerkezet

Rácalmás igazgatási területén a tájhasználatot egyrészt a mezőgazdasági termelés, azon belül a szántóföldi növénytermesztés határozza meg. Az összefüggő mezőgazdasági területeket néhány erdőfolt, a belterülettől sugarasan kiágazó közutak, dűlőutak és vasútvonalak szabdalják fel. A tájhasználatot másrészt a Duna-ág és a Rácalmási szigetek természetvédelmi területe határozza meg. A vízfelület és a nagy kiterjedésű erdőterület a rekreációt szolgálja.

37. térkép: A település környékének tájhasználati térképe

Forrás: Corinne

A település külterületén és annak környezetében a tájhasználat a CORINE adatbázisa szerint a következőképpen jellemezhető:

A város beépített területét – a Duna felőli térséget kivéve - jellemzően *nem öntözött szántóföldek* veszik körül, kisebb részben *komplex művelési szerkezettel*. *Ipari-kereskedelmi terület* a település déli részén, két helyen található. A Duna mellett nagyobb kiterjedésű *lomblevelű erdőt* találunk. Kisebb lomblevelű erdőterület a beépített településrésztől északra is van. Kisebb kiterjedésű *legelőterület* a település déli részén található. A kisebbik Duna-ágot *üdülőterületek* övezik.

1.12.3 Védett, védendő táji és természeti értékek, területek

1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

1.12.3.1.1 Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

Ez az övezeti kategória 2014. december 31-ig volt érvényben. 2015. január 1-től Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő övezet kategória került be a hatályos törvénybe. A Rácalmási szigetek természetvédelmi területét ez az övezet érinti. (A térképrészletet lásd fentebb, az. 1.31. fejezetrészben)

1.12.3.1.2 Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület

A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete azokat a térségi szempontból jelentős területeket tartalmazza, amelyeket a megye területrendezési terve az országos jelentőségű tájképvédelmi területen kívül

védetni kíván. A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetébe tartozó területek védelme érdekében a törvény a terület-felhasználási kategóriák kijelölésére, valamint a bányászati tevékenységre és a közműrendszerek elhelyezésére állapít meg szabályokat. Meghatározza ezen túl a településrendezés eszközeiben alkalmazandó szabályokat, melyek az övezet települési szintű lehatárolását és védelmét biztosítják.

Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület a Fejér megyei területrendezési tervben szintén a **Rácalmási szigetek** természetvédelmi területe.

(Megjegyezzük, hogy az OTrT módosítását az övezetek tekintetében a Fejér megyei területrendezési terv még nem követte le. A fentebb, a 1.31. fejezet részben bemutatott térképrészlet tehát nincs összhangban az OTrT-vel.)

1.12.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

1.12.3.2.1 Nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló területek a településen

„Kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési terület” - Natura 2000 terület a **Duna és ártere**. Az érintett települések között szerepel Rácalmás is.

1.12.3.2.2 Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek a településen

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság nyilvántartása alapján a **Rácalmási szigetek** természetvédelmi terület.

- Védetté nyilvánító határozat száma: 5/1996. (IV. 17.) KTM rendelet

- Törzskönyvi száma: /TT/96

- A védett terület kiterjedése: 382 ha

- Érintett község határok: Rácalmás

A védett terület magába foglalja a rácalmási Nagy-szigetet, a Duna zátonyszigeteit és a közöttük található ágrendszer. A szigetre, mint a Duna menti hasonló területekre a puha-, illetve keményfa ligeterdők voltak a jellemzők. Az emberi beavatkozások hamar átalakították ezt a helyzetet. A sziget magasabban fekvő területeink régebben nagyobb kiterjedésű gyepek helyezkedtek el, biztosítva a község számára a legelő területet.

A szigetet borító erdőterületek több mint felét mára átalakított, erősen kezelt, mesterségesen telepített erdők teszik ki. Még így is jelentős, egybefüggő tömbökben találkozhatunk körises-tölgyes erdőkkel. A lágyszárú vegetáció értékes fajtái a teljes területen tömegesen előforduló, védett ligeti csillagvirág és a nyári tűzike. Ritkább a szintén védett téli zsurló és a fekete galagonya.

A szigeten két fokozottan védett madár fajunk fészkel több-kevesebb rendszerességgel. A Duna vizén, télen számos récefaj több száz as állománya pihen meg.

A természetvédelmi terület feladata, hogy megőrizze a Duna mellett mára csak foltokban megmaradt ártéri keményfa- és puhafa ligeterdőket, a rájuk jellemző növény és állatvilággal együtt.

Az ártéri keményfa és puhafa ligetredők megőrzése, valamint az értékes növény és állatvilág védelme a cél. Az eredeti, természetközeli folyamatok során kialakult állapot visszaállításával, a látogatás irányításával, korlátozásával valósulhat meg. A látogatók a sziget északi részén található tanösvény segítségével ismerkedhetnek meg az itt található értékekkel. A sziget déli része nem látogatható. Mivel a terület madárvédelmi szempontból is jelentős, költési időben kikötési tilalom lép életbe.

13. ábra: Rácalmási szigetek

1.12.3.3 Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat a természetes és természetközeli élőhelyek rendszere, amely az élőhelyek közötti ökológiai folyosók által biztosított biológiai kapcsolattal elősegíti a fajok vándorlását, terjedését és ez által a biológiai diverzitás megőrzését. Az országos ökológiai hálózat övezetben a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium és a nemzeti parkok igazgatóságainak adatszolgáltatása alapján magterület, ökológiai folyosó és pufferterület megyei övezeteket kell kijelölni.

Magterületnek nevezzük a hálózat foltszerű, tetszőleges kiterjedésű területeit, melyek ideális nagyság esetén a lehető legtöbb populációnak, illetve az ezekből felépülő életközösségeknek az élőhelyei és genetikai rezervátumai.

A magterületek közötti kapcsolatot a sávos, folytonos élőhelyek, vagy kisebb-nagyobb megszakításokkal jellemezhető élőhely-mozaikok, láncolatok, az úgynevezett *ökológiai folyosók* biztosítják. Ezek az élőhelyeket, élőhely-komplexumokat kötik össze, egyben biztosítják a génáramlást az egymástól elszigetelt populációk között.

A magterületek és a folyosók körül védőzónát (*pufferzóna*) kell kijelölni, ahol még a természetközeli élőhelyek aránya lehetőség szerint magas, feladatuk a magterületek és folyosók védelme az esetleges külső káros hatásoktól.

A település területét az OTTrT-ben és a Fejér megyei Területrendezési Tervben is érinti a kijelölt ökológiai folyó övezete. A releváns térképrészlet fentebb, az 1.31. fejezettrészben látható.

Országos jelentőségű ökológiai folyosó a **Duna-völgye**. A települést érintően az ökológiai folyosó része a természetes löszfal határolta hullámtér természeti területeinek, ártéri ligeterdeinek szigetvilága, természetes élőhelyeinek láncolata. Az ökológiai folyosó a kulcsi és a rácalmási üdülőterületek vonalában részben megszakad, rehabilitációja szükséges.

Helyi jelentőségű védett természeti terület:

A Magyar Állami Természetvédelem hivatalos honlapján a helyi jelentőségű védett természeti területek között találjuk:

- a Rácalmási Duna-ágot (Törzskönyvi szám: 6/62/TT/05, Kiterjedése: 138,48 hektár, Hatályba lépés éve: 2005.),
- a Rácalmási Jankovich kúriát (Törzskönyvi szám: 6/63/TT/05, Kiterjedése: 4,82 hektár, Hatályba lépés éve: 2005).

Rácalmás Nagyközség Képviselő-testületének 18/2005. (X.28.) sz. rendelete Rácalmás Építési Szabályzatáról (RÉSZ) 7. számú melléklete tartalmazza a helyi védelemre javasolt egyedi növények, zöldterületek listáját:

(Hatályos helyi értékvédelmi rendelettel az önkormányzat nem rendelkezik.)

Kastélykertek

653. hrsz. volt Bay-kastély kertje

202 hrsz. volt. Jankovich-kúria kertje

Egyedi tájérték

313. hrsz. volt. Mária barlang

Közterületi növényzet

560. hrsz. előtt Ø 40 -Aesculus hippocastanum, vadgesztenye

578. hrsz. előtt Ø 40 52 287 elött Ø 60 4 db- Morus alba, eperfa,

283. hrsz. előtt 287-89 elött Ø 30 7db-Aesculus hippocastanum, vadgesztenye - Sophora japonica, japánakác -Acer negundo, zöldjuhar - Celtis occidentalis, ostorfa

299. hrsz. előtt Ø 50 2db-Acer pseudoplatanus, korai juhar

387. hrsz. előtt - Populus hybrida, nyárfa

Magánterületen

313. hrsz. 1db-Termis borostyán

369. hrsz. 2db-Corylus colurna, törökmogyoró 1db-Tilia argentea, ezüsthárs
1db-Sophora japonica, japánakác

532. hrsz. Ø 50/70 2db-Celtis occidentalis, ostorfa 4db-Aesculus
hippocastanum, vadgesztenye

683. hrsz. Ø 60 1db-Quercus robur, kocsányos tölgy

687. hrsz. Ø 60 1db-Quercus robur, kocsányos tölgy

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése

- A Rácalmási szigeteken a legnagyobb természetvédelmi problémát pillanatnyilag a közel húsz éve megkezdett nemes nyár ültetvények jelentik. Az erdők üzemtervezése során, a felújításoknál a továbbiakban csak hazai őshonos, az élőhelyre jellemző fafaj összetételű erdők telepítése került előírásra. Várhatóan 15-20 év alatt olyan erdőszerkezet alakul ki, amely az ártéri ligetredőket jellemzi.
- Kisebb, de nehezebben kezelhető problémát okoz, hogy a terület kedvelt és ismert horgászparadicsom. A kedvezőtlen hatások elsősorban a felelőtlen emberi jelenlétből kapcsolódó szeméttől származnak. Ennek kiküszöbölése, mértékének csökkentése csak hosszú, fáradságos munkával oldható meg.
- Komolyabb, térségi szemléletű beavatkozást igényel a mára feliszapolódott, elzáródott mederágak rehabilitációja. Természetvédelmi szempontból is kívánatos lenne egyes mederágak megnyitása, vízutánpótlásának biztosítása.
- Az ökológiai folyosó a kulcsi és a rácalmási üdülőterületek vonalában részben megszakad, rehabilitációja szükséges.
- A kisvízfolyásoknál, mint ökológiai hálózati elemeknél hiányosság mutatkozik a növénytakarót illetően

1.13 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

A település területének növényborítottsága jelentősen változik a területen, a Duna folyammentére koncentrálódik, ettől távolodva folyamatosan csökken, az M6 autópályától nyugatra pedig szinte fátlan kultúrsivatagot találunk.

2009 nyarán megtörtént Rácalmás zöldfelületeinek felmérése és a felmérés eredménye a zöldfelületi kataszterben került dokumentálásra, mely az egyes fák helyi védelem alá helyezésére is javaslatot tesz. A felmérés részét képezte az utcák felmérése mellett a közterületeken található faállomány, valamint az önkormányzati tulajdonú közintézmények területén található faállomány mennyiségének és minőségének meghatározása is. Az önkormányzat jelenleg 123757 m² zöldfelületen tulajdonos és a kezelési feladatok gyakorlója. A szigetszerűen elterülő zöldfelületek között az utcai sorfák és zöldterületek képeznek kapcsolatot. A település utcái mentén hozzávetőlegesen 3500 db fa került kataszterezésre, az utcák többsége fásított. A település utcáiban ~1250

db sorfa telepítésére van még lehetőség. A település faállományában idős, védelemre méltó fák is találhatók.

A település közterületein álló út menti fák mennyisége megfelelő, de elsősorban az új beépítésű területeken vannak még fásítható utcák, útszakaszok. Javasolt a további fásítást és fapótlást a települési karakterhez igazodóan végezni, a karakterterületek lehatárolását és a javasolt fásítást szintén a zöldfelületi kataszter tartalmazza. A különböző karakterű területeket a település gyűjtő utjai kötik össze, melyek zöldfelületi fejlesztése önálló, kiemelt feladat. A településen kiemelkedő jelentőségű a fásítás tekintetében a civilek kezdeményezése, közreműködése.

Önkormányzati területek (közintézmények + utak+közterek): 131,36 ha

Közterület, közintézmény: 13 ha

ZKP övezetbe sorolt: 5,22 ha; ebből tervezett: 2 ha

Tervezett lakóterület (RT): 21 ha

Tekintettel arra, hogy a kialakult beépítésű területeken nagyon kevés közpark, játszótér található, a 2010-ben elkészült Környezetvédelmi Program egyik fontos javaslata, hogy az önkormányzati intézmények kertjeit pihenő és játszófelületekkel kialakítva, közhasználatra megnyitva kellene kialakítani. A Program szerint sajnálatos, hogy a fejlesztési területeken a településrendezési terven jelzett közparkok, közterek egy része beépített területként valósult meg, rontva a település közpark ellátottságát. A település dinamikus terjeszkedésére tekintettel a fejlesztési területeken további közparkok kijelölése is indokolt.

Megoldandó feladat a temető kérdése is, hiszen a település egyetlen üzemelő, ugyanakkor lakóterületbe ékelődő temetője az egyház tulajdonában van, a tervezett temető geometriai elrendezése pedig nem szerencsés a kötelező védőtávolságok miatt.

A belterületi zöldfelületek között dominálnak a zöldfelületi intézmények, a belterülethez kapcsolódnak a Duna folyamot kísérő parti sáv és a szakadó partra, illetve vízfolyások völgyeibe települt erdők zöldfelülete.

A védett természeti területek a Duna-folyamhoz köthetően helyezkednek el. Az itt található ártéri keményfa ligeterdőt a folyó vízminősége, a terített lebegtetett hulladék, valamint az özöngyom fajok is veszélyeztetik.

Tekintettel arra, hogy a vízhálózat minőségi fejlesztése az összes környezeti közegre és az ökológiai állapotra, de a településképre is jótékony hatást gyakorolna, valamint arra, hogy az érintett területek kezelője, tulajdonosa az önkormányzat, megfontolandó egy patakrendezési és zöldfelület-fejlesztési koncepció kidolgozása a településen.

A kisvízfolyások mentén sajnos nem alakult ki összefüggő zöld folyosó. Az ehhez kapcsolódó zöldfelületi rendszer mentén található növényállomány degradálódott, sok gyomfaj is megjelent.

A rendezési terven környezetvédelmi szempontból indokolt helyen, de nem megvalósultan, véderdő telepítések is találhatók. A véderdők megvalósításának lehetőségeiről, támogatásáról az érintett tulajdonosok, és az erdészeti szakigazgatás bevonásával tárgyalásokat kell kezdeményezni.

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A települési belterületek zöldfelületi rendszerébe elsősorban a közterületek (közpark, közkert, utcafásítások, stb.) tartoznak, de lényeges elemei a belterületen lévő erdők, továbbá a zöldfelületi jellegű intézmények területei (pl. sportterület, temetők), valamint a lakó- és üdülőtelkek dísz-, vagy haszonkertjei és az egyes intézmények (iskola, óvoda) kertjei.

Rácalmásnak zöldfelületi szempontból igen kedvező adottsága a Duna menti fekvése, illetve az, hogy a Duna-part és a Nagy-sziget zöldfelületei, erdői a lakóterületekhez közel találhatók.

A város parkjellegű zöldfelületei

A kialakult beépítésű területeken nagyon kevés közpark, játszótér található. A meglévő közparkok – Szent János tér, Széchenyi tér, Korányi tér, Bay tér, Szentháromság tér és Millenniumi park - területi elhelyezkedésük és funkcionális kialakításuk miatt nem tudják betölteni a város rekreációs zöldfelületi hálózatának szerepét. A Millenniumi Park funkcióhiányos, adottságai nincsenek kihasználva.

14. ábra: Millenniumi park

A kúriák védett kertjei

A Jankovich-kúria és a Modrovich-kúria védett kertjeit a közelmúltban revitalizálták.

15. ábra: A Modrovich-kúria és kertje

Intézmények, lakóépületek kertjei

Az intézmények zöldfelületei rendezettek, gondozottak. A döntően családi házas településen a kertek további zöldfelületeket biztosítanak általában gyümölcsfákkal, veteményessel, virágoskerttel, gyepfelülettel. A házi kertekben a kerti művelésen túl igen jelentős a gyümölcsfák száma, és változatos a gyümölcsfajok (alma, körte, barack, szilva, meggy, stb.) összetétele. A zöldfelületi fedettséget lakóépület esetében az egyes településrészekben a szerkezeti terv min. 40 %-ban határozta meg.

Utcák, utak zöldsávjai

A település lakó- és üdülőterületeinek utcái jellemzően fásítottak, az újonnan kialakítandó közterületek fásítását pedig a szabályozási terv írja elő. Ennek ellenére fontos probléma a fásítások elmaradása; fasorok hiánya, valamint a településszegély hiányos mivolta.

Zöldfelületi ellátottság értékelése

Összességében elmondható, hogy a település zöldfelületi lefedettsége nagyon kedvező. Ezen belül azonban nem kiegyensúlyozott, a közhasználatú parkok területe nem kielégítő. A szakszerű fenntartásuk mellett a növényállomány összetétele, állapota, a parkosított felületek kiépítettsége javításra, felújításra, esetenként továbbfejlesztésre szorul. A véderdők pótlása, a zöldfolyosók folytonossá tétele szükséges.

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái

- Mozaikszerű, nem átjárható zöldfelületek, a zöldfelületek és a Duna-part közötti kapcsolatok hiánya
- A kialakult beépítésű területeken nagyon kevés közpark, játszótér található. A meglévő közparkok területi elhelyezkedésük és funkcionális kialakításuk miatt nem tudják betölteni a város rekreációs zöldfelületi

hálózatának szerepét. A Millenniumi Park funkcióhiányos, adottságai nincsenek kihasználva.

- A kisvízfolyások mentén nem alakult ki összefüggő zöld folyosó. Az ehhez kapcsolódó zöldfelületi rendszer mentén található növényállomány degradálódott, sok gyomfaj is megjelent.
- Fontos probléma a fásítások elmaradása; fasorok hiánya, valamint a településszegély hiányos mivolta. A településszerkezeti tervben szereplő, környezetvédelmi szempontból indokolt véderdő telepítések elmaradtak.

Fontos megjegyezni, hogy a lakossági fórumon elhangzottak szerint a lakosok számára alapvető kérdés a városi zöldfelületek állapota. Többen megjegyezték a meglévő közparkok állapotát, egyes zöldfelületek funkcióhiányát. A lakosság három területet emelt ki, amelyeken mihamarabbi fejlesztést tart szükségesnek: a Duna-part, a Nagy-sziget, valamint a Széchenyi tér. A település vezetőivel történt egyeztetések alapján megállapítható, hogy a lakosok igényei egybevágóak a városi törekvésekkel.

1.14 Az épített környezet vizsgálata

1.14.1 A területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 Településszerkezet történeti kialakulása, a településszerkezet vizsgálata és helyi sajátosságok vizsgálata

Történeti kialakulás

A település területe már az őskorban is lakott hely volt. Régészeti leletek bizonyítják, hogy a neolitikum és a bronzkor embere is megtelepedett a Duna fölé magasodó löszparton. De megfordultak itt kelták, avarok, longobárdok és hunok is. A honfoglalás után magyar törzsek szálláshelye volt. Az első, a községre utaló írásos feljegyzés 1025-ből származik, egy királyi adománylevél említi Szigetfő néven. 1329-ben már Almás néven említik, majd a XVI.-XVII. században egyre több, a törökök elől menekülő szerb (rác) család telepedik le a környéken, innen ered a Rácalmás név. Almás, Tikos és Szigetfő településeket a török kiűzése után, 1696-ban "egyesítik" Rácz Almás néven. A falu a XVIII. század elejétől a Jankovich család birtoka.

1876-ban a község járási székhely lett, s ez a fejlődésben is megmutatkozott. Megkezdődött a falu villamosítása, utak építése, artézi kutak fúrása. 1880-ban önálló postát, 1896-ban pedig vasútállomást kapott a település. Virágzott a mezőgazdaság, kereskedelem, dunai vízimalmok örölték a környék gabonáját, s a halászoknak is megélhetést biztosított a folyam.

A két világháború közt egyre több budapesti polgár fedezte fel a kiváló természeti adottságokkal rendelkező települést, sorra épültek a nyaralók Rácalmásra és az akkor még a községhez tartozó Kulcsra, amelynek hajóállomása is volt. Nyaranta élénk társasági élet zajlott a fővárosi középpolgárság - írók, művészek, tanárok - nyaralóiban.

A II. világháborút követően, 1950-től ismét nagyot változott a település élete. Ekkor kezdték építeni Dunapentele-Sztálinvárost, a mai Dunaújvárost. Eleinte a városépítők „szállták meg” a községet, ideiglenesen itt szállásolták el egy részüket. Majd a már megépült ipari centrum „szívta el” a munkaerőt. Ez a folyamat az 1980-as évek végén, a '90-es évek elején fordult meg: egyre többen költöztek-költöznek ki Dunaújvárosból Rácalmásra, nem utolsósorban a jó levegő, a kulturált környezet és a kiváló infrastruktúra miatt. A rendszerváltozás hatalmas fejlődést hozott a község életében. Az addig stagnáló település rohamléptekkel kezdett fejlődni, ma már teljes körűen elérhető az összes infrastruktúrális és telekommunikációs közszolgáltatás. A Rácalmás várossá nyilvánításáról szóló dokumentumot 2009. július 1-én írta alá a Magyar Köztársaság elnöke.

Településszerkezet és helyi sajátosságok vizsgálata

A város településszerkezete a Dunántúlra jellemző hagyományos települési jegyeket mutatja. A település szerkezetének kialakulásában jelentős szerepet játszott a domborzat és az átvezető utak szerepe. A belterületet keletről a Duna és az ártéri erdősáv határolja, míg nyugatról a jó minőségű termőföldek és a 6-os főút.

A város *szerkezete* alapvetően halmazfaluból alakult, jellemzően többutcás, szalagtelkes szerkezetű, oldalhatáron álló beépítésű település, szerteágazó utcákkal, szabálytalan utcavonalakkal, a település széle felé fellazuló beépítéssel. A település központja egyben a településszerkezet központja is. A fiatal kisváros központja még nem alakult ki. Jelenleg egy elnyúlt településmagról beszélhetünk, illetve egy kialakulóban lévő T alakú településközpontról. A városközpont kialakítását át kell gondolni, az előzetes igények felmérése alapján, hogy a lakosságot egy funkciókkal megtöltött főtér szolgálhassa hosszútávon.

A település-szerkezet több jól elkülöníthető részből áll. A város legrégebbi része az Ófalu, mely keskeny, kanyargós utcákból és rájuk csatlakozó közökből áll. A település többi részén jobban megfigyelhető a „tervszerűség”, a szabályos és párhuzamos utca és telekstruktúra.

A fentiekből következik, hogy a települést több jól elhatárolható részre lehet osztani, úgymint Ófalu, Martinász lakótelep, Kulcsi út melletti lakóterület, Baboskerti rész.

A különböző időszakokban épült *városrészek* (pl. Ófalu, Martinász-telep) külső megjelenésben és utcaszerkezetben is eltérnek egymástól. A további utcanyitásokra a település belterületi határán lehetőség kínálkozik. A településszerkezet másik markáns eleme a Duna-part, amely a település keleti területeit érinti. A vasúti pálya nem szeli át a lakóterületet, csupán érintőlegesen halad a település mellett, a város nyugati irányú terjeszkedésének valójában a 6-os főút szab határt.

A település *központját* a Szentháromság tér, a Széchenyi tér, mint „főutca” és az ahhoz kapcsolódó zöldfelületek és gyalogos övezetek alkotják. A településközpont életében további fejlődést jelentene, ha a város fő reprezentációs és funkcionális központjának karakteres arculata kialakulhatna. A város központja a szó szoros értelmében, településszerkezetileg is központ,

hiszen a település szerkezetének közepén található, és funkcionálisan is központ, hiszen magában tömöríti az összes fontos közfunkciót.

A mai településközpont nem fejlődött egyenlő ütemben az életszínvonal emelkedésével, az infrastrukturális lehetőségek növekedésével és ezekből adódóan a lakosság egyre nagyobb igényeivel, ezért a belváros újragondolása szükséges.

A település vezetése lépéseket tett a városközpont újszerű kialakításának irányába. A jelenlegi városháza előtti „főtér” és az új városháza közötti tér összekapcsolása adhatná meg a lehetőséget a városlakóknak, hogy egy új közösségi teret vegyenek birtokba. A városok többsége rendelkezik egy térrel, amely egyben a település reprezentációs arca. Szerencsésnek tekinthető, hogy a település főtere tulajdonképpen egy jól szervezett, nagy kiterjedésű térrendszer. Erre szükséges a további, funkcionálisan is kínáló területet felfűzni és egységes szerkezetbe foglalni, nagyterjedésű gyalogos sétáló övezetbe strukturálni.

Főképp az egyedi telkes beépítettségéből, és az ezzel járó nagy magántulajdoni zöldfelületi hányadból adódóan hiányoznak a településen, a belvároson kívüli, intenzíven fenntartott közparkok. Figyelembe véve a település várható további növekedését, és a lakosság növekvő igényeinek megjelenését, a zöldfelületi fejlesztésre alkalmas területeket mihamarabb érdemes lenne megjelölni, és a későbbi fejlesztéseket lehetőség szerint ennek figyelembe vételével végrehajtani.

A Helyi Építési Szabályzat értelmében településképi szempontból védendő utcaszakaszokat célszerű kialakítani minden városrészben. Itt az egységes utcakép megtartása kiemelten fontos, ezért bármilyen bővítéssel, felújítással járó építési tevékenység, illetve új épület, építmény építése esetén az új épületrésznek, illetve épületnek, építménynek karakterében, tömegalakításában illeszkednie kell az épület környezetében kialakult beépítési módhoz, karakterhez, tömegalakításhoz.

Településképi szempontból említést érdemelnek a település utcáinak kusza „légvezeték-tengerei”, melyek vizuális-esztétikai szempontból is kedvezőtlenek, emellett az utca növényesítését is gátolják. A földkabelben történő vezeték-elhelyezés igen költséges, azonban az elkövetkezőkben az infrastrukturális hálózatok rekonstrukciója során mindenképpen szükséges figyelmet fordítani a légvezetékek racionalizálására. Lehetőség szerint törekedni kell a földbe helyezésére.

1.14.1.2 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A településszerkezeti terv alapján kalkulálható beépítésre szánt területek – bázisként figyelembe véve a szerkezeti terv készítésének időszakát – a következők:

Belterület tervezett bővítése

É-i irányban

- rövidtávon új lakóterületekkel:

20 ha

- hosszútávon új lakóterületekkel	27 ha
- kertes területek folyamatos átminősítésével	8,5 ha
É-K-i irányban	
- rövidtávon idegenforgalmi fejlesztések	17,5 ha
Nagy-sziget csúcsa	3 ha
- hosszútávon további idegenforgalmi és üdülő fejlesztések	28,5 ha
D-NY-i irányban	
- rövidtávon új lakóterületekkel:	20,5 ha
- hosszútávon új lakóterületekkel	42,5 ha
- kertes területek folyamatos átminősítésével	8 ha

További beépítésre szánt területek

6. sz. út melletti iparterület	I. ütem	78 ha
	II. ütem	95 ha

6. sz. út keleti oldalán iparterület	I. ütem	5 ha
--------------------------------------	---------	------

Volt személtelep helyén és mellette kialakuló iparterület – I. ütem 14 ha

(A területek 1: 10000 ma térképről mért közelítő adatok.)

A beépítésre nem szánt területek jellemzően a település külterületén mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint vegyesen a bel-és külterületen közlekedési, vízgazdálkodási és zöldterületek.

A település tekintélyes méretű mezőgazdasági kertes (zártkert) területekkel is rendelkezik, melyek északi és déli irányokból határolják a várost.

1.14.1.3 Funkció vizsgálata

A településen szociális és gyermekjóléti intézmények a jogszabályi kötelezettségnek megfelelő számban vannak. Az ezen felüli igényeket a környező településekkel – jellemzően Dunaújvárossal - együttműködve oldja meg az önkormányzat. Bölcsődéje és óvodája továbbá egy általános iskolája van a városnak. Az egészségügyi ellátás kielégítő, az Egészségházban két felnőtt és egy gyermek háziorvos valamint egy fogorvos rendel, továbbá egy nőgyógyász szakorvosnak van magánrendelése. Működik védőnői szolgálat és van egy gyógyszertár is a településen.

A település egyetlen közművelődési intézménye a Művelődési Ház és Könyvtár, amely ellátja a közösségi funkciót is.

Az igazgatási funkciót a polgármesteri hivatal és a járási hivatal kirendeltsége jelenti.

A közlekedési funkció közel teljes körű. Autóbuszjárat érinti a települést, vasúti pályaudvara van. Üzemanyag töltőállomással a város nem rendelkezik.

A közbiztonságot körzeti megbízott biztosítja.

A gazdasági funkciót az ipartelepek, a piac, néhány szálláshely, vendéglátó egységek és egy pénzügyi intézet szolgálják ki.

15. táblázat: Rácalmás funkcióellátottsága

funkció	alfunkció	intézmények megnevezése	darabszám
Humán funkciók	bölcsőde, óvoda	Rácalmási Manóvár Óvoda és Bölcsőde	1
	alapfokú középiskola és szakoktatás	Jankovich Miklós Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1
	egészségügyi ellátás	Egészségház, benne: 1.Felnőtt háziorvosi körzet 2.Felnőtt háziorvosi körzet Gyermek háziorvos Fogorvos Nőgyógyász magánrendelés Védőnői szolgálat Gyógyszertár	7
	szociális szakosított ellátás		-
	szociális és gyermekjóléti szolgáltatások	házi szociális ellátó szervezet, gyermekjóléti szolgálat	2
Közösségi funkciók	könyvtár	Művelődési Ház és Könyvtár	1
	színház, mozi		-
	múzeum		-
	szabadidőpark		-
	közösségi ház		1
	uszoda, strand		-
Igazgatási funkciók	rendőrség	Körzeti Megbízott	1
	tűzoltóság		-
	okmányiroda		-
	önkormányzati hivatal	Polgármesteri Hivatal Dunaújvárosi Járási Hivatal Kirendeltsége	2
	kormányablak		-
Közlekedési funkciók	autóbusz állomás		-
	vasútállomás	Rácalmás vasútállomás	1
	benzinkút		-
	repülőtér		-
Gazdasági funkciók	ipartelep	Hankook Gumigyár R-STEEL Kereskedelmi és	4

		Szolgáltató Kft. D.E.Á.K. Irányítástechnikai Kft. AM-PROJEKT Építőipari és Kereskedelmi Kft.,	
	piac	Őstermelői Piac	1
	pénzügyi szolgáltatók és bankok	Alba Takarékszövetkezet- Rácalmás	1
	irodaház		
	szálláshely	Hársfa Étterem és Panzió Aminó Fogadó Szedreskert Vendégház Cégéres Vendégház Vadrózsa Vendégház Jankovich Kúria Wellness Hotel	6
	vendéglátó egységek	Hársfa Étterem és Panzió Aminó Fogadó Jankovich Kúria Étterem Pomothy Ételbár ViPi Gyorsbüfé	5

Forrás: saját szerkesztés

1.14.1.4 Alulhasznosított barnamezős területek

Barnamezős terület nincs a településen.

1.14.1.5 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott területek)

A Jankovich Kúriát a II. világháború utáni államosítás következtében az állam kisajátította, az 50-es években ezen a területen egy rabgazdaság működött, majd a Bábolnai állami gazdaság hatáskörébe került, így jött létre a libatelep. A kúria épülete töltötte be a gazdasági egység központi adminisztrációs (iroda, öltöző, stb.) épület szerepét, a mellék- és gazdasági épületeket, istállókat pedig libatenyésztésre használták. A kúriát európai uniós támogatással felújították, új funkciót is kapott: Wellness Hotel, Rendezvény- és Turisztikai Központ. A kúria tágabb környezete azonban még magán viseli a libatelep nyomait, rendezésre szorul.

Szlömös terület a Vasútállomás környezete is.

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

A földhivatali nyilvántartás szerint jelenleg a település területének 9,8 %-a belterület, 2,07 %-a zártkert, a fennmaradó terület a külterület. A földrészletek statisztikai fekvésenkénti jellemzőit az alábbi táblázat szemlélteti:

16. táblázat: Földrészlet statisztika fekvésenként

Földrészlet statisztika fekvésenként							
fekvés	föld-részletek száma	egyéb önálló épületek száma	egyéb önálló lakások száma	összes terület (m2)	legkisebb föld-részlet terület (m2)	legnagyobb földrészlet terület (m2)	átlagos földrészlet terület (m2)
belterület	28478	1725	16	63770890	2	2723602	2239
külterület	13766	67	16	572810029	2	3160997	41610
zártkert	8367	5	14	13480594	8	56173	1611
Összesen	50611	1797	26906	650061513			

Forrás: földhivatali nyilvántartás

A földrészletek művelési áganként történő nyilvántartása (számuk és területük) szintén a Földhivatal kompetenciája:

17. táblázat: Földrészlet statisztika művelési áganként

Földrészlet statisztika művelési áganként						
művelési ág	földrészletek száma	alrészletek száma	összes alrészlet terület (m2)	legkisebb alrészlet terület (m2)	legnagyobb alrészlet terület (m2)	átlagos alrészlet terület (m2)
erdő	1078	1268	41472301	44	1119774	32706
fásított terület	8	8	6519	25	1433	814
gyep (legelő)	1286	1585	26495799	3	421023	16716
gyep (rét)	415	482	5394162	12	339874	11191
gyümölcsös	366	403	2960645	106	296621	7346
halastó	46	52	2814098	1366	522868	54117
kert	4555	4612	4615766	11	19956	1000
kivett	32381	32534	105372793	2	2723602	3238
nádas	144	163	2319083	132	176344	14227
szántó	10916	19482	455805546	2	1800181	23396
szőlő	2469	2495	2804801	61	44331	1124

Forrás: földhivatali nyilvántartás

A földhivatali nyilvántartás szerint a szántó művelési ágú földrészlet aránya a legmagasabb a településen, az összes területnek mintegy 70,8 %-át teszi ki. Az erdőterület 6,38 %-ot, a gyeplélegelő 4,08 %-ot tesz ki. Megjelenik még a gyepléregelő, a nádas és viszonylag szerény méretben a kert, a szőlő és a gyümölcsös is.

Részletes tulajdonjogi vizsgálat jelen munka keretében nem készült.

1.14.3 Önkormányzati tulajdonkataszter

Az önkormányzat által rendelkezésre bocsátott tételes ingatlankataszter tartalmazza az önkormányzat ingatlanvagyonát a 2015. március 23-i állapot szerint.

Rácalmás város önkormányzata ingatlanvagyonára 350 db földrészlet (egy helyrajzi számon szereplő ingatlan értelmezésünkben egy földrészletnek minősül). Ezek területe összesen 160.9754 ha, a mezőgazdasági területek aranykorona értéke mindösszesen 597,34 AK.

Az ingatlanvagyon döntő része Rácalmás közigazgatási területének belterületén van. Két Kulcs község területén lévő ingatlant is birtokol az önkormányzat, valamint az Adony területén lévő szeméttelapnak 20493/221327 részben tulajdonosa.

A belterületi ingatlanok között lakóház, középület, sporttelep éppúgy megtalálható, mint közterületek, utak, vízfolyás, árkok.

A külterületi és zártkerti ingatlanok között szántó, erdő, fásított terület, lélegelő is szerepel a vagyonkataszterben a közterületek és közutak mellett.

A törzsvagyon részei egyrészt a **forgalomképtelen** vagyonelemek, amelyek a közterületek, járdák, utak, árkok. A törzsvagyon másik csoportját a **korlátozottan forgalomképes** ingatlanok alkotják. Ezekhez tartoznak a közigazgatási és közszolgálati funkciókat (oktatás, egészségügy, közművelődés stb.) kiszolgáló épületek és ingatlanok. Az önkormányzat számára szabadabb gazdálkodási lehetőséget adó, nem a törzsvagyon részét képező **forgalomképes** ingatlanok részben mezőgazdasági jellegű területek (szántó, gyepléregelő, árkok, erdő) másrészt beépíthető telkek, továbbá épületingatlanok (lakóház, beépítetlen terület, stb.).

Az ingatlanok között 20 db *helyi jelentőségű védett terület*, 7 db *natura 2000 terület*, 7 db *régészeti lelőhely*, egy *műemlék* és 6 db *műemléki környezet* jogállású földrészlet található.

1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A város épületállományát és a környezetet tartalmazó részletes térkép az ITS készítését megalapozó vizsgálati munkarészben nem kerül kidolgozásra. Annak elkészítése településrendezési eszközök megalapozása során történik.

1.14.5 Az építmények vizsgálata

A település épületállománya – néhány épülettől eltekintve – viszonylag fiatal.

Lakóházak

Többnyire egyszintes családi házakat találunk, de az újabb építésűek között előfordulnak tetőtér-beépítéssel rendelkezők, sőt kétszintes családi házak is. A tetőkialakításuk jellemzően magastetős, a korábbiak kevés kivételtől eltekintve un „sátortetős kockaházak”. A kétszintes családi házak között néhány lapostetős kialakítást is találni. Jellemző az előkertes beépítési mód. Az épületek állapota meglehetősen vegyes képet mutat. A szépen gondozott, karbantartott lakóházak éppen úgy előfordulnak, mint a műszakilag leromlott, vagy éppen be nem fejezett épületek.

Középületek

A település középületeinek többsége nem új építésű, mai formáját felújítás, esetenként bővítés következtében nyerte el. A település életében nagy fellendülést hozó XVIII. és XIX. század során gazdag, tanult emberek telepedtek meg itt. A község, a megye és az ország előjáróiként számos kúriát építettek a településen, amelyek közül hetet kiemelten megvédendő örökségnek nyilvánítottak. A város könyvtára és művelődési háza, óvodája, polgármesteri hivatala is ilyen, a Zsigmond László tervei alapján helyreállított és az igényeknek megfelelően átalakított épületben kapott helyet.

Polgármesteri Hivatal

16. ábra: Polgármesteri hivatal

Az Önkormányzat által 2008-ban teljesen lelakott állagban, a funkcióval megtöltés szándékával megvásárolt egykori Nevelőotthon, a helyi építészeti örökség részét képező **Meszlényi-Exler kúria** felújításának első ütemére, a főépületnek, valamint a mellékszárnny egy részének átalakítására, bővítésére és felújítására került sor. A projekt keretében pénztár helyiség, két pénzügyi iroda, két műszaki iroda, tárgyaló, polgármesteri iroda, gyámügyi iroda, szociális iroda, adóügyi iroda, jegyzői iroda, titkárság, ügyfélszolgálat, személyzeti tartózkodó, közlekedő, illetve közlekedő/váró, továbbá mellékhelyiségek, valamint a mellékszárnnyban tanácskozó terem, és egy, a közügyekhez részben

kapcsolódó, bérbe adható szolgáltató iroda került kialakításra. A megépülő Polgármesteri Hivatalban a mozgássérültek számára is könnyen elérhető, akadálymentes közlekedési lehetőség lett biztosítva, továbbá 22 db parkolóhely (köztük 1 db mozgássérült) is kialakításra került.

Óvoda és bölcsőde

17. ábra: Óvoda és bölcsőde

2014-ben a régi – egykori kúria - óvodaépületet felújították és bölcsőde szárnyal bővítették.

Általános iskola

18. ábra: Jankovich Általános Iskola felújított, bővített épülete

Felújítást és bővítést egyaránt magába foglaló beruházás keretében került sor a meglévő főépület és régi iskolaépület közötti összekötő épület építésére, a régi iskolaépület újjáépítésére, az étterem és konyha szárny felújítására, a meglévő főépülethez csatlakozó liftház és személyfelvonó építésére és az épület körüli kertépítészeti munkákra. Fedett összeköttetés valósult meg a főépület és az étterem között. A főépület tulajdonképpen összeépült a régi iskolaépülettel, mely megnövekedett zsibongó teret jelent. Burkolt felületű, tagolt játszótér kerül kialakításra. Az épület előtt 60 férőhelyes kerékpártároló, valamint telken belül 22 db gépkocsi parkolóhely is létesült. A projekt és ezen belül az építészeti tervek is nagy hangsúlyt fektettek az akadálymentesítésre. Az ebből adódó követelmények teljesítését célozza a kerek székekkel történő közlekedés feltételeinek megteremtése, az akadálymentes bejárat, az intézmény telkén található gyalogutak felújítása, a csúszásmentes járófelületek, ill. a mozgássérültek számára tervezett illemhelyek kialakítása. Speciális

berendezés a lift a földszint és az I. emelet között. Az ökológikus építészeti elgondolást szolgálják a korszerű, energiatakarékos elektromos és világítási rendszerek, az energiatakarékos és víztakarékos szerelvények és hulladékgyűjtő sziget az udvaron.

Vasútállomás

19. ábra: Vasútállomás régi és új épülete

Rácalmás régi felvételi épülete később pályamesterházként funkcionált.

A jelenlegi felvételi épület Dunaújváros kiépülésével, közvetlenül a második világháború után épült az első vagy második ötéves terv keretén belül. Szabványtervek szerint építették, ugyanilyet találunk Mezőfalván, vagy akár Adonyban is.

Wellness Hotel

20. ábra: Jankovich kúria Wellness Hotel új szárnya

Legfőbb büszkesége a településnek a PHARE-pályázati segítséggel felújított *Jankovich-kúria*, amely mint konferencia-központ és ökoturisztikai látogatóközpont funkcionál. Kevesen tudják, hogy Jankovich Miklós könyv- és műkincsgyűjtő munkája által Nemzeti Könyvtár megalapozásában elévülhetetlen érdemeket szerzett. Az államosítást követően a Jankovich család szétszóródott a nagyvilágban, a barokk kúria épületeiben pedig libanevelő telep üzemelt. A rendszerváltást követően ez az üzemág veszteségesnek bizonyult, így felszámolták. Az önkormányzat tíz év sorban állást és alkudozást követően 2002-ben megvásárolta. Szerencséje volt, mert pályázati úton elkészülhettek a hasznosítási tervek, majd 2003-ban a PHARE Orpheus pályázata segítségével Zsigmond László tervei alapján elindult a kúria felújítása és konferencia-központtá történő átalakítása egymilliárd forint értékben. Az összeget 90%-ban uniós forrásból biztosították.

Egyházi épületek

Rácalmásnak három temploma van:

A *református templomot* az evangélista gyülekezettel együtt közösen használják. A Szabó Ernő által tervezett épület alapkövét 1946-ban rakták le és már 1949-ben el is készült.

A *görögkeleti szerb templomot* alább, a műemlék épületek között ismertetjük.

A *Szent István király katolikus templom* új épület, építését 1970-ben kezdték el.

21. ábra: Református-Evangelikus templom **22. ábra: Szent István király plébánia**

Egyházi épület még a temetőben lévő *Jankovich kápolna*. A temetőben álló kápolnadomb egyszerre több látnivalóval csalogat. Már messziről jól látszik a Jankovich-kápolna gyönyörű színekben pompázó épülete. A kápolnát Jankovich Gyula építtette a XIX. század második felében az édesapja tiszteletére, és a kápolna alatti kriptát a család temetkezési helyéül szánta. Ennek ellenére számos családtag és az építtető sírja sem a kriptában található.

23. ábra: Jankovich kápolna

24. ábra: Paizs család síremléke

Ipari épületek

A településen egy modern gyárépület található.

25. ábra: Hankook gumigyár

ábra: Rácalmás belterületének fejlesztési terve

1.14.6 Az épített környezet értékei

Rácalmás város méretéhez képest jelentős számú épített értékkel büszkélkedhet. Az önkormányzat elhivatottsága, a lakosság identitástudata hozzájárulnak az épített örökség megőrzéséhez. A településen Városvédő és Szépítő Egyesület működik. A Rácalmási Városvédő és Szépítő Egyesület tevékenységét 2010-ben Kós Károly-díjjal ismerték el.

Hiányosság ugyanakkor, hogy nincs önálló értékvédelmi rendelet a településen. A helyi védelemre javasolt épületek és egyedi növények, zöldterületek listáját a Rácalmás Építési Szabályzatáról (RÉSZ) 5. számú melléklete tartalmazza.

A 90-es évek akut problémája a csúszásveszélyes, egyedi hangulatú **Ófalu megmentése** volt. A Kis-Duna-ággal közvetlenül határos, teljesen lepusztult, elöregedett lakosságú, löszfalra épült településmag területén 1968 óta építési tilalom volt érvényben, melynek köszönhetően megmaradt eredeti szerkezete. Ez a tilalom, bár a terület lassú pusztulását eredményezte, építészeti szempontból szerencsés helyzetet eredményezett, hiszen nem sebezte meg tájidegen épületek tömege. Zsigmond László főépítész vezetésével 1998-ra

megszületett a felbecsülhetetlen értékű terület szigorú – a terhelhetőséget és az arculat megőrzését figyelembe vevő –, részletes szabályozási terve, ezzel párhuzamosan az építési tilalmat feloldották. Megjelentek a fiatalok, sorban újultak meg a jellegzetes oromfalas, tornácos lakóházak, és épültek új, a terület hangulatát tovább szövő épületek. Mára megoldották a löszfal csapadék- és szennyvízelvezetését, a partfal-stabilizáció több ütemben zajlik.

Rácalmáson az örökségvédelem az Ófalu megmentésén túl számos épület, köztük a Jankovich-kúria példaértékű megmentésében is tetten érhető

1.14.6.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Az 1.14.1.1 fejezet alatt ismertettük a településszerkezet és a településmag történeti kialakulását, a mai szerkezetét, a helyi sajátosságokat.

1.14.6.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Rácalmáson a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ Nyilvántartási Irodája 2015. szeptember 9-i keltezésű, az önkormányzatnak megküldött adatszolgáltatása alapján:

18. táblázat: Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Rácalmáson

azonosító	lelőhelyszám	név	védelem	hrs
22151	7	Göböljárás	szakmai	0473/13, 0473/15, 0472/9, 0473/6
37599	10	Rét-földek	szakmai	075/10, 080/11
37600	11	Szesszívó	szakmai	059/63, 059/68, 052, 059/58, 059/59, 059/60, 059/61, 059/62, 059/64, 059/65, 059/66, 059/67, 053/11, 059/57
37601	12	Szesszió II.	kiemelten védett	073, 075/4, 059/5, 059/6, 059/7, 052, 051, 011/14, 011/17, 011/16, 011/15, 011/18, 011/13, 078, 015/7, 1237/48, 1717, 1869, 1870, 1873, 1237/57, 1237/55, 1237/54, 1237/53, 1871, 1237/56, 1138/2, 1872, 2086, 2087, 1237/17, 1861, 1982/2, 1862/2, 1137, 1862/1, 011/11, 011/12
85251	12	Szesszió II. védőövezete	védőövezet	011/11, 011/12
38630	13	M6/36/Fejér	szakmai	093/41, 093/67, 093/37, 093/27, 093/32, 093/30, 093/31, 093/38, 093/40, 093/9, 093/8
38637	14	M6/37/Fejér	szakmai	093/63, 093/59, 093/65, 093/62, 093/75, 093/54, 093/57, 093/60, 093/74, 093/44, 093/53, 093/56, 093/50, 093/47
38638	15	M6/38/Fejér	szakmai	092/66, 092/67, 092/39, 092/34, 0204/3, 093/65, 093/66, 093/72,

				092/33, 092/36, 092/37, 093/75, 092/38, 093/73, 093/74, 092/35
56916	21	Vágóhid utca	szakmai	6539, 6541, 6540, 6542
57556	22	Hangos D	szakmai	0101/15, 0101/14, 0100, 0152, 0158, 0157
59659	23	Göböljárás I.	szakmai	0473/15, 0472/9, 0473/6
84423	25	Szlatiná-dűlő	szakmai	0373/10, 0373/9, 0400/11, 3960

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ Nyilvántartási Irodája

1.14.6.3 Védett épített környezet, a helyi egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Rácalmás Nagyközség Képviselő-testületének 18/2005. (X.28.) sz. rendelete Rácalmás Építési Szabályzatáról (RÉSZ) szerint „helyi településszerkezeti értékvédelmi terület” **Ófalu**. A településrész, a löszfal, az alatta lévő hordaléklejtő és az azon megtelepült Ófalu olyan táji, természeti érték, amelynek megőrzése indokolt.

26. ábra: Ófalu látképe, felújított épület

1.14.6.4 Világörökség és világörökségi várományos terület

Magyarország 1985-ben csatlakozott „a világ kulturális és természeti örökségének védelméről” szóló, 1972-ben született Világörökségi Egyezményhez. A Világörökségi Listán hazánk jelenleg 8 helyszínnel szerepel. További 10 helyszín szerepel a világörökségi várományos listán, melyek között van a római limes magyarországi szakasza (a Ripa Pannonica) is. Fejér megye területén a római limes magyarországi szakaszának világörökség-várományos területeivel további 7 Duna-menti település mellett Rácalmás is érintett.

A település területe világörökség várományos terület.

1.14.6.5 Műemlék, műemléki együttes

Országos jelentőségű műemlékek Rácalmáson a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ Nyilvántartási Irodája 2015.

szeptember 9-i keltezésű, az önkormányzatnak megküldött adatszolgáltatása alapján:

19. táblázat: Országos jelentőségű műemlékek Rácalmás

törzsszám	azonosító	cím	név	védelem	helyrajzi szám
1636	13818	Kiss Ernő u. 5-7.	Jankovich-kúria műemléki környezete	Műemléki környezet	194/42, 194/43, 201, 200, 199, 198, 197, 196, 195, 194/24, 194/29, 194/28, 194/26, 194/27, 194/9, 194/8, 194/5, 194/13, 194/12, 194/11
11017	13819	Kiss Ernő utca 73.	Szerb ortodox templom (Krisztus mennybemenetele) műemléki környezete	Műemléki környezet	350, 353, 354, 355, 357, 358/1, 358/2, 359
9694	22293		Pieta-szobor ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	731/2, 732, 735, 731/1, 729, 728, 723, 722, 721, 720, 719, 718, 717, 1582, 124, 1578/1, 1579, 1580, 1581, 1583/2, 1568, 1139, 1574, 1575, 1576/2, 1570/2, 1570/1, 1577
9695	22294		Temetőkereszt ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	1570/1, 1570/2, 1576/2, 1575, 1574, 1139, 1568, 1583/2, 1581, 1580, 1579, 1578/1, 124, 1582, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 728, 729, 731/1, 731/2, 732, 735, 1577
1637	22295		Modrovich-kastély ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	1577, 654, 655, 656, 670/2, 671, 672, 676, 677, 678/1, 678/3, 678/4, 684, 687/2, 634, 636, 637, 638, 640/5,

					640/6, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652
1636	3755	Kiss Ernő utca 5-7.	Jankovich-kúria	Műemlék	194/25
1637	3754	Bay tér 17.	Modrovich-kastély	Műemlék	653/2, 653/3, 653/1
9694	3752	Temető	Pieta-szobor	Műemlék	1576/1
9695	3753	Temető	Temetőkereszt	Műemlék	1576/1
11017	11172	Kiss Ernő utca	Görögkeleti szerb templom	Műemlék	356

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ Nyilvántartási Irodája

Az alábbiakban a nyilvántartott műemlékeket ismertetjük:

Jankovich kúria (hrsz. 194/25)

27. ábra: Jankovich-kúria

A volt Jankovich-kúria és parkja barokk stílusban épült 1756-ban. Részben átalakították és bővítették 1798-1801 között.

Nagy parkban szabadon álló észak-déli hossztengetű, téglány alaprajzú, cseréppel fedett kontyolt nyeregtetős, részben alápincézett épület, délnyugati sarkához "L" alakban csatlakozó toldalékkal, az ahhoz kapcsolódó, a belső

udvarra vezető kapuval, valamint a terület északi részén szabályosan elhelyezett gazdasági épületekkel.

Nyugati homlokzata előtt kilenc kosáríves nyílású árkádsor fut, hasáb alakú talapzaton álló zömök, hasas oszlopokkal. A vízszintes és függőleges vakolatsávozással díszített keleti homlokzat középtengelyétől kissé balra négy oszloppal alátámasztott portikusz áll. A homlokzatok ablakai kőkeretes, hatszemes ablakok, szemöldökük fölött törtívű vakolatdíszítéssel. A bejárat ajtó felett felülvilágítók, egy részük mára elfalazva. Az északi bütü hasonlóan díszített homlokzatának 3. tengelye a pince kosáríves, kőkeretes lejárata.

A csatlakozó szárny cseréppel fedett nyeregtetős, homlokzatai a főépületéhez hasonló vakolat-architektúrával díszítettek. Az északi homlokzat középtengelyében nyíló bejárat fölött tympanon.

A gazdasági épületek egy része feltehetően szintén a 18. sz. végén készült, azonban többségük jelentős átalakításokat szenvedett.

A Jankovich kúria környezete **műemléki környezet**.

Modrovich-kúria (hrs. 653/1)

28. ábra: Modrovich-kúria

A volt Modrovich-kastély késő klasszicista stílusban épült 1840 körül.

Nagy kertben szabadon álló téglány alaprajzú épület, egykor délről keskeny nyaktaggal csatlakozó, mára részben elbontott, szintén téglány alaprajzú melléképülettel. Tetőzete cseréppel fedett kontyolt nyeregtető.

A hosszabb homlokzatok középtengelyében mindkét homlokzat elé 4-4 korinthuszi fejezetű oszloppal alátámasztott portikusz lép ki, timpanonos lezárással. A homlokzatokat függőlegesen kis kiülésű lizénák tagolják. A hosszabb homlokzatok jobb és bal oldalán egy-egy hármaskapcsolt ablak nyílik, szemöldök- és könyöklőpárkánnyal. A délnyugati portikuszban közepén állótéglány alakú ajtó, jobbra és balra egy-egy hatszemes ablak látható. Az északkeleti portikusz mindhárom nyílása kazettás ajtó.

Az északkeleti oldalán már elbontott melléképület palával fedett nyeregtetős, homlokzatai tagozatok nélküliek, jellegtelen nyílászárókkal.

A ma már magántulajdonban lévő Modrovich-Bay-kúria egyike a falu legimpozánsabb épületeinek. Pompás külseje kitűnő fekvéssel párosul; a

kúriából nyíló látvány a Dunával és a Duna-Tisza közével páratlan élményt nyújt. A kúria 1840 körül épült, későklasszicista vonásai: például a két pillér és oszlop által tartott timpanonos portikuszok előtt és az épület hátulján valamint az épületet körbeölelő kert főúri hangulatot árasztanak.

A Modrovich kastély környezete **műemléki környezet**.

Pieta szobor (hrsz. 1576)

29. ábra: Piéta szobor

Pieta szobor. Rácalmásban a temető szélén található ívelt talapzaton lévő barokk Piéta-szobor.

Temető kereszt (hrsz. 1576)

30. ábra: Temető kereszt

A temető legmagasabb részén, a Jankovich temetőkápolna előtt szabadon álló kőkereszt a megfeszített Jézus alakjával.

A Pieta szobor és a Temető kereszt környezete **műemléki környezet**.

Görögkeleti szerb templom (hrsz. 356)

31. ábra: Görögkeleti szerb templom

Egyhajós, homlokzati tornyos épület, a hatszög három oldalával záródó szentélyvel. Barokk stílusban épült 1773-ban.

Berendezése:

- fekete Madonna ikon a Mária trónuson, 18. sz. első fele,

- papi trónus,
- ikonosztázion képek nélkül, tetején Szentháromság, Arsenije Teodorovics.
- Képek: Golgota, Trónoló Krisztus, Illés elragadtatása, Mária megkoronázása, -
- oltárasztalon gyertyatartó-pár és kereszt,
- fa feszület, körmeneti zászlók.

Külső leírás: Szabadon álló, téglalap alaprajzú, egy homlokzati tornyos épület. Homlokzatán lizénák által közrefogott szegmensíves bejárat, kétoldalt keretezett tükrözések, ehhez hasonló tükrök a hajó két oldalán lévő 3-3 szegmensíves ablak között is. A szentély a nyolcszög 3 oldalával záródik, hátsó falán ablak. A párkányzat fölött emelkedő saroklizénákkal díszített torony háromszögű oromzatokkal kapcsolódik a hajóhoz, négy oldalán egyenes záródású, keretezetlen harangablakok. A tornyot bádoggal fedett, törtvonalú, nyolcszögletes, párnatagos toronysisak, a hajót palafedésű nyeregteret fed. A D-i oldalon egy korábbi, befalazott bejárat látható, valószínűleg 1902-ben falazták be. Ekkor nyithatták a karzatra vezető ajtót is a D-i oldalon.

A Görögkeleti szerb templom környezete **műemléki környezet**.

1.14.6.6 Műemlékvédelem sajátos tárgyai

Védett történelmi kert, temető és temetkezési emlékhely nincs a településen.

1.14.6.6. Műemléki terület

Történelmi táj, műemléki jelentőségű terület nincs a településen. A műemléki környezet elemeit a műemlékek ismertetésénél felsoroltuk.

1.14.6.7. Nemzeti emlékhely

A településen nemzeti emlékhely nincs.

1.14.6.7 Helyi védelem

Helyi védelemre javasolt épületek listáját a Rácalmás Nagyközség Képviselő-testületének 18/2005. (X.28.) sz. rendelete Rácalmás Építési Szabályzatáról (RÉSZ) 4. sz. melléklete tartalmazza. Önálló értékvédelmi rendelettel az önkormányzat nem rendelkezik. A javasolt épületek:

202/1, 211, 225, 229, 256, 276, 313, 363, 370, 384, 517/2, 573 hrsz-ú ingatlanon álló épületek, pincesor. Néhány példa:

A Meszleny kúria a XIX. század elején épült klasszicista stílusban.

A Rezutsek kúria valószínűleg a XIX. század második felében épült.

Az L alakú Wetzel kúriát valószínűleg a XVIII. század végén építették.

32. ábra: Rezutsek kúria

Meszleny kúria

Wetzel kúria

33. ábra: Művelődési Ház és Könyvtár

Rácalmás központi részén fekvő Művelődési ház, a volt Teleszky kastély épületében található. Az épületet a Márkus család emeltette, 1870 után, később a Kemény, majd a Rezutsek család kezébe került. A XX. század első felében a Teleszky család tulajdonát képezte, ma felújított állapotában a Művelődési Háznak ad otthont.

1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

- A városközpont (alközpontok) hiánya térszerkezeti problémákat eredményez.
- Az üdülőterületekre, egykori zártkertekre történő betelepülés az infrastruktúra hiánya miatt jelent problémát.
- Elhanyagolt, romos épületek találhatók a védett Óváros területén.

1.15 Közlekedés

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Külső kapcsolatok, országos hálózat

Rácalmás kiemelkedően jó országos és környezeti közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik. Az M6-os számú autópálya elkészültével, ma már nemcsak Budapest, hanem Pécs irányába is megfelelőek a kapcsolatok. További előrelépést jelent az M8-as autópálya Dunaújvárostól délre található hídja, amely az alföldi területekkel teszi lehetővé a közvetlen közúti összeköttetést. Az M8-as autópálya középtávon várható megépítése Rácalmás közlekedési potenciálját jelentősen erősítheti.

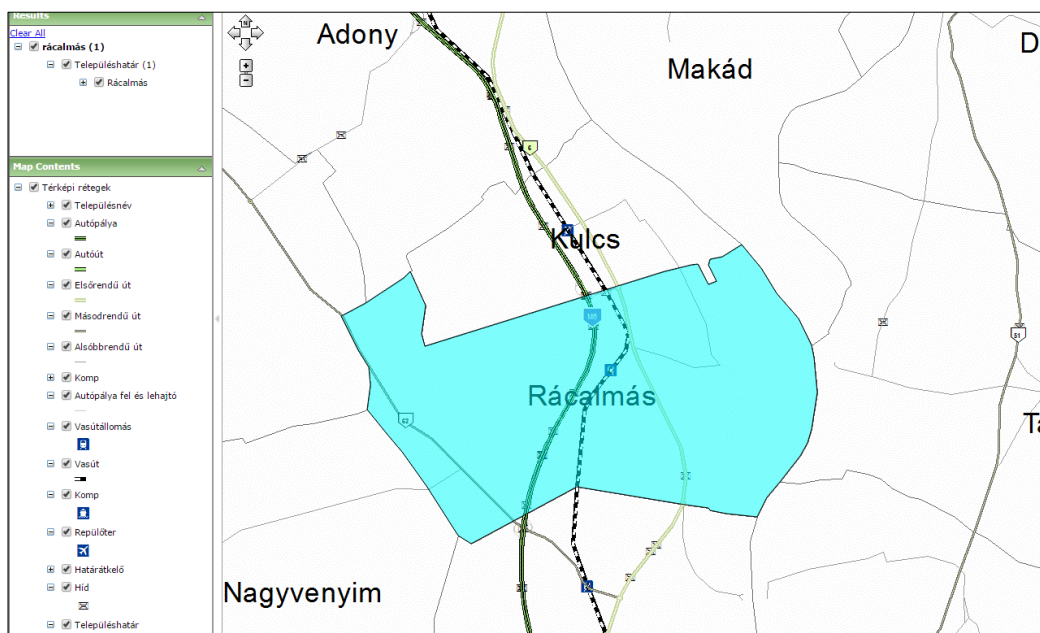
A 6. sz. főút nyugati oldalán halad a Pusztaszabolcs – Dunaújváros – Paks-i egyvágányú B kategóriás (hazai fővonal) villamosított vasútvonal, amely Rácalmáson megállóval rendelkezik.

A vízi közlekedéshez személyforgalom tekintetében a kulcsi hajóállomáshoz, a teherforgalom tekintetében a dunaújvárosi nemzetközi és országos jelentőségű kikötőhöz kapcsolódhat. Rácalmás jelenleg egy kishajó és csónak kikötővel rendelkezik.

Legközelebbi repülőtér Kisapostagnál található, amely jelenleg leginkább sport célokat szolgál.

1996 áprilisában adták át a Rácalmási-Dunára épített vasszerkezetű hidat, amely a Nagy-szigetre biztosít bejárást.

38. térkép: Rácalmás környékének közlekedési hálózata

Forrás: TEIR térinformatika

A település közlekedési szerepe

A településnek nincs közigazgatási központi szerepe, azonban – tekintve, hogy helyben kevés munkahely és szolgáltatás érhető el - jó közlekedési kapcsolatai miatt jelentős az ingázási forgalma. Dunaújváros esetében jelentős ingázás tapasztalható a szomszédos Rácalmásra, míg Rácalmás számára Dunaújváros az elsődleges célpont.

A jelenlegi folyamatok és építkezések azon irányba hatnak, hogy a foglalkoztatási és rekreációs szerepkörök erősödni fognak, a Hankook gumigyár és az ipari területek benépesülésével, valamint a turizmus fellendülésével. Ez felértékeli a település közlekedési szerepkörét is.

A városnak a környező településekkel való kapcsolatát vizsgálva, kitűnik Dunaújváros fontos szerepe, a városhoz egészségügyi, kereskedelmi és foglalkoztatási szempontból kötődik a lakosság. Dunaújváros a szórakozási lehetőségek, a kultúra szempontjából is meghatározó a rácalmásiak számára. Ugyan Rácalmásra is van lehetőség nagyobb bevásárlásokra a kereskedelmi üzletláncok helyi üzleteiben, de az igényesebb minőségű termékekért általában Dunaújvárost, Székesfehérvárt, ritkább esetben Budapestet keresik fel a lakosok.

A Dunaújvárosba ingázók nagy száma és a sűrű tömegközlekedési kapcsolat is bizonyítja a két város szoros kapcsolatát. Elmondható, hogy a lakosság túlnyomó többsége munkahely szempontjából Dunaújvároshoz kötődik. A foglalkoztatással összefüggésben Budapestet is ki kell emelnünk: a fővárosba való napi ingázás is jellemző.

1.15.2 Közúti közlekedés

Városkörnyéki közúthálózat:

A település mellett halad el az M6 autópálya és a 6. sz. Budapest – Dunaújváros – Szekszárd – Pécs – Barcs – főút.

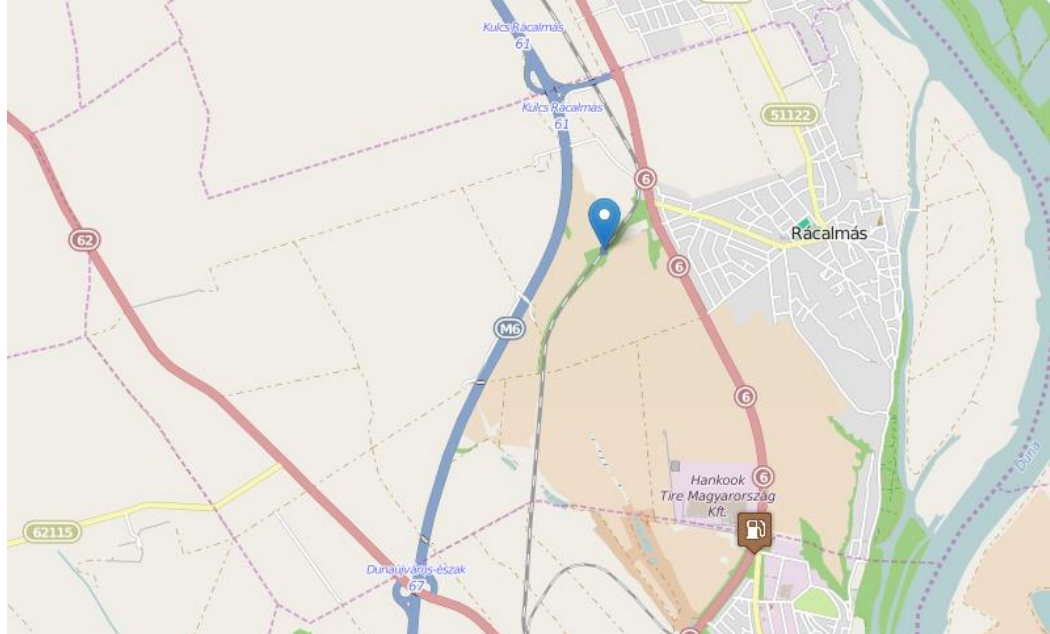
- Az **M/6 autópálya** É-on a Kulcs-Rácalmás csomópontban, D-en a Dunaújváros Észak csomópontban érhető el.

- A **6. számú főút**, amely az V/C Helsinki folyosó része. A település a Duna és a 6. sz. főút között helyezkedik el, a közúti feltárása a 51123. sz. rácalmási bekötőúton keresztül történik.

- A település határában vezet át a **62. számú főút**, amelynek azonban a közigazgatási határon belül nincs leágazása a városközpont felé.

Lakott területen belül a **51122. számú** (kulcsi út) és az **51123. számú** (Fő utca) út található.

39. térkép: Rácalmás közúti elérhetősége

Forrás: Openstreetmap

Az Országos Közúti Adatszolgáltatás (OKA) 2014-as adatai szerint a település belterületét érintő utak forgalmi adatai az alábbiak szerint alakultak:

20. táblázat: Rácalmás belterületét érintő utak forgalmi adatai

	51122. számú út	51123. számú út
Kihasználtság (%)	10%,	37%
Összes forgalom (E/nap)	907	3485
Személygépkocsi	590	2699
Kisteherautó	102	342
Autóbusz	55	167
Teherautó	87	129
Motorkerékpár	34	145
Kerékpár	33	0

Városi közúthálózat

40. térkép: Rácalmás belső úthálózata

Forrás: Openstreetmap

21. táblázat: A város úthálózatának jellemzői 2013-as állapot szerint

önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)	151,8
önkormányzati kiépítetlen út és köztér hossza (km)	37
állami közút hossza (km)	2805
önkormányzati kiépített járda hossza (km)	13,5
önkormányzati kiépítetlen járda hossza (km)	0
Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog- és kerékpárút hossza (km)	6,1

Forrás: KSH

Rácalmás szinte 100%-ig aszfalttal borított utcákkal rendelkezik, néhány új építésű területen azonban még nem készült el a portalanított út. Komoly gondot jelent városszerte a járdák hiánya. A település főutcáján teljes hosszában kerékpárút növeli a közlekedők biztonságát. A vasút megközelítése nehézkes, az odavezető útszakasz rossz állapotú, a 6-os főúton való átkelés nem biztonságos, nincs gyalogátkelőhely kijelölve. A buszközlekedéshez kapcsolódó buszvárók megfelelő minőségben és mennyiségben állnak a lakosság rendelkezésére. A kiépített belterületi úthálózat hosszát és a kiépített járdák hosszát összevetve szembetűnő az elmaradás mértéke.

Forgalmi jellemzők

A településen az elmúlt években a KSH adatai szerint a gépjármű ellátottság az alábbiak szerint alakult:

22. táblázat: Rácalmás gépjármű-ellátottsága

Év	Személygépkocsi (db)	Motorkerékpár (db)
2005	1242	82
2006	1328	84
2007	1391	91
2008	1444	95
2009	1455	87
2010	1480	96
2011	1420	101
2012	1434	92
2013	1460	91

Forrás: KSH

A településen az elmúlt években a KSH adatai szerint a baleseti statisztika az alábbiak szerint alakult:

23. táblázat: Rácalmás közúti baleseti statisztikája

	Összes személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset	Halálos kimenetelű közúti baleset
2005	3	
2006	2	1
2007	3	
2008	3	

2009	3	
2010	5	
2011	7	
2012	6	
2013	6	

Forrás: KSH

1.15.3 Parkolás

Helyi parkolási rendelettel az önkormányzat jelenleg nem rendelkezik. A kevésbé központi fekvésű és kevésbé forgalmas – elsősorban családi házas - területeken a széles utcák a parkoló járművek mellett is lehetővé teszik az akadálytalan közlekedést útszéli parkolással is. Kicsivel nagyobb forgalmat generálnak a középületek, így például a Polgármesteri Hivatal, az üzletek, a vasútállomás.

A Szabályozási Terv szerint a közterületi parkolás max. 50%-ig a szabályozási terv megjelölt helyein, a helyi sajátos előírásokkal szabályozott területeken lehetséges. Egyéb területeken személygépjármű elhelyezését 100%-ban saját telken belül kell biztosítani. Zöldterületen az azt igénybe vevők számára szükséges gépkocsi-parkoló csak terepszinten, fásítva, "zöldbeton" burkolattal létesíthető, max. a közpark területének 5%-án. Zöldterületen építmény-elhelyezés, gépkocsi parkoló építés érdekében fakivágás nem, csak fa átültetés engedhető meg, ez utóbbi is csak kertészeti szakvélemény alapján. A parkolókat minden esetben fásított, burkolt formában kell megépíteni, a meglévőket ennek megfelelően átalakítani

1.15.4 Áruszállítás

A teherforgalom a településen nem jelentős. Részben a mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos, részben a kisszámú ipari-kereskedelmi és logisztikai tevékenységhez kötődik, megoldandó problémát nem jelent.

1.15.5 Közösségi közlekedés

1.15.5.1 Autóbuszos közösségi közlekedés

Autóbuszos infrastruktúra

Helyi autóbusz közlekedés

Rácalmás helyi buszközlekedés nincs.

A helyközi buszoknak több megállóhelye van Rácalmásan:

Rácalmás 6. út

Rácalmás, községháza

Rácalmás, bejárati út

Rácalmás, Mikszáth K. u.

Rácalmás, Népfront u. 45.

Rácalmás, Újtelep

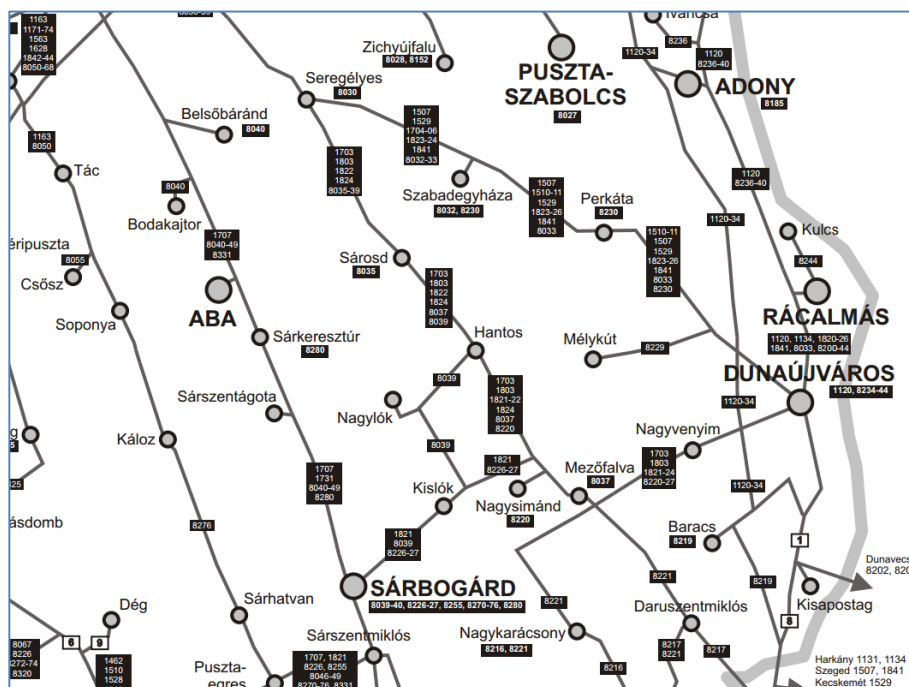
Helyközi és távolsági autóbusz közlekedés

A helyközi autóbusz-közlekedést az Alba Volán biztosítja Rácalmás számára, amelynek autóbuszai közvetlen összeköttetést teremtenek Dunaújvárossal és a szomszédos Kulccsal, a település 6 megállójából. A menetidő Rácalmás községháza megállóhelytől számítva 18 perc. A 6. sz. főúton található autóbusz-megállóból pedig a főváros valamint a nagyobb városok közül Érd és Százhalombatta érhető el átszállás nélkül. A megyeszékhely, Székesfehérvár csak Dunaújvárosi átszállással közelíthető meg.

Hétköznapokon Rácalmás, községháza megállóhelyről 29 járat indul Dunaújváros irányába; a reggeli órákban 20 percenként, napközben óránként, délután 20 percenként, este ismét óránkénti követési idővel. (Három további járatpár a Hankook-ot is érinti a műszakváltás időszakában.) Hétvégén (szombat, vasárnap) ritkábban közlekednek az autóbuszok (óránként, illetve délután félóránként).

A buszok Kulcs irányába is tovább közlekednek, így az északi városrész tömegközlekedési helyzete valamivel kedvezőbb. Egyes területek esetében a helyi tömegközlekedés fejlesztése indokolt lehet.

41. térkép: Fejér megye helyközi autóbusz hálózatának térképe

Forrás: www.knykk.hu

1.15.5.2 Vasúti közösségi közlekedés

Rácalmást vasúton a 42-es villamosított vonal érinti, amely szakasz Pusztaszabolcs és Dunaújváros között villamosított. Budapestre munkanapokon és hétvégenként 15 vonat közlekedik (reggel és délután óránként). Dunaújváros irányába valamivel kevesebb, 11 vonatpár közlekedik naponta. A hétvégi (szombat, vasárnap) menetrend mindkét irányban megegyezik a munkanapival.

Nagyban nehezíti a Dunaújvárosba való bejárást, hogy a dunaújvárosi vasútállomás is távol esik az utazók célpontjaitól. Az sem előnyös, hogy a Rácalmási állomás távol esik a várostól, a lakott települést a 6-os út fizikailag is elválasztja az állomástól, gyalogosan megközelíteni azt veszélyes. A vasútállomásra vezető út állapota rossz, közvilágítása hiányos, a vasútállomás közvetlen környezetének fejlesztése – a MÁV-val együttműködve – indokolt.

A Pusztaszabolcs – Dunaújváros – Paks i vasútvonal kétvágányúsítása szerepel az Országos Területrendezési Tervben, de a MÁV álláspontja szerint a forgalom jelenlegi mértéke nem indokolja a közeli megvalósítást.

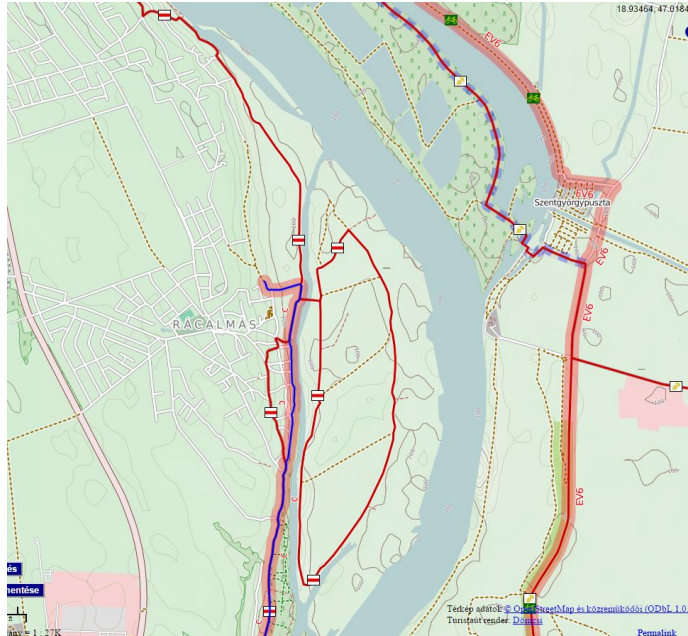
1.15.6 Kerékpáros közlekedés

A **településen belüli** közlekedésben meghatározó erejű a kerékpár, amely mint közlekedési eszköz egyre népszerűbb a fiatal felnőttek körében is, a terjedő egészséges életmódra nevelés egyik eredménye. A település főutcáján (Népfront utca) teljes hosszában kerékpárút növeli a közlekedők biztonságát.

A település jelenlegi belső kerékpárútja kapcsolódik a **Duna menti regionális kerékpárhálózathoz**. Kiépített, közel 5 km hosszú kerékpárút épült Rácalmás és Dunaújváros között végig a Nagy-sziget természetvédelmi terület mentén.

A kerékpáros infrastruktúra elemei hiányosak, a kiépítettség nem teljes körű. A nagy kerékpáros forgalmat vonzó létesítmények – oktatási intézmények, vasútállomás, üzletek – mellett a kerékpártárolók mennyisége kevés.

42. térkép: Kerékpárutak Mo-on - térképrészlet

Forrás: Openstreetmap

1.15.7 Gyalogos közlekedés

Komoly gondot jelent városszerte a járdák hiánya. A vasút megközelítése nehézkes, az odavezető útszakasz rossz állapotú, a 6-os úton való átkelés nem biztonságos, nincs gyalogátkelőhely kijelölve.

Új gyalog- és kerékpárút kiépítését tervezi az önkormányzat Széchenyi tér - Dr. Sárközi F. utca között az 51122 j. országos közút belterületi szakaszán a biztonságosabb gyalogos és kerékpáros közlekedés érdekében, továbbá Rácalmás városközpont és a Rácalmás-Dunaújváros közigazgatási határ közvetlen összekötéséhez.

Kikötő

A Nagy-szigetre vezető híd két oldalán a parti sávban a szabadidő- és üdülő jellegű funkciókhoz jól illik, és a település egészének az érdekeit is szolgálja a Duna Ökoturisztikai Központ-hoz kapcsolódó 2007. évben megépült (sport) hajókikötő. A Dunaújvárostól délre, Kisapostagon közforgalmú kikötő és logisztikai központ létesült.

Repülőtér

A közeli kisapostagi repülőtér az OTTr és a szándékok szerint kereskedelmi repülőtérre fejleszthető.

1.16 Közművek állapota és energiahatékonyság

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó, ipari, tűzoltó, öntözővíz és termálvíz hasznosítás)

Vízellátás, szennyvízelvezetés

Megyei helyzetkép

A hazai víziközmű ellátás, szolgáltatás aktuális és jövőbeni feladatokat jelentő súlypontjai az üzemelő és távlati vízbázisok biztonságba helyezése, az ivóvízellátás vízminőségi problémáinak rendezése, a szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás fejlett európai országokhoz viszonyított elmaradásának megfelelő ütemben történő felszámolása a vízbázis-védelem szempontjaira is figyelemmel és a megújult szabályozásoknak megfelelő víziközmű szolgáltatási struktúra, díjrendszer kialakulása.

Fejér megye területén a települések *ivóvíz* ellátását általában regionális és kistérségi rendszerről biztosítják, vagy önálló saját vízműről oldják meg. Néhány település önállóan oldja meg vízellátását vagy az Önkormányzat által üzemeltetett Vízműről, vagy létrehozott helyi szervezeten keresztül.

A vízellátás vonatkozásában a fejlesztési feladatokban ma már nem a bekötöttség növelése, a "mennysiségi ellátás" megoldása a legfontosabb. A "minőség" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás fejlesztési feladatok körében. A vízminőség védelme az általánosan terjedő elszennyeződés következtében egyre nehezebb feladat. Az egészséges víz, mint a természet legfontosabb kincse kiemelt védelmet igényel. A jövő feladata, rövid és hosszabb távon egyaránt a vízbázisok fokozott védelmének biztosítása.

A felszín alatti vizek minőségi védelme érdekében szükséges a felhagyott, tönkrement vízbeszerzési helyek, elsősorban fúrt kutak szakszerű eltömése, a bányagödrök, hulladéklerakás helyetti rekultivációja, bányatavak óvatos (nem többcélú) hasznosítása. Utóbbi esetben kerülni kell a nyílt talajvíz szervesanyag-terhelését. Ezeken keresztül ugyanis komoly szennyeződés érheti a védett rétegvizeket, és ezzel a már jelenleg is észlelt nitrátosodási folyamat felgyorsulhat.

A vízminőség védelme, javítása érdekében a felszíni és felszín alatti vízbázisokra hidrogeológiai védőövezetek kerültek kijelölésre. (A vízbázisok hidrogeológiai védőterületére vonatkozó korlátozásokat a 123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet melléklete rögzíti).

A minőségi vízellátás érdekében - a vízbázisok védelmén kívül - néhány Fejér megyei településen szükséges a kitermelt vizek tisztításával, kezelésével javítani (pl. arzénmentesítéssel).

A *termálvíz* előfordulását tekintve, a megye mélységi hőmérsékleti izotermáinak vizsgálata alapján nem túl kedvező adottságú. A vizsgálatok alapján 80 foknál melegebb vízelőfordulás sehol sem várható, legfeljebb nagyon kis területen a megye déli részén. A Velencei tó déli részén fut végig egy nagyon keskeny sáv, amely termálvíz-nyerési lehetőséget mutat. Ebből a rétegből 50°C-os ásvány- és gyógyvizet lehet kitermelni, amelynek hasznosítására létesítettek

termálfürdőt Gárdonyban. A víz kalcium, magnézium, hidrokarbonát, vas mellett jó-d-brómos és szulfátos tartalmú.

Városi helyzetkép

Az ÁNTSZ Regionális Intézetének nyilvántartásából az üzemeltető, valamint a közegészségügyi hatóság által végzett mikroszkópos biológiai, bakteriológiai, kémiai vizsgálatok alapján a szolgáltatott víz jó minőségű, megbízható.

Rácalmás vízellátását a 6. sz. főközlekedési út és a település között épült NA 600 acél ny. Ercsi-Dunaújváros regionális távvezetékéről biztosítják. A regionális vezetékéről történő leágazás után a Petőfi Sándor utca vonalán kiépített gerincvezetékéről táplált elosztóhálózaton keresztül történik. A szükséges vízmennyiség tározását és nyomás biztosítását a gerincvezeték mellett telepített víztorony biztosítja.

A település tulajdonában lévő 2 db fúrt kutat nem üzemeltetik.

Jelenlegi szolgáltató a Mezőföld-Víz Kft. Paks.

A Hankook Tire Magyarország Kft. a működéshez szükséges vízmennyiséget (szociális, technológiai és tűzivíz) a telekhatárig a dunaújvárosi Víz-, Csatorna-, Hőszolgáltató Kft. üzemeltetésében lévő a DN 225-as vezetékéről leágazó DN 150-es vezetékéről, a telekhatáron belül pedig a 22342/2006-os számú vízjogi létesítési engedély alapján megvalósított közműhálózat útján biztosítja.

A város területén található a Rácalmás K-35 OKK számú kút, melynek vizét az Országos Tisztifőorvosi Hivatal természetes ásványvízzé, míg a K-23 OKK kút vizét gyógyvízzé minősítette.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés, csapadékvíz-elvezetés; felszíni vízrendezés

Szennyvízelvezetés

Lakossági szennyvíz:

A településen 2000-ig a csatornahálózat a lakóterületen 100%-ban kiépült. A települési vízfelhasználás döntő többsége így a közcsatornán kerül a Duna parti szennyvíztisztítóba. A telephely (600 m³/d III. tiszt. Fok. Befogadó (1): Rácalmási Duna VI. kat.).

Problémát okoz azonban, hogy a part mentén É-ra és D-re elnyúló üdülőterületek nincsenek csatornázva, viszont a huzamosabb kinnlakás és az üdülőkhöz költözés egyre gyakoribb jelenség. A nem csatornázott, vagy a csatornahálózatra még rá nem kötött ingatlanok szennyvizét szippantó kocsival szállítják a folyékony hulladék fogadására is alkalmas szennyvíztisztító telepre, amely napi szinten mintegy 60 m³. A kapacitás így nem mindig elegendő, tisztítási hatásfoka gyakran nem elégíti ki az elvárt minőséget. A rendezetlen, szabályozatlan helyzet megoldását a város vezetősége kiemelt feladatként kívánja kezelni az elkövetkezendő években.

A szennyvíztisztító bővítésre, új telep létesítésére elvi engedéllyel rendelkezik a település.

Termelői vízkivétel és vízviasszavezetés

A keletkező kommunális és egyéb szennyvizeket külön kezelik, az üzemi szennyvizek kezelését a telephelyek saját rendszerekkel oldják meg.

A *Hankook Gumiabroncsgyár* saját szennyvíztisztítót üzemeltet, amely 700 m³/nap-os kapacitásra épült ki, a tisztított szennyvizeket Dunaújváros területére vezeti tovább. A mezőgazdasági telephelyek közül az Agrospecial Kft-hez tartozó telepek a keletkező szennyvizet és mezőgazdasági hulladékot zárt technológiai rendszerben, saját területükön újrahasznosítják. A szociális szennyvizek a technológiai szennyvizektől elválasztva kerülnek gyűjtésre és az ipari park D-i feltáró útján lévő közcsatornába kerülnek bevezetésre. A kommunális szennyvíz ezt követően a dunaújvárosi szennyvíztisztító telepre kerül. A technológiai szennyvizek fogadására és kezelésére ipari szennyvíztisztító épült a 18777/2006. sz. vízjogi létesítési engedély szerint. Az ipari szennyvíztisztító 700 m³/nap –os kapacitásra épült ki, jelenleg 300m³/nap szennyvizet tisztít.

Az *Agrospeciál Kft.* a saját, illetve a beszállítók telepein keletkezett biomassza jellegű mezőgazdasági hulladékokat környezetvédelmi szempontból megfelelően hasznosítja, feldolgozza az Újgalambos telepen felépített biogáz üzemében. A termelt biogázt gázmotorok üzemeltetésére használják, a megtermelt villamos energiát pedig szabályozott keretek között értékesítik. A gázmotorok „hulladékhője” a Kft. saját üzemeltetésű nagyüzemi mosodájában hasznosul. A zárt technológiai folyamatból kikerülő fermentált anyagot saját szántóföldjükre helyezik ki tápanyag visszapótlás céljából. A telephelyeken, üzemben keletkezett szennyvizeket zárt rendszerben kezelik.

A település északi szegélyén, az M/6 autópálya mellett elhelyezkedő, *Adonyhús Kft-hez tartozó sertéstartó telep* engedélyezett napi vízfelhasználása 9 m³/nap. A vizet, az autópálya túloldalán fekvő, Helianthus Kft.-vel közösen használt kútból nyerik. A telepen keletkező hígtrágya (3500 m³/év) az Agrospeciál Kft. által elszállításra kerül. Az elszállított hígtrágya az Agrospeciál Kft. biogáz üzemében kerül továbbhasznosításra. Ezen kívül a telep rendelkezik hígtrágya kiöntözési engedéllyel, mintegy 40 ha területre. Mivel az Agrospeciál Kft. Jelenleg az összes keletkező hígtrágyát elszállítja, így a Kft. nem él a kiöntözés lehetőségével.

Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A belterületi vízrendezés kifejezetten önkormányzati feladat és a települések felszíni vizeinek az elvezetésével foglalkozik. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdése tartalmazza a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatokat, melynek 11. pontja szerint az önkormányzat feladata a helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás.

A települések belterületén elvégzendő vízrendezési munkákat befolyásolják a települést jellemző körülmények, mint például a település szerkezete, vízhálózata, hidrológiai jellemzők, lejtési viszonyok, talajtani adottságok, stb. A település szerkezete, beépítettsége nagyban meghatározza a vízrendezési művek vonalvezetését, a nyílt vagy zárt rendszerű árkok, csatornák kialakítását.

A sűrűn lakott, burkolattal ellátott helyeken a zárt rendszerek szükségesek (bár számos hátrányt hordoznak), míg a laza - falusias vagy zöldövezetes településeken a nyílt, tájba illő vízvezető árkok kialakítása javasolt.

Rácalmásra a korábbi és a jelenlegi vízrendezési feladatok elsődleges célja a kedvezőtlen állékonysági tulajdonságokkal rendelkező csúszásveszélyes magaspárt vízterhelésének csökkentése.

A település területéről lefolyásra kerülő felszíni víz befogadója a Rácalmási-Kis-Duna ág. A dunai csapadékvíz bevezetések több részvízgyűjtő terület végpontját jelentik.

- Az északi részen a Duna vonalával közel párhuzamos rétegvonalak mentén emelkedik a terep ~ B.95,0 m-től B.150,0 m-ig

- A település középső részén a Szigetfő utca, Szélescsapás utca közötti mélyvonalon folyik a fő befogadó Barina-patak.

- A déli terület nagy részének csapadékvizét a Szentkúti utca – Sirály utca közötti vápán keresztül vezetik a befogadóba.

A településen a csatornázást követő útépitési, helyreállítási munkákkal egy időben jelentős vízvezetési, vízrendezési munkákat is végeztek. A fejlesztési területek vízvezetését a részvízgyűjtők hálózatához illeszkedve, azok felújításával, a fő medrek jó karba helyezésével kell megoldani.

A 6. sz. főúttól nyugatra fekvő ipari terület három részvízgyűjtőre oszlik, amelyek befogadói:

- A területet északnyugat-délkelet irányban átszelő mélyvonal, mely Dunaújváros területén Névtelen vízfolyás elnevezéssel ömlik a Dunába. Rendezésére terv készült, a meglévő nyomvonalon történő rendezése jelentős befolyással lehet az iparterület feltárására.

- A terület nyugat felé lejtő részének felszíni vizeit a rendezetlen medrű Felsőfoki-patak keleti mellékága vezeti a Dunába.

- Az északi terület rész befogadója a rendezett medrű Dajapusztai-árok, mely egyben a fejlesztés alatt álló iparterület felszíni vizeit is elvezeti.

1.16.2 Energia

1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

Az elmúlt öt évben már több önkormányzati intézmény (általános iskola, polgármesteri hivatal, egészségház, óvoda, bölcsőde) bővítése, felújítása, korszerűsítése is megtörtént. A munkálatoknak köszönhetően nemcsak korszerű, energiatakarékos, akadálymentes intézmények gazdagítják a települést, hanem a beruházásoknak köszönhetően a rossz állapotú egykori kúriák nyernek ismét funkciót, válnak ismét a régi idők örökségévé.

Az önkormányzat 2006-ban a település teljes területén lecserélte az utcai lámpákat. A régi, elavultak helyére, energiatakarékos, nem fényszennyező fényforrások kerültek. A közbiztonság-érzés növelésének érdekében a meglévő 500 db mellé 100 db új lámpatestet helyeztek el az utcákon 2010-ben.

Az önkormányzati intézmények már mind energiatakarékos fényforrásokkal vannak ellátva. A város számára kiemelt feladat az önkormányzati intézmények fűtése korszerűsítésének elvégzése, a munkákhoz szükséges források előteremtése akár pályázati úton is. Az önkormányzat rövidtávú tervei között szerepel a régi polgármesteri hivatal energiahatékonyság növelő felújítása, Szigetfő utcában található közintézmények energiahatékonyságának fejlesztése. Az utóbbi terv hőszivattyú telep és csatlakozó vezetékhálózat kiépítését tartalmazza az iskola, óvoda és művelődési ház geotermikus energiával történő fűtéshez.

Tekintettel arra, hogy a jövőben több önkormányzati felújítás, építés szerepel a fejlesztési tervek között, továbbra is a kidolgozandó szempontok között kell figyelembe venni az energiahatékony és fenntartható használatát, az újrahasznosítást, a hulladék szelektív kezelését, az alternatív közlekedési módok kiszolgálását (mindenekelőtt a meglévő, kb. 6 km hosszú kerékpárút bővítését), az akadálymentességet (törekedve a komplex akadálymentesítésre) és az ökológiai érték növelését.

Gázellátás

Rácalmás település földgázellátása a 6. sz. úttól nyugatra 6 bar-os NA300 a. vezetékről történik. A települési hálózat 3,0 bar nyomáson üzemel. A fogyasztók részére szükséges készüléknyomást az ingatlanokon telepített egyedi nyomáscsökkentők biztosítják. Rácalmás területén az ingatlanok szinte 100%-án lehetőség van a vezetékes gázra való rákötésre. Az évek során az újabb és újabb lakóterületek beépülésével növekedett a gázcsőhálózat hossza, 2000-ben még 36,1 km, 2009-ben már 48 km-nyi hálózat biztosította a zavartalan ellátást. A gázzal fűtött lakások száma ez idő alatt csaknem másfélszeresére növekedett 1074-ről 1482-re.

A területi szolgáltató az E-ON Gáz közmű, Szekszárd

Távfűtés a településen nem működik.

Elektromos energia ellátás

Rácalmás villamosenergia-ellátása a Dunaújváros II. 120/20 kV-os alállomástól indított 20 kV-os szabadvezeték hálózaton keresztül történik. A fogyasztókat a 20/0,4 kV-os transzformátorállomásoktól indított 0,4 kV-os, túlnyomó részben szabadvezetékes hálózaton át látják el. A fejlesztési területek energiaszükségletét vagy a kisméretű hálózathoz történő közvetlen csatlakozással, vagy – nagyobb koncentrált igény esetén – külön 20/0,4 kV-os transzformátor telepítésével kell megoldani.

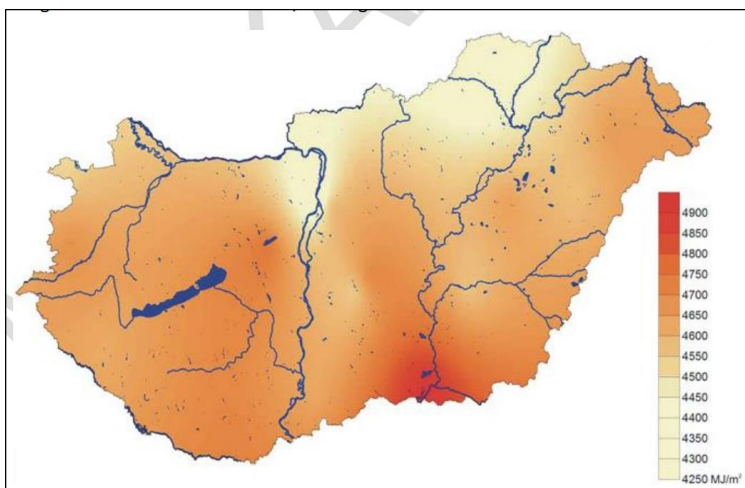
A területi szolgáltató az E-ON Áramszolgáltató Zrt., Dunaújváros.

1.16.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Soláris energia

Magyarországon a napsugárzás légkör feletti 1352 W/m^2 intenzitásából - a felhőzet következtében beálló veszteségeket követően - 137 W/m^2 fajlagos teljesítménnyel lehet számolni. Az éves átlaghoz képest igen nagy az évszakonkénti ingadozás: decemberben 32 W/m^2 , júliusban 238 W/m^2 , ami több mint hétszeres különbséget jelent.

43. térkép: Érkező besugárzás területi eloszlása

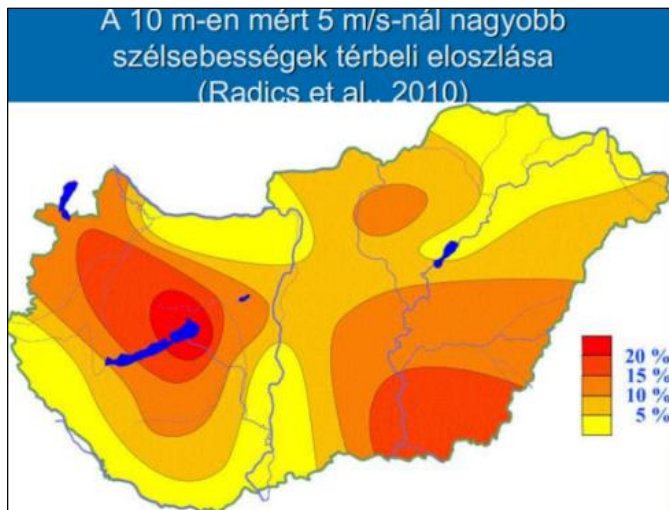
Forrás: OMSZ

Az éghajlat kialakításánál alapvető az a sugárzó energia, amely a Napból a földfelszínre jut. A besugárzás területi eloszlását két tényező határozza meg: a földrajzi szélesség, valamint a felhőzet mennyisége. Hazánk területén az országon belül tapasztalható kis szélességkülönbség miatt a döntő szerepet a felhőzet játssza. Rácalmásan 4700 MJ/m^2 az érkező globális besugárzás mértéke. (Globális sugárzás alatt a Napból érkező közvetlen sugárzás valamint az égbolt minden részéről érkező szórt sugárzás összegét értjük.)

Szélenergia

Magyarországon a „befogható” fajlagos évi széltejesítmény $900\text{--}365 \text{ kWh/m}^2$ között változik a földrajzi és klimatikai adottságok függvényében, mely szélenergia-potenciál szempontjából hazánk nem számít kedvező területnek, viszont a szélparkok által termelt villamos energia előállítási költsége az elmúlt években olyan szintre csökkent, hogy napjainkban már versenyképes számos hagyományos energiahordozóval. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy egy nem szabályozható, időjárásfüggő technológia. Ezért a szélenergia terjedésének az energiatárolás gazdaságos biztosításáig a villamosenergia-rendszer szabályozhatósága, befogadóképessége szab korlátot.

44. térkép: A szélenergia hasznosításának lehetőségei Magyarországon

Forrás: Tar Károly:

Szélérőmű park létesítését már korábban is tervezték a településen. A Rácalmás külterületére tervezett, 27,6 MW teljesítményű szélérőmű park létesítése tárgyában folytatott előzetes vizsgálati eljárást lezáró határozat született. A tervezett beruházás 12 db szélérőmű telepítését foglalja magába Rácalmás község külterületén, a 0182/1 és a 0179 hrsz-ú ingatlanokon. A beruházás létesítési engedélyt kapott, de a megvalósítás még nem történt meg.

A szomszédos Kulcs településen létesítettek szélérőmű parkot, amely jelenleg is működik.

Vízenergia

A településen nincs vízenergia hasznosítására alkalmas vízfolyás.

Biomassza, biogáz

Az Agrospeciál Kft. a saját, illetve a beszállítók telepein keletkezett biomassza jellegű mezőgazdasági hulladékokat környezetvédelmi szempontból megfelelően hasznosítja, feldolgozza az Újgalambos telepen felépített biogáz üzemében. A termelt biogázt gázmotorok üzemeltetésére használják, a megtermelt villamos energiát pedig szabályozott keretek között értékesítik. A gázmotorok „hulladékhője” a Kft. saját üzemeltetésű nagyüzemi mosodájában hasznosul. A zárt technológiai folyamatból kikerülő fermentált anyagot saját szántóföldjükre helyezik ki tápanyag visszapótlás céljából. A telephelyeken, üzemben keletkezett szennyvizeket zárt rendszerben kezelik.

Geotermikus energia

Hazánk a kedvező geotermikus adottságokkal rendelkező országok csoportjába tartozik. A világátlagnál jobb geotermikus gradiens, nagy vízvezető közettömeg és nagy tárolt hővíz-mennyiség egyszerre van jelen. A földi hőáram Magyarországon átlagosan 100 mW/m² – a világátlagnak csaknem másfélszerese. Fejér megye potenciálja az országos viszonylatokhoz képest szolidabb súlyt képvisel.

A településen geotermikus energia hasznosítás nem történik. Uniós források felhasználásával terveznek azonban geotermikus alapú projektek indítását az önkormányzati intézmények energiaellátása érdekében.

1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzati intézmények energetikai állapota meglehetősen kedvezőtlen. Az épületek külső határoló szerkezetei – a homlokzati falak és nyílászárók – többnyire nem felelnek meg az energetikai követelményeknek. A fűtés, a világítás az intézményekben korszerűsítésre szorul. Kivételt csak azok az épületek vagy épületrészek képeznek, amelyek az elmúlt években épültek vagy teljes felújításra kerültek.

1.16.3 Elektronikus hírközlés

Az elektronikus hírközlési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely jeleknek (bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang) elektronikus hírközlő hálózaton történő átvitelét, továbbítását biztosítja. A szolgáltatást, az elektronikus hálózatok üzemeltetését végző, azt létrehozó, vagy arra szervezett, vagy arra létrehozott szolgáltatók biztosítják. Az elektronikus hírközlés szolgáltatása alanyi jogú.

Az elektronikus hírközlési infrastruktúra lehet:

távközlési ellátás

műsorszórás, kábel tv ellátás

A szolgáltatás felügyelője a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH), melynek területi igazgatóságai:

Budapesti Igazgatóság

Debreceni Igazgatóság

Miskolci Igazgatóság

Pécsi Igazgatóság

Soproni Igazgatóság

Szegedi Igazgatóság

Távközlés, hírközlés és telefon használat

Mindegyik mobil szolgáltató jelen van és szolgáltat a településen. Átjátszó állomás a Kulcs-Rácalmási településhatárban van.

Az INVITEL Zrt. a vezetékes hálózat szolgáltatója. A szolgáltatás problémamentes.

A település egyéni távbeszélő-fővonalainak száma 677, közületi fővonal pedig 40 van a városban. A legközelebbi ügyfélszolgálat Dunaújvárosban található. A város területén jelenleg két nyilvános telefonfülke üzemel. A készülékek számának csökkenése a mobilhálózat és a mobiltelefonok használatának elterjedésével fordítottan arányos.

Kábeltelevíziós hálózat

A településen a KSH adatszolgáltatása alapján 2013-ban a kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma 958 db volt. Szolgáltató a Tarr Kft.

1.17 Térségi és települési környezetvédelem

Fejér megye környezetvédelmi koncepciója 1998-ban készült. A Fejér megyei kistérségek összehangolt környezetvédelmi koncepciója 2004-es keltezésű. A Fejér megyei Önkormányzat klímavédelmi programja 2010-ben készült.

Rácalmás önkormányzata 2009. év tavaszán bízta meg a Pagony Kft-t a település környezetvédelmi programjának (későbbiekben KP) elkészítésére, egyidejűleg a település zöldfelületi rendszerének felmérésére, a zöldfelületi kataszter összeállítására. Rácalmás 2010-től elfogadott környezetvédelmi programmal rendelkezik, mely olyan átfogó környezetvédelmi célkitűzéseket tartalmaz, amelyek megvalósítása elősegíti a településen élők életkörülményeinek javulását.

A környezet védelmének általános szabályairól alkotott 1995. évi LIII. törvény 46.§ e) pontja alapján a települési önkormányzat évente egyszer elemzi és értékeli a környezet állapotát illetékességi területén és erről tájékoztatja a lakosságot. A város honlapján a legutóbbi 2014-es tájékoztató elérhető.

Környezetvédelmi szempontból a település átalakulása két szakaszra bontható. A rendszerváltást követő első tíz év a környezetkárosítás megállításának, felszámolásának időszaka volt. Ebben az időszakban épült ki a település csatornahálózata, az útburkolatok jelentős része. Ekkor szűnt meg a szigeten és a parton a libatelep, valamint megkezdődtek a csúszásveszélyes magaspárt stabilizálását célzó beruházások, továbbá bányaterületek rekultivációjával új lakóterületek alakultak ki. A második tíz évre az értéktörzés erősödése és a korszerű technológiájú üzemek kiépítése, illetve befogadása vált jellemzővé. A XIX. századi fölbirtokosság által emelt értékek újjáépítése és korszerűsítése jegyében készült el a Jankovich kúria, a Művelődési Ház fejlesztése, lett helyi védett a Duna-part. Ekkor települt ide a Hankook gyár és ebben az időszakban teljességedt ki a Pálhalmi Agrospeciál Kft korszerű mezőgazdasági termelési rendszere. A két évtized a „visszafejlődés” tendenciája alapján is különbözik. A kertgazdálkodási területek művelésének felhagyása, vízállások beerdősítése az

első évtized alatt meghatározóvá vált. A második évtizedet az elhagyott területek használatának változása jellemzi, a kertségek a leszakadó társadalmi rétegek lakóhelyi célterületévé váltak, a gondozatlan területeket pedig ellepték az özöngyom növények, továbbá jelentős területek kerültek a szántóföldi művelésből kivonásra, gazdasági termelés és lakóterület fejlesztés céljából.

1.17.1 Talaj

A Közép-mezőföld kistáját a lösz felhalmozódási és lepusztulási formái jellemzik. A vastag lösztakaróval borított (10-60) hullámos síkság legnagyobb formái a löszhátak. Rácalmás területe a pentelei löszplatón található. A pentelei löszplató a Duna völgye és a seregélyesi völgy között húzódik. A délkelet felé lejtősödő 150- 180 m-es magasságra emelkedő plató felszínét lösszel kibélelt régi eróziós völgyek, jelenleg is képződő deráziós völgyek és aszók tagolják. A délkelet felé elkeskenyedő löszplató Dunaföldvár környékén már kisebb rögökre tagolódik. A Duna mentén a folyó által alámosott, meredek partfalban végződik.

A lösz alapkőzeten igen jó adottságú, zömmel csernozjom jellegű humuszban gazdag termőföld található. A Csepeli sík kistáj részét képező Duna és parti sávja a közigazgatási terület csekély hányadát foglalja el, ugyanakkor táji változatossága, természeti értéke miatt kiemelten fontos része a településnek. A Nagy sziget talaja öntéstalaj. A település belterülete a Duna melletti, löszös alapkőzetű magas parton helyezkedik el. A terület a Rácalmási Duna-ág árvízjárta területe. A talajvíz mélysége 2-4 m. Talaja löszön képződött vályog mechanikai összetételű mészlepedékes csernozjom.

Az utóbbi két évtizedben talán a talajjal összefüggő környezeti problémák megfékezésében történtek a legjelentősebb előrelépések a településen. A Martinász telepen 11ha egykori bányaterület rekultivációjával lakóterület jött létre. A Bábolnai ÁG libatelepének felszámolásával megszűnt a Duna-part közeli terület és az agysziget nitrogénterhelése, igaz a területen csak a felszín rendezése és a szennyvíztároló felszámolása történt meg, a terhelt talajt nem cserélték ki.

A kommunális szennyvízterhelés is jelentősen csökkent, 1996-ban 30 km hosszan kiépült a szennyvízcsatorna, az ellátatlan, elsősorban üdülő, illetve kertgazdasági területek nagysága 196 hektárra csökkent. A mezőgazdasági területeken alkalmazott talajerő-utánpótlás módja is jelentősen átalakult. A szántóterületek 10%-a szerves hulladék kihelyezésével trágyázott, míg a többi területen a szerves trágya alkalmazás mértéke rendszeres talajvizsgálatok alapján szabályozott.

A mezőgazdasági termeléssel összefüggő problémák:

A település a mezőgazdasági termelés szempontjából kiváló, vagy átlagosnál jobb minőségű talajadottságú (kiváló termőhelyi adottságú szántó az Országos Területrendezési Terv alapján: 1700 ha), azonban nitráttal szennyezett és besorolás alapján 303 hektárnyi nitrát érzékeny területen helyezkedik el. A jelentős mezőgazdasági termelés és szántóföldi területek meghatározó aránya következtében a környezetkímélő mezőgazdasági rendszerek ösztönzése kiemelt jelentőségű feladat. Szerencsés, hogy a területek nagy részén

gazdálkodó Pálhalmi Agrospecial Kft tevékenysége és tervezett fejlesztései is a fenntartható, környezetkímélő mezőgazdálkodás irányába mutatnak. Az Agrospecial Kft. talajerő utánpótlást végez mezőgazdasági hulladék *elhelyezéssel. Ezt összesen 91 hektárnyi területen végzik. A biogáz üzemben a* technológiai folyamatból kikerülő fermentált anyagot saját szántóföldjükre helyezik el tápanyag-visszapótlás céljából, mely ~1850 ha nagyságú területen.. Az állattartó telepeken keletkező hígtrágya újrahasznosítása a Kft. saját biogáz üzemében történik.

A talajok rossz állékonyságából eredő problémák:

A talajokkal összefüggő környezeti probléma a lakóterület nem állékony geológiai adottságú területre, csúszásveszélyes magaspartra történt települése (csúszásveszélyes terület: 18 ha). A probléma részben kezelhető, vagy szinten tartható a települési infrastruktúra megfelelő kiépítésével és karbantartásával, azaz a szennyvízhálózat teljes kiépítésével és a csapadékvíz elvezetés szakszerű megoldásával, a dréncső hálózat fokozott karbantartásával, szükség szerinti bővítésével.

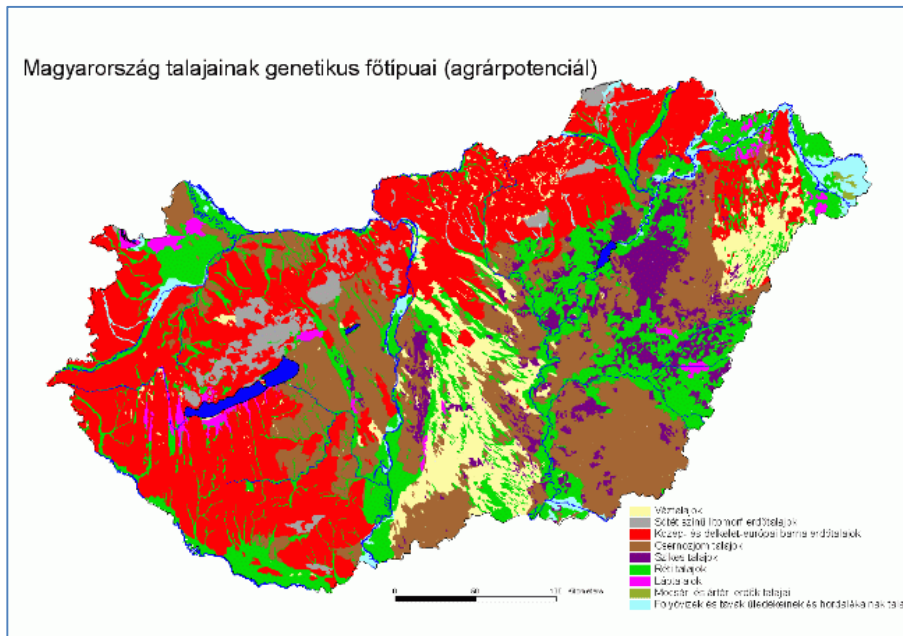
Árvíz, talajvíz által befolyásolt területek:

A közigazgatási területből 620 ha, a település 15%-a kerül el a mértékadó árvízszint alatt és ebből csak 221 ha tartozik a Duna medréhez, tehát meghatározó az érzékeny, a víz által befolyásolt, azaz a rendszeresen elöntött területek nagysága is.

Közlekedésből származó talajszennyezés

A talajokat a közlekedési pályákról származó talajszennyezés is terhelheti a három főútvonal mentén. Az ebből származó konfliktusok a védőtávolságokra vonatkozó előírások betartásával, illetve olajfogók alkalmazásával megelőzhetők.

45. térkép: Barna: csernozjom talajok

Forrás: MTA TAKI

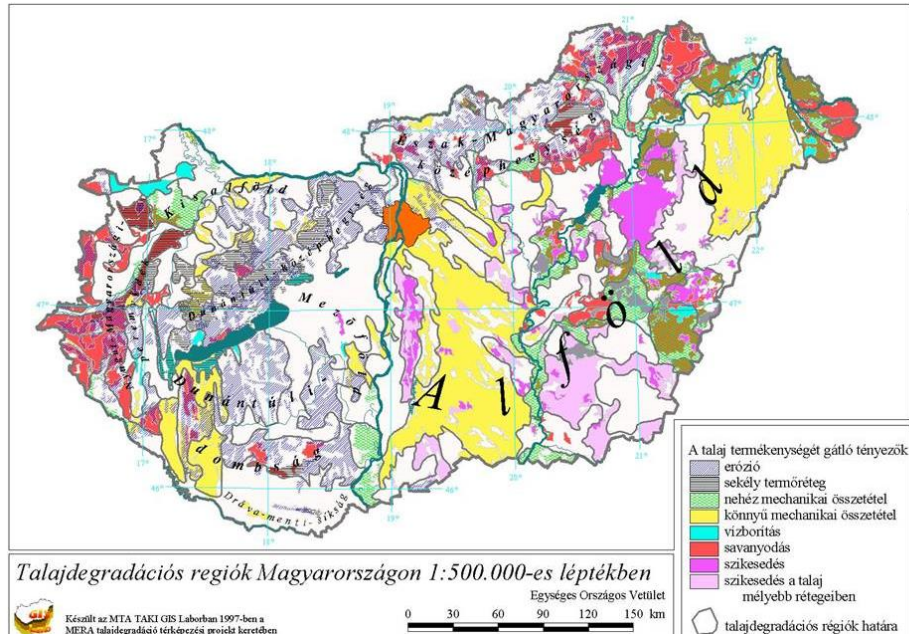
A környék legjellemzőbb talaja a mészlepedékes csernozjom, s emellett még jelentős a közvetlen talajvízhatás alatt álló **alföldi mészlepedékes csernozjom** talajok előfordulása is. Ennek megfelelően az elsődleges területhasználati mód a nagytáblás szántó (76,6%), amely után jóval szerényebb értékekkel említhetők az erdők (6,7%), a rétek, illetve legelők (5,8%) és a szőlők (1,0%). Mellettük az összes többi tájhasználati mód együttes részesedése sem éri el a 10 százalékot.

A település környéke potenciálisan az erdőssztyep zóna része, ám ennek maradványai, tekintettel a táj mezőgazdasági hasznosítására, legfeljebb töredékesen maradhattak fenn a bevágódó kisebb löszvölgyekben.

Az átmosott löszön és homokos löszön kiváló minőségű talajok képződtek, melyek a község mezőgazdasági termelésének legalapvetőbb tényezői. A szántók mintegy 90%-át többféle növényvel kedvezően hasznosítható kitűnő és jó termékenységű talajok jellemzik.

A talajdegradációs folyamatok a talaj anyagforgalmának számunkra kedvezőtlen irányban történő megváltozását jelentik, amelynek következményei területvesztés és/vagy a terület értékcsökkenése. Zavarok a talaj funkcióiban; a talaj termékenységének csökkenése; talajökológiai feltételek romlása (→ gyengébb növényfejlődés → kisebb biomasszahozam → kisebb termés); kedvezőtlenebb körülmények az agrotechnikai műveletek időben és megfelelő minőségben történő energiatakarékos elvégzéséhez; nagyobb termelési ráfordítások (növekvő energia-, vízellátás és vízelvezetés-, valamint tápanyagigény stb.); káros környezeti mellékhatások (például árvíz- és belvízvesztés fokozódása; felszíni és felszín alatti vízkészletek szennyezése; táj-rombolás stb.)

46. térkép: Talajdegradációs régiók Magyarországon

Forrás: MTA TAKI

Rácalmás térsége talajdegradációval nem érintett.

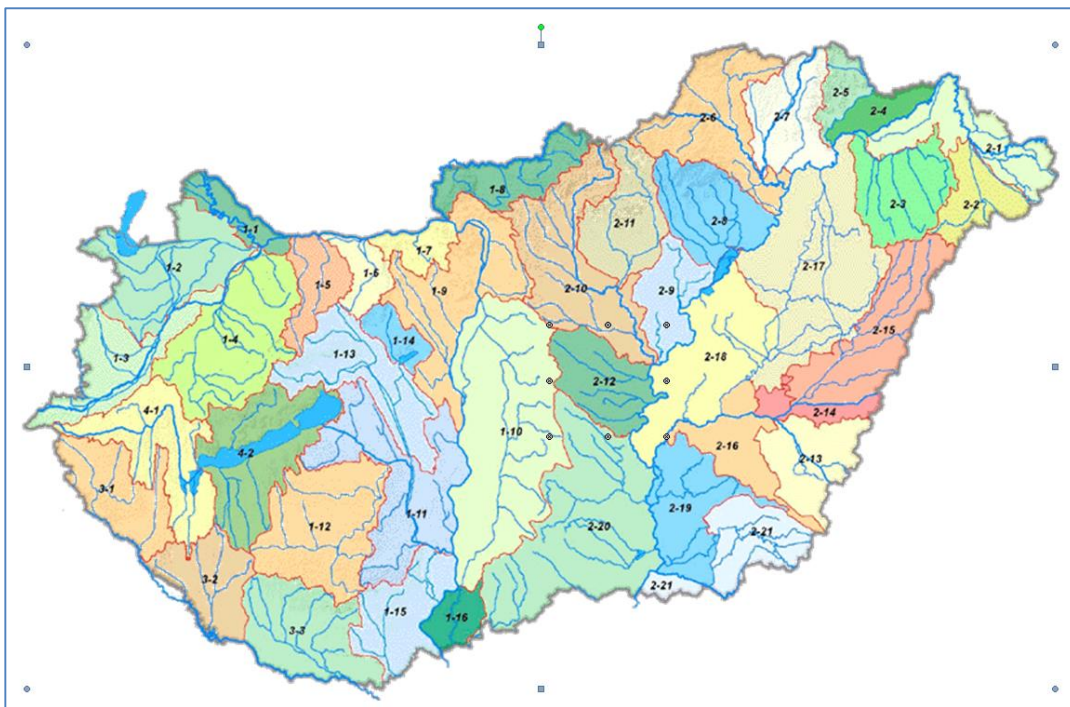
1.17.2 Felszíni és felszín alatti vizek

Felszíni vizek

Vízgyűjtő meghatározása

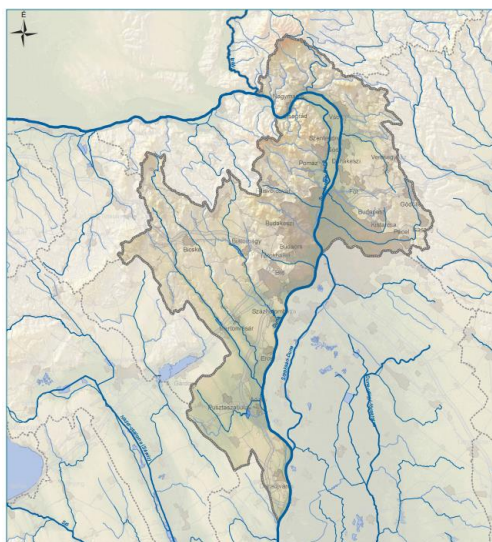
A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (VGT-k) készítéséhez Magyarország területét – amely teljes egészében a Duna vízgyűjtőjén fekszik – 4 részvízgyűjtőre és 42 tervezési alegységre osztották fel. A 4 részvízgyűjtő: Duna, Tisza, Dráva és a Balaton.

47. térkép: Vízgyűjtő területek Magyarországon

Forrás: KVVVM)

48. térkép: Közép-Duna alegység

Forrás: vízgyűjtő-gazdálkodási tervek

Jellemző vízfolyások, tavak, felszíni vizek

Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervében (Vgt) a Közép-Duna alegység területén elhelyezkedő Rácalmás a Közép-Mezőföld kisvízfolyásokban szegény részén található, Dunával határos település. A VgT átnézeti térképe víztestként csak a Dunát ábrázolja, és természetes vízfolyásként jelöli.

A település területén található kisvízfolyásokat és víztesteket a VgT térképe nem ábrázolja. (Keleti völgyi-árok, Dajkapusztai-árok, Barina patak, Felsőfoki-patak, Pálhalmi Agrospeciál dísztava, egyéb tavak).

A település egésze a Duna vízgyűjtőterületéhez tartozik, azonban a közigazgatási határ lefolyási irányok tekintetében két részre osztható. Az ÉK-DNY irányú vízvásztótól D-re a vizek közvetlen a Dunába, vagy a Dunába torkolló, DK irányú kisvízfolyásokon keresztül jutnak el a folyóba. A vízvásztótól É-ra a csapadékvizeket a településen eredő és ÉNy-ra tartó patakok vezetik Adony térségébe, ahonnan az Adony-déli- és Adony-északiöv csatornákon jutnak a Dunába.

Rácalmás nem szerepel a 27/2006. (II. 7.) a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló kormányrendeletben, annak ellenére, hogy a Vízkeretirányelv alapján a belterület nitrátérzékeny, és a teljes közigazgatási terület nitrátszennyezett. A szennyezettség a mezőgazdasági művelésre vezethető vissza, a külterület 66%-a szántóföld.

Kisvízfolyások, víztestek

Rácalmás területén nincs a KDT KÖVIZIG kezelésében vízfolyás, vagy belvízcsatorna.

A *Dajapusztai-árok* – melynek kezelője a Dunaújvárosi Vízi Társulat – a vasútállomás közelében eredő, ÉNy-i lefolyási irányú patak 1,1 km hosszú szakasza esik a település területére, kezelője nem ismert.

A *Keleti völgyi-árok* a– melynek kezelője ugyancsak a Dunaújvárosi Vízi Társulat – Hangosi major mellett ered és É-i irányba tartva 2,5 km hosszan folyik a településen, illetve a közigazgatási határon. A vízfolyás és környezete az országos ökológiai hálózat része, kezelője nem ismert.

A *Barina-patak és mellékága* ÉNY-DK irányba szeli át a település belterületét, befogadója a Rácalmási-Duna. A patakon több dísztó is létesült a hrsz 1445/3 telken lévő tó 1800 m² alapterületű, a Millenniumi parkban (hrsz 1420/20) lévő tó alapterülete 3150 m². A patak kezelője a Dunaújvárosi Vízi Társulat.

Az Újgalambosi major közelében eredő *Felsőfoki-patak* vizén két tavat is duzzasztottak. A patak 4+200 km szelvényében, a dísztónál 2500 m³/év vízkivételre kapott engedélyt a Pálhalmi Agrospeciál Kft. A DK-re tartó patak Dunaújváros területén folyik a Dunába, kezelője nem ismert. A vízfolyás és környezete az országos ökológiai hálózat része. Az M6 autópályáról elvezetett csapadékvizek egy részét is e patak fogadja be.

A Dunával párhuzamosan halad a belterület közelében egy *Névtelen-árok*, melynek forrásánál a hrsz 011/49 telken, szintén tavat duzzasztottak. A tó 4390 m² alapterületű, az időszakosnak tekinthető vízfolyás települési szakasza, 2,5 km, kezelője nem ismert.

A hrsz 0373/2 telken található 95000 m² területű vízállást egyes térképek *horgásztóként* ábrázolják. A terület jelenleg teljesen náddal fedett és az ökológiai hálózat részét képezi.

Rácalmás a *Duna* 1588,5-1582 folyamkilométere között helyezkedik el. A Duna vizsgált szakaszán 1922 óta van vízállás megfigyelés, a túlparton, a Soroksári-Dunaág torkolatánál létesített tassi vízmérce „0” pontja: 89,28 mBf, míg a vízmérce távolsága a torkolattól 1586,2 fkm. A vízszintingadozás e szakaszon meghaladja a 750 cm-t. Az eddig észlelt legkisebb vízállás 124 cm (2003.08.30.), míg a legmagasabb 888 cm (1965.06.15.) volt. Az 1588-81-es folyamkilométer közé eső szakaszon figyelembe vehető legkisebb vízszint 124-184 cm, míg a legnagyobb vízszint 880-888 cm között változik. A folyónak ezen a szakaszán a nagyvízi meder kijelölésére az eddig előfordult jégmentes árvíz(1965) szintjét kell figyelembe venni, melynek értéke a 1581-1588 fkm között: 98,05-98,31 mBf. A közigazgatási területből 620 ha, a település 15%-a terül el a mértékadó árvízszint alatt és ebből csak 221 ha tartozik a Duna medréhez.

Rácalmás területén nincs I. rendű árvízvédelmi töltés, a Dunával párhuzamos partszakasz magaspart. A védvonal kezelője a Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság.

A településen vízkivétel, szennyvízkezelés több helyen történik.

A Duna település előtti Rácalmási Nagy-szigetet megkerülve két ágra bomlik. A több mint 2x5 km hosszú part (sziget és szárazföld) ellenére kijelölt természetes fürdővíz, engedélyezett fürdő nincs a településen.

A Duna és a Rácalmási Duna-ág az érintett szakaszon a VI., egyéb vízvédelmi kategóriába, illetve a 28/2004 KvVm rendelet alapján az általánosan védett kategóriába sorolt.

A Duna árterülete egyben a folyón lebegtetett hulladék lerakási, áthalmozási területe is. A település jelentős kiterjedésű árterülete a regionális szinten egyre fokozottabban jelentkező hulladékkezelési probléma hatásterülete, a lebegtetett és lerakott hordalék 470ha területet szennyez.

A Duna vízminősége szempontjából a bevezetett csapadékvizek minősége sem közömbös. A belterületről az árkokba és kisvízfolyásokba vezetett csapadékvíz végső befogadója a Rácalmási Duna, ahová a szállított víz gyakran hulladékot magával sodorva érkezik. Külön figyelmet érdemel a közlekedési pályák (elsősorban az M6 autópálya) csapadékelvezetése következtében jelentkező havária veszélye, amely elsősorban a kisvízfolyásokat érintheti.

A rácalmási Duna-ág a befogadója a település csapadékvíz elvezető gerincét képező árkoknak és a települési szennyvíztisztítóból kibocsájtott szennyvizeknek is.

Felszín alatti vizek

Felszín alatti víztestek szempontjából a terület sekély porózus, leáramlással jellemezhető. Emellett a porózus termál kategóriába is tartozik. Rácalmás teljes közigazgatási területe felszín alatti víz szempontjából érzékeny településnek számít. A földtani felépítésből következően a fő vízbázisok a kistérségben a parti szűrésű kavicsteraszok és a Pannónia körüli finomszerű homokos rétegek. A

Duna vonalától nyugatra 50-500 m mélyről termelhető ki a jó minőségű ivóvíz. Tekintettel arra, hogy a terület nitráttal szennyezett, a kis mélységű kutakból csak nitrátos szennyeződésű víz nyerhető.

Felszín alatti vizek érzékenysége

A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004 (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján Rácalmás az „érzékeny” felszín alatti vízminőség védelmi területen lévő települések közé tartozik, de nem kiemelt érzékenységgű terület.

Talajvíz

A felszín alatti vizek mennyisége a város környezetében változó. A Duna-ág melletti területrészekén és a Ny-i településrészen a magas talajvízszint a jellemző. A talajvíz mélysége ezeken a területeken 2-4 m, míg a település többi részén 24-8 m között változik.

Belvíz

Magyarország közel 45000 km²-es síkvidéki területének igen jelentős részét, becslés szerint 60%-át veszélyezteteti számottevő mértékben a belvíz. Ilyenformán - a meteorológiai és hidrológiai tényezők kedvezőtlen alakulása esetén - hatalmas terület kerülhet víz alá.

A belvízmentes vagy belvízzel alig veszélyeztetett terület 18 000 km²-t tesz ki, ami a teljes síkvidéki terület 40%-át jelenti. Ez a zóna lényegében a hátsági jellegű területeket fedi le, legnagyobb kiterjedésben a Duna- Tisza közén és a Nyírségben, de jelentős kiterjedésű a Békés-Csanádi löszháton is. Az itt felsorolt térségekben foltszerűen erősebben veszélyeztetett területeket is találunk.

A Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területe három megyét foglal magába, nagysága 13.010 km². Ebből a síkvidék nagysága 851,6 km².

A szakágazat a vízgazdálkodási tv. értelmében gondoskodik a kizárólagos állami tulajdonban lévő belvívcsatornákon a vizek kártétel nélküli levezetéséről. Koordinálja, illetve közreműködik a működési területet érintő vízrendezési koncepciók elkészítésében, és gondoskodik az állami, a közcélú, az önkormányzati, illetve a magántulajdonban lévő vízi létesítmények fejlesztési, üzemelési összhangjának megteremtésében. A hatósági ellenőrzési tevékenység keretében felügyeli a vízi létesítmények üzemelési engedély szerinti üzemelését, illetve a szakaszmérnökségek közreműködésével feltárja az engedély nélküli vízi munkálatokat, és vízhasználatokat. Belvízmentes időszakban a szakaszmérnökségek végzik a csatornák üzemeltetését, ellenőrzését, fenntartását.

A síkvidéki területek két nagy csoportra oszthatók. A Duna jobb parti árvízvédelmi töltése mellett elterülő öblözetek jelentik az egyik csoportot, míg a másikba a vízfolyások, belvívcsatornák keskeny folyóvölgyei tartoznak. A síkvidéki területek négy belvívrendszerre tagozódnak, amelyekben belül hat belvízvédelmi szakasz összesen 24 órjárása helyezkedik el.

A KDT VIZIG kezelésében 299 km belvívcsatorna van, ezek közül a legjelentősebbek a Nádor csatorna, a Szekszárd-Bátai főcsatorna. A belvívcsatornák közül a Séd-Sárvíz Malomcsatorna, valamint a Gaja Malomcsatorna belvízmentes időszakban az öntözéshez, illetve a halastavak feltöltéséhez szükséges vízmennyiséget szállítja.

Működési területükön három darab üzemképes belvízátemelő szivattyútelep található, melyeknek összkapacitása 6,3 m³/s. Bába I. és Bába II. szivattyútelepek a Szekszárd-Bátai főcsatornán érkező belvizeket emelik át magas dunai vízállás esetén a folyóba. A két szivattyútelep kapacitása 5 m³/s. Az adonyi szivattyútelep két gépegysége 1,3 m³/s vízmennyiség átemelésére képes az Adonyi főcsatornából.

A belvízvédelmi szakaszokon kiépített belvíztározók nincsenek. Amennyiben belvíztározásra, belvízviisszatartásra van szükség, úgy a terepadottságoktól függően vagy a medertározást, vagy holtágakat, illetve egyéb lehetőségeket használják fel ebből a célból.

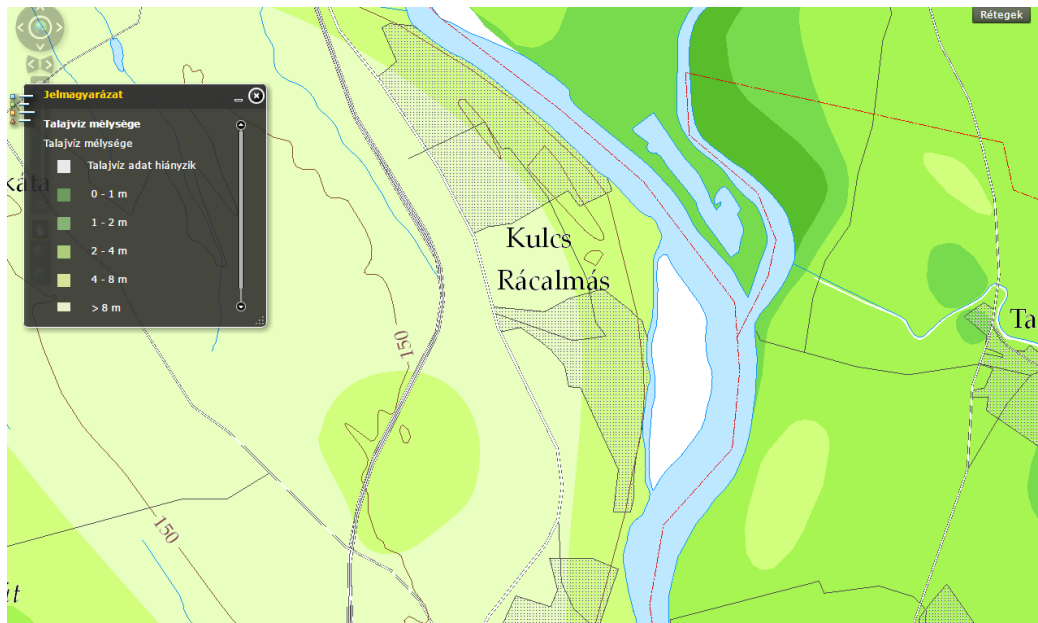
Érintett belvízrendszer:

A belvízrendszer egy belvízgyűjtő területen v. öblözeten tervszerűen létesített belvíz-gazdálkodási művek összessége, melynek feladata, hogy az egész vízgyűjtőre kiterjedően gazdaságosan oldja meg a belvízlevezetést.

A Közép-Duna tájegység területén két belvízvédelmi öblözet található: az Érdi és a Dunafüredi öblözet. Az összesen 44,1 km² kiterjedésű öblözet töltéssel bevédett 14.6 km² síkvidékű jellegű mélyárteret és a hozzá csatlakozó dombvidékű jellegű fennsíki öblözetet foglalja magába. A belvízrendszerek főcsatornáin (Sulák, Dunafüredi 1. csatorna) a vízlevezetés a Dunai árvízszinttől függően gravitációs ill. szivattyús. A Duna magas vízszintje esetén a belvizek átemelését 1,29 m³ /s teljesítményű érdi ill. a 0,5 m³ /s teljesítményű dunafüredi déli zsilipi szivattyútelep biztosítja. Az öblözetben a Sulák csatorna 3,1 km hosszú szakasza és az érdi szivattyútelep van a KDVKÖVIZIG kezelésében. A Dunafüredi öblözet létesítményeit Százhalombatta város kezeli.

Fejér megye területén belvízvédelmi rendszer üzemel az Adony-Ercsi szakaszon (04.04 jel), Adonynál belvízátemelő szivattyú biztosítja magas dunai vízszintnél is a belvizek továbbvezetését, valamint belvízvédelmi rendszer üzemel a Cece-Ósi szakaszon. Rácalmás területe része az Adonyi belvízrendszernek.

49. térkép: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe

Forrás: Magyarország tálcjvízszint mélység térképe (0-8m)

Felszín alatti vízbázis

A Rácalmás területén található vízbázisokat az 1.16.1. fejezet mutatja be, a kitermelt víz minőségi jellemzésével.

A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóellátást szolgáló vízlétesítmények védelméről szóló 123/1997, (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú melléklete tartalmazza a vonatkozó területhasználati korlátozásokat.

Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervek (VGT)

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítéséhez Magyarország területét - amely teljes egészében a Duna vízgyűjtőjén fekszik - 42 tervezési alegységre osztották fel. A VGT célja az, hogy a felszíni vizek esetén a jó ökológiai és kémiai állapotot, a felszín alatti vizek esetén a pedig a jó mennyiségi és kémiai állapotot érjük el. A Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (VGT) tartalmazzák a felmért vízgazdálkodási problémák, a környezeti célkitűzések és ezen célkitűzések megvalósítására szolgáló intézkedések összefoglalását. A feladatokat tehát a víztestek szintjén kell a legnagyobb részletességgel meghatározni és végrehajtani. A 42 tervezési alegységen az egyes víztestekre megfogalmazott intézkedésekre alapozva, az alegység vízgazdálkodási és vízi környezeti állapotának részletes bemutatásával kell az intézkedések megvalósításának ütemezését elkészíteni a helyi társadalmi egyeztetések eredményeinek beépítésével együtt. A négy részvízgyűjtő szintjén fontos a régiók szerepe, például, hogy a Regionális Operatív Programokból finanszírozható intézkedéseket támogassák. Itt kell bemutatni a régiók közötti különbségeket és

az elmaradt intézkedések összesített hatásait. A részletességnek a társadalmi kommunikációt és az országos terv összeállítását kell szolgálnia. Országos szinten a VGT részletezettsége az Európai Bizottság követelményeihez kell, hogy igazodjon.

Rácalmás a Közép-Duna tervezési alegység területén fekszik. A közel 8600 km² területű Közép-Duna tervezési alegység meglehetősen különleges helyzetben van, mivel nem egységes vízgyűjtőterületet, hanem a Duna két partján lefutó kisvízfolyások vízgyűjtőinek sokaságát foglalja magába. Ezek a bal parton a Szob és a Csepel-sziget északi csúcsa között, a jobb parton pedig a Dömös és Dunaföldvár között érik el a Dunát. Ennek megfelelően a terület földrajzi felépítése is változatos: a bal parton ide tartozik a Börzsöny déli része, a Gödöllői-dombság nyugati szegélye és a hordalékkúp teraszokkal tagolt Pesti-síkság keskeny északi elvégződése. A jobb parton az északkelet-délnyugati csapásirányú, töréses, pikkelyes szerkezetű Dunántúli-középhegység részterületei közül a Visegrádi-hegység, a Pilis, a Budai-hegység és a Zsámbéki-medence, a Gerecse és a Vértes egyes részei, illetve a déli irányból benyúló Mezőföld északi része csatlakozik a területhez. Ebből következően a tervezési egység földtani felépítése is rendkívül változatos.

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

A levegő minőségére legjelentősebb hatást a közlekedésből, a lakossági fűtésből és az ipari tevékenységből származó szennyezések gyakorolják, de nem hanyagolhatók el a különböző meteorológiai helyzetekben esetlegesen nagyobb távolságról érkező szennyezések sem. A településeken a fűtési időszakban a nitrogén-oxid (NO_x) és a kisméretű szállópor (PM₁₀), nyáron a felszín közeli ózon szennyezettség jelenthet problémát.

A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján az ország területét és településeit a légszennyezettség mértéke alapján a környezetvédelmi és a közegészségügyi hatóság javaslatának figyelembevételével zónákba kell sorolni. A zónák kijelölésére a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendeletben (a továbbiakban: 4/2002. KvVM rendelet) került sor. A rendelet az egyes zónákban 11 szennyező anyagot értékel, ezekre A, B, C, D, E, F csoportokba, valamint a talajközeli ózon esetében O-I és O-II csoportokba tipizálja a zónát.

A 4/2002 (X. 7.) KvVM rendeletben Rácalmás nem szerepel a kiemelt települések között.

A terület éghajlata mérsékelt meleg, száraz. Az évi napsütés összege 2000 óra, az évi középhőmérséklet 9,8-9,9 °C. A fagymentes időszak 207 nap. Az évi csapadékösszeg 500- 550 mm, a hótakarós napok száma 30-32. A leggyakoribb szélirány az ÉNy-i, ennek köszönhetően a közeli déli iparterületek (Dunaferr vállalatcsoport) által okozott légszennyezés ritkán, csak D-i szélirány esetén terheli a települést. A Duna-folyam menti folyamatos légmozgás segíti a település levegőjének folyamatos frissülését.

A településen nem üzemel mérőállomás, így a levegőminőségről mért adataink nincsenek. A legközelebbi mérőállomás a jellemző széliránnyal ellentétesen, a

szomszédos Dunaújvárosban található, így mérési eredményei nem alkalmazhatóak Rácalmás területére.

A térség levegőminőségét néhány évvel ezelőtt még meghatározta a Duna-ferr vállalatcsoport által kibocsátott szilárd, nem toxikus por, és nitrogéndioxid mennyisége, melynek csökkentésére a Közép-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség intézkedési tervet készített 2004-ben. Nehéz megítélni, hogy az intézkedés, vagy a termelés folyamatos csökkenésének hatása tükröződik-e a Dunaújvárosban mért határérték túllépések ritkulásában, melynek alapján a háttérterhelés csökkenése is megállapítható.

A település a 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet 2. sz. melléklete - a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről - alapján a Dunaújváros környéke légszennyezettségi zónába tartozik, ahol a levegőminőség állapota az egyes szennyezőanyagok tekintetében az alábbiak szerint alakul:

24. táblázat: A levegőminőség állapota az egyes szennyezőanyagok tekintetében

Zónacsoport a szennyező anyagok szerint	kén-dioxid	nitrogén-dioxid	szén-monoxid	szilárd (PM10)	benzol
5. Dunaújváros környéke	F	C	D	D	F

Forrás: 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet 2. sz. melléklete

A kén-dioxid szennyezettség az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg.

A nitrogén-dioxid szennyezettség a légszennyezettségi határérték és a tűréshatár között van.

A szén-monoxid szennyezettség a felső vizsgálati küszöb és a légszennyezettségi határérték között van.

A szilárd por szennyezettség a felső vizsgálati küszöb és a légszennyezettségi határérték között van.

A benzol szennyezettség az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg.

A település elhelyezkedésénél és jellegénél fogva jó levegőminőségű. A Duna-folyam mellett állandóan mozgó, frissülő levegőjű zónában áll a lakóterület nagy része. A jellemző nyugati szélirány alapján a déli ipari kibocsátók terhelése is többnyire elkerüli a települést, ennek következtében a közlekedésből és a fűtésből származó, valamint a mezőgazdasági eredetű porterhelések a legjelentősebb hatások. A település háztartásainak döntő hányada gázfogyasztó, így a levegőminőség a fűtés korszerűsítésével nem javítható.

Közlekedésből származó légszennyezés

A belterület úthálózata 41 km hosszú, melyből 23 km-en található szilárd, pormentesített burkolat. A nem burkolt utak többsége a kertgazdasági területeken található, így a lakóterületet csak mérsékelten terheli a járművek

által felvert por. A közigazgatási területen több, jelentősebb forgalmú közlekedési pálya található:

- M6-os közigazgatási területen belüli szakasza: 5 km
- 6-os út közigazgatási területen belüli szakasza: 4,8 km
- 62-es út közigazgatási területen belüli szakasza: 5,7 km
- Vasút közigazgatási területen belüli szakasza: 4,5 km

A közlekedésből származó légszennyezés szempontjából szerencsés, hogy a település lakóterülete viszonylag csak rövid szakaszon, 1,5 km hosszon „nőtt rá” a 6-os útra, és az út forgalma az autópálya kiépítésével várhatóan csökkenni fog, az M6-os autópálya viszont 750 méterre közelíti csak meg a települést. A 6-os út és a lakóingatlanok között már most is létezik védőfásítás, melynek meghosszabbításával tovább csökkenthető a káros hatás. A belső úthálózat keresztmetszeti paraméterei értelemszerűen nem változtathatók meg, azonban jó minőségű, szilárd burkolatú, rendszeresen tisztított, locsolt utakkal, valamint karbantartott út menti zöldfelületekkel jelentősen csökkenthetők a káros hatások.

A jellemző szélirányból, ÉNy-ről fújó szél nem csak a termőföldről, de a TÜZÉP telepen tárolt építőanyagokról származó szálló porral is terhelheti a lakóterületet. Ez utóbbi terhelés, a szálló anyagok nedvesítésével csökkenthető.

Mezőgazdasági területekről és mezőgazdasági tevékenységből származó légszennyezés

A légszennyezés időszakos forrása a települést nyugatról körülölelő szántóterület. A fedetlen szántókról (elsősorban téli, tavaszi időszakban) származó porterhelés kiküszöbölése nehéz feladat, mivel a település igen hosszan elnyúló, nyitott szegéllyel érintkezik a jó minőségű, magántulajdonú szántókkal. A nyitott települési szegély erdősítése részben településrendezési eszközökkel, részben a gazdák ösztönzésével válhat megvalósíthatóvá.

Jelentősebb pontforrások

A település közigazgatási területén a környezethasználóknál 13 db pontforrás regisztrált. A legjelentősebb kibocsájtó pontforrások (Hankook) 1,1 km távolságra, DNy-i irányban helyezkednek el a belterülettől. A lakóterületen belül található pontforrások kibocsájtása csekély.

Bűzterhelés

Az üdülőterület és a lakóterület találkozásánál a Duna partján helyezkedik el a szennyvíztisztító telep, melynek védőtávolsága 300 méter. A szennyvíztelep környékén élők által gyakran tapasztalható, irritáló bűzterhelés elsősorban a szippantásból származó szennyvíz gondatlan ürítésének és az őszi alacsony vízállásos időszakban a Dunába bocsátott pangó szennyvíznek tulajdonítható hatás. Tekintettel arra, hogy a szennyvíztelep 300 méteres védőtávolságában jelenleg több lakóingatlan is található, a természetben nehezen elviselhető helyzet a telep technológiai korszerűsítésével, így a védőtávolság csökkentésével oldható fel. A bűzhatást jelentős mértékben csökkenti, hogy

Kulcs község szippantott szennyvize 2014.évtől nem a rácalmási, hanem a dunaújvárosi szennyvíztisztító telepre kerül beszállításra.

1.17.4 Zaj, és rezgésterhelés

A környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet 1. sz. melléklete tartalmazza az üzemi és szabadidős létesítményektől származó zaj terhelési határértékeit a zajtól védendő területeken.

25. táblázat: Zajtól védendő területek

Sorszám	Zajtól védendő terület	Határérték (LTH) az LAM megítélési szintre* (dB)	
		NAPPAL06-22 ÓRA	ÉJJEL 22-06 ÓRA
1.	Üdülőtérület, különleges területek közül az egészségügyi területek	45	35
2.	Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepszerű beépítésű), különleges területek közül az oktatási létesítmények területe, a temetők, a zöldterület	50	40
3.	Lakóterület (nagyvárosias beépítésű), a vegyes terület	55	45
4.	Gazdasági terület	60	50

Forrás: KvVM-EüM együttes rendelet 1. sz. melléklete

Rácalmásban olyan lakossági, vagy közszolgáltatás eredetű zaj-, rezgés- és légszennyezésről, amely zavaró lenne, nincs tudomása az ÁNTSZ-nek. Az autópálya a települést elkerüli, a vasút a település külterületi határán halad, így ezek által keltett zajjal, vagy a levegő szennyezésével nem kell számolni.

A zajterhelés tekintetében egyértelműen a 6-os út zajterhelése emelhető csak ki. A településszerkezet szerencsés elrendezése folytán üzemi tevékenység, vasúti zaj nem terheli a védendő területeket, az egymást zavaró funkciók jól elkülönítve helyezkednek el. Jelentősebb zajterhelést jelent a 6-os út és a településközpont közötti gépjárműforgalom. Ez egy utcát, a Fő utcát terheli. Ezt a problémát enyhíti, hogy 2014-ben a Venyimi útnál új lejáró épült a 6-os útról, mely a Fő utcát is igyekszik tehermentesíteni.

A település zajterhelésre vonatkozó lakossági bejelentés nem ismert, ennek ellenére a 6-os út felé zajvédelmi létesítmény kialakítása, elsősorban zajvédő növénytelepítés, indokolt lehet.

A 6-os út közigazgatási területen belüli szakasza: 4,8 km.

A 6-os úttal érintkező településszakasz hossza: 1,5 km.

Vasút közigazgatási területen belüli szakasza: 4,5 km.

A településen 6 db zajforrást jelentő telep található, ezek területe: 96 ha.

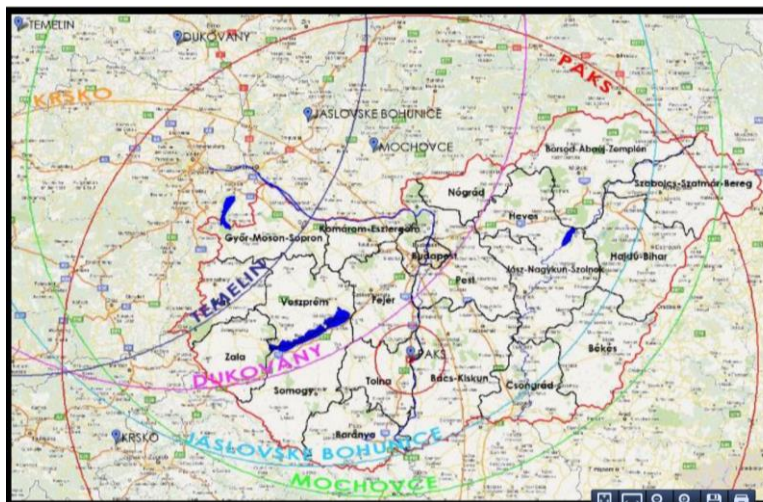
Rácalmásan manuális, illetve automata mérőállomás nem üzemel, így a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség nem rendelkezik imissziós adatokkal, valamint az elmúlt év tekintetében a településről nem érkezett panaszbejelentés, ezért a Felügyelőség hatósági zajmérést nem végzett. A településen jelenleg nincs kijelölve csendes övezet a zaj ellen fokozott védelmet igénylő létesítmények körül.

1.17.5 Sugárzás védelem

Az állandóan működő elektromágneses sugárforrások, mint a magasfeszültségű vezetékek és a mobil adótoronyok folyton és megszakítás nélkül sugároznak, és állandó térerőt hoznak létre. A település határában – a Kulcs-Rácalmási határban - mobil szolgáltatók átjátszó állomása található.

A város Paks, Mochovce, Bohunice, Dukovány, Krusko atomerőművek 300 km-es Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) területére esik. Bár a Paksi atomerőmű 30 km-es védőterületére nem esik, de annak határán van.

50. térkép: Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája

Forrás: <http://ludita.uni-nke.hu/>

A rendszer legfontosabb része a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat, amely olyan műszerekkel felszerelt szabad téren álló állomások összessége, amelyek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzást (óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény* értékét).

Magyarországon a természetes háttérsugárzás mértéke 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól, és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változásai befolyásolják. A mért értékek egy központi adatgyűjtőbe kerülnek, ahol folyamatosan figyelik az állomásokról beérkező jeleket. Ha valamely esemény hatására a dózisteljesítmény jelentősen megnő, akkor azonnal

megkezdik a kivizsgálást, vagy – ha szükséges – a megfelelő óvintézkedések elrendelését. A figyelmeztető szint 250 nSv/óra. (Ez a szint – a valós veszélyt jelentő szint töredéke – nem jelenti azt, hogy az állomás közelében lévők veszélyben lennének, csupán a szakembereket figyelmezteti a kivizsgálás megkezdésére.

Rácalmás területén sugármérő nem található.

1.17.6 Hulladékkezelés

Települési hulladékkezelés

A település saját szilárd hulladéklerakóval nem rendelkezik. Kötelező közszolgáltatást végző Dunanett Kft. a hulladékot 2009. július 17-ig a dunaújvárosi lerakóba szállította, ettől kezdve az adonyi hulladéklerakóba szállítja. A hulladéklerakó váltás 27 km növekedést jelent a szállítási távolság tekintetében, hosszú távon a Pusztazámori Regionális Hulladéklerakóba történő szállítás a cél, ami a szállítási távolság további növekedését okozza. A Kft Rácalmás Város szolgáltatási területén 1608 lakóingatlan és 230 üdülő részére biztosítja a közszolgáltatás igénybevételének lehetőségét. Az esetenként keletkező hulladékszállítást külön megrendelés alapján végzi a cég.

A regionális hulladéklerakási rendszer 2015. évi bevezetése előtérbe helyezi a hulladék *szelektív gyűjtésének*, és a *komposztálható, újrahasznosítható hulladék* helyi feldolgozásának átgondolását, megoldásának kérdését. 2015. március 16-tól Rácalmás is bevezette a szelektív hulladékgyűjtést a Dunanett Nonprofit Kft. A közszolgáltatás keretében kihelyezett sárga színű műanyag zsákokban a PET- palack és a mosószeres flakon mellett az alumínium és a vas csomagolási hulladékot (például sörös dobozokat, konzervdobozokat) is el lehet helyezni. A kék színű zsákokban a papír mellett az italos kartonok (pl. tejcs doboz) is elhelyezhetők, összetaposott, kiöblített állapotban kéri a hulladékgyűjtő zsákokba elhelyezni. Veszélyes anyagok tárolására használt csomagolóanyagot továbbra sem szabad beletenni a zsákokba. A hullámpapírt a szelektív hulladékgyűjtési szállítási napokon a zsákok mellé, lapra hajtogatva, összekötve kéri kihelyezni.

A sárga és kék színű hulladékgyűjtő zsákokat a Dunanett Nonprofit Kft. továbbra is folyamatosan biztosítja. Amennyiben a szolgáltató által biztosított gyűjtőzsák nem elegendő, úgy a frakciónként (műanyag, papír) gyűjtött hulladékot az ürítési napokon saját áttetsző műanyagzsákban is kihelyezheti.

Csomagolási üveghulladékok gyűjtésére az önkormányzattal egyeztetve gyűjtőszigetes pont(ok) kerül(nek) kialakításra. Kéri, hogy a tárolóedényekbe továbbra se helyezzenek el síküveget (például ablaküveg, szélvédőüveg, akváriumüveg, stb.), valamint előzetesen veszélyes anyag tárolására használt üveget (például sósavas üveg).

A szelektíven gyűjtött hulladékok elszállítási időpontjai 2015-ben Rácalmás: Március 25., Április 22., Május 27., Június 24., Július 22., Augusztus 26., Szeptember 23., Október 28., November 25., December 23.

A településen zajló jelentős fejlesztéseket jelezve, nem elhanyagolható mennyiséget tett ki a *bontási, építési hulladék* (114300kg/2008év), melynek

helyben történő újrahasznosítása (darálása, útalapba építése, stb.) szintén szállítási energiát és a hasznosítatlan hulladék felhalmozódásának csökkentését eredményezhetné.

A családi házas beépítésű területek vonatkozásában a *komposztálható hulladék* a települési hulladék több mint 20%-át is meghaladhatja. A település rövidtávú célja a háztartásokban, házi kertekben keletkező komposztálható hulladék helyi komposztálása. 2009 áprilisában, egy elnyert pályázat segítségével a lakosság 500 db házi komposztáló edény kihelyezésére kapott lehetőséget, így a háztartások közel 25%-ából várhatóan kevesebb hulladék kerül összegyűjtésre.

A keletkező települési szilárd hulladékok összetétele becslések alapján az alábbi:

Hulladékalkotó anyagok m/m %

Papír 16-17

Műanyag 5-6

Textil 3-4

Üveg 3-4

Fém 3-4

Szerves (bomló) 35-40

Szerves 25-30

Összesen 100

Veszélyes hulladék:

Rácalmáson 2008-ban az összes keletkezett hulladék 1,9 %-a a veszélyes hulladéknak minősül.

A veszélyes hulladékok keletkezésének megoszlása:

– Hankook Tire Magyarország Kft: keletkezett hulladék 5 %-a

– Agrospeciál Kft - Hangos telep: keletkezett hulladék 0,6%-a

– Agrospeciál Kft - Újgalambosi telep: keletkezett hulladék 0,07%-a

– Mandala Fogadó Kft: keletkezett hulladék 94%-a

– Festőműhely, Ferro-Pan '96: keletkezett hulladék 0,8 %

– Egészségügyi veszélyes hulladékot egészségügyi szolgáltatók erre a célra készült edényben gyűjtik. Szállítást SAPEX gazdasági társaság végzi. Erre a tevékenységre hulladékkezelési engedéllyel rendelkeznek. Megsemmisítés helye: Dorog. Keletkező éves mennyiség: kb. 40-45 kg.

Hulladékgazdálkodási társulás:

A hulladékgazdálkodási helyzet hosszú távú javulásához vezethet, hogy a település csatlakozott a 169 települést összefogó Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társuláshoz, melynek 2 fő feladata van: a hulladéklerakók rekultivációja, és egy egységes, új hulladékgazdálkodási rendszer megvalósítása. Ennek keretében a szelektív hulladékgyűjtés rendszere kiépül.

Legnagyobb hulladéktermelő telephelyek

A települési hulladékkezeléssel ellentétben a legnagyobb hulladéktermelő telephelyek hulladékgazdálkodása jelenlegi tudásunk szerint magas szinten megoldott. Az Agrospecial Kft., az *újrahasznosítható hulladékmennyiség* teljes egészét és beszállított szerves hulladékot is hasznosít biogáz üzemében (pl. Adonyhús KFT-től), a Hankook Gumiabroncsgyár hulladékát is jelentős mennyiségben újrahasznosítják, felhasználják. Tekintettel arra, hogy üzemi hulladékkezelési szinten biztató rendszerek működnek a település területén, átgondolandó lenne a telephelyek hulladékhasznosításának és a települési hulladékkezelésnek összehangolása.

Az Agrospecial Kft. a saját, illetve a beszállítók telepein keletkezett biomassza jellegű mezőgazdasági hulladékokat környezetvédelmi szempontból megfelelően hasznosítja, feldolgozza az Újgalambos telepen felépített biogáz üzemében. A termelt biogázt gázmotorok üzemeltetésére használják, a megtermelt villamos energiát pedig szabályozott 37 keretek között értékesítik. A gázmotorok „hulladék hője” a Kft. saját üzemeltetésű nagyüzemi mosodájában hasznosul. A zárt technológiai folyamatból kikerülő fermentált (42624 tonnányi) végterméket saját szántóföldjükre helyezik ki.

A Hankook Tire Magyarország Kft. működése során keletkező hulladékok tároló és feldolgozó rendszerének biztosítását, a hulladékok elszállítását, hasznosítását és ártalmatlanítását a Terszol Környezetvédelmi és Építőipari Kft végzi. Ez alól kivételt képez 2007 decemberétől a gumihulladék, aminek szállítását és kezelését olyan cég végzi, amely vállalta a hulladékok 100%-ban történő újrahasznosítását a környezetvédelmi szempontoknak legmegfelelőbb hulladékkezelési megvalósítása érdekében.

1.17.7 Vizuális környezetterhelés

Településtisztaság

Rácalmás költségvetésében a településtisztaságra fordított összeg több millió forintos tételként jelenik meg. Jelenleg állandó jelleggel működő szervezeti egység nincs a feladat ellátására. A feladatot jelenleg a közhasznú és közcélú programban résztvevő, állandó munkahellyel nem rendelkező rácalmási lakosok látják el. Ez általában 10-20 foglalkoztatott főt jelent. Az esetenként elvégzendő nagyobb munkálatokra az önkormányzat külső vállalkozókat von be. A város polgárai a felmérések alapján szigorúan igényesek lakókörnyezetük tisztaságára, szeretnék városukat az országos átlagnál is tisztábban látni. Ennek érdekében kifejezett célnak kell lennie a város tisztaságának megőrzése és a kevésbé igényes lakosok személetének formálása.

1.17.8 Árvízvédelem

Rácalmás a Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területén található. A település árvízi szempontból nem veszélyeztetett.

Rácalmás Város a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII.9.) KvVM-BM együttes rendelet alapján nem sorolható be a megadott kategóriákba. A település területe nem képezi részét sem ár,- vagy belvízvédelmi szakasznak. A Város bel,- és külterülete a dombvidéki területhez tartozik, így a településen a vízügyi szakmai fogalom

meghatározás szerint a „helyi vízkárok” okozhatnak veszélyhelyzetet, ami ellen a jelenlegi jogi szabályozás szerint a védekezés az Önkormányzat feladata. A Duna közelsége, a védművek hiánya időszakosan veszélyt jelenthet a település K-i részén. Így a veszélyhelyzet másik kiváltó oka az „árvíz” lehet, de a jelenlegi beépítettség miatt ez korábban nem jelentett problémát.

1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A fentebb részletezett körülmények, adottságok és folyamatok alapján az itt felsorolt környezetvédelmi konfliktusokat és problémákat lehet azonosítani:

Levegő

- A Duna-parton elhelyezkedő szennyvíztisztító telep bűzterhelése igen jelentős mértékű.
- A légszennyezés időszakos forrása a véderdők hiányában a fedetlen szántókról a településre érkező por.
- A lakóterületeken a burkolatlan utakon zajló forgalom okoz porszennyezést.
- Kerti, mezőgazdasági hulladékok égetéséből eredő légszennyezés és az elhanyagolt, gyomos, parlagfüves területek pollenszennyezése

Talaj, talajvíz

- Illegális hulladéklerakás (forgalmi utak külterületi városrészein, erdőszéleken, vasúti területek mellett).
- A közlekedésből eredő légszennyezés kiülepedése az utak, vasút mentén a talajt szennyezi.
- Szennyezett talajvíz (nitrát, nitrát) a korábbi csatornázatlanság és a mezőgazdasági vegyszerek következtében.
- Lejtők talajának csúszásveszélye a szikkasztás ill. csapadék miatt bekövetkező átázás révén.

Felszíni vizek

- Felszíni vizek szennyezése (szennyvíztisztítóból Dunába történő beeresztés).

Táj és természet

- Helyenként erősen degradálódott természetes környezet
- Nagy-sziget közvetlen szennyezés veszélyeztetettsége áll fenn a pufferzóna és a szabályozatlan emberi jelenlét miatt.
- A vízpart településtől elzártsága, vízminőségi okok miatt a rekreációs tevékenységek akadályozottak.

Térszerkezet (különböző funkciójú övezetek), településkép

- Heterogén városszerkezet (lakóövezetekkel határolt ipari zónák)
- A városközpont (alközpontok) hiánya térszerkezeti problémákat eredményezhet (zsúfoltság, forgalomnövekedés / széttagoltság, rendezetlenség)
- A vasútállomás környékének elhanyagolt, rendezetlen állapota.

- Az üdülőterületekre, egykori zártkertekre történő betelepülés az infrastruktúra hiánya miatt jelent problémát.

Zöldfelületi hálózat

- Kevés közpark, közkert, játszótér áll a települési lakosság rendelkezésre a mindennapi rekreációs igényeik kielégítésére
- A Millenniumi Park funkcióhiányos, adottságai nincsenek kihasználva.
- A közparkok területi elhelyezkedésük és funkcionális kialakításuk miatt nem tudják betölteni a város rekreációs zöldfelületi hálózatának szerepét.
- Mozaikszerű, nem átjárható zöldfelületek, a zöldfelületek és a Duna-part közötti kapcsolatok hiánya
- A Duna-part kialakítása szegényes, rekreációs funkcióját így nem képes betölteni.
- A kisvízfolyásoknál, mint ökológiai hálózati elemeknél hiányosság mutatkozik a növénytakarót illetően.
- Fontos probléma a fásítások elmaradása; fasorok hiánya, valamint a településszegély hiányos mivolta.

Közlekedési infrastruktúra (út, vasút, vízi út)

- Hiányos közlekedéshálózati kapcsolatok és közúti csomópontok, valamint igényekhez igazodó parkolási lehetőség.
- Elavult vasúti infrastruktúra (állomás, utasforgalmi létesítmények, vasútra épülő gazdasági tevékenység).
- A gyalogos járda hálózat csak részlegesen kialakított, a központi területeken szükséges meghatározó jellegük teljesen hiányzik.
- A meglévő kerékpárutak állapota nem kielégítő, a keresztezések veszélyesek.
- A vízitúrázáshoz kötődő rekreáció infrastruktúrája hiányosan kiépített.

Közművek (szennyvíz- és csapadékvíz elvezetés, vízellátás)

- A szennyvíztisztító kapacitását meghaladó mennyiségű szennyvizek tisztítatlan formában a Dunát terhelik.
- A felszíni vízelvezetés rendszere nem teljes körűen kiépített.

Zaj- és rezgés

- Közúti zajterhelés az M6, és a 6-os számú főút környezetében

Hulladék (hulladékhasznosítás, hulladék-megelőzés), köztisztaság

- Növekvő települési hulladék képződés (országos probléma)
- Építési-bontási hulladék elhelyezési lehetőségek hiánya
- A település szegélyén megjelenő illegális hulladéklerakás.
- A hulladékokra vonatkozó megfelelő információk elégtelensége
- Kerti zöldhulladék korszerű felhasználása csak részlegesen megoldott.
- Éves rendszeres lomtalanítás nem megoldott.
- Lakossági veszélyes- és elektronikai hulladék leadása nincs megoldva.

Szelektív hulladékgyűjtő-rendszer hiányos.

1.18 Katasztrófavédelem

1.18.1 Építésföldtani korlátok

Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

Rácalmás területén alábányászott területek, barlangok és pincék nincsenek.

Csúszás, süllyedésveszélyes területek

Fejér Megye Területrendezési terve szerint a települést érinti

- a „földtani veszélyforrás” övezete,
- a „vízerózióknak kitett terület” övezete,
- a „szélerózióknak kitett terület” övezete.

(Lásd az 1.3.2. fejezetrész térképeit)

Problémát okoz a lakóterület nem állékony geológiai adottságú területre, csúszásveszélyes magaspartra történt települése (csúszásveszélyes terület: 18 ha). A csúszásveszélyes terület határát a szabályozási terv rögzíti, amely a Duna-ággal párhuzamosan fut.

A Duna jobb partját kísérő magas löszfalak a pleisztocén időszakban alakultak ki. Ebben az időszokban Magyarország területén száraz és hideg volt az éghajlat, de eljegesedés nem volt. A Belső-Ázsiából a szél által szállított poranyag nagy vastagságban rakódott le az ázsiai területeken is. A Kárpátoktól K felé haladva a lösz egyre vastagabb lesz, a közép-ázsiai területeken már helyenként 200 m lösztakarók is ismertek. Itt a Kárpát-medencében is szinte mindenütt megtalálható. Nagy vastagságban a Dunántúlon és átalakult formában az Alföldön is megvan. Területi aránya nagyjából az ország kétharmada. A Duna a pleisztocén kéregmozgások következtében átlépte a Visegrádi-szorost és az Alföldön nagyjából átlósan haladt, miközben nagy tömegű homokot és kavicsot rakott le. Eközben medrét folytonosan változtatva NY felé sodródott és lassan elérte a jelenlegi nyomvonalat. A laza hordalékba vágódva medre folyamatosan mélyült és elérte a löszvidék peremét a löszbe vágódó meder menetén a leomló lösz meredek falakat képezett, mert ennek az anyagnak rendkívül jó a természetes állékonysága. Szélső esetben még a függőlegesen túlhajló lejtőben is képes megállni. A Duna vándorlása tehát akadályba ütközött. A meredek falak végig kísérik a jobb partot. Ezzel együtt a folyó alámosása következtében a falak is folyamatosan pusztultak és kialakultak azok a lépcsőzetes leszakadások, amik jól felismerhetők a Rácalmás-Duanújváros közötti szakaszon is.

Jelenleg a helyzet megváltozott. A folyamszabályozás miatt a folyó természetes vándorlása megszűnt, illetve jelentéktelenre korlátozódott. Megjelent viszont az ember. A területen végzett különböző tereprendezések, szikkasztások jelentősen rontják a lösz állékonysági tulajdonságait. A vizesedés a lefolyási viszonyok leromlása elősegíti a lösz átázását. A vízre egyébként is szélsőségesen érzékeny anyagban olyan változások mennek végbe, amik az időjárási körülményekkel szuperpozícióban olyan mozgásokhoz vezethetnek, mint amilyeneket a közelmúltban is lehetett tapasztalni.

Az Országos Felszínmozgás kataszter nyilvántartása szerint a város területén a domborzati viszonyokból és a tájhasználatból adódóan az alábbi földcsuszamlás események történtek:

26. táblázat: Földcsuszamlási események Rácalmáson

esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_4593	OEV_3708-09900-3	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas
esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_4594	OEV_3708-09900-14	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas
esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_4595	OEV_3708-09900-22	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas
esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_4596	OEV_3708-09900-30	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas
esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_4597	OEV_3708-09900-32	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas
esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_4598	OEV_3708-09900-33	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas
esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_4599	OEV_3708-09900-35	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas
esemeny_pont.fid--706a2fc0_14e4af68b71_459b	OEV_3708-09900-51	Fejér	Rácalmás	szeletesFoldcsuszamlas

Forrás: Országos felszínmozgás kataszter

A probléma részben kezelhető, vagy szinten tartható a települési infrastruktúra megfelelő kiépítésével és szakszerű karbantartásával.

Mivel a Rácalmás, ófalui partfalmozgásokat nagy részt a beszivárgó csapadékvíz és talajban lévő vizek okozzák, így ütemenként zajlik a partfal stabilizáció.

A KDOP-4.1.1/C-2008-0003 projekt keretében (I. ütem) megvalósult a Parti sétány - Kecskés köz – Bajcsy Zs. utca által határolt terület stabilizációja mélyfúrású drénezéssel, illetve ugyanezen projekt keretében megtörtént a Kossuth L. utca – Bajcsy-Zs. utca nyílt csapadékvíz elvezető árkok rekonstrukciója aszfaltburkolat felújítással együtt, valamint egyes ófalui utcák (Esze T. utca és köz, Templom köz, Fürdő u., Bruck köz, Rác köz, Szávó köz és Hajós köz) felszíni csapadékvíz elvezetése vápás jelleggel, aszfalt vagy betonburkolat kialakítással.

A KDOP-2009.-4.1.1./C-09-2009-0002 projekt keretében megvalósult a Kecskés köz - Hajós köz - Halász köz - Vadkacsa köz - Bajcsy Zs. u. - Kiss E. u. - Szigony u. által határolt terület stabilizációja, CFA fúrt cölöpökkel, vasbeton támfalakkal és mélyfúrású drénezéssel.

A KDOP-2010- 4.1.1/C projekt keretében megvalósítás alatt van a Rácalmás, Bajcsy-Zs u. - Deák tér – Kossuth u. - Szávó köz - Kiss E u. – Szigony u.- Hajós köz - Vadkacsa köz - Parti sétány által határolt terület stabilizációja CFA fűrt cölöpökkel, vasbeton támfalakkal és mélyfúrású drénezéssel.

A Fejér Európa Kft. fővállalkozásában készített tervdokumentáció a település nagy részére tartalmazza a felszíni csapadékvíz elvezetés megoldását. Erre jelenleg is van érvényes, meghosszabbított víziogi létesítési engedély

(67871/2009. iktató számon kiadott, 17357/2012. iktatószámon meghosszabbított engedély). Ez az terv 2006-ban már engedélyeztetve volt egyszer, de lejárt és újra kellett engedélyeztetni. Ebből a tervből utoljára a Petőfi utca (Meggyfa utca és Népfront utca közötti szakasz) lett megvalósítva 2010-ben.

A Rácalmás csúszásveszélyes magaspart vízrendezése elnevezésű, KDOP-4.1.1/E-2008-0006 kódszámú projekt keretében 2010-ben megvalósult az AQUATERV 2000 Kft. tervei alapján a Rácalmás, Baboskerti rész (Móricz Zs. utca, Mikszáth K. utca, Táncsics M u., Dr. Sárközy F. utca) és a Koltói A. utca, Révai utca felszíni csapadékvíz-elvezetése.

2011-ben megvalósult a Kulcsi út keleti oldalának, valamint a Nap utcának a felszíni csapadékvíz elvezetése a Fejér Európa Kft. tervei alapján.

2012-ben megtörtént a Venyimi út (Rózsa u. és Barina patak közötti szakasz), Rózsa utca, Jázmin utca (Rózsa u. és Venyimi út közötti szakasz) és Tulipán utca csapadékvíz-elvezetése.

2012-ben megtörtént a Béla köz – Művelődési Ház belső utak és parkoló útépítés és csapadékvíz elvezetése, valamint a Révai u. - Tóth Árpád utca útépítés és csapadékvíz-elvezetése.

Vízjogi engedéllyel és támogatási szerződéssel rendelkezik a település a KDOP-4.1.1./C-11 projekt keretében az AQUATERV 2000 Mérnöki Iroda Kft. 8000 Székesfehérvár, Zára u. 6. Tel/fax : 22/344-005 Msz: 11/2013. Rácalmás Város vízkár-elhárítási védelmi tervben megvalósítandó Rácalmás, Szávó köz- Kiss E. u - Rác-köz- Kossuth L. u. partfal stabilizációjára, mely szintén CFA fűrt cölöpökkel, vasbeton támfalakkal és mélyfúrású drénezéssel való megoldást tartalmaz.

Több utcára van érvényes útépítési engedély, amely a szilárd burkolat mellett burkolt nyílt, vagy zárt rendszerű csapadékvíz elvezetést is tartalmaz a közlekedési létesítmények részeként: Csillag u., Nap u., Hold., u. Pacsirta u. Viola utca Venyimi út Arany János utca burkolat felújítás Akácfa utca, Erdősor-Nyírfa-Meggyfa utcák, Tulipán utca, Jázmin utca (ezek kivitelezése a Meggyfa utca kivételével hamarosan kezdődik, a közbeszerzés már lezárult; az Akácfa utca engedélyének kiadása még folyamatban).

Több utca útépítési engedélyezése folyamatban van, mely csapadékvíz elvezetést is tartalmaz: Helyes I. utca, Rákóczi F. utca, Katona J. utca, Kamilla köz, Kinizsi P. utca, Zrínyi utca, Balassi B. utca, Babits M. utca, Park köz

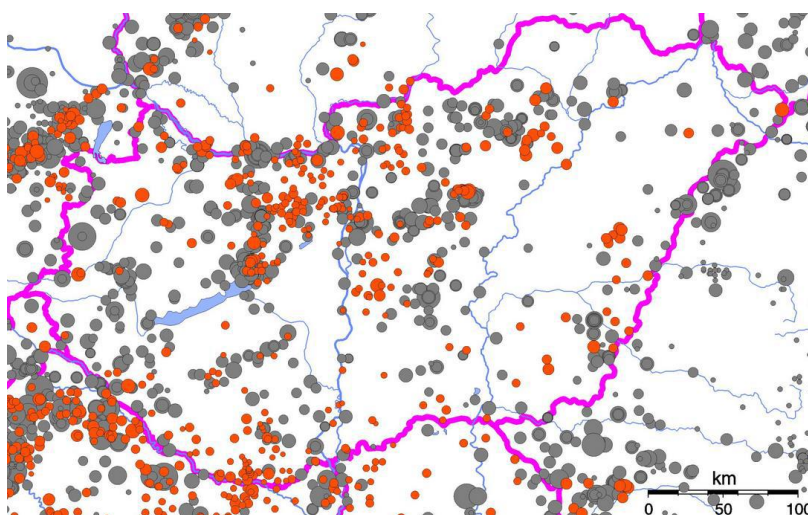
Tervezés alatt álló utcák, melyeknél csapadékvíz elvezetés tervezése is történik: Tolsztoj utca, Ibolya köz

Földrengés veszélyeztetett területek

Magyarországon évente átlagosan 100-120 kisebb földrengés van, mely a lakosság részéről nem érzékelhető. Kb. évente négy-öt olyan földrengés keletkezik, mely az epicentrum környékén már jól érzékelhető, de jelentős károkat nem okoz. Jelentős károkat okozó földrengés 15-20 évente keletkezhet.

A földrengések területi eloszlása Magyarországon az alábbi térképen látható. A szürke körök a historikus rengéseket (456-1994), a piros körök az utóbbi évek rengéseit (1995-2009) mutatják.

51. térkép: Földrengések területi megoszlása Magyarországon

Forrás:www.foldrenges.hu

A településen a Magyarország Földrengési Információs Rendszere nyilvántartása alapján földrengés nem fordult elő.

1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet melléklete szerint Rácalmás nem veszélyeztetett település.

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolását a legveszélyeztetettebb településrész határozza meg. A település erősen veszélyeztetett „A” kategóriába tartozik, ha a hullámtéren lakóingatlanokkal rendelkezik, illetőleg, amelyet a védmű nélküli folyók és egyéb vízfolyások mederből kilépő árvize szabadon elönthet. Közepesen veszélyeztetett „B” kategóriába tartozik, ha nyílt, vagy mentesített ártéren fekszik, és amelyet nem az előírt biztonságban kiépített védmű véd. Enyhén veszélyeztetett „C” kategóriába tartozik, ha nyílt, vagy mentesített ártéren helyezkedik el, és előírt biztonságban kiépített védművel rendelkezik.

Mint a korábbiakban említésre került, Rácalmás a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII.9.) KvVM-BM együttes rendelet alapján nem sorolható be a megadott kategóriákba. A település területe nem képezi részét sem ár,- vagy belvízvédelmi szakasznak. A város bel,- és külterülete a dombvidéki területhez tartozik, így a településen a vízügyi szakmai fogalom meghatározás szerint a „helyi vízkárok” okozhatnak

veszélyhelyzetet, ami ellen a jelenlegi jogi szabályozás szerint a védekezés az Önkormányzat feladata. A Duna közelsége, a védművek hiánya időszakosan veszélyt jelenthet a település K-i részén. Így a veszélyhelyzet másik kiváltó oka az „árvíz” lehet, de a jelenlegi beépítettség miatt ez nem jelentett problémát.

Rácalmás esetében nincs kiépített árvízvédelmi fővédvonal, települési körtöltés, de még nyárigát sem található a területen. A település ún. magasparti elhelyezkedésű, körtöltéssel nem rendelkező, nyílt ártéri adottságú. Így ebben a fejezetben inkább egy területismertetés történik a létesítménysmertetés helyett.

A Duna árvizei akadálytalanul tudnak behatolni a K-i alacsonyabban elhelyezkedő településrészhez – Raáb Ervin sétány - mivel azok a nagyvízi meder részét képezik. Itt nagyvíz idején a vízszint megközelíti az ingatlanok – 227/1, /2, /6, /7, /8, /9, 246/2, 0504/1, /2 hrsz - határát. Erre példa 2013 tavaszán levonuló árhullám idején is volt. Beépített és állandóan lakott területet nem veszélyeztetett a Duna árvize. Az említett elöntés károkat nem okozott. Az Önkormányzat védekezési tevékenységet nem végzett, mivel az nem volt indokolt. Problémát az jelentette, hogy a sétány, mint kiemelt szintű építmény hátráltatta a Duna apadó ágában a víz ütemes visszaáramlását, ezért az utat át kellett vágni két helyen a víz visszavezetése miatt. Mivel ez egy költséges megoldás és a jövőben is lehet rá szükség, így egy szabályozó műtárgy megépítése indokolt.

1.18.2.2 Belvízveszélyes területek

A település belvízrendszerének bemutatását az 1.17.2.1 fejezet tartalmazza.

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet melléklete szerint Rácalmás nem veszélyeztetett település. (Lásd a fenti kategóriákat!)

A vonatkozó hatályos jogszabály szerint tehát a település sem árvíz sem belvíz által nem veszélyeztetett. Ennek dacára mind árvíz, mind belvíz sújtja a település egyes részeit. Fejér Megye területrendezési terve alapján a települést a „rendszeresen belvíz járta területek övezete (nagyvízi meder övezete)” érinti. (Lásd az 1.3.2. fejezetrész térképeit)

A belvíz által sújtott területek az elmúlt évek tapasztalatai alapján az önkormányzat adatszolgáltatása szerint elsősorban:

- Martinász lakótelep,
- Kulcs felé vezető út melletti lakótelep környéke.

1.18.2.3 Mély fekvésű területek

A település 40-50 méter magas, a Dunára meredeken leszakadó löszdombokon épült. Alatta terül el közvetlenül az ártér, a Rácalmási-Duna és azon túl a sziget.

1.18.2.4 Árvíz és belvízvédelem

Rácalmás a Duna 1588,5-1582 folyamkilométere között helyezkedik el. Az eddig észlelt legmagasabb vízállások az alábbiak szerint alakultak: Adonyi

vízmérce (2013. 06. 11.) 766 cm (99,34 mBf.); Tassi vízmérce (2013. 06. 11.) 908 cm (98,36 mBf.); Dunaújvárosi vízmérce (2013. 06. 11.) 755 cm (97,84 mBf.). A közigazgatási területből 620 ha, a település 15%-a terül el a mértékadó árvízszint alatt és ebből csak 221 ha tartozik a Duna medréhez. A legutóbbi árvízi esemény 2013-ban volt a településen.

Rácalmás területén nincs I. rendű árvízvédelmi töltés, a Dunával párhuzamos partszakasz magaspart. A védvonal kezelője a Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság.

A levonuló árhullámok mellett a belvizek is okoznak gondot Fejér megyében. Ezek a belvizek helyi vízkárokat okoznak, a védekezés is helyi feladat. A legfőbb gondot a magas talajvízszint okozza, amely természetesen összefügg az időjárással, a csapadékháztartással, a térségen áthaladó patakok, folyók vízszintmozgásával és a talajtani adottságokkal. A megye mély fekvésű területein a talajvízszint állása 0-1 m közötti. Ezeken a területeken magas talajvízállás mellett jelentős méretű vízállásos területek alakulnak ki. Ezek a nagy gyakoriságú, tartósan vízállásos, belvíz-veszélyeztetett területek.

A belvíz okozta károk a megfelelő tárolási (belvíztározók) és elvezetési rendszer csatornahálózat segítségével, belvízvédelmi szakaszok, öblözetek kialakításával csökkenthetők, azok folyamatos karbantartásával biztosítva az üzemképességet. A megye területén belvízvédelmi rendszer üzemel az Adony-Ercsi szakaszon (04.04 jel), Adonynál belvízátemelő szivattyú biztosítja magas dunai vízszintnél is a belvizek továbbvezetését, valamint belvízvédelmi rendszer üzemel a Cece-Ósi szakaszon.

Kiemelt fontosságú a meglévő védvonalak megerősítése, rekonstrukciója, a csapadék-elvezető hálózat rendszeres tisztítása, a hálózat rekonstrukciója, bővítése. Rácalmás európai uniós támogatással kiválthatja a több évtized alatt elavult szennyvíztisztítóját, és a lakóövezet megkerülésével oldhatja meg a kisváros teljes szennyvizének elvezetését a dunaújvárosi tisztítóba.

1.18.3 Egyéb katasztrófavédelmi tényezők

1.18.3.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok

Mint az 1.18.1. fejezetben részletesen ismertetésre került, a Mezőföld peremén az Adonyi-öblözettől délre a Duna mentén fekvő két település, Kulcs és Rácalmás részben nagy partrogyásos földtömegekre épültek. A Duna menti magaspartok csuszamlásos, rokadásos és szuffóziós folyamatokkal veszélyeztetett területein a földrajzi helyzet, a sajátos geomorfológiai adottságok és a földtani rétegsorok miatt a földtömegmozgások évtizedek óta ismétlődnek. A természeti okok mellett különböző antropogén hatások, a nem megfelelő infrastrukturális háttér mellett bekövetkezett gyors településfejlődés és településszerkezet régóta fokozták az évek óta ismétlődő földtömegmozgásokat.

Rácalmás és Kulcs községek 1994-es szétválása óta már a két önálló önkormányzatnak kell megoldani felszínmozgásokkal kapcsolatos problémákat. Kulcs, Rácalmás településeken 1994-et megelőzően hosszú ideig építési tilalom volt a kiszámíthatatlan felszínmozgások miatt, melyet utóbb feloldottak. Ezeken a területeken később jelentős káresemények alakultak ki.

Rácalmás ófalui része a partomlások nagy földtömegein épült fel. A löszből és lösszerű üledékekből felépült felszín sajátos morfológiai elemei a meredek partfalak, amelyek 5-35 m magasak. Előterükben a tömegmozgások okozta formatípusok számos változata megtalálható, amelyek közül a fosszilis földcsuszamlások és suadások jellemzik a felszínt.

A mozgások kiváltó oka a feltorlódott rétegvíz, ill. a mozgásveszélyes zónán belüli közműhibák, csőtörések, és szennyvíz-szikkasztások okozta elvizesedés. Az aktív mozgási zóna határát jelentő mozgásveszélyes part peremen az omlások, suadások, a fák gyökér-eróziója is problémákat okoz. Emellett az eróziós tevékenység folytán kialakult mélyutak partfalai is omlásveszélyesek. A felszíni belterületi vízelvezetés sincs teljes egészében megoldva, bizonyos szakaszokon a Dunai magas vízállásának partelhaboló hatását is megfigyelhetjük.

2014-ben Rácalmás és Kulcs településeken EU-projekt támogatással megkezdődtek, illetve megvalósultak a csuszamlásokkal veszélyeztetett dunai partfalszakaszok védelmi munkái. A felszínstabilizációs munkákhoz kapcsolódóan pedig új mérnökgeomorfológiai és monitorozó vizsgálatok kezdődnek a felszín stabilitását szolgáló műszaki beavatkozások hatékonyságának megfigyelésére, amelyekhez geofizikai mérések is kapcsolódnak. A kutatások célja, hogy vizsgálja a komplex geotechnikai módszerekkel és kivitelezéssel készült partfalrehabilitációk hatékonyságát az egyedi paleogeomorfológiai adottságokkal rendelkező magasparti felszínen.

1.18.3.2 Mélységi, magassági korlátozások és tevékenységből eredő korlátozások

A város településszerkezeti terve alapján bevezetett mélységi, magassági, tevékenységből eredő korlátozásokat, védőterületeket, védőtávolságokat az alábbiakban ismertetjük.

Tilalmi övezetek

A szabályozási tervlapon építési tilalommal jelzett ill. a közterületként szabályozott magánterületeken 10 éves időtartamra építési tilalmat kell elrendelni (a közterületként szabályozott magánterületek kivételével a helyrajzi szám lista és településrendezési cél meghatározásával az építési szabályzat 8. számú mellékletében szerepel). Az Ófalu területén a szabályozási tervlapon jelölt ill. a 8. számú mellékletben felsorolt helyrajzi számok esetében az építési tilalom a kb. 6 m-nél magasabb függőleges partfal 50m-es védősávjában került kijelölésre. Az építési tilalom által érintett önkormányzati tulajdonú ingatlan nem értékesíthető.

Építési tilalom

A mérnökgeológiai és egyéb szempontok miatt Ófalu településrészen építési tilalom alá eső telkek felsorolása a RÉSZ 11. számú mellékletben szerepel. A mérnökgeológiai szempontok miatt építési korlátozás alá eső telkek felsorolása a RÉSZ 12. számú mellékletben szerepel. Azon telkek esetében, melyek a jelenlegi szabályozási terv szerint nem esnek építési tilalom alá, de a tulajdoni

lapjukon az építési tilalom (a régebben érvényes építési tilalom szerinti) bejegyzés még szerepel a tilalom törlését az alábbi feltételek teljesülése esetén lehet kezdeményezni:

- a telek szennyvízelvezetésének, csatornázásának kiépítése megtörtént,
- a terület felszíni vízelvezetésének megoldása, az építési teleken belüli felszíni vízelvezetés korszerűsítése megtörtént,
- a telek környékének szivárgó rendszere kiépült,
- a telek környékének partvédő műve kiépült.

A teljes építési területen (építési tilalom és építési korlátozás alá eső területek kivételével) közvetlen feltárásokon alapuló, részletes szakvélemény betartásával lehet építési vagy bővítési munkálatokat végezni, kismagasságú, kisterhelésű épületekkel. Új építést lehetőleg az elbontott régi épület helyére kell telepíteni, figyelembe véve a szabályozási tervet. A területen lévő ezen telkek beépítési feltételei a következők:

- közvetlen feltáráson alapuló földtani v. talajmechanikai szakvélemény,
- legfeljebb kétszintes (fszt. + tetőtér) épület magasság és kismértékű fajlagos terhelés,
- a telkek felszíni vízelvezetésének gondos megoldása,
- a telek növényzettel való telepítése, a meglévő ásott kutak locsolásra történő hasznosításra a talajvízszint csökkentés érdekében.

Építési tilalommal jelölt ingatlanok (hrsz. szerint) településrendezési indoklással RÉSZ 8. sz. melléklet szerint

Helyi településszerkezeti értékvédelmi területen – Ófalu területén – csúszásveszélyes partfal miatt elrendelt tilalom:

- 191-193, 530/1-2, 571, 594, 619, 621, 622, 643, 645-652 hrsz.

Az Ófalu területén, igen kis méretek miatt elrendelt tilalom:

- 268, 403, 406 hrsz.

Árkok valamint a Barina patak mentén kijelölt zöld-folyosó kialakításának érdekében elrendelt tilalom:

- 736, 1063 hrsz.

Közkert számára kijelölt területen elrendelt tilalom:

- 312/1 hrsz.

Korlátozási övezetek

A korlátozás alá eső területek a szabályozási tervlapon szerepelnek. Az építési szabályzat 9. sz. mellékletében – az út, vasút és közműterületek védőtávolságába eső helyrajzi számok kivételével – a korlátozással érintett ingatlanok helyrajzi szám szerinti felsorolása szerepel. A szabályozási terv az alábbi korlátozásokat tartalmazza:

(1) Építési korlátozás lép életbe azokon a telkeken, amelyek részben érintettek a szabályozási terven jelölt, függőleges partfal 50 m-es védősávja által, ill. a partfal meredek-rézsűs szakaszai által részben, vagy teljesen. E területeknél részletes geotechnikai szakvélemény, beépíthetőségi vizsgálat, meglevő építmény esetén statikai vizsgálat is szükséges, majd ezek eredményeképpen lehet az építés feltételeit tisztázni és építési engedélyt adni.

(2) Közterületen kívül vezetett közművezetékek és közműépítmények védő távolságai a 26. §-ban vannak részletezve.

(3) Beépítésre nem szánt területen haladó országos utak védőtávolsága:

- az autópálya nyomvonalának tengelyétől mért 250-250m,
- a 6 és a 62 sz. út jelenlegi nyomvonalának tengelytől mért 100-100m,
- egyéb állami közutak nyomvonalának tengelyétől mért 50-50m,

melyen belül építmény elhelyezéséhez a közút kezelőjének hozzájárulása szükséges.

(4) Az OTÉK 36.§.(7) bekezdés szerinti 50 m-es védőtávolságon belül csak a Központi Közlekedési Felügyelet Vasúti Felügyelet szakhatósági engedélye és a MÁV RT. előzetes üzemeltetési véleménye alapján lehet építményt elhelyezni. Az így engedélyezett építmények esetében a vasútüzemből eredően semmiféle kárigénnyel, követeléssel a vasút üzemeltetőjével szemben nem lépnek fel, kötelesek tűrni a vasútüzemből eredő környezeti hatásokat.

(5) Vízfolyások és az ökológiai folyosó védelmét szolgáló építési korlátozás területe:

- a vízfolyások partján a partéltől mért 6-6 m,
- az önkormányzati kezelésben lévő árkok partéleitől 3-3 m, a már beépített helyeken a nyílt árkok karbantartására az egyik oldalon legalább 3 m, a másik oldalon legalább 1m szélességű sávot fenn kell tartani,
- a Barina patak völgyében vezetett zöld folyosó kialakítása és védelme érdekében a telken belül beépítés-mentes zöldsáv megtartása a szabályozási terven köttázott szélességben, egyes területeken külön beültetési jellel jelölt kötelező telken belüli fásítással.

(6) Távközlési átjátszó állomás 100m-es sugárzási sávjában (50-50 m) 40m magassági korlátozást kell figyelembe venni.

(7) Nagynyomású gázvezeték és nagyfeszültségű villamos távvezeték védősávjában építési korlátozás érvényes, a 26. § szerint.

(8) Nagy létszámú állattartó telep (Állategészségügyi Szabályzat - 41/1997. (V. 28.) FM rendelet és a 21/2001 (II.14) Korm. r. 2. sz. melléklet 7.2 pontja meghatározása, értelmezése szerinti állatlétszámú és kialakítású telep) telekhatárától 300 m-en belül lakóépület, üdülőépület nem létesíthető.

(9) Építési korlátozás alá eső önkormányzati tulajdonú ingatlan esetén az értékesítést megelőzően a korlátozásról ill. a beépítés feltételeiről a vevőt részletesen tájékoztatni kell.

(10) A szabályozási terven feltüntetett katasztrófavédelmi veszélyességi övezettel (Be=belső,Kö=középső és Kü=külső övezetekkel) érintett területeken az engedélyezési eljárásba az illetékes hatóságokat be kell vonni.

Építési korlátozással jelölt ingatlanok (hrsz. szerint) RÉSZ 9. sz. melléklet:

Helyi településszerkezeti értékvédelmi területen – Ófalu területén:

- 88/10-11, 88/16, 88/19, 93-99, 158-160, 178, 182, 183, 187-190 (I. tömb)
- 570, 572-573, 582, 584, 585-587, 589, 591-592, 593, 595-598, 617, 627/1-2, 628-632, 634, 642, 644, 653/1 (II. tömb)
- 451, 452, 453, 466-490, 492-493, 495, 496, 508, 511-513, 516, 517/2-520, 524-527, 529 (IV. tömb)
- 195-201, 202 (VIII. tömb)

Az Ófalun kívüli belterületen:

733-735, 742, 751, 778, 779, 803-806, 809, 810, 832, 834, 836/1, 837, 838, 876, 877, 882-86, 889/1,2, 891, 892, 896, 897, 901-903, 905, 907, 911/3,4, 915-17, 918/2,3,4, 919, 920, 921/1,2, 922/1,2, 924, 925, 929, 731, 732/2, 933, 935-938, 939/6,7, 940/1,2, 944/1,2, 945/1, 950/2,3,4, 977/2,5,8,9, 980-982, 984, 985, 987/4,6, 1047-1059, 1060/1,2, 1062, 1063, 1065/1,2,3, 1066-1069

Kertes területeken:

6529/1, 6531/1, 6532/1, 6533/1, 6534/1, 6535, 6559/1,2,3,4,5,6,9,10, 6561/1,2, 6563/1,3,4, 6564, 6565, 6566/1,2, 6567, 6675-6678, 6679/3, 6680/2, 6681, 6683/2, 6686/2, 6687/1, 6688/1, 6689, 6690/1,2, 6691, 6692/1,2, 6694-6696, 6697/1,2,3, 6698.

1.18.3.3 Ipari veszélyforrások

Veszélyes ipari üzemeket három kategóriába sorolták:

- Felső küszöbértékű üzem
- Alsó küszöbértékű üzem
- Küszöbérték alatti üzem.

A Fejér megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság nyilvántartása alapján „Felső küszöbértékű üzem” a Hankook Tire Magyarország Kft. ipartelepe.

A Hankook Tire a világ egyik legnagyobb és leggyorsabban terjeszkedő gumibroncs gyártója, mely személygépkocsik, kisteherautók (SUV, RV, stb.) tehergépkocsik és buszok számára állít elő radiál abroncsokat. A világ minden táján 185 országban teljesített értékesítésein keresztül a Hankook Tire a hetedik helyen áll a világszinten elért árbevétel tekintetében. A vállalat 14 000-nél több alkalmazottat foglalkoztat 4 helyi főirodán keresztül. 20 tengerentúli fiókvállalattal és 5 kutató-fejlesztő központtal rendelkezik a világ minden táján, bevételeinek 70%-a a tengerentúli piacokról származik.

A Hankook 2006-ban kezdte meg magyarországi gumibroncs gyárának felépítését Rácalmáson. A telephely több ütemben bővült ezt követően is. 2013

és 2015 között egy 313 millió eurós (90 milliárd forint) beruházást hajtanak végre. Az immár harmadik bővítéssel a jelenleg évi 12 millió darabos termelési kapacitás 17 millió fölé emelkedik. A fejlesztés nyomán 950 új munkavállaló léphet be a Hankook Tire gyárába, így az 3300 embert foglalkoztató nagyüzemként működhet majd a jövőben.

A Hankook Tire Magyarország Kft. üzemében feltételezett káresemények következményei során tüzek hősugárzása okozta égési sérülésekkel, mérgező égéstermékekkel, robbanáskor fellépő légnyomás romboló hatásaival kell számolni. Környezetkárosító hatás: Nagymennyiségű alapanyag és késztermék elégeése mérgező égéstermék kiáramlását eredményezi és az oltóvízzel környezetre veszélyes anyagok kerülhetnek a talajba és onnan az élővízbe.

Rácalmás Város Polgármesteri Hivatala és a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság megbízásából Lakossági tájékoztató készült, amelyben a veszélyes ipari üzemről, a veszélyes tevékenységekről és a lehetséges súlyos balesetokról, a bekövetkezett súlyos baleset elleni védekezés szabályairól tájékoztatják a lakosságot. A kiadvány elérhető a város honlapján. Emellett védelmi gyakorlatot is tartottak már a településen.

1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely

A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal nyilvántartása alapján érvényes hatósági engedéllyel rendelkező bányászati területek, kutatási engedéllyel rendelkező területek és Műszaki üzem terv határozattal rendelkező bányák nem találhatók a településen.

1.20 Városi klíma

Az általános éghajlati viszonyok leírását az 1.12.1.2 fejezet tartalmazza.

A városokban sajátos klimatikus viszonyok alakulnak ki (városklíma), amelyek hőhullámok idején különösen megterhelőek lehetnek. Az egyes városok klímája között jelentős eltérés lehet, mely eredhet az épületek, építmények, burkolatok fizikai jelenlétéből, vagyis az összetett beépítési struktúrából, a burkolatokon használt vízzáró anyagok (aszfalt, beton) miatt megváltozott lefolyási viszonyokból, az alacsony növényborítottságból, a sokféle emberi tevékenység általi (közlekedés, fűtés, ipar) kibocsátásból (hő, vízgőz, szennyező anyagok, stb.).

Ezek a tényezők együttesen jelentősen módosítják a városok klimatikus viszonyait a szabad térszínekéhez képest. Ennek legszembetűnőbb megnyilvánulásai például

- a város légtérében kialakult hőtöbbslet (ún. városi hősziget),
- a megváltozott átszellőzési viszonyok,
- a levegőminőségi problémák.

A fentieknek megfelelően szükséges, hogy a településszerkezeti, a szabályozási és beépítési tervekben, a zöldterületi rendszer tervezésben és a közút- és közműtervezés során nagyobb hangsúlyt kapjanak a klimatikus szempontok.

Rácalmás városklímáját befolyásoló tényezők:

Negatív tényezők: a város körüli véderdők gyér volta, a nyárvégi aszályos időjárás.

Pozitív tényezők: a Duna közelsége, az alacsony beépítési sűrűség, enyhe közúti forgalom, légszennyező források csekély mennyisége, viszonylag kevés burkolt felület, nagy zöldfelületi borítottság.

A pozitív és negatív tényezőket összevetve elmondható, hogy Rácalmás városi klímája kedvező, azonban véderdők telepítésével a klimatikus viszonyok tovább javíthatók.

2 Helyzetelemző munkarész

2.1 A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

A következő fejezetben témakörökre bontva megvizsgáljuk, hogy mely tényezők befolyásolhatják a jövőben a városi fejlesztéseket, illetve, melyek azok amelyek közvetlen módon befolyásolják a város középtávú fejlesztési lehetőségeit.

Rácalmás nem rendelkezik jelentősebb térségi szereppel. A városi szerepekből adódó szolgáltatások alapvetően a helyi lakosságot érintik, azonban egyes területeken (pl. alapfokú oktatás, egészségügyi alapellátás) az érintettek köre túllép a település határain. Kiemelt térségi szerep jelenik meg a foglalkoztatási szegmensben, alapvetően a Hankook üzemének köszönhetően.

Mindamelletts számos területen szeretné szerepét Rácalmás erősíteni és a városinál szélesebbé tenni. Ezek között prioritást élvez a turisztikai szektor, melynek kiszélesítéséhez a településnek remek adottságok állnak rendelkezésére. A szociális ágazat fejlesztésével ugyancsak lehetőség nyílna a városinál szélesebb érdekelt kör elérésére.

Rácalmás demográfiai alapvetően a lakosság folyamatos gyarapodásával lehet jellemezni, azonban e folyamat mögött összetett tényezők állnak, melyeknek nem mindegyike pozitív. A települést érintő vándorlási többlet nagyon jól megmutatkozik a város lakónépességének növekedésében. Ebben komoly szerepe van Rácalmás gazdasági erejének és népességvonzó képességének, mellyel párhuzamosan a térség legnépesebb településén, Dunaújvárosban, a lakosság részéről erős hajlandóság mutatkozik az élhetőbb, tisztább lakókörnyezet elérésére.

A folyamat kedvezőtlenebb részeként kell kiemelni, hogy továbbra is a lakosság természetes fogyásának lehetünk tanúi. Ebben jelentős szerepe van az alacsony gyermekszámnak, míg a halálozások számában az utóbbi években nem történt kritikus változás. A természetes népmozgalmi események hatására a város lakossága öregszik, ami hosszú távon összetett kockázatokat hordoz magában.

A helyi lakosság az országos és megyei átlagnál is képzetesebbnek mondható, különösen igaz ez az érettségizett és diplomás rétegek arányára. Ehhez részben kapcsolódva kell megemlíteni a lakosok átlagos jövedelmi és anyagi helyzetét, mely ugyancsak magasabb a megyei és országos szinten mért szinteknél.

Rácalmást foglalkoztatási potenciálja és gazdasági ereje segítette abban az elmúlt években, hogy viszonylag könnyebben tudott a gazdasági válság nehézségeiből kilábalni, így mára a munkanélküliség közel a 2008 előtti szintekhez stabilizálódni tudott.

A városban nem jellemző a szegregáció, a hátrányos helyzetűek száma viszonylag alacsonynak mondható.

Rácalmáson a humán szolgáltatások magas szinten szolgálják ki a lakosok igényeit. A megújult általános iskola és egészségház mellett a szociális területen még a szolgáltatások egységesítése és az infrastruktúra modernizálása is feladatként jelentkezik.

A város működését, a kulturális és oktatási, városvédő, sport tevékenységeket az önkormányzattal együttműködő és általa támogatott civil szervezetek köre segíti.

Láthattuk, hogy a működő vállalkozások 1000 lakosra vetített száma Rácalmás esetében magasabb, mint a megyei érték. E tekintetben a város a járás városi rangú települései között az első helyet foglalja el. A Rácalmáson működő vállalkozások igen jelentős hányada az 1-9 főt foglalkoztató kategóriába esik, míg jelentős munkahelyteremtő potenciállal rendelkező vállalkozás 1 db található a városban.

Összhangban a megyei szinten látható adatokkal arányát tekintve az építőiparban, a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban, valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végző működő vállalkozások száma a meghatározó Rácalmáson, míg a mezőgazdasági tevékenységet végző cégek száma igen alacsony a városban.

Rácalmás gazdasági életében meghatározó az ipari szektor szerepe. Az ágazat cégei általában az építőiparban, illetve a feldolgozó iparban tevékenykednek. Ezek közül kiemelendő a járás 500 főnél többet foglalkoztató cégének egyike, a 2006-ban ide települt Hankook.

Elemzésünk kimutatta, hogy Rácalmáson megtalálható az alapvető szolgáltatások széles spektruma, egészen az ékszerésztől a gyógyszertárig, de természetesen cukrászda, fodrászüzlet, élelmiszerbolt is működik a városban. A település agglomerációs mivolta miatt Dunaújváros üzletközpontjai, de még a távolabbi Székesfehérvár bevásárlási lehetőségei is nagy vonzerővel rendelkeznek.

A város és vonzáskörzete főbb turisztikai vonzerejét az épített és természeti környezet szépsége, a lovas turizmus, a tanyasi turizmus és a Dunára települő horgász és vízi turizmus jelenti.

Rácalmás város idegenforgalma a kiváló adottságokat még nem használja ki teljes mértékben, de a helyi szereplők (helyi vezetőség, vállalkozók, civil szervezetek, lakosság) kiemelt szerepet szánnak ennek a világviszonylatban dinamikusán fejlődő gazdasági ágának. Rácalmásra – a korábbi időszakokhoz hasonlóan – ma is az egy napos, vagy esetleg hétvégi, illetve az átutazó turizmus a jellemző.

Rácalmás legnagyobb idegenforgalmi látványosságai a minden évben megrendezésre kerülő Almavirág Fesztivál, a Rácalmási Tökfesztivál, de fontos esemény a szilveszteri utcabál is. A természetvédelmi oltalom alatt álló, Nagysziget növény- és állatvilága számos érdekes látnivalót kínál, a rácalmási Duna-szakasz pedig a horgászok paradicsoma, de az utóbbi időszak fejlesztéseinek köszönhetően - vízisport-bázis és kerékpárút-hálózat is épült - megindult a térségben a vízi- és a kerékpáros turizmus is.

Rácalmás kiemelt építészeti- és természeti örökségei között mindenképpen meg kell említenünk a pályázat keretében felújított Jankovich-kúria Rendezvény-és Turisztikai Központot, illetve a város látnivalói közül említést érdemel a művelődési háznak és könyvtárnak otthont adó Teleszky-kúria.

Rácalmás gazdasági vonzerejét a település jó megközelíthetősége is erősíti. Láthattuk, hogy a városban jelentős a feldolgozó ipari ágazat, ahol nagy árbevételű és jelentős munkavállalói létszámmal rendelkező cégek működnek. A helyben működő vállalkozások jelentős mértékben járulnak hozzá a város helyi adóbevételeihez, mindezek mellett folyamatosan fejlesztéseket hajtanak végre, adott esetben Európai Unió forrásai bevonásával.

Az önkormányzat vagyoni helyzetét vizsgálva megállapíthattuk, hogy összességében megállapítható, hogy a város költségvetése kiegyensúlyozott, jelentős helyi adóbevételei a jelentősebb fejlesztési kiadásokhoz is megfelelő finanszírozási háttérrel biztosítanak.

A várost vasúton is meg lehet közelíteni, de Rácalmás közúti megközelíthetősége is jónak mondható, hiszen 2006-ban elérte a települést az M6-os autópálya, amely tovább javítja a város megközelíthetőségét, térségi szerepeinek kiteljesedését.

K+F és innováció-s tevékenységet végző vállalkozások a városban nincsenek, szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végző cég 69 darab található Rácalmáson. A K+F ráfordítások mértéke nem meghatározó a településen.

Alapvetően elmondható, hogy a város lakó ingatlanjaira a kínálati piac jellemző, az ingatlanárak 125 ezer – 200 ezer Ft/m² ár között alakulnak. Rácalmáson az irodapiac nem bővül, jelentős kínálat illetve kereslet nem jellemző.

Rácalmás Város önkormányzata korábban úgy határozott, hogy a város viszonylag kis méretéből következően nem kíván önálló városfejlesztő társaságot létrehozni, mivel annak fenntartása nagy anyagi vonzattal járna, ill. az ellátandó feladatok egy részét a hivatalon belül történő szervezetfejlesztéssel is meg tudja oldani. Így az Önkormányzat a már pályázati lebonyolítási tapasztalatot szerzett szakembereit, munkatársait kívánja igénybe venni a stratégiában megfogalmazott fejlesztések végrehajtására. Rácalmáson a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a képviselő-testület rendelkezik.

Az elmúlt években az önkormányzat gazdaságfejlesztést célzó tevékenységeket is végrehajtott. Ezek közül mindenképpen kiemelendő a „Fotovoltaikus rendszerek telepítése Rácalmás településen” című projekt, melyre mintegy 22 millió forint támogatást nyert a város. Ugyancsak fontos projekt a városi lakosság biztonsága szempontjából Rácalmás - Ófalu partfal-stabilizációja (I-IV ütem.), mely több mint 1 milliárd forint támogatási összeggel valósult meg.

A közvetlen gazdaságfejlesztő hatással bíró eszközök között meg kell említeni a gazdaságfejlesztési területek kijelölését, az ipari-gazdasági övezetek meghatározását is, mellyel összefüggésben további önkormányzati feladatok azonosíthatók be – különösen a nyugati iparterület északi részén.

Az energiagazdálkodás területén az önkormányzat külön koncepcióval, fejlesztési dokumentummal nem rendelkezik, ugyanakkor több olyan lépését is meg lehet említeni, amelyek a hatékonyabb energiafelhasználást támogatják.

Ilyen például az a fejlesztési program, melynek keretében fotovoltaikus rendszerek telepítésére került sor a településen. Rácalmásban a településüzemeltetési szolgáltatások jelentős részét szerződéses jogviszonyban alvállalkozók végzik. A folyékony hulladék elszállítása és a szemét szállítás így például ebbe a kategóriába tartozik.

A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata során megállapítottuk, hogy mind az országos, mind a megyei tervekben Rácalmás pozícióját alapvetően meghatározza Duna-parti fekvése. Egyfelől pozitívként értékelhető, hogy a Rácalmási sziget révén a települést – mindkét dokumentum szerint - érinti az országos ökológiai hálózat övezete és a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete. Pozitívum az is, hogy a római limes magyarországi szakaszának világörökség-várományos területeivel további 7 Duna-menti település mellett Rácalmás is érintett. Mindezek kiváló alapot képeznek az idegenforgalom, az ökoturisztika számára. Másfelől Duna-parti fekvésének következtében a löszplatóra épült települést kedvezőtlenül érinti a földtani veszélyforrás valamint a vízerózióknak és a szélérozióknak kitett terület övezete is.

Ahogy kelet felől a Duna, nyugat felől nagy kiterjedésű szántóföldek határolják a Rácalmás belterületét. Mindkét területrendezési dokumentumban a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete érinti a települést. Ennek megfelelően Rácalmás igazgatási területén a tájhasználatot jelentős mértékben a mezőgazdasági termelés, azon belül a szántóföldi növénytermesztés határozza meg. A hatályos településszerkezeti terv a meglévő beépített és nagy részben beállt területeken lényeges szerkezeti változást nem tervez, a belterülethez szervesen kapcsolódnak a beépítésre kijelölt új területek.

Rácalmás pozícióját meghatározó harmadik jelentős tényező Dunaújváros közelsége. A két település kölcsönhatása több területen is megmutatkozik.

A 2011-ben elkészült Integrált Városfejlesztési Stratégia a város jövőképét így határozza meg: „Rácalmás váljon a kistérség turisztikai célpontjává, amely a társadalmi és természeti környezetével összhangban folyamatosan fejlődik és a lakói számára kiváló életminőséget biztosít, továbbá meghatározó szerepet tölt a megye és az ország gazdasági életében.” A településrendezési eszközök – a településszerkezeti terv és a helyi építési szabályzat – 2005-ben kerültek jóváhagyásra. Mindkét dokumentum ezen hármas célt hivatott szolgálni: idegenforgalmi célpont, gazdasági fellendülés és vonzó lakófunkció.

A település Magyarország tájkasztere szerint az Alföld nagytájba, a Mezőföld középtájba, a Közép-Mezőföld kistájba, éghajlata szerint mérsékelt meleg-száraz klímakörzetbe tartozik. A közigazgatási területből 620 ha, a település 15%-a terül el a mértékadó árvízszint alatt és ebből csak 221 ha tartozik a Duna medréhez, tehát meghatározó az érzékeny, a víz által befolyásolt, azaz a rendszeresen elöntött területek nagysága is.

Rácalmás természeti és épített környezete is tartalmaz védett értékeket. Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt áll a Rácalmási Nagy-sziget területe, helyi jelentőségű védett természeti területei a Rácalmási Duna-ág, a Rácalmási Nagy-sziget. Műemléki védettséget élvez két kúria épület, ezek környezete, a görög-keleti szerb templom és környezete, továbbá két köztéri műalkotás. Helyi településszerkezeti értékvédelmi terület Ófalu. A településrész, a löszfal, az

alatta lévő hordalékletjtő és az azon megtelepült Ófalu olyan táji, természeti érték, amelynek megőrzése kiemelt feladat.

A város zöldfelületi fedettsége összességében kedvező, azonban nem kiegyensúlyozott. A Duna felőli erdősültséggel szemben a belterületi közparkok mennyisége és minősége sem kielégítő. A környezetvédelmi szempontból indokolt véderdők telepítése elmaradt.

A település térszerkezeti hiányossága, hogy nem rendelkezik kialakult városközponttal. Épületállománya – néhány épülettől eltekintve - viszonylag fiatal, műszaki állapotuk vegyes képet mutat. A szépen gondozott, karbantartott családi házak éppúgy megtalálhatók, mint a műszakilag leromlottak. A település középületeinek többsége nem új építésű, mai formáját felújítás, esetenként bővítés következtében nyerte el. A település életében nagy fellendülést hozó XVIII. és XIX. század során gazdag, tanult emberek telepedtek meg itt. A község, a megye és az ország előjáróiként számos kúriát építettek a településen, amelyek mára funkciót váltottak, többnyire felújításra kerültek.

Közlekedési adottságait vizsgálva megállapítható, hogy külső megközelíthetőség szempontjából a település helyzete kedvező. Az M6-os autópálya elkészültével nemcsak Budapest, hanem Pécs irányába is megfelelőek a kapcsolatok. További előrelépést jelent az M8-as autópálya Dunaújvárostól délre található hídjá, amely az alföldi területekkel teszi lehetővé a közvetlen közúti összeköttetést. Az M8-as autópálya megépítése Rácalmás közlekedési potenciálját jelentősen erősíti. A 6. sz. főút nyugati oldalán halad a Pusztaszabolcs – Dunaújváros – Paks-i vasútvonal, amely Rácalmáson megállóval rendelkezik. A vízi közlekedéshez személyforgalom tekintetében a kulcsi hajóállomáshoz, a teherforgalom tekintetében a dunaújvárosi nemzetközi és országos jelentőségű kikötőhöz kapcsolódhat. Rácalmás jelenleg egy kishajó és csónak kikötővel rendelkezik. Legközelebbi repülőtér Kisapostagnál található, amely jelenleg leginkább sport célokat szolgál. 1996 áprilisában adták át a Rácalmási-Dunára épített vasszerkezetű hidat, amely a Nagy-szigetre biztosít bejárást. A belső közlekedési infrastruktúra, a közlekedési felületek minősége azonban további fejlesztést igényel, amelyre önkormányzati szándék is irányul.

A közüzemi szolgáltatások tekintetében a település jól ellátott, a vízellátás közel 100 %-os, a csatornázás és a gázellátás ugyancsak 100 %-os, az elektromos energia ellátás, a hírközlési rendszer, a hulladékgyűjtés is teljes körű. A felszíni vízelvezetés rendszere azonban nem teljesen kiépített. Az alternatív energiák használata még csak elvétve fordul elő, az önkormányzati intézmények energiahatékonysági mutatói összességében még kedvezőtlenek, azonban az utóbbi időben több kezdeményezés indult el az energetikai korszerűsítések terén.

Számottevő környezeti terhelés a településen nincs, azonban súlyos környezeti veszélyhelyzetek állnak fenn. Ilyen a lakóterület nem állékony geológiai adottságú területre, csúszásveszélyes magaspartra történt települése. A probléma részben kezelhető, vagy szinten tartható a települési infrastruktúra megfelelő kiépítésével és karbantartásával, a csapadékvíz elvezetés szakszerű megoldásával, a dréncső hálózat fokozott karbantartásával, szükség szerinti bővítésével. A település nem állandóan lakott részén árvízi előntéssel lehet számolni. Veszélyhelyzetet jelent a település határában létesített „felső küszöbértékű” veszélyes üzem, a gumigyár. Problémát jelent a szennyvíztisztító

kapacitáshiánya és korszerűtlen technológiája, a hulladékhasznosítás hiányosságai is.

Az alábbi táblázat a fenti témakörök szerinti csoportosításban rögzíti az egyes tényezők egymásra hatásának erősségét. A tényezők egymásra hatását az alábbiak szerint jelöltük:

+: kimutatható hatás

++: egyértelmű közvetlen hatás

+++ : erőteljes közvetlen hatás

	Vizsgált tényezők ("hatott")											
		demográfiai viszonyok és tendenciák	települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek)	intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és város-üzemeltetés	gazdaság szerkezet és dinamika	önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	táji és természeti adottságok	zöld-felületek	épített környezet (épített örökség is)	közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	közmű-vek és elektronikus hírközlés	környezet-védelem – klíma-tudatossá g/ energia-hatékony-ság
Ható tényezők	demográfiai viszonyok és tendenciák		+++	++	+++	++	++	++	++	++	++	+++
	települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek)	+++		++	++	+	++	+	++	+	+	++
	intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	++	++		++	++	+	++	++	++	++	++
	gazdaság szerkezet és dinamika	+++	++	++		+++	++	++	+	++	++	++
	önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	++	+	++	+++		+	++	++	++	++	++
	tágabb táji és természeti adottságok	++	++	+	++	+		+++	+++	+++	+++	+++
	zöldfelületek	++	+	++	++	++	+++		+++	+++	+++	+++
	épített környezet (épített örökség is)	++	++	++	+	++	+++	+++		+++	+++	+++
	közlekedési hálózat és minősége (belső	++	+	++	++	++	+++	+++	+++		+++	+++
	és minősége (belső	++	+	++	++	++	+++	+++	+++	+++	+++	+++

	Vizsgált tényezők ("hatott")											
Ható tényezők		demográfiai viszonyok és tendenciák	települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek)	intézményrendszer (köszolgáltatások) és városüzemeltetés	gazdaság szerkezet és dinamika	önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	táji és természeti adottságok	zöld-felületek	épített környezet (épített örökség is)	közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	közművek és elektronikus hírközlés	környezetvédelem – klímatudatosság/ energiahatékonyság
	és külső)											
	közművek és elektronikus hírközlés	++	+	++	++	++	+++	+++	+++	+++		+++
	környezetvédelem - klímatudatosság/ energiahatékonyság	+++	++	++	++	++	+++	+++	+++	+++	+++	

3 Helyzetértékelő munkarész

3.1 Helyzetelemzés eredményeinek értékelése

3.1.1 A folyamatok értékelése

Rácalmás alapvetően szerény térségi szereppel bír, ezek között ki kell emelni a foglalkoztatás és az oktatás területén tapasztalható eredményeket. A jövőben a város a turisztika területén szeretné jelentősen megerősíteni térségi pozícióját, de egyes szolgáltatások kiszélesítésére is lehetőség adódik.

A társadalmi folyamatok egyértelműen pozitívnak nevezhetők a városban az elmúlt bő évtized eredményeit tekintve. A népesség vándorlásból eredő gyarapodása jelenleg felülmúlja a természetes fogyás mértékét, így összességében gyarapodni képes Rácalmás lakónépessége. Fel szükséges azonban hívni a figyelmet arra, hogy az országos folyamatnak megfelelően itt is öregszik a népesség, amelynek kedvezőtlen demográfiai hatásai mellett hosszú távon többek között foglalkoztatási és a humán intézményrendszerre gyakorolt hatásaival is számolni kell.

A település foglalkoztatási ereje és a lakosok magas átlagos iskolai végzettsége, valamint a térség jelentős foglalkoztatónak jelenléte együttesen relatíve jó foglalkoztatási helyzetet teremtenek, melynek hatására a munkanélküliség terén tapasztalt események is viszonylag kedvezőnek mondhatóak. Törekedni kell azonban a jelenleginél is stabilabb állapot megteremtésére, többek között az eddig nem teljesen kihasznált szektorok (pl. turisztika) fejlesztése révén. A város gazdasági ereje lehetővé teszi a különböző területeken tevékenykedő civil szervezetek működésének folyamatos támogatását is.

A városban lévő humán szolgáltatások fejlesztése tudatosan felépítve zajlik évek óta. Ennek megfelelően meg tudott újulni az egészségügyi alapellátás területe, az oktatásügy és a szociális területen is láthattunk előrelépést (bölcsődei szolgáltatás elindítása). Ennek ellenére a szociális területen további fontos fejlesztések szükségesek, mind az infrastrukturális háttér, mind a szolgáltatások intézményi háttére szempontjából.

A működő vállalkozások 1000 lakosra vetített száma igen magas Rácalmásban, vagyis magas a vállalkozói hajlandóság a településen. A városban a feldolgozóiparhoz, az építőiparhoz és a szolgáltatási szektorhoz köthető vállalkozások meghatározóak, és ugyanez igaz a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végző működő vállalkozásokra is. Mindezek alapján úgy véljük, erősíteni szükséges a magas hozzáadott értéket képviselő terméket előállító cégek, ezen belül a képzett munkaerőt foglalkoztató vállalkozások jelenlétét. A városban működő cégek az elmúlt években is folyamatosan fejlesztették kapacitásaikat, az önkormányzat elsődleges feladata e törekvéseik támogatása a jövőben is.

Mint jeleztük, kedvező adottsága a városnak a nagyobb, összefüggő ipari terület rendelkezésre állása, ahol – különösen a nyugati iparterület északi

részen – további alap infrastrukturális fejlesztések megvalósítása indokolt. Rácalmásban mindezek mellett erősíteni javasolt a hagyományos iparágakban, különösen a feldolgozóiparban működő cégek együttműködését, melyben gazdasági szervezőerőként és partnerként komoly szerep hárulhat a városi önkormányzatra is. A városban meghatározó a szolgáltatási ágazat szerepe is, a tercier szektorban egyes szolgáltatások ugyanakkor korlátozottan vagy nem érhetőek el. A szektor – elsősorban a turisztikai ágazathoz kapcsolódó – fejlesztése ezért mindenképpen indokolt.

A turizmus járási összevetésben igen meghatározó szerepet tölt be a város gazdaságában, ezzel együtt a szektor egyes területeinek (pl. kereskedelmi szálláshelyek) fejlesztése szükséges. A város adottságai (helyi programok stb.) kedvezőek a helyi adottságokra épülő vidéki turizmus fejlesztéséhez, de az Ófalu komplex fejlesztése is számos lehetőséget tartogat, és természetesen az aktív turizmus (pl. vízi turizmus, falusi turizmus, horgász- és lovas turizmus) alapjai is adóttak Rácalmásban. Mindezekhez kapcsolódva indokolt a csónakkikötő kapacitásának fejlesztése is. A turisztikai szektor fejlesztését továbbá mindenképpen hatékonyabbá teheti a helyi szereplők együttműködésének erősítése a turizmus és az idegenforgalom területén. Az elmúlt években lezajlott, a helyi város környezetet is érintő fejlesztések folytatása mindenképpen indokolt, különösen igaz ez a városi költségvetés kiadási oldalára is kiható energiahatékonysági beruházásokra, illetve a turisztikai fejlesztésekhez kapcsolódó projektekre (Kis-Duna meder észben rendezetlen állapota).

A település jó – közúti, vízi és vasúti – megközelíthetősége kulcsfontosságú a településfejlesztés szempontjából. Ugyanakkor a helyi tömegközlekedés fejlesztése még a jövő feladata, és a vasútállomás környékének fejlesztése a MÁV-val együttműködve további előkészítést igényel. A külső közlekedési kapcsolatok pozitív hatással vannak a tőkevonzó képességre, ennek kiaknázásához azonban megfelelő ipari területek kialakítására is szükség van. Rácalmás megfelelő méretű területekkel rendelkezik további befektetők helybe vonzásához, ugyanakkor a kereslet megteremtéséhez indokolt lehet egy a város adottságaira építő befektetés ösztönzési struktúra kialakítása is, valamint az ipari területek alpinfrastruktúrájának további fejlesztése is feladat.

Rácalmás pozícióját jelentős mértékben és kedvezően befolyásolja, hogy Duna-parti fekvése révén kiváló természeti adottságokkal rendelkezik (pl. Rácalmási Nagy-sziget). Erre építve az ökoturisztikai fejlesztések máris teret hódítottak és további lehetőségeket is tartogatnak, melyhez a tulajdonviszonyok kedvező struktúrája megfelelő körülményeket teremt. Erősítheti a folyamatot, hogy a településképi védelmet élvező Ófalu városrész házai sorra megújulnak, a terület kedvelt lakóhellyé kezd válni. Ez a folyamat azonban ellene hat a természeti környezet megóvásának, érintetlensége megőrzésének. Meg kell találni azt az egyensúlyt, amely mindkét törekvést kedvezően befolyásolja és e szempontot az építészeti értékeket érintő fejlesztések megvalósítása során is szem előtt szükséges tartani.

A természeti környezet minőségének javítását célzó beavatkozások a város más területén is indokoltak lehetnek, ilyen például az ökológiai folyosó helyreállítása (pl. Barina patak medrének és partjának rehabilitációja) Rácalmásban.

Rácalmás közeli fekvése Dunaújvároshoz, a jó közlekedési kapcsolatok sok szempontból előnyére vannak a településnek. A dunaújvárosi szolgáltatások, munkahelyek, rövid utazási idővel elérhetők. Ez a körülmény, valamint Rácalmás kedvező környezeti adottságai elindítottak egy kitelepülési folyamatot Dunaújvárosból. Pozitív következménye a folyamatnak az ingatlanok felértékelődése, azonban veszélyeket is hordozhat ez a tendencia. Nem kívánatos a település túlnövekedése, az infrastrukturális kapacitások túlfeszítése.

3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése - SWOT elemzés

Az alábbiakban a megalapozó vizsgálat kulcsmegállapításai alapján bemutatjuk Rácalmás város gyengeségeit és erősségeit, illetve – egy külön táblázatban – a városra ható külső tényezők, vagyis a lehetőségek és veszélyek is rögzítésre kerülnek.

Erősségek	Gyengeségek
- a település népessége gyarapszik - a város népességvonzó képessége erős - Rácalmás a bevándorlások potenciális célpontja - a város népességének iskolai végzettsége kedvezőbb a megyei és országos átlagos értékeknél - az oktatási és egészségügyi szolgáltatások megfelelően működnek - a város lakossága a megyei átlagnál jobb életkörülmények között él - a települési ingázási mutató pozitív - ipari területek kijelölésével az önkormányzat támogatja a betelepülő cégeket - kiegyensúlyozott városi költségvetés - magas vállalkozói hajlandóság - a városi vállalkozások egy része folyamatos fejlesztéseket bonyolít le - jelentős foglalkoztatók a városban működő ipari vállalkozások - a város jó külső közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik, mind közúton, vízen és vasúton - Budapest, Dunaújváros közelsége kedvező adottság - Duna-parti fekvése által kedvező tájképi-természeti adottságok, jó	- a város foglalkoztatott lakosságának jelentős része más településre ingázik dolgozni - a munkanélküliség térségi összehasonlításban nem túl jelentős, azonban folyamatosan jelen van a városban - egységes szociális intézmény hiánya - a helyi közbiztonság technikai feltételei fejlesztésre szorulnak - a vállalatok közötti együttműködések gyenge lábakon állnak - a turizmus nem kellő mértékben kiaknázott szektor Rácalmásban - K+F+I szektor nem meghatározó Rácalmásban - árvízveszély a település egyes részein - szakadó löszpart a Duna közelében - kihasználatlan termálkincs - kihasználatlan, rendezetlen természet közeli területek - az ipari területek alpinfrastruktúrája fejlesztésre szorul - helyi értékvédelmi rendelet aktualizálásra szorul - a szennyvíztisztító telep bűzterhelése jelentős mértékű, - közparkok kialakítása nem

táji kilátópontok, horgászvizek • a tulajdonviszonyok kedvező struktúrája megfelelő körülményeket teremt a Duna-part fejlesztéséhez • jó termálvíz/gyógyvíz adottságok • környezeti adottságai kedvezők az ökoturizmus számára (Rácalmási Nagy-sziget) • védett építészeti értékekkel és településképpel rendelkezik: kúriák, Ófalu • értékes régészet lelőhelyek találhatóak a térségben • világörökségi várományos terület • környezeti és éghajlati adottságai kedvezők • közmű ellátottsága közel teljes körű • jó minőségű termőföld, szántóművelés • a településen kiemelkedő jelentőségű a civilek kezdeményező készsége, közreműködése • a civil szervezeteket az önkormányzat helyi rendeletben szabályozott módon támogatja	megfelelő • a vasútállomás környéke a MÁV-val együttműködve további fejlesztésre szorul • illegális hulladéklerakók találhatóak a város területén • országos viszonylatban is alacsony csapadékmennyiség • városias települési központ és környezet hiánya • a belső közlekedés minőségét rontják a közlekedési infrastruktúra hiányosságai, vannak nem pormentes utak is • csónakkikötő alacsony kapacitása • Kis-Duna meder részben rendezetlen állapota • kerékpárút kiépítettsége kismértékű • alternatív energiák hasznosítása, energia-hatékony megoldások és alternatív energiák alkalmazása nem elterjedt • véderdők kiépítése nem teljes körű • felső küszöbértékű veszélyes üzem működik a településen • az iskolai sport lehetőségei korlátozottak a rendelkezésre álló infrastruktúra mérete és száma miatt • szabadidős és sporttevékenységek infrastruktúrája erősen hiányos • nagyobb létszám befogadására alkalmas fedett rendezvény terem, fedett sportcsarnok hiánya • a települési értékvédelem részleges hiánya azok pusztulásához vezethet
--	--

Lehetőségek	Veszélyek
• a helyi foglalkoztatás fejlesztésével az ingázás csökkenthető • a lakosság iskolai végzettségének és szaktudásának további fejlesztése • üzleti infrastruktúra további fejlesztése (ipari terület) iránt növekvő kereslet (különösen a	• a gazdaságfejlesztési célú Európai Unió források a fejlettebb térségekben koncentrálnak • csökkenő helyi adóbevételek • szakadó löszfalak védelmének hiánya jelentős károkat okozhat • a települési értékvédelem hiánya azok pusztulásához vezethet

Lehetőségek	Veszélyek
- nyugati ipari terület északi részén) - vállalkozások készek a hálózatos együttműködésének erősítésére (klaszterek) - Duna-parti idegenforgalom (pl. Rácalmási Nagy-sziget) - Ófalu komplex fejlesztése - magas hozzáadott értékű tevékenységet folytató cégek megtelepedése - turisztikai vonzerőhöz kapcsolódó szálláshelyek fejlesztése - a város adottságaira építő befektetés ösztönzési struktúra (szervezet) kialakítása - hajózás, vízi turizmus, falusi turizmus, horgászturizmus lovas, üzleti (konferencia) és kulturális, sport, termál- és gyógy-turizmus kiépítése, fejlesztése - a helyi szereplők együttműködésének erősítése a turizmus és az idegenforgalom területén - csónakkikötő fejlesztése - kerékpárutak és gyalogjárdák további építése, a település úthálózatának fejlesztése, korszerűsítése - helyi tömegközlekedés fejlesztése - mezőgazdaság korszerűsítése - helyi értékvédelem erősítése, védett területek növelése - ökológiai folyosó helyreállítása (pl. Barina patak medrének és partjának rehabilitációja) - értékfeltárás, rehabilitáció, közterületi kultúra további növelése - lakóterület határán lévő településrészek rendezése, lakóterületi hasznosítása - környezetkímélő energiatermelés támogatása - szennyvízelvezetés és kezelés további fejlesztése - további ipari terület kialakítása	- a város lakosságának öregedése - a gazdaságfejlesztési célú Európai Unió források a fejlettebb térségekben koncentrálnak - növekvő önkormányzati feladatok az adóbevételek terhére - kertes mezőgazdasági területeken a lakófunkció megjelenésével a táj és a település karaktere kedvezőtlenül megváltozik, az infrastruktúra nem megfelelő ütemben követi az igényeket - rehabilitáció hiányában a Dunaág vízminősége romlik - a belső közterületek fejlesztésének hiánya a település népességvonzó erejének csökkenését eredményezheti - a turisztikai és településmarketing hiánya az idegenforgalmi intenzitás-növekedés elmaradásához vezet - az energetikai célú beruházások elmaradásával a településen az üzemeltetési költségek tovább nőnek - szennyvíztisztító telep és a csatornázás rekonstrukciójának elmaradása környezetszennyezéssel veszélyeztetet

3.1.3 A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei

A település fejlesztésének nem csak lehetőségeket, de korlátokat is szab a természeti környezete.

- A belterület terjeszkedésének földrajzi korlátai körös-körül megjelennek:
 - Egyfelől – K-i irányból - a Duna-ágak, a védett természeti területek határolják be a terjeszkedési lehetőséget.
 - Másfelől – É-i irányból – Kulcs község közelsége szab határt a terjeszkedésnek. 1994-ig Kulcs közigazgatásilag Rácalmáshoz tartozott, azóta önállóak a települések és összenövésük nem volna szerencsés.
 - Déli irányból Dunaújváros közigazgatási határa van közel a belterülethez. Az „összenövés” Dunaújvárossal számtalan hátránnyal járna. (A Duna menti üdülőterületek viszont a három település vonatkozásában egybefüggő területet képeznek.)
 - A negyedik – Ny-i – oldal felől értékes mezőgazdasági művelésű területek vannak, amelyek megtartása elemi érdeke a településnek.
- A fejlesztési lehetőségeket befolyásolják a Duna felőli településrész morfológiai adottságai is. Jelentős korlátozások és tilalmak szerepelnek a szerkezeti tervben az érintett területek vonatkozásában.

A rendezési tervek a fentiek figyelembe vételével „szolgálják ki” a fejlesztési elképzeléseket.

A település közigazgatási területének legnagyobb része K-en, É-on és D-en – mezőgazdasági terület, amelyet a szabályozási terv eszközeivel „őriz” meg a terv. Iparterületeket a közlekedési útvonalak – elsősorban a 6-os út környezetében, nem lakott területen lehet kialakítani. A település K-i részén jelentős mértékű zöldterület és vízgazdálkodási terület van a szerkezeti terven. A Duna-part közelében kertes és hétvégi házas övezet van kijelölve, és itt ad lehetőséget a szerkezeti terv idegenforgalmi fejlesztésekre is. A lakott terület legnagyobb része falusias lakóterültként szerepel a szerkezeti terven. A terv É-i és D_NY-i irányban új lakóterületek kialakítására ad lehetőséget bizonyos mértékig. Szigetszerűen két helyen jelöl ki a terv kertvárosias beépítési lehetőséget.

3.2 Problématérkép / Értéktérkép

Az alábbi táblázat a város feltárt értékeit és problémáit összegzi. A fejlesztési célok kijelölése, a beruházások megtervezése és előkészítése során az alábbi megállapítások figyelembe vétele mindenképpen javasolt.

Értékek	Problémák
- a város jó külső közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik	- öregedő lakosság
- gyarapodó népesség	- tartósan fennmaradó – bár nem jelentős – munkanélküliség
- átlagosan magas iskolai végzettségű lakosság	- szociális szolgáltatások területi széttagoltsága
- jelentős foglalkoztatási potenciál	- jelentős arányú foglalkoztatási ingázás más településekre
- kiegyensúlyozott városi költségvetés	- szabadidős és sportlétesítmények alacsony száma
- magas vállalkozói hajlandóság	- kerékpárút kiépítettsége kismértékű
- közmű ellátottság közel teljes körű	- rossz energetikai jellemzőkkel bíró önkormányzati épületek
- épített-, kulturális és természeti értékek	- vállalati együttműködések hiánya
- hagyományok tisztelete, erős identitástudat	- továbbra is találhatóak burkolatlant utak a város területén
-	
- vasúti kapcsolat erőssége	- járdák rossz minősége
- jó külső, gyorsforgalmi elérhetőség	- közparkok kialakítása nem megfelelő
- a város nagy részében a vezetékes vízszolgáltatás és a csatornahálózat elérhetősége biztosított	- illegális hulladéklerakók előfordulnak a város területén
- jó minőségű termőföld, szántóművelés	- városias települési központ és környezet hiánya
- a településen kiemelkedő jelentőségű a civilek kezdeményező készsége, közreműködése	- a turizmus nem kellő mértékben kiaknázott szektor Rácalmás
-	- külső területek infrastrukturálisan elmaradottak
-	- szociális bérlakások hiánya

3.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

3.3.1 A városrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, a városrészek bemutatása

Az alábbi fejezetekben röviden áttekintésre kerülnek Rácalmás Város városrészeinek specifikus jellemzői. A rövid összehasonlító elemzést követően megvizsgáljuk a városrészek társadalmi-gazdasági jellemzőit, intézményi ellátottságát, de a városrészek funkcionális vizsgálatára is sor kerül.

A 2011-es KSH adatszolgáltatáshoz kapcsolódva Rácalmás Város meghatározta városrészeit, melyek a „Rácalmás – Ófalu”, illetve a „Rácalmás - Újváros” nevet kapták.

27. táblázat: Rácalmás városrészeinek lehatárolása

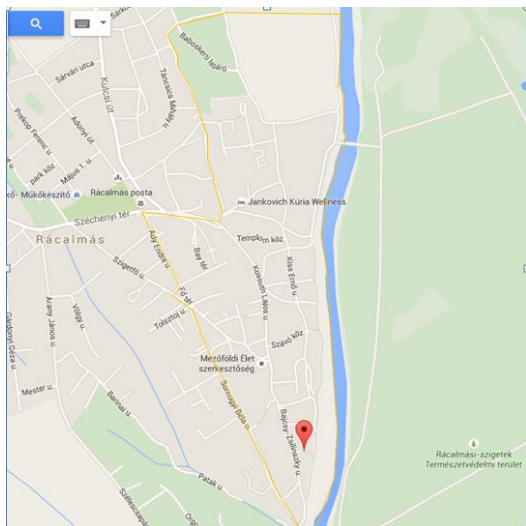
Városrész	Lehatárolás
Rácalmás – Ófalu	Szentháromság tér - Pince sor - Hunyadi u. - Szitakötő u. – Duna jobb part – Somogyi Béla u. – Szigetfő u. - Fő tér - Ady Endre u. - Széchenyi tér – Szentháromság tér
Rácalmás - Újváros	Rácalmás belterületi külső határoló utcái, továbbá Rácalmás- Ófalu határoló utcái

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

3.3.1.1 Rácalmás – Ófalu városrész bemutatása

A városrészt lehatároló utcák a következők: Szentháromság tér - Pince sor - Hunyadi u. - Szitakötő u. – Duna jobb part – Somogyi Béla u. – Szigetfő u. - Fő tér - Ady Endre u. - Széchenyi tér – Szentháromság tér

52. térkép: Rácalmás – Ófalu városrész

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

Rácalmás – Ófalu lakossága a 2011-es népszámlálási adatok alapján 2011-ben 720 fő volt. A lakónépességen belül a 0-14 évesek aránya 15,1% volt, mely megegyezik a városi szintű adattal. A 15-59 évesek aránya 62,2% volt, míg a 60 év felettieké 22,2%.

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 16,4% volt a városrészben, mely adat meghaladja a városi értéket (10,3%). A felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában 16,7%-ot tettek ki, mely elmarad a városi értéktől.

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a városrészben 38,6% volt, ami magasabb a városi értéknél, akárcsak a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül, mely mutató értéke a városrészben 11,8% volt 2011-ben.

A városrész közlekedési helyzete

A városrész határoló utcái (Somogyi Béla u., Ady Endre u.) alapvetően É-D-i irányú közlekedési folyosók. A városrészben ugyanakkor a kisebb forgalmú ún. lakóutcák is nagy számban találhatók meg. Rácalmás-Ófalu meghatározó városrészi határoló vonala a Duna, mely a Rácalmási Nagy-sziget Természetvédelmi Területtel szervesen illeszkedik a várostestbe. A városrész fontos közlekedési csomópontja a Szentháromság tér és a Fő tér. A Széchenyi tér városrészhez tartozó részén jelentős forgalmat lebonyolító buszmegálló működik. A belterületi utak állapota általában elfogadható, ugyanakkor egyes pontokon a rekonstrukció szükségessé válik, amit különösen indokoltá tesz, hogy egyes útszakaszokon a Duna közelsége miatt a partmozgás útkárosodást okoz.

A gyalogos forgalom alapvetően megfelelő infrastruktúrát használhat, ugyanakkor egyes pontokon felújítási munkák elvégzése szükséges. A kerékpáros forgalom feltételei megfelelőek belterületen, hiszen a városrész gépjármű forgalma nem jelentős. A Duna parti kerékpárút bázisa lehet a dunaújvárosi térség településeit összekötő kerékpárút-hálózat kiépítésének.

Noha a kis forgalmú utcák jellemzik a városrészt, a forgalmi táblák több esetben hiányoznak, illetve állapotuk annyira rossz, hogy cseréjük rövid távon elkerülhetetlen.

Intézményellátottság

A városrészben számos közigazgatási-, illetve egyéb funkciót ellátó intézmény működik. Itt található a Jankovich Miklós Általános Iskola, valamint a megújult Jankovich-kúria Rendezvény és Turisztikai Központ, mely egy XVIII. században épült kúriával és annak 7 termével, egy Ökoturisztikai Központtal, és annak 4 termével, illetve egy gasztronómiai- és egy kézműves házzal várja festői környezetben mindazokat, akik ideális helyszínt keresnek különböző rendezvények számára. A Rendezvényközpont csónakházát és –kikötőt is

HELYZETFELTÁRÓ- HELYZETELMŐ - HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZEK 187
üzemeltet. Rácalmás-Ófalu területén található továbbá az evangélikus és református templom.

A városrész gazdasági adottságai

A városrészben több kereskedelmi szolgáltató működik, így például a Széchenyi tér városrészhez tartozó részén cukrászda és étterem található, de kiskereskedelmi üzlet is működik itt. A városrészben termelő cégek nem működnek. Rácalmás-Ófalu meghatározó vállalkozása a Jankovich Kúria Hotel és Étterem. A tulajdonos az elmúlt években komoly fejlesztéseket hajtott végre, így wellness részleg is várja az ide látogatókat.

A városrész funkcióellátottsága

A városrészben a KSH 2011-es adatai szerint 2011-ben 336 darab lakás volt található. Ezek közül az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 19,3% volt, míg a komfort nélküli, félkomfortos és szükségilakások aránya a lakott lakásokon belül elérte a 18,5%-ot, ami a városi szintű értéket (8,5%) messze meghaladja. Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül Rácalmás – Ófalu városrészben 2011-ben elérte a 14,1%-ot, ami közel duplája a városi értéknek (7,7%).

A városközponti funkció – elsősorban a városrész észak-nyugati területén – egyértelműen meghatározónak mondható, itt több funkció is elérhető (étterem, kiskereskedelmi üzlet).

A gazdasági és kereskedelmi funkción belül a hangsúly a városrészben alapvetően a turisztikára helyeződik, a jövőben ez jelenthet komoly kitörési lehetőséget, illetve itt rejlik még jelentős potenciál. A Duna, illetve a Rácalmási Nagy-sziget vonzereje ugyancsak jelentős turisztikai attrakció alapjait jelentheti.

A Nagy-szigeten kialakított túraútvonal, különböző létesítmények (fogadósín, madárvárták, bürühíd, nádkunyhó-információs táblák) kiválóan megalapozzák a szabadidős tevékenységet.

A városrészt alapvetően kiterjedt, gondozott zöldfelületek jellemzik, a városképileg jól tervezett parkok, pihenő övezetek és közösségi terek aránya ugyanakkor elenyésző.

Fontos megemlíteni, hogy a jövőben tervezett fejlesztések, beruházások, természetesen a helyi építési szabályzat és szabályozási terv szerint valósíthatók meg. Törekedni kell az építészeti hagyományok megtartására, jegyeinek megőrzésére.(Pl. Ófalu épületei, közterei).

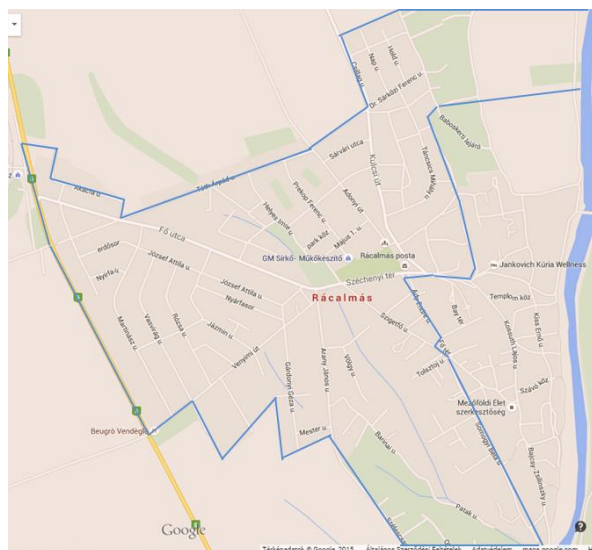
Városrészi SWOT elemzés

Erősség	Gyengeség
erős turisztikai szektor	parkok, pihenő övezetek és közösségi terek aránya alacsony
több alapszolgáltatás elérhető a városrészben	közlekedési táblák rossz állapota
jó intézményi ellátottság	idegen nyelvű információs táblák hiánya
építészeti értékek jelenléte (Jankovich-kúria)	belterületi utak egyes pontokon rekonstrukcióra szorulnak
	közvilágítás infrastruktúrája a városrész egyes területein korszerűtlen
Lehetőség	Veszély
turisztikai-rekreációs funkciók iránt növekvő kereslet	csökkenő kereslet és forgalom miatt egyes üzletek bezárnak
zöldfelületek fejlesztése a jó minőségű közösségi terek kialakítása irányába hat	forrás hiány miatt elmaradnak az energetikai fejlesztések
építészeti örökség közösségi célú hasznosítása	elmaradnak a közterület fejlesztési programok, a közösségi terek infrastruktúrája leromlik
	a Duna közelsége miatt a partfal mozgás károsíthatja az infrastruktúrát

3.3.1.2 Rácalmás - Újváros városrész bemutatása

A városrészt lehatároló utcák a következők: Rácalmás belterületi külső határoló utcái, továbbá Rácalmás- Ófalu határoló utcái

53. térkép: Rácalmás – Újváros városrész

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

Rácalmás – Újváros lakossága a 2011-es népszámlálási adatok alapján 2011-ben 3 596 fő volt. A lakónépességen belül a 0-14 évesek aránya 15% volt, mely szinte azonos a városi szintű adattal. A 15-59 évesek aránya 63,8% volt, míg a 60 év felettieké 21,1%.

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 8,7% volt a városrészben, mely adat elmaradt a városi értéktől (10,3%). A felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában 23%-ot tettek ki, mely meghaladta ugyanakkor a városi értéket.

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a városrészben 31,7% volt, ami alacsonyabb a városi értéknél (33,1%), akárcsak a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül, mely mutató értéke a városrészben 5,9% volt 2011-ben.

A városrész közlekedési helyzete

A városrész közúti és vasúti megközelíthetősége egyaránt kiváló, hiszen a közelben húzódik az M6-os autópálya, a városrészen halad keresztül a régi 6-os főút, továbbá itt található a vasútállomás is.

A 6-os főútról vezet a városközpont irányába a Fő utca, mely a város közúti közlekedési tengelye, az alapvető városi funkciókat ellátó intézmények és szolgáltatók is itt találhatóak.

Intézményellátottság

A városrészben számos közigazgatási-, illetve egyéb funkciót ellátó intézmény működik. Itt található a Polgármesteri Hivatal, a posta, továbbá a Rácalmási Manóvár Óvoda és Bölcsőde a Szigetfő utcában, illetve a Művelődési Ház és Könyvtár, továbbá bölcsőde, óvoda és iskola is működik. A Rácalmás - Újváros városrész területén található a 2012-ben kizárólag önkormányzati forrásból megújult Egészségház is, ahol nőgyógyászati magánrendelés, gyermekorvos, felnőtt orvosi ellátás, védőnői szolgálat, valamint fogorvos is működik. A városrészben gyógyszerár is található.

Ugyancsak a Rácalmás - Újváros városrészben található a Szent István király római katolikus templom is.

A városrész gazdasági adottságai

A városrészben számos kereskedelmi szolgáltató működik, így például a Széchenyi téren takarékszövetkezeti fiókot valamint rövid- és divatáru üzletet találunk. A Szent János téren pékség valamint SPAR üzlet működik, de található itt papír-játék kereskedés is.

A 6-os út mellett található a növény kereskedelemmel foglalkozó Zöldcentrum, illetve a műkö kereskedelemmel foglalkozó Kő-Ker üzlete. A Fő utcán vendéglő és autómosó működik.

A városrész területén található a – a Rózsa utcában – a D.E.Á.K Irányítástechnikai Kft. telephelye, de Rácalmás-Újváros közelében húzódik a nyugati ipari terület is, ahol a Hankook Tire Magyarország Kft. gyára üzemel. A Fogadó téren és a Kereskedők útján található több helyi vállalkozás telephelye is.

A városrész funkcióellátottsága

A városrészben a KSH 2011-es adatai szerint 2011-ben 1 345 darab lakás volt található. Ezek közül az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 6% volt, míg a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 5,7%-ot tett ki, mely érték a városi szintű értéktől (8,5%) elmarad. Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül Rácalmás – Újváros városrészben 2011-ben 5,1% volt, ami elmaradt a városi értéktől (7,7%).

A városközponti funkció a városrészben egyértelműen meghatározónak mondható, hiszen itt található a Polgármesteri Hivatal, továbbá az Egészségház. Az intézményi funkciók igen erősek a városrészben, művelődési ház, és egészségügyi központ továbbá bölcsőde, óvoda és iskola is található itt. A közlekedési funkciók meghatározónak mondhatók, hiszen a városrészben található a város fő közlekedési tengelyét jelentő Fő utca, illetve a városrész határoló útszakasza a 6-os főút.

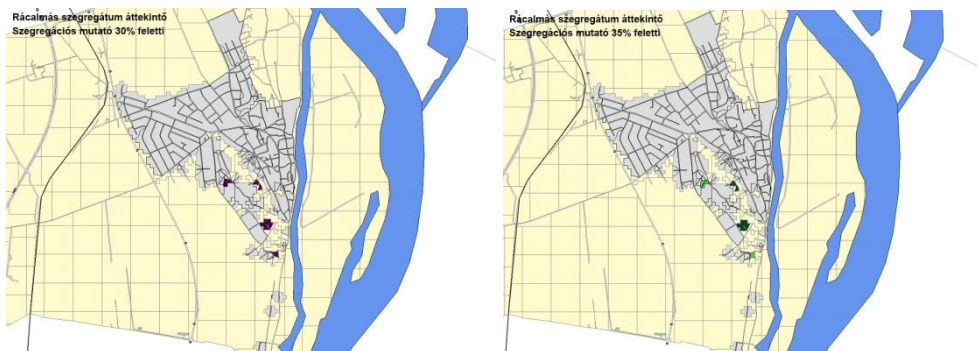
Városrészi SWOT elemzés

Erősség	Gyengeség
Ipari termelő vállalkozások jelenléte	egyes intézmények (pl. posta) infrastruktúráisan korszerűtlenek
jó közlekedési kapcsolatok	közvilágítás infrastruktúrája a városrész egyes területein korszerűtlen
kiváló intézményi ellátottság	jelentősebb forgalmi csomópontok közlekedésbiztonsági fejlesztése szükséges
Lehetőség	Veszély
ipari területek fejlesztése	csökkenő kereslet és forgalom miatt egyes üzletek bezárnak
Európai Unió forrásai az energetikai fejlesztések végrehajtására	forrás hiány miatt elmaradnak az energetikai fejlesztések
	elmaradnak a közterület fejlesztési programok, a közösségi terek infrastruktúrája leromlik

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása, helyzetelemzése

A releváns módszertan és a 314/2012-es Kormányrendeletben foglaltak szerint azon területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, illetve meghaladja az adott településtípusokra vonatkozó határértéket. KSH adatszolgáltatásban megjelölt adatállomány alapján megállapítható, hogy Rácalmás területén nem található szegregátum.

34. ábra: Rácalmás város szegregációs térképe (KSH Népszámlálás 2011)

Forrás: KSH Népszámlálás 2011

Az adatok szerint városi szinten alacsony státuszú lakosság (Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül) aránya az aktív korú lakosságon belüli 7%.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján Rácalmás településen a szegregációs mutató 30%-os és 35%-os határértéke mellett nem található szegregátum.

3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek

A korábbi fejezetekben több aspektusból elemeztük, azonban súlyossága miatt itt is szükséges megemlíteni a település legégetőbb problémáját.

A Duna jobb partját Budapest és Mohács között 200 km hosszon 20-50 m magasságú magaspart kíséri, hol közvetlenül a part mentén, hol kilométerekre eltávolodva, részben belesimulva a tájba. Ahol a magaspart közel, vagy közvetlenül a folyam mellett van ott intenzív a felszínalakulás folyamata. Ezt a folyamatot szenvedik meg a part menti települések

Kulcs és Rácalmás környezetében a Mezőföld lösszel fedett hordalékkúp-síksága 50-60 m magas magasparttal emelkedik a Duna szintje fölé. E folyó menti települések részben a magaspart oldalában lévő nagy partrogyásos földtömegekre épültek, ahol a földtömegmozgások évtizedek óta ismétlődően jelentkeznek. A települések védelmében, a terület stabilizálása céljából már

HELYZETFELTÁRÓ- HELYZETELEMZŐ - HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZEK 192

több jelentős partfal-rehabilitációs munkálatot végeztek, csapadékvíz csatornát építettek, kicserélték a közművek egy részét. A mérnökgeológiai kutatások és tanulmányok szerint a mozgások felújulásában a Duna vízjárásának változásai mellett az antropogén hatások (közművek, belterületi vízrendezés, beépítés, stb.) is alapvető szerepet játszanak. A beépítés korlátait az építési szabályzat szigorúan meghatározza. A belterületi vízrendezés és a közművek rekonstrukciója azonban még további beavatkozást igényelnek.

Beavatkozást igényel még néhány szlömös terület, így a volt Jankovich kúria környezete és a Vasútállomás környezete.

4 Felhasznált dokumentumok

- Erdős Ferenc, Pongrácz Zsuzsanna: Dunaújváros története
- Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság honlapja
- Pagony Táj- és Kertépítész Iroda: Rácalmás Város Környezetvédelmi programja
- Hazai Térségfejlesztő Zrt.: Rácalmás Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája
- Balogh János, Viczián István, Kis Éva, Prácser Ernő, Prodán Tímea, Varga György, Szeberényi József: Kulcs-Rácalmás dunai magaspártjának mérnökgeomorfológiája és partfalvédelme
- AQUATERV 2000 Mérnöki Iroda Kft.: Rácalmás Város Kárelhárítási terve
- Rácalmás Város honlapja: Tájékoztató Rácalmás Város környezeti állapotáról – 2014.
- Dr. Fodor Tamásné—Horváth Zsolt—Dr. Scheuer Gyula—Schweitzer Ferenc: A Rácalmás — kulcsi magaspártok mérnökgeológiai térképezése
- Mi a teendő súlyos ipari baleset esetén? Rácalmás város lakossági tájékoztató kiadványa